

ความรู้ยุค

กฎหมายชาวบ้าน

จาก

สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย

กรมประชาสัมพันธ์

THAI NATIONAL ASSEMBLY LIBRARY

3961131173

แบบปก :

งานศิลปกรรม

กองผลิตโสตทัศนอุปกรณ์

กรมประชาสัมพันธ์

ความรู้เกี่ยวกับ
กฎหมายชาวบ้าน (เล่ม ๕)

จาก

สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย
กรมประชาสัมพันธ์

ต้นฉบับเป็นหน้าว่าง

คำนำ

กฎหมายชาวบ้านเล่มนี้รวบรวมจากบทความรู้และบทสนทนาระหว่างเจ้าหน้าที่ศูนย์ผลิตรายการสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย โดยมี นางเดือนใจ สิ้นธุวมิก เป็นผู้ดำเนินรายการ กับผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านกฎหมายจากสถาบันต่างๆ ซึ่งได้เผยแพร่ทางสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทยเป็นประจำทุกวันศุกร์ เวลา ๑๘.๓๐ น. มาแล้ว

รายการกฎหมายชาวบ้านที่จัดทำอยู่นี้ได้รับความสนใจจากผู้ฟังอย่างมาก กรมประชาสัมพันธ์จึงได้รวบรวมจัดพิมพ์เป็นรูปเล่มเพื่อเผยแพร่อีกทางหนึ่ง และมั่นใจว่าจักอำนวยประโยชน์แก่ผู้อ่านโดยทั่วกัน.

กองวิชาการ กรมประชาสัมพันธ์

มิถุนายน ๒๕๒๗

ต้นฉบับเป็นหน้าว่าง

สารบัญ

ปัญหากฎหมายครอบครัว	๑
สนทนากับ ผศ. วิมลศิริ ชำนาญเวช	
ปัญหากฎหมายครอบครัว	๕
สนทนากับ ผศ. วิมลศิริ ชำนาญเวช	
สิทธิของสตรีผู้เป็นภรรยาจดทะเบียนซ้อน ในการรับมรดกของผู้สามี	๑๐
อาจารย์ จรณชัย ศัลยพงษ์	
เหตุหย่า ๑๐ ประการ	๒๑
รศ. ไชยยศ เหมะรัชตะ	
วิธีปฏิบัติของผู้จัดการมรดกเมื่อเจ้ามรดกตาย	๓๕
สนทนากับ รศ. ไชยยศ เหมะรัชตะ	
เมื่อเป็นความจะทำอย่างไร	๕๑
สนทนากับนายรุ่งโรจน์ รุ่งเรืองวงศ์	
การไปเป็นพยานศาล	๖๔
สนทนากับนายพลประสิทธิ์ ฤทธิรักษา	
ปัญหาเกี่ยวกับการแจ้งข้อความอันเป็นเท็จ	๗๑
ผศ. วีระพงษ์ บุญโญภาส	
การรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นมาพิจารณาใหม่	๘๐
ผศ. สุขุม ศุภนิตย์	

จำนองกับขายฝาก	๕๘
อมิสต์กั๊ด ก้องกั๊ววาพไซค	
ความผิดฐานรับของโจร	๑๐๖
รศ.สุนีย์ มัลลิกะมาลย์	
อุบัติเหตุทางรถยนต์	๑๑๒
สนทนากับ รศ. ไชยยศ เหมะรัชตะ	
โทษของอาวุธปืนและเครื่องกระสุนปืน	๑๒๕
สนทนากับนายนิยม ติวตานนท์	
ใช้อาวุธปืนผิด ติดคุกหัวโต	๑๓๒
สนทนากับนายนิยม ติวตานนท์	
ฆ่าผู้อื่น	๑๓๘
สนทนากับ นายรุ่งโรจน์ รื่นเรืองวงศ์	
ศาลภาษีอากร	๑๔๖
สนทนากับ นายสุรศักดิ์ กิตติพงษ์พัฒนา	
กฎหมายเกี่ยวกับการประกอบอาชีพ	
ของคนต่างด้าวในประเทศไทย	๑๕๓
รศ.สุดาศิริ เองพุลธนา	
สิทธิของลูกจ้างตามขอบเขตของกฎหมายแรงงาน	๑๗๔
สนทนากับ รศ. ไชยยศ เหมะรัชตะ	

ปัญหากฎหมายครอบครัว

สนทนากับ ผศ.วิมลศิริ ชำนาญเวช
อุปนายกสมาคมบัณฑิตสตรีทางกฎหมาย

ถาม : ดิฉันอยู่ต่างจังหวัด แต่งงาน มีผู้ใหญ่ทั้งสองฝ่ายรู้เห็นจัดการตามประเพณีแต่ยังไม่ได้จดทะเบียนสมรส เพราะน้ำท่วมไปอำเภอไม่สะดวก ตกลงกันว่าน้ำลดแล้วจะไปจดทะเบียนสมรส หลังจากแต่งงานแล้ว เจ้านายกลับมารับราชการในกรุงเทพฯ แอบไปจดทะเบียนสมรสกับคนรักเก่าของเขา ดิฉันไปร้องเรียนกับผู้บังคับบัญชาและกับบิดามารดาของเขา เขาโกรธดิฉันมากเขียนจดหมายมาบอกเลิกกับดิฉันเขาไม่ยอมเลิกกับคนรักเก่า ดิฉันจะมีทางฟ้องเรียกค่าเสียหายอะไรได้บ้าง?

ตอบ : การแต่งงานตามประเพณี โดยมีได้จดทะเบียนสมรส ยังไม่มีความผูกพันตามกฎหมาย ตรงกันข้ามผู้ที่จดทะเบียนสมรส แม้จะยังมีได้จัดการแต่งงานตามประเพณีกลับเป็นผู้ที่มีสิทธิดีกว่าคือเป็นภริยาที่ชอบด้วยกฎหมาย

กรณีของคุณถ้ามีการหมั้น คุณมีสิทธิฟ้องร้องเรียกค่าเสียหายจากฝ่ายชายได้ที่ทำให้คุณเสียตัวเสียชื่อเสียง แต่ถ้าไม่ได้มีการหมั้น ศาลฎีกาพิพากษาว่าอยู่นอกขอบเขตที่กฎหมายรับรอง เมื่อฝ่ายชายไม่ยอมจดทะเบียนสมรส คุณก็เรียกค่าทดแทนจากเขาไม่ได้ (คำพิพากษา ศาลฎีกา ที่ ๑๕๗๑/๒๕๑๗)

ถาม : ผมอยากจะหย่ากับภรรยา เพราะเธอขี้นขี้ทิ้งเหลือทน ผมไปทำงานต่างจังหวัดเธอก็กระแวงว่าไปมีอะไรๆ กับเพื่อนร่วมงาน เราตกลงที่จะหย่ากันโดยแบ่งบ้านกันอยู่เป็นส่วนสัดส่วน เพราะเป็นบ้านที่มีสองห้องนอน สองห้องน้ำอยู่แล้ว ส่วนลูกๆ เราตกลงจะปกครองร่วมกันโดยไม่แบ่ง แต่ทนายความที่จะร่างสัญญาหย่าไม่ยอมร่างสัญญาให้อ้างว่า เมื่อหย่ากันแล้วต้องแบ่งลูกกัน ถ้าแบ่งไม่ตกลงต้องให้ศาลชี้ขาด เพราะกฎหมายบัญญัติไว้เช่นนั้น ผมอยากทราบว่าเราจะหย่ากันโดยไม่แบ่งลูกได้หรือไม่ เพราะกรณีของผม ไม่ใช่เราตกลงกันไม่ได้ในเรื่องนี้ เราตกลงกันได้ว่าจะยังปกครองลูกร่วมกัน

ตอบ : กฎหมาย (พพ.มาตรา ๑๕๒๐) บัญญัติว่า “ถ้าสามีภรรยาโดยยินยอม ให้ทำความตกลงว่าฝ่ายใดจะปกครองบุตรคนใดเป็นหนังสือ ถ้ามิได้ตกลงกันหรือตกลงกันไม่ได้ ให้ศาลเป็นผู้ชี้ขาด”

กรณีของคุณเป็นเรื่องที่ตกลงกันได้ว่าจะปกครองบุตรร่วมกัน และการจะใช้อำนาจปกครองบุตรร่วมกัน ก็ไม่เป็นการยากเพราะคุณยังคงอยู่บ้านเดียวกันเพียงแต่แยกห้องเป็นส่วนสัดส่วน ซึ่งก็เหมือนกับสภาพที่อยู่ของคนทั่วไปในเมืองหลวงในขณะนี้ที่อยู่ห้องแบ่งเช่า อยู่แฟลต อยู่คอนโดมิเนียม คือหลายครอบครัวอยู่ในอาคารเดียวกัน แต่

แบ่งห้องกันครอบครอง ดิฉันเห็นว่าข้อตกลงนี้ใช้ได้ไม่ขัดต่อกฎหมาย การที่สามีภริยาหย่ากันเลิกความสัมพันธ์ฉันท์สามีภริยากันแล้ว แต่ยังเป็นมิตรดีต่อกันเพราะเห็นแก่บุตร เป็นเรื่องที่น่าสรรเสริญ

ถาม : ดิฉันแต่งงานจดทะเบียนสมรสโดยถูกต้องตามกฎหมาย อยู่ด้วยกันมา ๑๑ ปี มีบุตร ๔ คน เมื่อต้นปี ๒๕๒๕ สามีดิฉันไปได้เสียกับหญิงอื่น พ่อแม่ผู้หญิง เรียกค่าเสียหาย ๓,๐๐๐ บาท สามีดิฉันก็ให้ ผู้ใหญ่ฝ่ายหญิงห้ามติดต่อกันอีก เพราะรู้ว่าชายมีภริยาอยู่แล้ว คือดิฉัน แต่เขาก็ยอมติดต่อกัน เขาห้องแบ่งในบ้านหลังหนึ่งให้อยู่ผู้หญิงทำงานรับจ้าง สามีดิฉันมีกิจการส่วนตัว ดิฉันขอร้องสามีให้เลิกกับผู้หญิงคนนั้น เขาก็ไม่ยอมเลิก ดิฉันอยากฟ้องร้องผู้หญิงคนนั้นที่ทำให้ครอบครัวเราเดือดร้อน จะฟ้องได้หรือไม่คะ

ตอบ : กฎหมายครอบครัวฉบับปัจจุบันให้สิทธิภริยาฟ้องหย่าเมื่อสามีอุปการะเลี้ยงดูหรือยกย่องหญิงอื่นฉันท์ภริยา และให้สิทธิเรียกค่าทดแทนจากสามีและจากหญิงอื่นที่มาแย่งสามีได้ ถ้าหย่ากันด้วยเหตุนี้แต่อายุความการฟ้องเรียกค่าทดแทนต้องฟ้องภายใน ๑ ปี นับแต่รู้ความจริงว่าเขาอุปการะหรือยกย่องกันออกหน้าออกตา คุณรู้ว่าเหตุเกิดเมื่อต้นปี พ.ศ.๒๕๒๕ บัดนี้ต้นปี พ.ศ.๒๕๒๗ คดีขาดอายุความแล้ว ถ้าประสงค์จะฟ้องต้องอ้างเหตุอย่างอื่นที่ยังไม่ขาดอายุความ เช่น ถ้าเขายังคงอยู่ด้วยกันเรื่อยมาจนบัดนี้ ก็ถือว่าสามีคุณกระทำการเป็นปฏิปักษ์ต่อการเป็นสามีภริยา และเป็นกรกระทำต่อเนื่องมาจนบัดนี้ ซึ่งเป็นเหตุหย่าได้และยังไม่ขาดอายุความเพราะขณะนี้ เขาก็ยังกระทำเช่นนี้อยู่

ถ้าคุณไม่ประสงค์จะหย่า แต่อยากจะฟ้องหญิงอื่นที่มาแย่งสามีคุณ ก็ยังมีทางทำได้ถ้าหญิงนั้นแสดงตนโดยเปิดเผยว่ามีความสัมพันธ์ในทำนองชู้สาวกับสามีคุณ แสดงครั้งสุดท้ายเมื่อไร ถ้ายังไม่เกินปี ก็ยังไม่ขาดอายุความ

ถ้าเขาสงบเสงี่ยมเจียมตน ไม่ได้แสดงตนโดยเปิดเผย ทั้งเขามีรายได้เลี้ยงตนเองโดยสามีคุณไม่ต้องไปอุปการะ และไม่ยกย่องก็ไม่เข้าข้อกฎหมาย ฟ้องร้องเขาไม่ได้ในกรณีเช่นนี้ก็ขอให้คุณปลงให้ตกเพื่อสุขภาพจิตของคุณเอง หยุดต่อว่าสามีและคิดไว้เสมอว่า

๑. ยังกดคิดว่าที่สามีคุณจะไปเที่ยวช่อง เพราะเขามีขาประจำที่สะดวกๆ ไม่เอาเชื่อโรคมืดคิดคุณ และบุตร

๒. เห็นใจหญิงเคราะห์ร้ายคนนั้นที่มาบีบรัดต้องห้าม เพราะตามธรรมดาแล้วถ้าเลือกได้ คงไม่มีหญิงใดอยากเป็นเมียน้อย เมียเก็บของใคร.

ปัญหากฎหมายครอบครัว

สนทนากับ ผศ.วิมลศิริ ชำนาญเวช
คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ถาม: ดิฉันแต่งงานจดทะเบียนสมรส โดยถูกต้องตามกฎหมาย ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๐๑ ต่อมาสามีถูกย้ายไปราชการทางภาคอีสาน ดิฉันจะขอย้ายตามเขาไม่ให้ไป บอกว่าเขาจะไปเพียง ๒ ปี ก็จะย้ายกลับ ดิฉันก็เชื่อ เพราะไม่อยากให้บุตรต้องย้ายโรงเรียนด้วยหลังจากเขาไปได้ ๑ ปี พอโรงเรียนปิดภาคดิฉันพาบุตรไปเยี่ยมเขา ปรากฏว่า เขาแต่งงานใหม่ กับครูสังกัดเทศบาล และจดทะเบียนสมรสกันด้วย

เมื่อครบ ๒ ปี สามีดิฉันขอย้ายได้สำเร็จ ย้ายจากภาคอีสานมาอยู่ภาคกลาง เขาให้ภรรยาใหม่ขอย้ายตามมาด้วย โดยไม่บอกดิฉันทราบเลย ดิฉันเดินทางไปต่อว่าเขา เขากลับตว่าดิฉันหน้าด้าน เขาไม่สนใจ ยังเที่ยวตามไปหา ดิฉันเจ็บใจมาก ตั้งใจจะฟ้องให้ออกทั้ง ๒ คนเลย ดิฉันขอปรึกษาดังนี้

๑. ถ้าดิฉันฟ้องกับเจ้าสังกัด เขาทิ้งสองจะถูกออกจากงานหรือไม่
๒. ถ้าดิฉันฟ้องศาลให้ทะเบียนสมรสของเขาเป็นโมฆะเขาจะถูกออกจากงานหรือไม่ ถ้าจะฟ้องมีอายุความกี่ปี
๓. ถ้าดิฉันฟ้องหย่าเขา โดยอ้างว่าเขาคบชู้จะได้หรือไม่ เพราะเขาจดทะเบียนสมรสกันถูกต้องตามกฎหมาย
๔. ค่าใช้จ่ายในการฟ้องศาล จะต้องเสียเท่าไร ดิฉันไม่มีเงิน จะขอความช่วยเหลือได้จากที่ใด

ตอบ: ๑. ถ้าข้าราชการละทิ้งหน้าที่ราชการติดต่อกันในคราวเดียวกันเกิน ๑๕ วัน โดยไม่มีเหตุผลอันสมควร ถือเป็นความผิดวินัยอย่างร้ายแรง ซึ่งอาจมีโทษถึงไล่ออกจากราชการได้ แต่การละทิ้งกริยาไปมีกริยาใหม่ ถึงแม้จะเป็นเรื่องผิดศีลธรรมขาดความรับผิดชอบต่อครอบครัวก็ยังไม่เคยปรากฏว่า เจ้าสังกัดรายใดเห็นเป็นเรื่องร้ายแรงถึงกับจะไล่ออกจากราชการ

สำหรับหญิงคนใหม่ที่มาจดทะเบียนชื่อนั้น ถ้าเขาพิสูจน์ได้ว่าสุจริต ไม่ทราบว่ายามีกริยาอยู่แล้วเขาจะไม่มีควมผิดเลย เพราะเป็นการยากที่เจ้าสาวจะพิสูจน์ว่า เจ้าบ่าวของตนนั้นสมรสแล้วหรือยัง ถ้าชายจงใจปกปิด และกริยาของเขาก็ไม่เคยไปปรากฏตัวที่จังหวัดนั้นเลย อย่างเช่นกรณีของคุณ คุณควรจะไปส่งเขาตอนเข้ารับตำแหน่งใหม่ให้ท่านผู้ว่าราชการจังหวัด หรือผู้บังคับบัญชาของเขาทราบ ว่าเขาไม่โสด ท่านจะได้ไม่หลวมตัวไปเป็นเจ้าภาพ งานสมรสครั้งใหม่ของเขาเข้า แต่คุณปล่อยให้เขาบินเดี่ยวไปก่อนตั้งหลายเดือน จนปิด

เทอมจึงไปเยี่ยมก็พบว่าสามีของคุณกลายเป็นสามีของเขาไปเสียแล้ว

๒. การฟ้องขอให้ศาลพิพากษาว่า การจดทะเบียนสมรสครั้งหลังเป็นโมฆะ ไม่มีอายุความคุณจะฟ้องเมื่อไรก็ได้ แต่คำพิพากษาของศาลในกรณีนี้ จะไม่มีผลไปถึงกับให้เขาถูกออกจากการงาน มีผลเพียงแสดงว่าเขาไม่ใช่ สามีภรรยา กันตามกฎหมายเท่านั้น

ฝ่ายหญิงคนใหม่ ถ้าพิสูจน์ได้ว่า สุจริต (คือไม่ทราบว่ามีคู่สมรสอยู่แล้ว) แม้ศาลจะพิพากษาว่าการสมรสเป็นโมฆะก็จะไม่เสียสิทธิที่ได้มาเพราะการสมรส เช่น ถ้าสามีตายเธอก็จะมีสิทธิรับมรดกเท่าๆ กับที่คุณมีคนละครั้ง (คำพิพากษาศาลฎีกา ที่ ๑๕๒๔/๒๕๒๒) นอกจากนี้หญิงคนใหม่ยังมีสิทธิฟ้องเรียกค่าทดแทนจากสามีคุณ ที่แสดงตนเป็นโสดลวงให้เธอมาจดทะเบียนซ้อน นอกจากเงินค่าทดแทนก้อนใหญ่แล้ว ยังมีสิทธิเรียกค่าเลี้ยงชีพรายเดือน ต่อไปจนกว่าเธอจะสมรสใหม่ด้วย (ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๔๕๘)

๓. คุณประสงค์จะฟ้องหย่า ก็ฟ้องได้และเรียกค่าทดแทนจากสามีคุณได้ เพราะเขาได้นอกใจคุณไปอุปการะ ยกย่องหญิงอื่นฉันทภริยารายคนไปจดทะเบียนสมรส และให้ย้ายตามไปรับราชการที่เมืองใหม่ด้วยแล้ว คุณมีสิทธิเรียกค่าทดแทนจากหญิงอื่นที่มาแย่งสามีได้ด้วยถ้าคุณสามารถพิสูจน์ได้ว่าเขาไม่สุจริตมาจดทะเบียนสมรสกับสามีของคุณทั้งๆ ที่รู้ว่า เจ้าบ่าวมีภริยาตามกฎหมายอยู่แล้ว แต่ตามข้อเท็จจริงที่คุณให้มา คงจะยากที่คุณจะพิสูจน์ได้ว่าฝ่ายหญิงคนใหม่ไม่สุจริต

คุณจะว่าเขาคบชู้คงจะไม่ได้ เพราะการคบชู้ นั้นหมายถึงหญิงที่มีสามีแล้ว แอบร่วมประเวณีกับชายอื่น ชายที่มีภริยาอยู่แล้วไปมีภริยาอีกเช่นนี้เขาเรียกว่า “เจ้าชู้” ไม่ใช่คบชู้ และเขาอยู่กันอย่างเปิดเผย มีทะเบียนสมรสด้วย ไม่ใช่แอบเป็นชู้กัน แม้ทะเบียนนั้นจะเป็นทะเบียนซ้อน ก็ต้องดำเนินการทางศาล กฎหมายบัญญัติว่า “คำพิพากษาศาลเท่านั้นจะแสดงว่าการสมรสใดเป็นโมฆะ” (ป.พ.พ.มาตรา ๑๔๕๕)

คุณอย่าคิดหาทางแก้แค้นโดยจะหาทางให้เขาออกจากงานเลย เพราะการทำเช่นนั้นไม่มีใครได้มีแต่เสียด้วยกันทุกฝ่าย บุตรทั้ง ๕ ของคุณ จะกลายเป็นลูกของคนว่างงาน

หญิงคนใหม่ ถ้าเขาไม่มีงานทำ เขาก็ยังจะเรียกค่าเลี้ยงชีพจากสามีคุณให้ต้องรับผิดชอบเขามากขึ้น แม้ศาลจะพิพากษาว่าการสมรสเป็นโมฆะ เขาก็ยังมีสิทธิตามกฎหมายที่จะได้ค่าเลี้ยงชีพ ลองคิดเทียบระหว่างคุณกับเขา ใครอยู่ในฐานะที่ดีกว่า ถ้าเขาเลือกได้เขาคงไม่อยากจะมาเป็นหญิงบ้านนอกที่ถูกลวงให้จดทะเบียนซ้อน เขาคงผันสลายเมื่อพบว่าชายที่เขาเลือกร่วมชีวิตด้วยนั้น มีภริยาอยู่แล้วและมีบุตรตั้ง ๕ คน ถ้าเปลี่ยนกันได้เขาคงอยากเป็นเจ้าของทะเบียนใบแรก และให้คุณเป็นเจ้าของทะเบียนใบหลังที่มาซ้อนของเขามากกว่า

ถ้าคุณต้องการขอความเป็นธรรมจากศาล แต่ไม่มีเงินค่าทนาย คุณเขียนถึง

นายกสมาคมบัณฑิตสตรีทางกฎหมาย

เลขที่ ๖ ถนนสุขุโขทัย

เขตดุสิต ก.ท.๑๐๓๐๐

สมาคมฯ มีนายอาสาสมัครที่จะให้คำปรึกษาโดยไม่คิดค่าตอบแทน และการฟ้องขอให้ศาลพิพากษาว่าการสมรสเป็นโมฆะหรือฟ้องหย่าเฉยๆ โดยไม่ฟ้องเรียกให้แบ่งทรัพย์สิน เป็นคดีไม่มีทุนทรัพย์ซึ่งไม่ต้องเสียเงินค่าธรรมเนียมศาล แต่ถ้าฟ้องเรียกทรัพย์สินด้วยต้องเสียเงินค่าธรรมเนียม ร้อยละ ๒ ครั้งของจำนวนทุนทรัพย์ที่เรียกร้อง

ขออวยพรให้คุณประสบโชคดี คดีคลายปัญหาได้อย่างรอบคอบโดยไม่ต้องคิดล้างแค้น เพราะความแค้นจะทำให้คุณ คิดผิด พุดผิด ทำผิด ทำให้ชีวิตรักที่ราวอยู่แล้วต้องสลายลงอย่างรวดเร็วเกินความจำเป็น.

สิทธิของสตรีผู้เป็นภรรยา จดทะเบียนซ้อน ในการรับมรดกของผู้สามี

อาจารย์จรณชัย ศัลยพงษ์
คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ถ้าเราพิจารณากฎหมายครอบครัวของเรา จะเห็นได้ว่าการเปลี่ยนแปลงและมีการแก้ไขตัวบทกฎหมายกันหลายครั้งหลายหน ซึ่งมีผลทำให้หลักเกณฑ์ทางกฎหมายนั้นแตกต่างกันออกไป ดังเช่นในสมัยตอนต้นกรุงรัตนโกสินทร์เรามีกฎหมายลักษณะผัวเมีย อันเป็นส่วนหนึ่งของกฎหมายตราสามดวง ใช้บังคับกับกรณีของเรื่องราวภายในครอบครัว ตามกฎหมายลักษณะผัวเมียนั้นได้ยอมรับหลักการสำคัญในเรื่องการที่ชายมีภรรยาได้หลายคน ดังที่ปรากฏในส่วนพระไอยการลักษณะผัวเมีย มีความว่า

“อันว่าลักษณะเมียนั้นมี ๓ ประการๆ หนึ่ง หญิงอันบิดามารดา
กุมมือให้เป็นเมียชาย ได้ชื่อว่า เป็นเมียกลางเมือง

ประการหนึ่งชายขอหญิงมาเลี้ยงเป็นอนุภรรยาหลังเมียหลวงลงมา ได้ชื่อว่า เมียกลางนอก

ประการหนึ่ง หญิงใดมีทุกข์ยาก ชายช่วยไถ่ได้มาเหินหมัดหน้าเลี้ยงเป็นเมีย ได้ชื่อว่าเมียกลางทาสี” (ดูกฎหมายตราสามดวง หน้า ๒๗๖)

ดังนั้นในสมัยที่กฎหมายลักษณะผัวเมียยังมีผลใช้บังคับอยู่ ชายจึงสามารถมีภรรยาที่ชอบด้วยกฎหมายได้หลายคนพร้อมกัน หลักการนี้ก็จะได้เป็นที่ยอมรับในประเพณีไทยเรื่อยมา จนกระทั่งมีการเปลี่ยนแปลงระบบกฎหมายครั้งใหญ่ในประเทศ และมีการใช้ประมวลกฎหมายเป็นที่แน่นอนโดยอาศัยหลักการต่างๆ ตามหลักกฎหมายในประเศยุโรป ซึ่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ ๕ ว่าด้วยครอบครัว ได้มีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ ๑ ตุลาคม พ.ศ.๒๔๗๘ เป็นต้นมา และมีผลเป็นอันยกเลิกกฎหมายลักษณะผัวเมียไป

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ ๕ ว่าด้วยครอบครัว นี้ได้มีการผสมผสานหลักการทางกฎหมายของต่างประเทศกับหลักจารีตประเพณีของไทย แต่หลักการสำคัญที่ได้มีการเปลี่ยนแปลงไปโดยปรากฏในบรรพ ๕ นี้คือไม่ยอมรับหลักการที่ให้สิทธิชายมีภรรยาได้หลายคนพร้อมกัน โดยมีหลักการใหม่มาทดแทนคือ ระบบผัวเดียวเมียเดียว (MONOGAMY) กล่าวคือ ชายต้องมีภรรยาที่ชอบด้วยกฎหมายได้คนเดียว และหญิงก็ต้องมีสามีชอบด้วยกฎหมายได้คนเดียว ทั้งนี้ปรากฏเป็นข้อกฎหมายว่า “ชายหรือหญิงจะทำการสมรสในขณะที่

ตนมีคู่สมรสอยู่ไม่ได้” นอกจากนี้เพื่อให้มีการบังคับใช้กฎหมายในส่วนนี้อย่างมีประสิทธิภาพ การสมรสจึงจำเป็นต้องมีการจดทะเบียนสมรสด้วย การสมรสนั้นจึงจะสมบูรณ์ตามกฎหมาย ทั้งนี้เพื่อให้มีโอกาสในการสอบถาม และตรวจสอบถึงประวัติการสมรสว่าในขณะที่นั้นยังมีคู่สมรสอยู่หรือไม่ หรือว่าได้ขาดจากการสมรสเดิมไปแล้ว ถ้าหากปรากฏแก่เจ้าพนักงานว่าชายหรือหญิงฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งยังมีคู่สมรสอยู่ เจ้าพนักงานก็จะไม่ทำการจดทะเบียนสมรสให้

ถึงแม้ว่าประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ ๕ ว่าด้วยครอบครัวนี้ จะได้มีการเปลี่ยนแปลงแก้ไข และเพิ่มเติมกฎหมายในบางมาตราในปี พุทธศักราช ๒๕๑๘ แต่หลักการในเรื่องการมีคู่สมรสเพียงคนเดียว และการจดทะเบียนสมรสเป็นสาระสำคัญของการสมรส ยังคงมีผลใช้บังคับอยู่เช่นเดียวกับ บรรพ ๕ ว่าด้วยครอบครัวใน พ.ศ. ๒๔๗๘ ซึ่งเป็นการยืนยันว่าระบบการมีภรรยาได้หลายคนในขณะเดียวกันนั้น ไม่เป็นที่ยอมรับในทางกฎหมาย ซึ่งจะทำให้ภรรยาคนหลังๆ นั้น ไม่มีฐานะเป็นภรรยาที่ชอบด้วยกฎหมาย แต่จะมีฐานะเป็นภรณาน้อย ภรรยาเก็บ หรือนางบำเรอ ก็สุดแล้วแต่ว่าใครจะเรียกกันเป็นประการใด

ปัญหาในทางข้อเท็จจริง อาจเกิดขึ้นมาว่า เมื่อชายได้ทำการจดทะเบียนสมรสกับหญิงคนหนึ่งแล้ว และได้อยู่กับกันฉันสามีภรรยาที่ชอบด้วยกฎหมายทุกประการ หากเกิดมาวันหนึ่งชายผู้สามีนั้นได้แบ่งใจและแบ่งความรักไปให้กับหญิงอื่น และได้ยกย่องหญิงคนอื่นนั้น

เป็นภรรยาของตนด้วย โดยได้มีการไปจดทะเบียนสมรสด้วย แต่ได้พาไปจดทะเบียนสมรสในเขตอื่น เช่นเดิมเคยจดทะเบียนสมรสกับภรรยาคนแรกที่เขตพระนคร แต่ได้ไปจดทะเบียนสมรสกับภรรยาคนที่สองที่เขตบางเขน สิ่งที่เป็นปัญหาในทางข้อเท็จจริง และเป็นปัญหาในทางปฏิบัติในขณะนี้คือ เจ้าพนักงานผู้มีอำนาจจดทะเบียนสมรสในแต่ละเขตนั้นไม่อาจจะทำการตรวจสอบถึงการจดทะเบียนสมรสในเขตอื่นๆ ได้ ยิ่งกรณีเป็นว่ามีการจดทะเบียนสมรสในเขตจังหวัดอื่นด้วยแล้ว การตรวจสอบนั้นยิ่งเป็นไปได้เลย ดังนั้นปัญหาในปัจจุบันจึงปรากฏออกมาว่าชายนั้นได้ทำการจดทะเบียนซ้อนหลายครั้ง และทำให้มีผลกลายเป็นว่าชายนั้นมีภรรยาที่ชอบด้วยกฎหมายหลายคนในขณะเดียวกัน ซึ่งเป็นการขัดต่อหลักกฎหมายที่ให้ชายหญิงมีคู่สมรสที่ชอบด้วยกฎหมายได้คนเดียว ดังที่ได้กล่าวไว้แล้วในตอนต้น

หากมาพิจารณาถึงการจดทะเบียนสมรสในครั้งที่สองซึ่งถือว่าเป็นการสมรสซ้อนนี้ เป็นการสมรสที่ทำไปโดยฝ่าฝืน มาตรา ๑๔๕๒ คือ ทำการสมรสในขณะที่ฝ่ายชายยังมีคู่สมรสอยู่ ซึ่งผลที่เกิดขึ้นกับการสมรสในครั้งหลังนี้คือ เป็นโมฆะ แต่ผลความเป็นโมฆะของการสมรสนี้ ผู้ใดจะกล่าวอ้างลอยๆ ว่าการสมรสเป็นโมฆะนั้นไม่ได้เพราะจะให้การสมรสซ้อนนั้นเป็นโมฆะคือ สิ้นผลไปเสมือนกับว่าไม่เคยมีการสมรสนั้นได้ ก็ต่อเมื่อต้องมีคำพิพากษาของศาลแสดงว่าการสมรสเป็นโมฆะตามมาตรา ๑๔๕๕ เท่านั้น ดังนั้นหากว่ายังไม่มีการฟ้องคดีไปสู่ศาล และยังไม่มีการพิพากษาของศาลแสดงว่าการสมรสซ้อนนั้นเป็นโมฆะ การสมรสซ้อนนั้นก็ยังคงมีผลอยู่ใครจะมากล่าวอ้าง คัด

ค้ำ หรือลบล้าง การสมรสซ้อนนั้นไม่ได้ ซึ่งผลในขณะนี้จึงเป็นว่า ภรรยาที่ได้จดทะเบียนซ้อน และยังไม่มีความพิพากษาว่าการสมรสเป็นโมฆะนั้น ภรรยาคนนั้นก็ยังคงมีฐานะเป็นภรรยาที่ชอบด้วยกฎหมายของชายผู้นั้นเช่นเดียวกับภรรยาคนแรก ซึ่งทำให้ภรรยาคนที่สองที่ได้จดทะเบียนสมรสซ้อนนี้มีสิทธิต่างๆ ในฐานะภรรยาทุกประการ รวมทั้งสิทธิในการรับมรดกของผู้สามีในฐานะเป็นคู่สมรสของเจ้ามรดกด้วย และการคิดส่วนแบ่งมรดกในระหว่างภรรยาชอบด้วยกฎหมายคนแรกกับภรรยาคนที่สองที่ได้จดทะเบียนสมรสซ้อนนี้ก็มีสิทธิได้รับมรดกในอัตราส่วนที่เท่ากันด้วย (ดูคำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๕๒๔ / ๒๕๒๒)

ด้วยเหตุนี้ภรรยาคนแรกจึงถือได้ว่าเป็นผู้มีส่วนได้เสียกับการจดทะเบียนสมรสซ้อนนี้ด้วย จึงก่อให้เกิดสิทธิที่จะเป็นผู้ร้องขอให้ศาลมีคำพิพากษาว่าการสมรสนั้นเป็นโมฆะได้ ทั้งนี้เพื่อให้ศาลมีบันทึกไปถึงเจ้าพนักงานผู้จดทะเบียนสมรสมีการบันทึกในทะเบียนสมรสนั้นว่าได้มีการเพิกถอนทะเบียนสมรสแล้วโดยคำพิพากษาของศาล และมีผลให้การจดทะเบียนสมรสซ้อนนั้นเสียเปล่าไปโดยเสมือนกับว่าไม่เคยมีการสมรสนั้นมาก่อนเลย

ถ้าหากข้อเท็จจริงปรากฏว่าภรรยาคนแรกได้ร้องขอต่อศาลและศาลได้มีคำพิพากษาแสดงว่าการสมรสซ้อนของสามีเป็นครั้งที่สองนั้นตกเป็นโมฆะแล้ว ต่อมาสามีจึงถึงแก่กรรม กรณีนี้ไม่มีปัญหาในการคิดส่วนแบ่งในการรับมรดกของภรรยาในฐานะคู่สมรส เพราะได้

มีคำพิพากษาแสดงการสิ้นสุดของการสมรสซ้อนก่อนที่ชายผู้สามีจะถึงแก่กรรมไปแล้ว ฐานะความเป็นภรรยาที่ชอบด้วยกฎหมาย และเป็นคู่สมรสของผู้ตายจึงไม่มีแล้ว สิทธิในการรับมรดกจึงสิ้นสุดลงไปด้วย แต่ปัญหาอาจจะเกิดขึ้นได้ว่า ถ้าภรรยาคนแรกได้ยื่นร้องขอต่อศาลให้ศาลมีคำพิพากษาแสดงว่าการสมรสซ้อนระหว่างสามีกับภรรยาคนที่สองนั้นเป็นโมฆะและคดียังอยู่ระหว่างการพิจารณา ปรากฏว่าสามีถึงแก่กรรมเสียก่อนในระหว่างนั้น หากต่อมาอีกสองเดือนศาลจึงมีคำพิพากษาแสดงว่าการจดทะเบียนสมรสครั้งที่สองของสามีและภรรยาคนหลังนั้นเป็นโมฆะ ดังนี้จึงอาจเป็นปัญหาว่าในระหว่างที่ยังไม่มีคำพิพากษาภรรยาคนที่สองนั้น เขาก็ยังมีฐานะเป็นภรรยาที่ชอบด้วยกฎหมายอยู่ ซึ่งเมื่อสามีถึงแก่กรรมลงไปแล้ว ภรรยาคนที่สองนั้นก็ยังมีฐานะเป็นทายาทด้วย แต่เมื่อภายหลังมีคำพิพากษาของศาลแสดงว่าการสมรสนี้เป็นโมฆะแล้ว ภรรยาคนที่สองนี้ยังคงมีสิทธิรับมรดกของผู้สามีในฐานะเป็นคู่สมรสได้อีกหรือไม่ เพราะดังที่กล่าวแล้วว่า ผลของคำพิพากษานั้นมีผลเสมือนว่าไม่เคยมีการสมรสนั้นมาก่อนเลย

การพิจารณาถึงผลของการที่ศาลมีคำพิพากษาแสดงว่าการสมรสเป็นโมฆะนั้นต้องแยกพิจารณาเป็น ๒ ประเด็น กล่าวคือ

๑. ความสัมพันธ์ในทางทรัพย์สินระหว่างสามีและภรรยา
  ๒. ความสัมพันธ์ในทางส่วนตัวหรือฐานะของบุคคลทางครอบครัว
- ในประเด็นของความสัมพันธ์ทางทรัพย์สินระหว่างสามีและ

ภรรยา นั้น มาตรา ๑๔๘๘ ภาค ๑ ได้วางหลักเกณฑ์ไว้แล้ว กล่าวคือ การสมรสที่เป็นโมฆะไม่ก่อให้เกิดความสัมพันธ์ทางทรัพย์สินระหว่างสามีภรรยา นั้นหมายความว่าระหว่างที่ชายได้จดทะเบียนสมรสซ้อนกับภรรยาคนที่สองนี้ ระหว่างการอยู่กินกันนั้น หากได้ทรัพย์สินใดมาทรัพย์สินนั้นก็ไม่ได้ถือว่าเป็นสินสมรสซึ่งจะถือว่าเป็นทรัพย์สินของบุคคลทั้งสองคน แต่กลับให้ถือว่าเป็นทรัพย์สินใดใครได้มากก็เป็นของคนนั้น เพราะชายกับหญิงนั้นไม่มีความสัมพันธ์กันในทางกฎหมาย จึงไม่ผูกพันกันในทางทรัพย์สินแต่ประการใด

แต่สำหรับในประเด็นของความสัมพันธ์ในทางส่วนตัวหรือฐานะของบุคคลทางครอบครัวนั้น ไม่มีมาตราใดบัญญัติวางหลักเกณฑ์ไว้โดยตรงว่าให้มีผลเป็นประการใด เมื่อมีคำพิพากษาของศาลแสดงว่าการจดทะเบียนสมรสซ้อนนั้นเป็นโมฆะแล้ว ในเรื่องนี้จึงต้องพิจารณาจากบทกฎหมายใกล้เคียง คือ มาตรา ๑๔๘๘ ในตอนแรกที่บัญญัติไว้ว่า “เหตุที่การสมรสเป็นโมฆะ ไม่เป็นผลให้ชายหรือหญิงผู้สมรสโดยสุจริต เสื่อมสิทธิที่ได้มาเพราะการสมรสนั้น...” จะเห็นได้ว่าในมาตรานี้ได้บัญญัติคุ้มครองไว้อย่างกว้างๆ โดยใช้คำว่า “เสื่อมสิทธิที่ได้มา” ซึ่งคำว่า “สิทธิ” ในที่นี้มีความหมายถึงสิทธิทุกประการ ซึ่งรวมถึงสิทธิในความเป็นทายาทในฐานะเป็นคู่สมรสด้วย เพราะเป็นสิทธิที่ได้มาเพราะการสมรสนั้น ดังนั้นแม้การสมรสจะเป็นโมฆะก็ตาม แต่ก็ไม่ทำให้ภรรยาที่จดทะเบียนซ้อนนั้น เสื่อมสิทธิในการรับมรดกเพราะขณะที่ยังมีการสมรสอยู่นั้นเขามีสิทธิในความเป็นทายาทอยู่ด้วย แต่อย่างไรก็ตามก็ต้องตกอยู่ภายใต้เงื่อนไขประการสำคัญของ

มาตรา ๑๔๕๕ คือ ความสุจริตในขณะที่ทำการสมรส หมายความว่า ต้องมีการพิจารณาต่อไปอีกว่าในขณะที่ทำการสมรสนั้น หญิงนั้นจดทะเบียนสมรสโดยสุจริตหรือไม่สุจริต ที่ว่าสุจริตนี้หมายความว่า ทำการสมรสโดยไม่ทราบข้อเท็จจริงว่าชายนั้นมีคู่สมรสอยู่แล้ว หากทราบข้อเท็จจริงว่าชายนั้นมีคู่สมรสอยู่แล้ว และยังทำการจดทะเบียนสมรสซ้อนเข้าไปอีกดังนี้ หญิงนั้นก็ไม่ใช่สุจริต

ผลที่แตกต่างกันในเรื่องของความสุจริต และไม่สุจริตในขณะที่ทำการสมรสนั้นเป็นเรื่องที่สำคัญมาก เพราะถ้าหญิงนั้นทำการสมรสไปโดยสุจริต แม้จะมีคำพิพากษาของศาลแสดงว่าการสมรสนั้นเป็นโมฆะ หญิงนั้นก็ไม่ได้เสียสิทธิที่ได้มาเพราะการสมรสนั้น ซึ่งรวมถึงสิทธิในการรับมรดกในฐานะทายาทที่เป็นคู่สมรส เพราะฉะนั้นแม้ว่าศาลจะมีคำพิพากษาว่าการสมรสเป็นโมฆะ ภายหลังจากที่สามีถึงแก่กรรมไปแล้ว และมีผลเสมือนว่าไม่เคยมีการสมรสมาก่อนก็ตาม หญิงที่เป็นภรรยาจดทะเบียนสมรสซ้อน ก็ยังคงมีสิทธิเป็นทายาทผู้รับมรดกในขณะที่เจ้ามรดกถึงแก่ความตายได้ เพราะหญิงสามารถตั้งความสุจริตในการรักษาสิทธิที่ได้มาเพราะการสมรสนั้น

ผลในทางตรงกันข้าม ถือว่าถ้าหากว่าหญิงนั้นทำการจดทะเบียนสมรสโดยไม่สุจริต เมื่อศาลมีคำพิพากษาว่าการสมรสเป็นโมฆะแล้ว ก็ให้มีผลเสมือนว่าไม่เคยมีการสมรสนั้นเกิดขึ้น บรรดาสิทธิต่างๆ ที่ได้มาเพราะการสมรสนั้นก็เป็นอันเสื่อมสลายไป ไม่ก่อให้เกิดผลประโยชน์แต่อย่างใด ซึ่งรวมถึงสิทธิในการรับมรดกในฐานะทายาท

ที่เป็นคู่สมรสก็จะสูญไปด้วย แม้ว่าชายผู้เป็นสามีจะถึงแก่ความตายไปก่อนที่จะมีคำพิพากษาแสดงว่าการสมรสเป็นโมฆะก็ตาม

ในประเด็นของความสุจริตในขณะที่ทำการสมรสนี้ ได้มีคำพิพากษาศาลฎีกาเป็นบรรทัดฐานไว้แล้ว คือ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๘๒๔/๒๕๒๒ ซึ่งวางหลักยืนยันไว้ว่าการจดทะเบียนสมรสของภรรยาคนที่สองที่ได้ทำโดยสุจริตไปแล้วนั้น คำพิพากษาที่เพิกถอนการสมรสของภรรยาที่จดทะเบียนสมรสซ้อนไม่เป็นผลให้เสียสิทธิรับมรดกสามี ซึ่งได้มาเพราะการสมรส ดังนั้นภรรยาแต่ละคนได้รับส่วนแบ่งครึ่งหนึ่งของมรดกส่วนที่ภรรยาได้รับ

ดังนั้นเมื่อเราพิจารณาถึงหลักเกณฑ์ การสมรสในปัจจุบันที่จะต้องมีการจดทะเบียนสมรสเป็นสำคัญนั้น จะเห็นได้ว่ากฎหมายในส่วนนี้ยังคงมีความไม่รัดกุมเกิดขึ้นอยู่ เพราะจากสถานการณ์ในปัจจุบันการตรวจสอบเรื่องการจดทะเบียนสมรสในเขตท้องที่อื่น หรือในจังหวัดอื่นนั้น ไม่อาจจะทำได้ ดังนั้น จึงก่อให้เกิดปัญหาเรื่องการจดทะเบียนสมรสซ้อนขึ้นได้ ช้ำผลในทางกฎหมายที่จะบังคับกับการจดทะเบียนสมรสซ้อนนี้ก็ยังไม่เข้มงวดเด็ดขาดในทันทีเพราะการจดทะเบียนสมรสซ้อนนี้ บุคคลต่างๆ จะกล่าวอ้างว่าเป็นโมฆะได้ก็ต่อเมื่อมีคำพิพากษาของศาลแสดงว่า การสมรสเป็นโมฆะแล้วเท่านั้น (ดูมาตรา ๑๔๘๕) トラบใดที่ยังไม่มีคำพิพากษาของศาล การสมรสนั้นก็ยังไม่สามารถกล่าวได้ว่าเป็นโมฆะ ซึ่งทำให้มีผลเป็นว่าในขณะนั้นยังคงเป็นการสมรสที่สมบูรณ์อยู่ และอาจจะก่อให้เกิด

สิทธิประการต่างๆ ที่ได้มาเพราะการสมรสนั้น แก่คู่สมรสที่ทำการสมรส แต่ได้ทำไปโดยสุจริต ดังนั้นกรณีดังกล่าวไว้แล้วในชั้นต้น ภรรยาคนที่สองจึงมีสิทธิได้รับส่วนแบ่งมรดกของสามีเท่าเทียมกับภรรยาที่ชอบด้วยกฎหมายคนแรก ถ้าเราได้มองในด้านของภรรยาคนแรกแล้วจะเห็นได้ว่าค่อนข้างจะไม่ยุติธรรมกับภรรยาคนแรก เพราะการที่ชายไปมีภรรยาคนอื่นอีกนอกบ้าน โอกาสที่ภรรยาจะติดตามหรือทราบข่าวนั้นก็ไม่น้อย การจะใช้สิทธิที่จะร้องขอต่อศาลให้มีคำพิพากษาว่าการสมรสครั้งหลังเป็นโมฆะนี้ ภรรยาคนแรกจึงมักมีข้อได้มีโอกาสที่จะได้ใช้สิทธิร้องขอต่อศาล และถ้าหากว่าสามีเป็นอะไรไป กลับกลายเป็นว่ามีหญิงคนอื่นที่ภรรยาคนแรกไม่รู้จักเลยมาใช้สิทธิขอแบ่งมรดกในส่วนที่เป็นภรรยา ซึ่งตามธรรมดาภรรยาคนแรกควรจะได้รับทั้งหมด แต่กลับกลายเป็นว่าต้องแบ่งเป็น ๒ ส่วนเท่าๆ กัน ให้แก่ภรรยาคนที่สองอีกหนึ่งส่วน

ด้วยเหตุนี้ในวงการกฎหมายโดยกระทรวงยุติธรรม จึงได้มีการเคลื่อนไหวในการยกย่องประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ ๕ ว่าด้วยครอบครัวใหม่ ทั้งนี้เพื่อเป็นการแก้ไข เปลี่ยนแปลงและเพิ่มเติมบรรดาหลักกฎหมายต่างๆ ที่เห็นว่าจะสร้างความยุติธรรมให้มากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะในส่วนที่ว่าด้วยความเป็นโมฆะของการสมรสนั้นก็ได้มีการเสนอประเด็นเรื่อง ผลความเป็นโมฆะของการจดทะเบียนสมรสซ้อน เข้าพิจารณาด้วยโดยพิจารณาว่าเหตุที่ทำให้การสมรสเป็นโมฆะนั้นมีหลายเหตุ แต่กฎหมายที่จะแก้ไขใหม่แยกเหตุการณ์สมรสซ้อนไว้พิเศษแตกต่างจากการสมรสที่เป็นโมฆะอย่างอื่น โดยกำหนด

ว่าการสมรสที่เป็นโมฆะอย่างอื่น ผู้ใดจะกล่าวอ้างความเป็นโมฆะไม่ได้ จนกว่าจะมีคำพิพากษาของศาลแสดงว่าการสมรสเป็นโมฆะแล้ว แต่สำหรับกรณีการสมรสซ้อนนั้น ผู้มีส่วนได้เสียสามารถกล่าวอ้างการสมรสซ้อนนั้นได้ทันทีโดยไม่ต้องนำคดีขึ้นมาสู่ศาลเลย คือ ภรรยาคนแรกสามารถจะไปทำการบันทึกว่าการจดทะเบียนสมรสในครั้งที่สองนั้นทำไปโดยที่ฝ่ายชายยังมีคู่สมรสเดิมอยู่ โดยไม่ต้องมีคำพิพากษาของศาลก่อน ซึ่งจะมีผลให้การสมรสในครั้งที่สองนั้นเป็นโมฆะและสิ้นผลไปเสมือนว่าไม่เคยมีการสมรสนั้นมาก่อนในทันที อันจะเป็นการคุ้มครองผลประโยชน์ให้กับภรรยาคนแรกได้มากยิ่งขึ้น และในทางเดียวกันก็จะเป็นการป้องกัน การที่คู่สมรสฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งจะไปทำการจดทะเบียนสมรสซ้อนด้วยอีก ดังนั้นวิธีการนี้จึงอาจเป็นวิธีหนึ่งที่จะช่วยลดและขจัดปัญหาทางการจดทะเบียนสมรสซ้อนขึ้นในบ้านเรา

ร่างกฎหมายที่กำลังแก้ไขอยู่นี้ก็กำลังอยู่ในการพิจารณาอยู่ ซึ่งยังไม่มีผลใช้บังคับในขณะนี้ แต่ถึงอย่างไรก็ตาม ก็หวังเป็นอย่างยิ่งว่าร่างกฎหมายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ ๕ ว่าด้วยครอบครัวอันใหม่นี้คงจะได้ประกาศใช้และมีผลบังคับใช้ได้จริงในเร็ววันนี้ เพื่อจะได้สร้างคามยุติธรรมให้แก่ประชาชนผู้สุจริตมากยิ่งขึ้นต่อไป.

เหตุหย่า ๑๐ ประการ

รศ.ไชยยศ เหมะรัชตะ

THAI NATIONAL ASSEMBLY LIBRARY

3961131173

ในปัจจุบันมีผู้กล่าวขานกันมากกว่า อิทธิพลอารยธรรมตะวันตก ได้หลังไหลเข้าสู่สังคมของเรา ทำให้สังคมไทยที่สงบสุขเปลี่ยนแปลง ไป ความเจริญด้านวัตถุก้าวหน้าความเจริญทางจิตใจไปมาก จุดหนึ่งซึ่งเห็นกันว่าได้ซึมซับอิทธิพลนี้ไว้อย่างน่าวิตก คือสถาบันครอบครัว เราจะไม่พูดถึงความสัมพันธ์ ความอบอุ่นระหว่างพ่อแม่ลูกที่เสื่อมโทรมลง แต่จะกล่าวถึงเหตุที่ทำให้ครอบครัวต้องแตกแยกลง โดยสิ้นเชิง นั่นคือการหย่า ตามกฎหมายได้กำหนดให้การสมรสสิ้นสุดลงด้วยความตาย การหย่า หรือศาลพิพากษาให้เพิกถอน สำหรับสาเหตุแรก คือการตายของคู่สมรสฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งนั้นย่อมเห็นได้ว่าทำให้การสมรสสิ้นสุดลงแน่ การที่ศาลพิพากษาให้เพิกถอนก็เป็นเรื่องที่มีความบกพร่องตั้งแต่แรกที่มีการสมรส เช่น ข่มขู่ให้สมรสอย่างนี้เพิกถอนไปได้ก็ดีแล้ว ทำให้การสมรสที่เป็นปัญหาแต่แรกสิ้น

สุดลงไป แต่ที่การสมรสสิ้นสุดลงด้วยการหย่านั้นเป็นเรื่องที่น่าสนใจเป็นพิเศษ เพราะเป็นเรื่องที่มีการสมรสโดยชอบด้วยกฎหมายชายหญิงผูกสมัครรักใคร่ จึงอยู่กินด้วยกัน และมีการจดทะเบียนสมรสผูกพันกันเป็นสามีภรรยา มีสิทธิหน้าที่ต่อกันตามกฎหมาย แต่ต่อมาความรักใคร่นั้นจืดจางลง หรือมีสาเหตุอย่างใด ทำให้สัมพันธ์ระหว่างสามีภรรยาไม่ราบรื่น ทนอยู่ด้วยกันไม่ได้ ก็ต้องหย่ากัน จากสถิติการหย่าร้างของคู่สมรสในบ้านเมืองเราปรากฏว่ามีแนวโน้มสูงขึ้นทุกปีและสูงขึ้นอย่างน่าใจหาย ดังในปี ๒๕๒๔ คนไทยหย่าร้างกันอย่างถูกต้องตามกฎหมายถึง ๒๗,๓๖๓ คู่ คิดเป็นร้อยละ ๗.๘๘ ของที่มีการสมรสกันในปีเดียวกัน นอกจากสาเหตุทางด้านเศรษฐกิจ สภาพสังคมค่านิยมต่างๆ ที่นำไปสู่การหย่าร้างแล้ว จุดที่ควรได้รับการหยิบยกขึ้นมาพิจารณา ก็คือกฎหมายของเราเอื้ออำนวยให้มีการหย่าร้างได้ง่ายๆ แทนที่จะทำให้ความบาดหมางในครอบครัวกลับประสาธน์เข้ากัน ก็ช่วยให้แตกแยกเป็นสองเสี่ยงไปเลยจริงหรือไม่

เมื่อพิจารณากฎหมายเรื่องหย่าของเราก็ปรากฏว่าได้บัญญัติว่าการหย่านั้นทำได้ ๒ อย่างคือ หย่าโดยความยินยอมของทั้งสองฝ่าย กับหย่าโดยคำพิพากษาของศาล หย่าโดยความยินยอมของทั้งสองฝ่ายนั้น ชื่อก็บอกในตัวแล้วว่า เป็นเรื่องสามีภรรยาต่างก็เห็นพ้องต้องกันว่าจะอยู่ร่วมเป็นสามีภรรยากันไปไม่ได้แล้วก็ทำหนังสือหย่าลงลายมือชื่อคนทั้งสอง กับพยานอย่างน้อย ๒ คน ตกลงกันว่าจะแบ่งลูกกันอย่างไร แบ่งสินสมรสกัน แล้วเอาหนังสือหย่าไปจดทะเบียนที่อำเภอการหย่าโดยความยินยอมนี้อาจจะกล่าวได้ว่า กฎหมายของเราไปไกล

กว่ากฎหมายของหลายประเทศ บางประเทศที่นับถือศาสนาคริสต์ นิการโรมันคาทอลิกไม่ยอมให้สามีภริยาหย่ากันเลย ส่วนใหญ่การหย่า ต้องฟ้องศาล แต่ของเราให้ตกลงหย่ากันเองได้ ซึ่งอาจจะดูว่าทำให้ หย่าร้างกันง่าย กลายเป็นว่า แต่งงานไปก่อน ไม่พอใจก็หย่ากันได้ แต่ที่จริงกฎหมายเราเห็นไปว่า เมื่อคู่สมรสหมัดสิ้นเยื่อใยกันแล้วจะ บังคับให้จำต้องทนอยู่ด้วยกันต่อไป น่าจะเป็นการไม่สมควร เป็นผล ร้ายแก่สถาบันครอบครัวเสียยิ่งกว่าปล่อยให้ขาดจากกันตามใจสมัคร

ส่วนการหย่าโดยคำพิพากษาของศาลนั้นเป็นเรื่องตกลงกันไม่ ได้เพราะแย่งบุตร หรือแย่งทรัพย์กันหรือเรียกค่าเลี้ยงดูสูง จนอีก ฝ่ายหนึ่งไม่สามารถจะให้ได้ อย่างนี้ก็ต้องฟ้องมีศาลตัดสินให้ หรือ กรณีฝ่ายหนึ่งต้องการหย่า อีกฝ่ายไม่ยอมหย่า ฝ่ายที่จะหย่าก็ต้องฟ้อง ศาลเช่นกัน แต่การจะฟ้องศาลให้พิพากษาให้หย่ากันนี้ไม่ใช่ว่าฟ้อง ว่าฉันอยากหย่าขอศาลพิพากษาให้ด้วย อย่างนี้ไม่ได้ การฟ้องหย่าต้อง อ้างเหตุฟ้องหย่า แล้วพิสูจน์ยืนยันให้ได้ความว่าฝ่ายตรงข้ามบกพร่อง หรือเข้าลักษณะเช่นนั้นจริงๆ ศาลจึงจะพิพากษาให้หย่าได้ จึงควร ที่จะทำความเข้าใจในเรื่องเหตุหย่าให้ดี

คำถาม: ๑. กฎหมายได้บัญญัติเหตุที่จะนำมาฟ้องหย่าได้ไว้ อย่างไรบ้าง

คำตอบ: เรื่องนี้มีบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๕๑๖ กำหนดเหตุฟ้องหย่าไว้ ๑๐ ประการ ย่ออย่างสั้นๆ ได้เป็น

๑. มีชู้

๒. ประพฤติชั่ว

๓. ทำร้าย
๔. ทิ้งร้าง
๕. สาบสูญ
๖. ปฏิปักษ์
๗. วิกลจริต
๘. ผิดทัศนคติบน
๙. เป็นโรค
๑๐. ไม่อาจร่วมประเวณี

คำถาม : ๒ . ขอให้ขยายความเหตุหย่า ๑๐ ประการข้างต้นด้วย

คำตอบ : ๑) มีผู้ เหตุหย่าข้อนี้ที่จริงแยกได้เป็น ๒ กรณีคือ สามีอุปการะเลี้ยงดูหรือยกย่องหญิงอื่นฉันทริยา อีกกรณีหนึ่ง คือ ภริยามีชู้ ในกรณีแรกภริยาใช้เป็นเหตุฟ้องหย่าสามีได้ กรณีหลังก็กลับกัน

มีว่าสามีอุปการะเลี้ยงดูหรือยกย่องหญิงอื่นฉันทริยานี้ต้องเป็นเรื่องส่งเสียอุปการะเลี้ยงดูอย่างเป็นภริยา มิใช่อุปการะในฐานะอื่น เช่น เป็นบุตรบุญธรรม แต่จะเลี้ยงดูอุปการะนานแค่ไหนกฎหมายไม่ได้บัญญัติไว้ แต่เข้าใจว่าคงต้องพอสมควรมิใช่ว่าสามีแอบไปเที่ยวนอกใจภริยาชั่วคราวไม่ถึงกับยกย่องให้เป็นภริยาน้อย อย่างนี้คงไม่ถึงกับเป็นเหตุหย่า ส่วนการยกย่องหญิงอื่นฉันทริยาหมายถึงแสดงออกโดยเปิดเผยให้บุคคลทั่วไปทราบ ว่า หญิงอื่นนั้นมีความสัมพันธ์ฉันทริยา เช่น พาไปออกงานสังคมโดยเปิดเผย และแนะนำให้เพื่อนฝูงรู้จักว่าเป็นภริยาตน หญิงอื่นนั้นจะรู้ว่าชายมีภริยาแล้วหรือไม่ไม่สำคัญ

ส่วนที่ว่ากริยามีชู้นี้เป็นเหตุสำคัญสืบทอดมาแต่โบราณ จะต้องเป็นเรื่องกริยามีความสัมพันธ์ทางเพศ มีการร่วมประเวณีกับชายอื่น โดยสมัครใจ การถูกข่มขืนกระทำชำเราไม่ถือว่าหญิงมีชู้ การล่วงเกินทำนองชู้สาวก็ยังไม่ถือว่ามีชู้ เป็นหน้าที่สามีจะต้องพิสูจน์โดยปราศจากข้อสงสัยว่ากริยามีชู้ เพื่อที่จะฟ้องหย่ากริยาได้ เคยมีคดีว่าหญิงไปอยู่กับชายสองต่อสองที่บ้านของชายในเวลา ๒๓.๐๐ น. ถึง ๒๔.๐๐ น. ปิดไฟมิด ประตูห้องปิด เพียงเท่านั้นศาลเห็นว่าไม่พอฟังว่าหญิงชายได้ร่วมประเวณีกัน

ขอให้สังเกตว่าเหตุหย่าตามข้อแรกนี้ต้องเป็นเรื่องทำต่อเพศตรงข้าม ถ้าทำกับเพศเดียวกันไม่เข้าข้อนี้

๒) ประพฤติชั่ว เหตุหย่าข้อนี้ในต้วบทบัญญัติว่า “สามีหรือกริยาประพฤติชั่วไม่ว่าความประพฤติชั่วนั้นจะเป็นความผิดอาญาหรือไม่ ถ้าเป็นเหตุให้อีกฝ่ายหนึ่ง

(ก) ได้รับความอับอายขายหน้าอย่างร้ายแรง

(ข) ได้รับความดูถูกเกลียดชังเพราะเหตุที่คงเป็นสามีหรือกริยาของฝ่ายที่ประพฤติชั่วอยู่ต่อไป หรือ

(ค) ได้รับความเสียหายหรือเดือดร้อนเกินควรในเมื่อเอาสภาพฐานะ และความเป็นอยู่ร่วมกันฉันสามีกริยามาคำนึงประกอบ

อีกฝ่ายหนึ่งนั้นฟ้องหย่าได้”

เหตุหย่าข้อนี้เน้นถึงผลแห่งการประพฤติว่าจะมีผลกระทบต่อถึงคู่สมรสอีกฝ่ายหนึ่งร้ายแรงหรือไม่ ดังนั้นความประพฤตินั้นจะถึง

ขนาดผิดทางอาญาหรือไม่ ไม่สำคัญ แม้ฝ่ายที่ประพฤดิชั่วจะไม่ได้ตั้งใจให้เกิดผลดังกล่าว แต่หากมีผลเช่นนั้นขึ้นก็เป็นเหตุให้ฟ้องหย่าได้ อย่างไรก็ตามเป็นการประพฤดิชั่ว คงต้องวินิจฉัยตามความรู้สึกของวิญญูชนว่าการประพฤดิปฏิบัติเช่นนั้นเป็นการไม่ถูกไม่ควรหรือไม่ การดูถูกเกลียดชัง เป็นการคำนึงถึงความรู้สึกของผู้อื่น ว่าความเกลียดชังนั้นแผ่มาถึงคู่สมรสด้วย ส่วนการทำให้ได้รับความเสียหายหรือเดือดร้อนเกินควรนั้น ต้องเอาสภาพ ฐานะ และความเป็นอยู่ร่วมกันฉันสามีภริยามาประกอบการพิจารณา

ตัวอย่างที่ศาลตัดสินว่าเป็นการประพฤดิชั่วที่ใช้อย่างเป็นเหตุฟ้องหย่าได้ เช่น ๑) สามีติดยาเสพติด เป็นนักเลงอันธพาล ไม่ทำมาหากิน ภริยาและบุตรจะทำนาก็อาละวาดไม่ให้ทำ ศาลถือว่าประพฤดิชั่วอย่างร้ายแรง, ๒) พาน้องเมียหนีแม่ยายไปอยู่ที่อื่นโดยรับเป็นภริยาอีก, ๓) สามีเป็นคนติดสุรา, ต้องเสพทุกวัน เมมาแล้วก็ทุบตีด่าว่าภริยาเสมอมา บางครั้งก็เตะและใช้ไม้ทำร้ายภริยาและทำลายสิ่งของโดยใช่เหตุ ใช้มีดทำร้ายก็เคย บางครั้งต่อยถึงพินหัก เคยด่าว่าโจทก์เป็นชู้กับลูกเขย

ตัวอย่างคดีที่ศาลว่าไม่เป็นการประพฤดิชั่วอย่างร้ายแรง เช่น ๑) สามีภริยาทะเลาะกัน ต่างออกจากบ้านไป ภริยาไปเพียง ๒-๓ วัน ก็กลับมา สามีไป ๘-๘ เดือน จึงกลับมาพร้อมกับพาภริยาใหม่มาอยู่ด้วย ภริยาเก่าจึงทำเสน่ห์เพื่อให้สามีกลับคืนดีตน ศาลว่าแสดงว่ายังอาลัยรักสามีอยู่และทำไปเพราะรักษาใจเกลียดชังไม่ สามีฟ้อง

หย่าไม่ได้, ๒) ภริยามีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าสามีไปมีความสัมพันธ์ฉันชู้สาวกับหญิงอื่น จึงเกิดอารมณ์เหิงหวง ระวังอารมณ์ไม่อยู่ ทะเลาะวิวาทกับสามีจนถึงกับทุบตีและทำร้ายร่างกายกันแม้จะเป็นการทะเลาะวิวาทในสถานที่ทำงานต่อหน้าบุคคลอื่น ศาลก็ไม่ถือว่าประพฤติชั่วอย่างร้ายแรง

๓) ทำร้าย เหตุหย่าข้อนี้คือการที่คู่สมรสฝ่ายหนึ่งทำร้ายหรือทรมานร่างกาย หรือจิตใจ หรือหมิ่นประมาท หรือเหยียดหยามอีกฝ่ายหนึ่ง หรือบุพการีของอีกฝ่ายหนึ่ง แต่ทั้งหมดนี้ต้องเป็นการร้ายแรง คู่สมรสอีกฝ่ายจึงจะฟ้องหย่าได้

จะเห็นได้ว่าเหตุหย่าข้อนี้คลุมไปถึงการปฏิบัติต่อบุพการีคือ พ่อ แม่ ปู่ ย่า ตา ยาย ของอีกฝ่ายหนึ่งด้วย

ทำร้ายร่างกายหมายถึงต้องปรากฏบาดแผลผิวหนังแตก เลือดไหล หรือมีการบวมช้ำ ก่อความเจ็บปวดอย่างมาก ทำร้ายจิตใจหมายถึงทำให้ความรู้สึกทางประสาท ทางความรู้สึกนึกคิด ความจำ หรือสติวิปริตแปรปรวนไป มิใช่เป็นการทำต่ออารมณ์ มีข้อสังเกตว่าถ้าพยายามทำร้ายในทางอาญา แต่ไม่บังเกิดผลร้ายขึ้น เช่น ภริยาไล่แทงสามี สามีเห็นหลบหนีไม่ถูกทำร้ายบาดเจ็บไม่เป็นเหตุหย่าตามข้อนี้ ส่วนหมิ่นประมาทหรือเหยียดหยามนั้นน่าจะรวมถึงการด่าด้วยถ้อยคำหยาบคายด้วย

๔) ทิ้งร้าง ต้องเป็นการจงใจละทิ้งอีกฝ่ายหนึ่งไปเกิน ๑ ปี ฝ่ายที่ถูกทิ้งร้างจึงจะอ้างฟ้องหย่าได้ ฝ่ายที่ทิ้งเขาไปจะยกเหตุนี้อ้างเองเพื่อฟ้องหย่าไม่ได้

การทิ้งร้างจะต้องกระทำไปโดยจงใจ มิใช่ต้องจากกันเพราะเหตุการณ์หรืออยู่ภายใต้อำนาจบังคับเช่นถูกโจรจับไปเรียกค่าไถ่, สามีจากไปเป็นทหารรบในสมรภูมิ, เกิดจลาจลแยกกันไปหากันไม่เจอ ส่วนการทิ้งร้างต้องเป็นเรื่องจากไปโดยเจตนาไม่ให้ความสัมพันธ์ต่อกันฉันสามีภริยา ถ้าต่างสมัครใจแยกกันอยู่ แต่สามียังคงส่งค่าเลี้ยงดูแก่ภริยาไม่มีขาดแสดงว่าสามีไม่ต้องการให้ภริยาอยู่ด้วย สามีจะกลับมาอ้างว่าภริยาทิ้งร้างไม่ได้

๕) สาบสูญ คือการที่ฝ่ายใดไปจากภูมิลำเนาโดยไม่มีผู้ใดได้ข่าวคราวเป็นเวลา ๗ ปี หรือเป็นเวลา ๓ ปี ในกรณีพิเศษ จนถูกศาลสั่งให้เป็นคนสาบสูญ ก็ยังไม่เป็นผลให้การสมรสสิ้นสุดลงเหมือนกรณีตาย คู่สมรสอีกฝ่ายต้องใช้เหตุสาบสูญนี้มาฟ้องหย่า มิเช่นนั้น ยังคงถือว่าการสมรสคงมีอยู่ตามเดิม

๖) ปฏิปักษ์ แยกสาเหตุได้เป็น ๒ ประการ คือ ไม่อุปการะเลี้ยงดู กับ ทำการเป็นปฏิปักษ์ต่อการเป็นสามีภริยาอย่างร้ายแรง

การไม่ช่วยเหลืออุปการะเลี้ยงดูนั้น ต้องมิใช่เป็นเพราะอีกฝ่ายไม่ยอมรับการช่วยเหลือ และอาจให้โดยมอบหมายแก่คนอื่น ไม่ได้ให้คู่สมรสอีกฝ่ายโดยตรงก็ได้ เช่น ให้ค่าใช้จ่ายในบ้านแก่บุตรหรือคนใช้ไว้ ซึ่งมีผลให้คู่สมรสอีกฝ่ายไม่เดือดร้อน ส่วนกรณีที่แยกกันอยู่เองโดยสมัครใจ จะไปอ้างว่าอีกฝ่ายไม่ช่วยเลี้ยงดูไม่ได้ ข้อสำคัญที่จะดูว่าเป็นการไม่ช่วยเหลืออุปการะหรือไม่นั้น คู่สมรสฝ่ายที่ถูกกล่าวหาว่าไม่ช่วยเหลืออุปการะต้องอยู่ในฐานะที่กระทำได้ด้วย

ส่วนการทำกรเป็นปฏิปักษ์ต่อกันนั้น ต้องร้ายแรงด้วย ซึ่งศาลจะเป็นผู้พิจารณาโดยคำนึงถึงสภาพ ฐานะ ความเป็นอยู่ร่วมกันฉันสามีภริยามาประกอบ เช่น เหยียดค่าของอีกฝ่ายหนึ่งต่ำเป็นเพียงทาสหรือนางบำเรอ, ชูว่าจะจ้างคนเอน้าน้ำกรดสดหน้า, ภริยาไม่อยู่กินกับสามีกว่า ๒๐ ปีแล้ว และมีสามีใหม่อยู่กินกันมาโดยตลอด เหล่านี้ถือว่าทำการเป็นปฏิปักษ์ต่อกันอย่างร้ายแรง แต่ถ้าสามีทำการค้าส่วนตัวแข่งกับภริยา แม้จะมีผลประโยชน์ขัดกัน ก็ไม่ถือว่าเป็นเหตุหย่าตามข้อนี้

๗) วิกลจริต ดูข้อเท็จจริงว่าฝ่ายหนึ่งวิกลจริตหรือไม่ โดยไม่ต้องถึงขนาดถูกศาลสั่งเป็นคนไร้ความสามารถแล้ว การพิจารณาว่าวิกลจริตถึงกับเป็นเหตุหย่าหรือไม่นี้พิจารณาใน ๓ ข้อประกอบกัน คือ ๑. มีระยะเวลาในการวิกลจริตติดต่อกันมาเกิน ๓ ปี

๒. มีลักษณะยากจะหายได้

๓. มีอาการถึงขนาดที่จะทนอยู่ร่วมกันฉันสามีภริยาต่อไปไม่ได้

๘) ผิดกัณฑ์บน กัณฑ์บนคือข้อตกลงในเรื่องความประพฤติ ที่ทำให้เป็นลายลักษณ์อักษร ไม่ว่าจะเป็นเรื่องให้กระทำการ หรืองดเว้นกระทำการ เช่น จะช่วยทำมาหากิน จะเลิกเล่นการพนัน เมื่อไม่ปฏิบัติตาม อีกฝ่ายก็ฟ้องหย่าได้

ข้อสังเกตในเรื่องนี้มีว่า ข้อตกลงนั้นต้องทำเป็นหนังสือ และความประพฤติกัณฑ์บนต้องไม่ใช่เรื่องผิดกฎหมายหรือฝ่าฝืนศีลธรรมอันดี

๘) เป็นโรค หมายถึงกรณีทั้งคู่สมรสฝ่ายหนึ่งเป็นโรคติดต่ออย่างร้ายแรง ซึ่งอาจเป็นภัยแก่อีกฝ่ายหนึ่ง และต้องมีลักษณะเรื้อรัง ไม่มีทางที่จะหายได้ อีกฝ่ายหนึ่งจึงจะอ้างเป็นเหตุฟ้องหย่าได้ กฎหมายมิได้ระบุโรคไว้แน่นอนลงไป จึงขึ้นกับความก้าวหน้าทางวิทยาการแพทย์ด้วย

๑๐) ไม่อาจร่วมประเวณี เนื่องจากกฎหมายกำหนดให้เป็นหน้าที่ของสามีภริยาว่าเมื่อสมรสกันแล้วก็ต้องอยู่กันจนสิ้นสามีภริยา หากปรากฏว่าสภาพร่างกายของฝ่ายหนึ่งไม่อำนวย เช่น ร่างกายอ่อนล้าเป็นอัมพาต, อุกฤษณต้องผ่าตัดส่วนล่างไปครึ่งตัว, หรือสามีไปผ่าตัดแปลงเพศอีกฝ่ายหนึ่งฟ้องหย่าได้ แต่ถ้าสภาพร่างกายสมบูรณ์ดี แต่เป็นหมัน จะอ้างเป็นเหตุฟ้องหย่าไม่ได้

กล่าวโดยสรุป เหตุฟ้องหย่า ๑๐ ประการนี้ ถ้าเป็นความผิดของใคร การกระทำของใคร หรืออาการหรือลักษณะเช่นนั้นเกิดกับใคร อีกฝ่ายหนึ่งก็ใช้อ้างเป็นเหตุหย่าในการฟ้องต่อศาลได้

คำถาม :๓. ถ้าเข้ากรณีใดกรณีหนึ่งใน ๑๐ ประการนี้แล้วศาลก็จะพิพากษาให้หย่าได้ จะไม่เป็นปัญหาว่า ฝ่ายที่ต้องการหย่าจะหาทางชักจูงให้ฝ่ายตรงข้ามกระทำความผิดหรือเข้าเหตุหย่าข้อใดข้อหนึ่งหรือ เช่น สามีอยากหย่า แต่ภริยายังไม่ยอมหย่า สามีจึงหาทางให้มีคนไปทำชู้กับภริยาตน แล้วอ้างฟ้องหย่าอย่างนี้น่าจะไม่ใช่เป็นธรรมดา

คำตอบ : ในเรื่องที่สามีหรือภริยาได้ยินยอมหรือรู้เห็นเป็นใจในการกระทำอันเป็นเหตุหย่านั้น สำหรับเหตุหย่าบางกรณี คือ ใน

ประการที่ ๑ และ ๒ ฝ่ายที่ยินยอมหรือรู้เห็นเป็นใจนั้นจะยกเป็นเหตุฟ้องหย่ามิได้

การยินยอมในกรณีนี้ต้องมีการแสดงกิริยาอาการให้ปรากฏชัดแจ้งว่าอนุญาตให้กระทำ เช่น ภริยารู้ว่าสามีจะไปรับหญิงอื่นมาอยู่กินเป็นภริยาด้วยในบ้านก็มีได้แสดงอาการหึงหวง กลับช่วยจัดห้องหับหาเครื่องใช้ให้เสียอีก หรือสามีภริยาสองคู่ตกลงที่จะสลับคู่ร่วมประเวณี หรือดั่งตัวอย่างในคำถามที่สามีจัดให้มี ชายไปกระทำชู้กับภริยาตน คงถือได้ว่าเป็นการยินยอมตามนี้ สามีไม่มีสิทธิอ้างการมีชู้ในกรณีนี้เป็นเหตุหย่า

ส่วนการรู้เห็นเป็นใจหมายถึงการให้บริการและความสะดวกต่าง ๆ ไม่ว่าจะโดยทางตรงหรือทางอ้อม เช่นสามีจะไปปลุกทรัพย์ในบ้านเศรษฐกิจ ภริยาร่วมไปด้วยโดยเป็นคนดูต้นทางอยู่นอกรั้ว แล้วจะกลับมาฟ้องหย่าสามีโดยอ้างเหตุซึ่งตนเองได้มีส่วนรู้เห็นเป็นใจสนับสนุนให้เขากระทำ เป็นการประพฤติชั่วยอมไม่ควร

คำถาม : ๔. นอกจากข้อยกเว้นเหตุหย่าในเรื่องการยินยอมหรือรู้เห็นเป็นใจของฝ่ายที่มีสิทธิฟ้องหย่าแล้วยังมีข้อยกเว้นใดอีกบ้างหรือไม่

คำตอบ : แม้จะมีเหตุหย่าเกิดขึ้น แต่บางกรณีคู่สมรสฝ่ายที่มีสิทธิฟ้องหย่าก็ไม่สามารถที่จะฟ้องคู่สมรสอีกฝ่ายหนึ่งต่อศาลเพื่อขอให้พิพากษาให้หย่าขาดจากการเป็นสามีภริยากันได้ นอกจากข้อยกเว้นที่กล่าวในข้อ ๓ แล้ว ยังมีข้อยกเว้นในกรณี การกระทำของ

ฝ่ายที่มีสิทธิฟ้องหย่าเป็นเหตุให้เกิดเหตุหย่าขึ้น, กรณีเหตุหย่าเป็นเหตุเล็กน้อย, กรณีฝ่ายที่มีสิทธิฟ้องหย่าได้ให้อภัยแล้ว

ข้อยกเว้นที่ว่า การกระทำของฝ่ายที่มีสิทธิฟ้องหย่าเป็นเหตุให้เกิดเหตุหย่าขึ้นนี้ เป็นข้อยกเว้นสำหรับเหตุหย่าประการที่ ๑๐ คือ สภาพแห่งกายของสามีหรือภริยานั้นไม่อาจร่วมประเวณีได้ตลอดเวลา หากเหตุหย่าข้อนี้เกิดขึ้นเพราะการกระทำของกลุ่มสมรสอีกฝ่ายหนึ่ง กลุ่มสมรสนั้นจะยกเป็นเหตุฟ้องหย่าไม่ได้ เพราะตนเป็นผู้ผิดเป็นต้นเหตุเอง เช่น ภริยาโกรธสามีที่เจ้าชู้ จึงใช้มีดโกนตัดอวัยวะเพศสามีโยนทิ้งไป อย่างนี้ภริยาจะมาฟ้องหย่าโดยอ้างเหตุประการที่ ๑๐ มิได้

ข้อยกเว้นที่ว่า เหตุหย่าเป็นเหตุเล็กน้อย นั้นเป็นข้อยกเว้นของเหตุหย่าประการที่ ๘ คือ เรื่องผิดทัศนคติบน โดยศาลจะเป็นผู้พิจารณา ถ้าเห็นว่าความประพฤติที่เป็นเหตุให้ทำทัศนคติบนเป็นเหตุเล็กน้อย หรือไม่สำคัญต่อการอยู่ร่วมกันฉันสามีภริยาโดยปกติสุข ศาลจะไม่พิพากษาให้หย่าก็ได้ เช่น สามีชอบขับรถไปส่งเพื่อนที่บ้านเสมอ ๆ ภริยาให้สามีทำทัศนคติบนไว้ว่าจะไม่ให้บุคคลอื่นนั่งรถยนต์ไปด้วย ต่อมาสามีรับหญิงป่วยเพื่อนำส่งโรงพยาบาล อย่างนี้ความประพฤติที่เป็นเหตุให้ทำทัศนคติบนเป็นเรื่องเล็กน้อย แม้สามีจะผิดทัศนคติบน ศาลจะไม่พิพากษาให้หย่าก็ได้

ข้อยกเว้นกรณีฝ่ายที่มีสิทธิฟ้องหย่าได้ให้อภัยแล้ว ใช้สำหรับเหตุหย่าทั้ง ๑๐ กรณี ไม่ว่าจะเป็เหตุหนึ่งหรือหลายเหตุ ถ้ากลุ่มสมรส

ฝ่ายที่มีสิทธิฟ้องหย่าได้กระทำการอันแสดงให้เห็นได้ว่าได้ให้อภัย
 ในเหตุการณ์นั้นแล้ว ภายหลังจะกลับมาใช้สิทธิฟ้องหย่าไม่ได้ หลัก
 เกณฑ์การให้อภัยตามช้อยกเว้นนี้จะต้องประกอบด้วย

๑. ผู้มีสิทธิฟ้องหย่าได้แสดงกิริยาอาการชัดเจนที่จะให้ผู้ทำ
 ผิดกลับคืนสู่ฐานะในครอบครัวดังเดิม
๒. ผู้มีสิทธิฟ้องหย่าต้องมีเจตนาที่จะยกโทษให้
๓. ผู้มีสิทธิฟ้องหย่าต้องได้รู้ถึงความผิดที่ได้กระทำลงไปโดย
 ตลอด

คำถาม : ๕. การฟ้องหย่าโดยเหตุ ๑๐ ประการนี้มีอายุความ
 ฟ้องหรือไม่

คำตอบ : ต้องแยกว่าเป็นการฟ้องหย่าโดยเหตุประการใด ซึ่ง
 อาจแยกได้เป็น ๒ กลุ่ม คือ

ก. ถ้าเป็นการฟ้องร้องโดยอาศัยเหตุการณ์ที่ ๑,๒,๓,๖ ได้แก่
 มีชู้, ประพฤติชั่ว, ทำร้าย หรือปฏิบัติข่มขู่ กฏหมายกำหนดว่าต้อง
 ฟ้องภายใน ๑ ปี นับแต่รู้หรือควรรู้ถึงเหตุข้อใดข้อหนึ่งนี้ ขอให้
 สังเกตว่าเหตุหย่าพวกนี้เกิดขึ้นเป็นครั้งคราวไป อายุความจึงนับ ๑
 ปี ตามแต่ละคราว นับตั้งแต่รู้หรือควรรู้

ข. ถ้าเป็นการฟ้องโดยอาศัยเหตุประการที่ ๔,๕,๗,๘,๙,๑๐
 ได้แก่ ทิ้งร้าง, สาบสูญ, วิกลจริต, ผิดทัศนคติ, เป็นโรค, ไม่อาจ
 ร่วมประเวณี นั้นเหตุเหล่านี้มีลักษณะเป็นการต่อเนื่องกันไป หรือ

เป็นการถาวร จึงไม่มีอายุความ トラบโดที่เหตุนั้น ๆ ยังมีอยู่ คู่สมรส ฝ่ายที่มีสิทธิฟ้องหย่าก็ย่อมนำคดีขึ้นสู่ศาลได้

อย่างไรก็ตาม แม้เหตุที่จะยกขึ้นฟ้องหย่าไม่ได้เพราะขาดอายุความแล้ว แต่ผู้ฟ้องคดีก็ยังมีสิทธินำสืบเหตุเช่นว่านี้เพื่อสนับสนุนคดีที่อ้างเหตุฟ้องหย่าประการอื่นได้

คำถามคำตอบเหล่านี้คงจะช่วยให้เข้าใจเหตุแห่งการฟ้องหย่าได้พอสมควร สารคดีชิ้นนี้ได้มุ่งหวังให้สามีภรรยาทั้งหลายได้ทราบถึงเหตุหย่าและตัวอย่างในกรณีต่าง ๆ เพื่อนำไปอ้างในการฟ้องหย่ากัน แต่หวังที่จะให้ทั้งสองฝ่ายได้ทราบถึงสาเหตุที่จะนำไปสู่การหย่าร้าง โดยคำพิพากษาของศาลเพื่อจะได้หาทางป้องกันหรือระมัดระวังมิให้เกิดเหตุดังกล่าวขึ้น เหตุเหล่านี้ย่อมเห็นได้ว่าแม้คู่สมรสจะมีได้นำมาฟ้องร้องกัน แต่เมื่อเกิดขึ้นแล้ว ย่อมนำความร้าวฉานมาสู่ชีวิตสมรส ทำให้ครอบครัวแตกแยกในที่สุด ผู้จัดทำสารคดีนี้ หวังใจเป็นอย่างยิ่งว่าคู่สมรสที่ได้รับฟังสารคดี จะนำเรื่องเหตุหย่าไปเป็นเพียงความรู้หรือข้อคิดเท่านั้น หวังว่าคงจะไม่มีใครมีความจำเป็นต้องอาศัยเหตุเหล่านี้ไปใช้ในวันข้างหน้า.

วิธีปฏิบัติของผู้จัดการมรดก เมื่อเจ้ามรดกตาย

สนทนากับรศ.ไชยยศ เหมะรัชตะ

คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ในทุกวันนี้ ปัญหาใกล้ตัวที่มีผู้สนใจกันมากก็คือ เมื่อมีญาติพี่น้อง, บิดามารดา หรือบรรดาญาติผู้ใหญ่ทั้งปวงตายลง ในเบื้องต้น ผู้ที่ยังมีชีวิตอยู่จะต้องจัดการทรัพย์สินตลอดจนสิทธิที่พึงมีพึงได้อย่างไรบ้าง ทั้งนี้เพราะในบางกรณีนั้นไม่อาจจะรอช้าได้ เนื่องจากอาจจะทำให้บุคคลผู้ไม่หวังดีฉวยโอกาสในขณะที่บรรดาญาติโยมของผู้ตายทั้งหลายกำลังสับสนอยู่กับการจัดงานศพในการหาประโยชน์อันมิควรได้ หรือ ในบางกรณี ผู้ตายอาจมีสถานภาพทางสังคมที่ต่างไปจากคนธรรมดา ซึ่งยังผลให้การจัดการในทางทรัพย์สินในทางกฎหมายแตกต่างกันไปด้วย

โอกาสนี้จึงเป็นการสมควรที่จะมาพูดคุยกันถึงภาระหน้าที่ของผู้ที่ยังอยู่ไม่ว่าจะในฐานะทายาทหรือผู้จัดการมรดก ในอันที่จะจัดการทรัพย์สินหรือกิจธุระต่าง ๆ ที่ผู้ตายได้ทิ้งไว้ นอกเหนือไปจาก

ภาระหน้าที่ในเรื่องการจัดการศพตามพิธีการทางศาสนาและประเพณี
ทั้งนี้เพื่อให้เป็นไปอย่างถูกต้องตามกฎหมายทุกประการ

ถาม : คำว่า “ผู้จัดการมรดก” จะหมายถึงใครได้บ้าง

ตอบ : ก่อนอื่นต้องขอทำความเข้าใจกับความหมายของคำว่า
“ผู้จัดการมรดก” เสียก่อนกล่าวคือ ผู้จัดการมรดก หมายถึงผู้ซึ่ง
มีอำนาจหน้าที่ในการจัดการเกี่ยวกับทรัพย์สินมรดกและการอื่น ๆ อัน
จะถึงมีหลังจากที่เจ้ามรดกถึงแก่ความตาย ทั้งนี้เพื่อประโยชน์แห่ง
ทายาททั้งหลาย

ผู้จัดการมรดกมีอยู่ ๓ ประเภท คือ

๑. ผู้จัดการมรดกที่เกิดจากคำสั่งศาล

๒. ผู้จัดการมรดกตามที่พินัยกรรมระบุ

๓. ผู้จัดการมรดกโดยการแต่งตั้งจากทายาท

อนึ่ง ในบางกรณี ตัวผู้จัดการมรดกนั้นอาจจะเป็นทายาทด้วย
ก็ได้

ถาม : เมื่อมีผู้เอาเงินสดไปฝากธนาคารก็ดี ชื่อสลากออมสิน
ของธนาคารก็ดี เข้าตู้নিরภัยเพื่อเก็บทรัพย์สินอันมีค่าก็ดี ต่อมาผู้นั้น
ได้ถึงแก่กรรมลง และผู้จัดการมรดกมีความต้องการที่จะมาขอรับ
เงินจากธนาคาร ไม่ทราบว่าเป็นทางปฏิบัติ ผู้จัดการมรดกจะต้องนำ
หลักฐานอะไรไปแสดงต่อทางธนาคารบ้าง

ตอบ : ในปัจจุบันนี้ ต้องแยกพิจารณาก่อนว่าธนาคารที่ผู้ตาย
ได้ฝากเงินสด, ชื่อสลากออมสิน หรือเข้าตู้নিরภัยไว้่นั้นเป็นธนาคาร
อะไร ทั้งนี้เนื่องจากวิธีปฏิบัติของแต่ละธนาคารนั้นต่างกัน ซึ่งจะ

แยกพิจารณาได้ดังต่อไปนี้.-

กรณีธนาคารออมสิน

๑. สำหรับกรณีเงินฝาก รวมตลอดถึงสลากออมสินนั้น
ถ้าผู้จัดการมรดกมาขอรับในวงเงินไม่เกิน ๑ หมื่นบาท ก็ให้
ผู้จัดการมรดกยื่นคำขอต่อทางธนาคารพร้อมด้วยเอกสารดังนี้

๑. สำเนาโฉนดที่ดิน
๒. สำเนาทะเบียนบ้านของผู้ตายและของผู้ยื่นคำขอ
๓. หนังสือคำประกันของข้าราชการระดับ ๓ หรือของ
พนักงานรัฐวิสาหกิจที่เทียบเท่า จำนวน ๒ คน และต้องคำประกัน
ในวงเงินที่จะรับ

ทั้งนี้ โดยไม่ต้องให้ผู้จัดการมรดกไปร้องขอศาลให้แต่งตั้งตน
เป็นผู้จัดการมรดกแต่อย่างใด ทั้งนี้ก็เพราะว่าไม่มีกฎหมายบังคับว่า
ทายาทหรือผู้จัดการมรดกที่จะมาถอนเงินของผู้วายชนม์จากธนาคาร
จะต้องมีคำสั่งศาลแต่งตั้งให้เป็นผู้จัดการมรดกเสียก่อน ดังนั้นใน
กรณีนี้ทางธนาคารออมสินจึงได้แต่เพียงใช้วิธีตรวจสอบความเป็น
ทายาทหรือผู้จัดการมรดก ของผู้ที่ยื่นคำขอถอนเงินจากธนาคาร
หากได้รับความจากหลักฐานหรือเอกสารต่าง ๆ ดังกล่าวว่ามีผู้นั้นเป็น
ทายาทหรือผู้จัดการมรดกจริงแล้ว ทางธนาคารออมสินก็จะจ่ายเงิน
ให้แก่ผู้นั้นไปได้เลย

ถ้าผู้จัดการมรดกมาขอรับเงินในวงเงินเกิน ๑ หมื่นบาท ทาง
ธนาคารออมสินก็ต้องการคำสั่งศาลแต่งตั้งให้เป็นผู้จัดการมรดก
เสียก่อน ทางธนาคารจึงจะยอมจ่ายเงินให้ ซึ่งในการร้องขอเป็น

ผู้จัดการมรดกนั้นก็ต้องเสียค่าฤชาธรรมเนียมศาล, ค่าทนายความ และค่าประกาศหนังสือพิมพ์ ซึ่งเมื่อรวมค่าใช้จ่ายทั้งหมดแล้วจะเป็นจำนวนมาก เพราะเหตุนี้ ทางกระทรวงยุติธรรมจึงได้แนะนำให้ธนาคารต่าง ๆ เลือกใช้วิธีนี้ก็แต่เฉพาะในกรณีที่มีวงเงินสูงเท่านั้น ทั้งนี้ก็เพื่อคุ้มครองผลประโยชน์ของทายาทที่มีสิทธิได้รับมรดกตามกฎหมายอย่างแท้จริง

๒. ในกรณีหุ้นรายนัน

ทางธนาคารออมสินจะเปิดให้ตามคำขอของผู้จัดการมรดก ก็ต่อเมื่อได้มีคำสั่งศาลตั้งให้ผู้อื่นคำขอต่อธนาคารเป็นผู้จัดการมรดก เสียก่อนเท่านั้น ทั้งนี้โดยไม่คำนึงว่ามูลค่าของทรัพย์สินที่อยู่ในหุ้นรายนันจะมีราคาเป็นจำนวนเงินมากน้อยเท่าใดก็ตาม

กรณีธนาคารกรุงเทพฯ

ไม่ว่าจะเป็นกรณีเงินฝาก, สลากออมสินหรือหุ้นรายนัน ในทุกกรณีดังกล่าวทางธนาคารกรุงเทพฯ จะรับจัดการให้ตามคำขอก็เฉพาะแต่เมื่อมีคำสั่งศาลตั้งให้เป็นผู้จัดการมรดกเสียก่อนเท่านั้น ทั้งนี้โดยไม่คำนึงว่าจำนวนเงินที่ขอจะเป็นจำนวนมากหรือน้อยเพียงใดก็ตาม ซึ่งบางครั้งค่าใช้จ่ายในการดำเนินการอาจไม่คุ้มกับจำนวนเงินที่จะได้รับก็เป็นได้

ถาม : ถ้าเป็นกรณีพันธบัตรรัฐบาลไทย จะใช้วิธีปฏิบัติอย่างไร

ตอบ : สำหรับในเรื่องของพันธบัตรรัฐบาลไทย รวมทั้งดอกเบีย้นั้น หากอยู่ในวงเงินไม่เกิน ๒ หมื่นบาท ทางธนาคารแห่ง

ประเทศไทยก็ต้องการแต่เพียงให้มีหลักฐานทำนองเดียวกับที่ทาง
ธนาคารออมสินต้องการ กล่าวคือ ให้ยื่นคำขอพร้อมด้วย

๑. สำเนาบรรณบัตร

๒. สำเนาทะเบียนบ้านของผู้ตายและของผู้ยื่นคำขอ

๓. หนังสือคำประกันของข้าราชการระดับ ๓ หรือพนักงาน
รัฐวิสาหกิจที่เทียบเท่าจำนวน ๒ คน โดยให้คำประกันในวงเงินที่
จะรับ

แต่ถ้าวงเงินสูงกว่า ๒ หมื่นบาท ต้องมีคำสั่งศาลแต่งตั้งให้
ผู้ยื่นคำขอต่อธนาคารให้เป็นผู้จัดการมรดกเสมอ

ถาม: ถ้าผู้ตายมีที่ดิน ผู้จัดการมรดกจะต้องดำเนินการอย่าง
ไรเกี่ยวกับที่ดินนั้น โดยเฉพาะในการจดทะเบียนสิทธิเกี่ยวกับที่ดิน
นั้น

ตอบ: ตามกฎหมายที่ดิน ได้แยกออกเป็น ๒ กรณี คือ

๑. ในกรณีผู้ยื่นคำขอเป็นทายาท

เอกสารที่ต้องเตรียมไปเพื่อขอจดทะเบียนสิทธิการรับมรดก
ในอสังหาริมทรัพย์ มีดังนี้ คือ

๑.๑ หลักฐานสำหรับที่ดิน เช่น ส.ค.๑ หรือ หนังสือแสดง
สิทธิในที่ดิน เช่น โฉนด, น.ส.๓, น.ส.๓ ก, ตราจองที่ตราว่าได้
ทำประโยชน์แล้ว ถ้าหนังสือแสดงสิทธิในที่ดินอยู่กับบุคคลอื่น
ทายาทต้องยื่นคำร้องขอต่อพนักงานที่ดินให้เรียกหนังสือแสดงสิทธิ
ต่าง ๆ มาเพื่อทำการจดทะเบียนดังกล่าวต่อไป

๑.๒ หลักฐานในการได้รับมรดก เช่น พินัยกรรม, คำสั่งหรือ

คำพิพากษาของศาล (ถ้ามี)

- ๑.๓ บัตรประจำตัว
- ๑.๔ ทะเบียนบ้าน
- ๑.๕ หลักฐานการตายของเจ้ามรดก เช่น มรณบัตร
- ๑.๖ ถ้าผู้ขอ ขอรับมรดกในฐานะเป็นคู่สมรสต้องมีหลักฐานการสมรสที่ชอบด้วยกฎหมาย
- ๑.๗ ถ้าผู้ขอ เป็นบิดาเจ้ามรดก ต้องมีทะเบียนสมรสกับมารดาเจ้ามรดก หรือหลักฐานการรับรองบุตร
- ๑.๘ กรณีบุตรบุญธรรมเป็นผู้ขอรับมรดก ต้องแสดงหลักฐานการจดทะเบียนรับบุตรบุญธรรม
- ๑.๙ ถ้ามีการณีพิพาทเกี่ยวกับมรดก ต้องนำสัญญาประนีประนอมยอมความ หรือคำพิพากษาอันถึงที่สุดไปแสดง
- ๑.๑๐ ถ้ามีผู้มีสิทธิรับมรดกร่วมกันหลายคน บางคนได้ถึงแก่กรรมไปแล้ว ต้องมีหลักฐานการตายของทายาทนั้น ๆ

เมื่อพนักงานเจ้าหน้าที่สอบสวนพยานหลักฐานดังกล่าวแล้ว และเชื่อว่าผู้ขอเป็นทายาทก็จะประกาศในที่เปิดเผยมีกำหนด ๖๐ วัน และพนักงานเจ้าหน้าที่จะมีหนังสือไปถึงบุคคลที่ผู้ขอแจ้งไว้ว่าเป็นทายาททุกคนเท่าที่จะทำได้ ถ้าไม่มีใครโต้แย้งภายในกำหนดที่ประกาศไว้ เจ้าหน้าที่จะตรวจดูหลักฐานให้แน่ชัดเสียก่อนจนเชื่อได้ว่าผู้ขอมีสิทธิรับมรดกตามกฎหมาย จึงจะดำเนินการจดทะเบียนให้แก่ผู้ขอต่อไป

ถ้ามีผู้โต้แย้ง พนักงานเจ้าหน้าที่จะสอบสวนคู่กรณีและทำการ

เปรียบเทียบ ถ้าเปรียบเทียบแล้วไม่ตกลง พนักงานเจ้าหน้าที่จะส่ง
การไปตามที่เห็นสมควร ซึ่งฝ่ายใดไม่พอใจคำสั่งนั้น ก็ไปฟ้องศาล
ได้ใน ๖๐ วัน นับแต่วันทราบคำสั่ง

๒. ในกรณีผู้ยื่นคำขอเป็นผู้จัดการมรดก

ต้องยื่นคำขอพร้อมด้วยหลักฐานดังต่อไปนี้ คือ

๒.๑ หนังสือแสดงสิทธิในที่ดิน เช่น โฉนดที่ดิน หรือ หนังสือ
รับรองการทำประโยชน์

๒.๒ หลักฐานการเป็นผู้จัดการมรดก เช่น คำสั่งศาล หรือ
คำพิพากษาของศาลอันถึงที่สุด หรือ พิณัยกรรมซึ่งตั้งให้ผู้นั้นเป็นผู้
จัดการมรดก

๒.๓ หลักฐานการตายของเจ้ามรดก

๒.๔ บัตรประจำตัวของผู้จัดการมรดก

ถ้าเป็นผู้จัดการมรดกโดยคำสั่งของศาล พนักงานเจ้าหน้าที่
จะจดทะเบียนให้ตามคำขอทันที

ถ้าเป็นผู้จัดการมรดกในกรณีอื่น ๆ เช่น โดยพิณัยกรรมได้ระบุ
แต่งตั้ง หรือ โดยการแต่งตั้งจากบรรดาทายาท พนักงานเจ้าหน้าที่
จะต้องทำการสอบสวนและตรวจสอบหลักฐานดังกล่าวเสียก่อน
แล้วต้องทำการปิดประกาศเช่นเดียวกับกรณีทายาท เมื่อไม่มีผู้ได้
แย้งแล้วจึงจะจดทะเบียนลงชื่อผู้จัดการมรดกในหนังสือแสดงสิทธิ
ในที่ดินนั้นได้

ถ้ามีคนโต้แย้ง ก็ให้รอเรื่องแล้วไปฟ้องศาล ศาลตัดสินว่าอย่างไร
ก็ให้เป็นไปตามนั้น

ทั้งกรณีผู้ขอเป็นทายาทหรือเป็นผู้จัดการมรดกก็ตาม มีหลักเกณฑ์ร่วมกันดังนี้ คือ

๑. ค่าธรรมเนียมในการจดทะเบียน

- ค่าคำขอแปลงละ ๕ บาท
- ค่าประกาศมรดกแปลงละ ๑๐ บาท
- ค่าจดทะเบียนผู้จัดการมรดก ๔๐ บาท
- ค่าจดทะเบียนร้อยละ ๒ ของทุนทรัพย์
- ในกรณีรับมรดกระหว่างผู้บุพการีกับผู้สืบสันดาน หรือระหว่างคู่สมรสเรียกตามจำนวนทุนทรัพย์ร้อยละ ๐.๕

๒. หากที่ดินมรดกเป็นที่ดินมีโฉนดที่ดิน ต้องไปยื่นคำขอ ณ หอทะเบียนที่ดิน

หากที่ดินมรดกเป็นที่ดินมี น.ส.๓ ต้องไปยื่นคำขอ ณ ที่ว่าการอำเภอ หรือ กิ่งอำเภอ

ถาม: หากก่อนตาย ผู้ตายได้ทำสัญญาประกันชีวิตเอาไว้ ผู้จัดการมรดกจะมีสิทธิและหน้าที่อย่างไรในการจะได้รับประกันตามสัญญาดังกล่าว

ตอบ: เมื่อผู้เอาประกันชีวิตได้ตายลง จำนวนเงินที่จะได้ย่อมตกแก่ผู้รับประโยชน์ ซึ่งจะเป็นทายาทหรือบุคคลอื่นนั้น ย่อมแล้วแต่ว่าได้ระบุไว้ในสัญญาอย่างไร แต่เนื่องจากผู้รับประโยชน์นั้นมิใช่คู่สัญญาประกันชีวิต หากแต่เป็นบุคคลภายนอก ที่ได้เข้ามาเกี่ยวข้องกับฐานะผู้รับประโยชน์ตามสัญญาเท่านั้น แม้ผู้รับประโยชน์จะไม่จำเป็นต้องเป็นผู้มีส่วนได้เสียในสัญญาแต่อย่างไรก็ตาม แต่สัญญา

ประกันชีวิตที่ระบุให้คนอื่นเป็นผู้รับประโยชน์นั้น เป็นสัญญาเพื่อประโยชน์บุคคลภายนอกซึ่งตามกฎหมายบังคับให้ต้องแสดงเจตนาแก่ผู้รับประกันเสียก่อนว่าจะถือเอาประโยชน์ตามสัญญานั้นผู้รับประกันจึงจะจ่ายเงินให้

ในทางปฏิบัติ บริษัทรับประกันมักจะระบุไว้ในกรมธรรม์ประกันชีวิตว่า ให้ผู้รับประโยชน์แจ้งถึงเหตุแห่งความตายทันที ซึ่งการแจ้งดังกล่าว ก็ถือได้ว่าเป็นการแสดงเจตนาถือประโยชน์ไปด้วยในตัว

และถ้าหากความตายของผู้เอาประกันเกิดขึ้นเพราะความผิดของบุคคลภายนอก ทายาทของผู้เอาประกันหรือผู้จัดการมรดกย่อมเรียกร้องเอาได้ทั้ง ๒ ทาง คือ จากผู้ทำละเมิดและจากผู้รับประกัน เมื่อเป็นเช่นนี้ก็ไม่มีทางใดที่จะให้ผู้รับประกันรับช่วงสิทธิจากทายาทผู้ตายเพื่อไปไล่เบี้ยเอากับผู้ทำละเมิด

นอกจากนี้ สิทธิของทายาทของผู้ตายต่อผู้ทำละเมิด ก็ย่อมมีอยู่ตามกฎหมายทั่วไป แม้จะเป็นกรณีที่เบี้ยประกันชีวิตจะตกได้แก่ทายาท สิทธิของทายาทที่มีต่อผู้ละเมิดตามกฎหมายมรดกก็ไม่ถูกกระทบกระเทือน ผู้ทำละเมิดจะอ้างว่าทายาทไม่มีความเสียหายหรือขอลดค่าเสียหายลงเพราะได้มีการทดแทนโดยเงินที่ผู้รับประกันใช้ให้แล้วนั้นไม่ได้ เพราะเงินที่ผู้รับประกันใช้ให้ นั้นไม่ใช่เงินทดแทนค่าเสียหาย แต่เป็นเงินของผู้เอาประกันเองที่ได้ทยอยส่งเป็นเบี้ยประกันสะสมไว้ทุก ๆ ปีต่างหาก

ถาม : หากกรณีเป็นสัญญาประกันวินาศภัย ผู้จัดการมรดกจะเรียกเงินได้ในกรณีใดบ้าง

ตอบ : ถ้าความเสียหายเกิดจากอุบัติเหตุ หรือ ภัยธรรมชาติ ที่อยู่ในข่ายที่อาจจะเรียกได้ตามกรมธรรม์ ก็ย่อมเรียกเงินจากผู้รับประกันได้

ถ้าความเสียหายเกิดจากการกระทำของบุคคลภายนอก เช่น ละเมิด ผู้เอาประกันก็ไปเรียกจากบริษัทรับประกันตามสัญญาประกันวินาศภัย ส่วนผู้รับประกันภัยก็ย่อมมีสิทธิรับช่วงสิทธิตามมาตรา ๘๘๐ เพื่อไปเรียกจากผู้ก่อให้เกิดความเสียหายได้

ในทางปฏิบัติ ในกรมธรรม์มักจะระบุว่า ผู้มีสิทธิได้รับเงินจากบริษัทจะต้องแจ้งไปยังบริษัทรับประกันให้ทราบถึงเหตุที่ก่อให้เกิดความเสียหายกับตัวทรัพย์สินภายในกำหนดระยะเวลาใดเวลาหนึ่ง

หากไม่แจ้งภายในกำหนดดังกล่าว ผลจะเป็นอย่างไรนั้นก็ขึ้นอยู่กับว่ากรมธรรม์ระบุไว้อย่างไร เช่น บริษัทประกันพันความรับผิดชอบ หรือ ถ้าเกิดความเสียหายใด ๆ ผู้เอาประกันจะต้องเป็นผู้รับผิดชอบเอง เป็นต้น

เมื่อทราบถึงสิทธิและหน้าที่ของผู้ตายว่ามีอยู่อย่างไรแล้วเมื่อผู้ตายได้ตายลง สิทธิและหน้าที่ดังกล่าวย่อมตกทอดแก่ทายาท ซึ่งผู้จัดการมรดกจะต้องทำหน้าที่ดังกล่าวข้างต้น

ถาม : ในกรณีที่ผู้ตายมีฐานะเป็นลูกจ้างของเอกชน เมื่อตายผู้จัดการมรดกจะได้รับเงินตามกฎหมายแรงงานอย่างไร

ตอบ : แยกพิจารณาใน ๒ จำนวนเงินดังนี้ คือ

๑. เงินค่าทดแทน

จะได้เงินค่าทดแทนหลังจากตาย ๖๐ เปอร์เซ็นต์ ของเงินเดือน

เป็นเวลา ๕ ปี นายจ้างจะต้องจ่ายเป็นรายเดือน แต่ไม่เกิน ๖,๐๐๐ บาท แต่นายจ้างอาจจะยอมจ่ายเป็นเงินก้อนเดียวก็ได้ โดยหักออก ๔ เปอร์เซ็นต์ของเงินที่จะต้องจ่ายทั้งหมด ผู้ที่มีสิทธิจะได้รับเงินทดแทนมีอยู่ ๓ ประเภท คือ

๑.๑. บิดามารดา-บิดามารดาไม่จำเป็นต้องเป็นบิดามารดา

โดยชอบด้วยกฎหมาย

๑.๒ สามัญภรรยา

๑.๓ บุตร - บุตรจะชอบด้วยกฎหมายหรือไม่ก็ได้ แต่ถ้าไม่ชอบด้วยกฎหมาย ก็จะต้องมีพฤติการณ์ในการรับรองว่าเป็นบุตรและบุตรคนนั้นต้องมีอายุไม่เกิน ๑๘ ปี ถ้าเกิน ๑๘ ปี จะต้องปรากฏว่ากำลังศึกษาอยู่ หรือ ทุพพลภาพ หรือ จิตฟั่นเฟือน หรือไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้ แต่ถ้าเป็นบุตรบุญธรรมไม่มีสิทธิ

บุคคลทั้ง ๓ ประเภทดังกล่าวข้างต้นอยู่ในลำดับแรกที่จะได้รับเงิน แต่ถ้าผู้ตายไม่มีบุคคลทั้ง ๓ ประเภทนี้เลย ผู้ที่อยู่ในความอุปการะของผู้ตายก่อนถึงแก่ความตาย ภายใต้เงื่อนไขที่ว่าจะต้องได้รับความลำบากเดือดร้อนเนื่องจากการตายในลักษณะขาดไร้อุปการะ ซึ่งจะเป็นคนอื่นที่มีใช้หรือญาติของผู้ตายก็ได้จะเป็นผู้ได้รับเงินทดแทน

ในกรณีที่มีบุคคลทั้ง ๓ ประเภทอยู่ครบทุกคน ก็ให้แบ่งส่วนเฉลี่ยเท่า ๆ กันเป็นรายบุคคล

๒. เงินค่าทำศพ นายจ้างเอกชนจะต้องจ่ายเงินทำศพ

ในอัตรา ๓ เท่าของค่าจ้างเป็นรายเดือน แต่ไม่ต่ำกว่า ๕,๐๐๐ บาท และ ไม่เกิน ๑๐,๐๐๐ บาท ภายใน ๔๘ ชั่วโมงแรก หากไม่มีบุคคล

ผู้มีสิทธิทั้ง ๓ ประเภทดังกล่าวข้างต้นมาจัดการศพ นายจ้างมีหน้าที่ที่จะต้องจัดการตามจำเป็นไปพลางก่อน แต่มีสิทธินำเงินค่าทำศพมาใช้ได้ไม่เกิน ๑ ใน ๓

แต่ถ้าครบ ๔๘ ชั่วโมงแล้วยังไม่มีผู้มาจัดการศพอีก นายจ้างก็มีสิทธิจัดการศพไปตามประเพณีศาสนา และสามารถนำเงินค่าทำศพมาใช้ในการนี้ได้ทั้งหมด

ในการจะไปยื่นคำขอต้องไปยื่นคำขอต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ของกรมแรงงาน ณ สำนักงานกองทุนเงินทดแทน ถ้าไม่อนุมัติ หรืออนุมัติแต่น้อย และยังไม่พอใจก็อาจอุทธรณ์ต่อคณะกรรมการกองทุนเงินทดแทนภายใน ๑๕ วัน ถ้าไม่พอใจอีก ก็มีสิทธินำคดีไปสู่ศาลภายใน ๓๐ วัน

ถาม: ถ้าผู้ตายเป็นข้าราชการก็ดี พนักงานรัฐวิสาหกิจก็ดี จะมีผลต่างจากกรณีผู้ตายเป็นลูกจ้างของเอกชนอย่างไร

ตอบ: ในเรื่องของเงินค่าทดแทนตามกฎหมายแรงงาน ไม่ใช่กับข้าราชการเลย แต่ถ้าเป็นลูกจ้างหรือพนักงานในรัฐวิสาหกิจ ทายาทก็จะได้รับเงินทดแทนตามกฎหมายแรงงานเช่นกัน

ถาม: ถ้าพระภิกษุถึงแก่มรณภาพ หน้าที่ของผู้จัดการมรดกในอันที่จะจัดการมรดกทั้งหลายให้แก่ทายาท ยังจะเป็นไปตามกรณีปกติหรือไม่

ตอบ: ทรัพย์สินของพระภิกษุที่ได้มาในระหว่างเวลาที่อยู่ในสมณเพศนั้น เมื่อพระภิกษุนั้นถึงแก่มรณภาพ ให้ตกเป็นสมบัติของวัดที่เป็นภุมมิลานาของพระภิกษุนั้น เว้นแต่ จะเข้ากรณีต่อไปนี้

(๑) ททรัพย์สินใดที่เป็นกรรมสิทธิ์ของบุคคลใดอยู่ก่อนอุปสมบทเป็นพระภิกษุ ททรัพย์สินนั้นจะไม่ตกเป็นของวัดแต่ให้ตกเป็นของทายาทโดยธรรมของภิกษุนั้นตามกฎหมายมรดกต่อไป

คำว่า “ก่อนอุปสมบท” หมายความว่า ถ้าบุคคลนั้นอุปสมบทแล้วสึกจากสมณเพศมีฐานะเป็นฆราวาส ครั้นไปอุปสมบทใหม่ ททรัพย์สินต่าง ๆ ที่ได้มาระหว่างอุปสมบทครั้งแรก ย่อมเป็นททรัพย์สินที่ได้มาก่อนอุปสมบท เมื่อมรณภาพลงททรัพย์สินที่จะตกแก่วัดจึงได้แก่ททรัพย์สินที่ได้มาในระหว่างอุปสมบทช่วงสุดท้ายเท่านั้น

(๒) พระภิกษุได้จำหน่ายททรัพย์สินของตนในระหว่างมีชีวิต ทั้งนี้เพราะตามหลักเจ้าของกรรมสิทธิ์ย่อมมีสิทธิจำหน่ายททรัพย์สินของตนตามมาตรา ๑๓๓๖

(๓) พระภิกษุได้ทำพินัยกรรมยกททรัพย์สินของตนให้แก่บุคคลอื่น ตามเหตุผลเดียวกัน

คำว่า “พระภิกษุ” หมายความว่า ถึง บุคคลที่อุปสมบทในศาสนาของพระพุทธเจ้าและไม่กินความถึง แม่ชีหรือสามเณร แต่น่าจะรวมถึงพระสังฆา, พระเขมร, พระพม่า และพระญวน ในไทยด้วย เคยมีคำพิพากษาฎีกาที่ ๕๐๔/๒๔๖๑ ว่า พระจีนเป็นนักพรตไม่ใช่พระภิกษุสงฆ์

คำว่า “วัด” หมายถึง วัดตาม พ.ร.บ.คณะสงฆ์ ๒๕๐๕ อันได้แก่ วัดที่ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมาและสำนักสงฆ์ที่มีพระตั้งแต่ ๔ รูปขึ้นไป และ ต้องเป็นวัดที่ภิกษุมิภุมิลาเนาอยู่ขณะตายซึ่งก็คือวัดที่ภิกษุนั้นสังกัดอยู่ ดังนั้นถ้าภิกษุชุดงค์ไปในที่ต่าง ๆ แล้วมรณภาพ

ลง ทรัพย์สินต่าง ๆ ของภิกษุ นั้นตกเป็นของวัดที่ภิกษุรูปนั้นสังกัดอยู่

ทรัพย์สินที่ได้มาระหว่างอยู่ในสมณเพศนั้น กฎหมายไม่ได้จำกัดไว้ว่าเฉพาะที่ได้มาเพราะว่าบุคคลนั้นเป็นพระภิกษุหรือเนื่องจากเป็นพระภิกษุ จึงหมายความว่า ทรัพย์สินทุกอย่างไม่ว่าจะได้มาโดยทางใด เช่น ทรัพย์สินที่ชาวบ้านถวายเพื่อทำบุญ ก็เป็นทรัพย์สินที่ได้มาเพราะเป็นพระภิกษุโดยตรง แต่ถ้าพระภิกษุนำเงินเหล่านั้นมาสะสมไว้ให้คู่โดยได้ดอกเบี้ยก็ดี หรือ มีผู้ทำพินัยกรรมยกทรัพย์สินให้ก็ดี ก็ถือเป็นทรัพย์สินที่ได้มาในระหว่างอยู่ในสมณเพศเช่นเดียวกัน

อนึ่ง ทรัพย์สินเหล่านี้ไม่จำกัดว่าเฉพาะแต่ที่เก็บไว้ที่วัด ดังนั้น แม้จะเก็บไว้กับญาติโยมหรือเป็นเงินฝากธนาคารก็ตาม ก็ต้องตกเป็นของวัดด้วยเช่นกัน

แม้ก่อนอุปสมบท ภิกษุนั้นจะเคยสมรสมาแล้วก็ตาม แต่ตามกฎหมายครอบครัวการที่สามีไปบวชไม่เป็นเหตุให้การสมรสขาดจากกัน และ ทรัพย์สินที่ได้มาระหว่างนี้ก็ยังคงเป็นสินสมรส ที่ภริยามีส่วนแบ่งกึ่งหนึ่งตามมาตรา ๑๕๓๓ และ มาตรา ๑๖๒๕ โดยให้แบ่งทรัพย์สินระหว่างสามีภรรยาเสียก่อน ที่เหลือจึงจะเป็นทรัพย์สินมรดกของผู้ตาย คำพิพากษาฎีกาที่ ๑๓๕/๒๔๕๘ ตัดสินว่าทรัพย์สินที่มีผู้ถวายแก่พระภิกษุ เมื่อภิกษุมรณภาพ จะต้องนำทรัพย์สินนั้นซึ่งถือเป็นสินสมรสด้วยมาแบ่งครึ่งระหว่างสามีภรรยาเสียก่อน ส่วนใดที่เป็นของภิกษุส่วนนั้นตกเป็นของวัด

อย่างไรก็ตาม การที่ทรัพย์ใดที่ได้มาในระหว่างการสมรสยังไม่ขาด ไม่ใช่ทรัพย์ทุกสิ่งจะตกเป็นสินสมรสเสียหมด ความจะต้องปรากฏด้วยว่า ทรัพย์นั้นไม่มีลักษณะอันเป็นสินส่วนตัว สินส่วนตัวนั้นก็ ได้แก่

(๑) ทรัพย์สินที่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมีอยู่ก่อนสมรส

(๒) ทรัพย์สินที่เป็นเครื่องใช้สอยส่วนตัว เครื่องแต่งกาย หรือเครื่องประดับกายตามควรแก่ฐานะ หรือ เครื่องใช้ที่จำเป็นต่อการประกอบอาชีพหรือวิชาชีพของคู่สมรสฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง

(๓) ทรัพย์สินที่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งได้มาระหว่างสมรสโดยการรับมรดกหรือโดยการให้โดยเสน่หา

(๔) ทรัพย์สินที่เป็นของหมั้น

ถาม : ที่ผ่านมาล้วนเป็นกรณีที่พระภิกษุเป็นเจ้ามรดกทั้งสิ้น จึงอยากทราบว่ ในทางตรงข้าม หากเป็นกรณีที่พระภิกษุนั้นเป็นทายาทผู้รับมรดกบ้าง จะมีกฎหมายใดห้ามไว้หรือไม่

ตอบ : ในทางกลับกัน กฎหมายก็บอกว่าพระภิกษุนั้นจะเรียกร้องทรัพย์มรดกในฐานะทายาทโดยธรรมไม่ได้ ทั้งนี้เพราะภิกษุนั้นสละแล้วซึ่งกิเลสโลกจริตทั้งปวง เว้นเสียแต่ว่า

(๑) จะสีกจากสมณเพศเสียก่อน และ ได้มาเรียกร้องภายในอายุความมรดก

(๒) เมื่อผู้จัดการมรดกแบ่งปันทรัพย์มรดกมาถวายให้แก่ภิกษุ ในฐานะทายาทโดยธรรมโดยที่ภิกษุเองมิได้เป็นฝ่ายเรียกร้องแต่อย่างใด พระภิกษุย่อมรับมรดกได้โดยไม่ต้องสีก ทั้งนี้เพราะคำว่า “เรียก

ร้อง” นั้น หมายความว่าถึง การเรียกร้องให้ปันส่วนแบ่งทรัพย์มรดก
ให้ในฐานะที่พระภิกษุเป็นทายาทโดยธรรม รวมถึง การฟ้องร้องคดี
ต่อศาลขอให้บังคับทายาทที่ครอบครองทรัพย์มรดกให้ปันมรดกด้วย

(๓) เมื่อมีผู้ทำพินัยกรรมยกให้แก่ภิกษุ ๆ ย่อมเรียกร้องเอา
ทรัพย์ตามพินัยกรรมได้โดยไม่ต้องสืบจากสมณเพศเช่นกัน.

เมื่อเป็นความจะทำอย่างไร

สนทนากับนายรุ่งโรจน์ รื่นเรืองวงศ์

สวัสดีค่ะ ท่านผู้ฟังที่เคารพ ก็พบกันอีกเช่นเคยในรายการ สิทธิและหน้าที่ของพลเมือง ท่านผู้ฟังคะ พูดถึงการขึ้นโรงขึ้นศาล แล้ว ทุกคนคงหน้าเบ้ไม่มีใครอยากกรายเข้าไปใกล้ เพราะการขึ้นศาลไม่ใช่ของสนุก มันเป็นเคราะห์กรรมอย่างหนึ่ง ซึ่งทุกคนคงพยายามหลีกเลี่ยง แต่บางครั้งเราก็หลีกเลี่ยงไม่ได้ เมื่อเราอาจมีความจำเป็นต้องขึ้นศาลไม่วันใดก็วันหนึ่ง การรู้ว่าเมื่อขึ้นศาลแล้วจะต้องทำอย่างไร ก็คงจะเป็นประโยชน์แก่ท่านผู้ฟังไม่มากนักน้อยนะคะ ดังนั้น วันนี้ทางศูนย์ผลิตรายการ สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทยจึงได้เรียนเชิญ นายรุ่งโรจน์ รื่นเรืองวงศ์ ผู้พิพากษาประจำกระทรวงช่วยราชการที่สำนักงานส่งเสริมงานตุลาการ กระทรวงยุติธรรม มาสนทนา พูดคุยถึงเรื่องการขึ้นโรงขึ้นศาลว่าจะต้องทำกันอย่างไร

พิธีกร : สวัสดิ์ค่ะ คุณรุ่งโรจน์

ตอบ : สวัสดิ์ครับ คุณเดือนใจ

พิธีกร : ก่อนอื่นดิฉันขอเรียนถามคุณรุ่งโรจน์ว่า คดีต่าง ๆ ที่พิจารณาพิพากษากันในศาลนั้นมีด้วยกันกี่ประเภทคะ

ตอบ : คดีต่าง ๆ ที่วิวาทบาดหมางกันในศาลนั้น พอจะแยกออกเป็นประเภทใหญ่ ๆ ได้ ๒ ประเภท คือ คดีแพ่ง กับ คดีอาญา

พิธีกร : แล้วคดีแพ่งกับคดีอาญานั้นมีลักษณะแตกต่างกันอย่างไร

ตอบ : คดีแพ่ง คือคดีที่ฟ้องร้องเกี่ยวกับข้อพิพาทได้เถียงกันในเรื่องทรัพย์สินหรือสิทธิต่าง ๆ เช่น กู้เงิน ชื้อขาย ขับไล่ ฟ้องเรียกเงินตามเช็ค ฟ้องหย่า เป็นต้น ส่วนคดีอาญา คือ คดีที่ฟ้องร้องผู้กระทำความผิดที่ฝ่าฝืนกฎหมายบ้านเมือง เช่น ฆ่าผู้อื่น ปล้นทรัพย์ ลักทรัพย์ ทำร้ายร่างกาย ข่มขืนกระทำชำเรา ฉ้อโกง ยักยอก เป็นต้น พุดให้เข้าใจง่าย ๆ ถ้าเป็นการฟ้องร้องเรียกเอาเงินทองทรัพย์สินหรือปฏิบัติตามสิทธิน้ำที่ต่าง ๆ ก็เป็นคดีแพ่ง ถ้าฟ้องร้องให้ลงโทษผู้กระทำความผิดซึ่งมีคุกตะรางเป็นเดิมพันละก็เป็นคดีอาญาครับ

พิธีกร : ค่ะ สรุปแล้ว คดีที่พิจารณากันในศาลนั้นมีด้วยกัน ๒ ประเภท คือ คดีแพ่ง กับ คดีอาญา ดังนั้น ในอันดับแรกดิฉันจะถามเกี่ยวกับการเป็นความในคดีแพ่งก่อนว่าจะต้องทำอย่างไร

ตอบ : การเป็นความกันนั้น อาจจะเป็นโจทก์ คือ เป็นคนไปฟ้องเขาหรืออาจเป็นจำเลย คือ เป็นคนถูกเขาฟ้อง ซึ่งการปฏิบัติจะไม่เหมือนกัน คำถามของคุณเดือนใจยังกว้างไปครับ

พิธีกร : ถ้าเช่นนั้นดิฉันอยากจะเรียนถามว่าการเป็นโจทก์ในคดี

แห่งนั้นจะต้องทำอย่างไร ถ้าเราเกิดไม่พอใจใครขึ้นมาเราจะฟ้องคนนั้นเป็นจำเลยต่อศาลได้หรือไม่คะ

ตอบ : การจะเป็นโจทก์ฟ้องคดีต่อศาลนั้นจะต้องมีเหตุตามกฎหมายมิใช่ไม่ชอบหน้าใครก็ฟ้องกันได้ง่ายๆ เหตุตามกฎหมายที่จะฟ้องนั้นมีด้วยกัน ๒ เหตุ คือ มีการโต้แย้งสิทธิกันกับมีความจำเป็นต้องใช้สิทธิทางศาล ถ้าไม่มีเหตุใดเหตุหนึ่งใน ๒ เหตุนี้ จะฟ้องคดีต่อศาลไม่ได้

พิธีกร : คำว่า **โต้แย้งสิทธิ** นั้นหมายความว่าอย่างไรคะ ขอความกรุณาคุณรุ่งโรจน์อธิบายแก่ท่านผู้ฟังทางบ้านด้วยค่ะ

ตอบ : คำว่า **โต้แย้งสิทธิ** หมายถึง การโต้แย้งรบกวนหรือกระทบซึ่งสิทธิหน้าที่ต่าง ๆ พุดให้เข้าใจง่าย ๆ คือ กฎหมายให้สิทธิอะไรแก่เราไว้ ถ้ามีใครมาทำให้เสียหายหรือกระทบกระเทือนสิทธิของเราที่มีอยู่ เราก็มีสิทธิฟ้องเขาได้ ยกตัวอย่าง เช่น ท่านออกเงินให้กู้ เมื่อครบกำหนดใช้คืนแล้ว ผู้กู้ก็ไม่นำเงินมาใช้คืนท่าน อย่างนี้ถือว่าผู้กู้ทำให้ท่านเสียหายเป็นการโต้แย้งสิทธิท่าน ท่านฟ้องผู้กู้ต่อศาลเรียกให้ชำระเงินกู้คืนแก่ท่านได้ เป็นต้น

พิธีกร : แล้วคำว่ามีความจำเป็นต้องใช้สิทธิทางศาลล่ะคะ หมายความว่าอย่างไรขอให้คุณรุ่งโรจน์ ช่วยอธิบายและยกตัวอย่างด้วยค่ะ

ตอบ : คำว่า มีความจำเป็นต้องใช้สิทธิทางศาล เป็นเรื่องที่ถูกกฎหมายบังคับให้ท่านต้องกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งหรือดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่งที่กฎหมายรับรองไว้โดยต้องขอสิทธิจากศาลก่อน กรณีอย่างนี้ ท่านไม่ได้มีข้อพิพาทบาดหมางกับใคร แต่ท่านจำเป็น

ต้องอาศัยบารมีศาลเป็นที่พึ่ง ยกตัวอย่างเช่นบิดาของนาย ก ถึงแก่กรรม นาย ก. จะไปเบิกเงินของบิดาที่ฝากธนาคารไว้ ธนาคารไม่ยอมจ่าย บอกว่าต้องให้นาย ก. ร้องขอต่อศาลเป็นผู้จัดการมรดกของบิดาก่อน ในกรณีเช่นนี้ นาย ก. มีความจำเป็นต้องมาใช้สิทธิทางศาลขอเป็นผู้จัดการมรดกของบิดา เป็นต้น

พิธีกร : ค่ะ สรุปแล้ว การจะฟ้องใครเป็นคดีศาลนั้นไม่ใช่ฟ้องกันง่าย ๆ จะต้องมีความหมาย คือ มีการโต้แย้งสิทธิหรือมีความจำเป็นต้องใช้สิทธิทางศาล ถ้าไม่มีเหตุใดเหตุหนึ่งใน ๒ เหตุที่กล่าวมานั้นจะฟ้องผู้ใดไม่ได้นะคะ ท่านผู้ฟัง ถ้าใครยื่นฟ้องโดยไม่มีเหตุ ศาลก็ต้องยกฟ้อง นอกจากนี้ อาจจะถูกฟ้องกลับฐานฟ้องเท็จหรืออาจถูกศาลลงโทษฐานละเมิดอำนาจศาลก็ได้

* ท่านผู้ฟังก็ทราบแล้วนะคะว่าใครเป็นโจทก์ได้หรือไม่ได้ ที่นี้ดิฉันจะขอเรียนตามคุณรุ่งโรจน์ต่อไปว่า เมื่อเรามีความจำเป็นต้องเป็นโจทก์ฟ้องผู้ใดผู้หนึ่งเป็นจำเลยต่อศาล เราจะต้องไปฟ้องที่ศาลไหนคะ

ตอบ : การจะไปฟ้องที่ศาลไหนนั้น เราต้องดูลักษณะทรัพย์สินที่ฟ้อง ถ้าทรัพย์สินที่ฟ้องเป็นอสังหาริมทรัพย์ คือ ทรัพย์สินเคลื่อนที่ไม่ได้ เช่น ที่ดิน ตึกแถว อาคารบ้านเรือนอย่างนี้ ต้องฟ้องที่ศาลซึ่งทรัพย์สินนั้นตั้งอยู่ เช่น ที่ดินอยู่ที่สมุทรปราการก็ฟ้องที่ศาลจังหวัดสมุทรปราการ

แต่ถ้าทรัพย์สินที่ฟ้องเป็นสังหาริมทรัพย์ คือ ทรัพย์สินเคลื่อนที่ได้ เช่น รถยนต์ ปากกา นาฬิกา หรือ ฟ้องร้องเกี่ยวกับสิทธิต่าง ๆ ต้องฟ้องยังศาลที่จำเลยมีภูมิลำเนาอยู่ หรือในคดีฝ่ายเดียว คือ คดีที่ไม่มี

จำเลย เช่น คดีร้องขอเป็นผู้จัดการมรดกขอให้สั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถ เป็นต้น ต้องฟ้องต่อศาลที่มูลคดีเกิด คือ เกิดเรื่องที่ไหนก็ฟ้องศาลนั้น เจ้ามรดกตายที่จังหวัดระยอง ต้องร้องขอเป็นผู้จัดการมรดกที่ศาลจังหวัดระยอง เป็นต้น ที่พูดมาทั้งหมดนี้เป็นการพูดถึงหลัก อาจมีข้อยกเว้นให้ไปฟ้องที่ศาลอื่นได้ ถ้าการพิจารณาที่ศาลอื่นจะสะดวกรวดเร็วกว่า โดยโจทก์ต้องยื่นคำร้องขอต่อศาล ซึ่งรายละเอียดผมจะขอผ่านไปนะครับ

พิธีกร : เมื่อศาลรับฟ้องไว้แล้ว โจทก์จะต้องทำอะไรต่อไปคะ

ตอบ : เมื่อศาลรับฟ้องไว้แล้ว โจทก์ต้องไปติดต่อเจ้าหน้าที่ศาลนำเสนอคำฟ้องและหมายเรียกไปส่งให้แก่จำเลย โดยโจทก์ต้องเสียค่าพาหนะและค่าป่วยการในการส่งซึ่งจะมากหรือน้อยนั้นขึ้นอยู่กับระยะทางหรือความสะดวกในการส่งถ้าเป็นคดีไม่มีข้อพิพาทคือ คดีที่ไม่มีจำเลย ผู้ร้องต้องเสียค่าประกาศหนังสือพิมพ์ประมาณ ๔๐๐-๕๐๐ บาท เพื่อประกาศให้ผู้เกี่ยวข้องทราบ

พิธีกร : ในการส่งสำเนาคำฟ้องและหมายเรียกให้จำเลยนั้น ถ้าไม่พบจำเลยหรือพบจำเลยแต่ไม่ยอมรับสำเนาคำฟ้องและหมายเรียกนั้น ทางฝ่ายโจทก์จะทำอย่างไรคะ

ตอบ : ในกรณีนี้โจทก์ต้องยื่นคำร้องขอต่อศาลให้สั่งเจ้าหน้าที่ไปส่งใหม่ คราวนี้ถ้าไม่มีผู้ใดรับหมายและสำเนาคำฟ้องไว้ ให้ปิดไว้ที่หน้าบ้านหรือที่ทำงานของจำเลยได้

พิธีกร : หลังจากส่งสำเนาคำฟ้องและหมายเรียกให้จำเลยได้

แล้ว โจทก์จะต้องทำอะไรต่อไปคะ

ตอบ: โจทก์ต้องรอให้จำเลยยื่นคำให้การภายใน ๘ วัน นับแต่วันรับสำเนาคำฟ้องหรือในกรณีปิดหมายจำเลยต้องยื่นคำให้การภายใน ๒๓ วัน นับแต่วันปิดหมาย เมื่อจำเลยยื่นคำให้การแล้ว ศาลจะนัดสืบข้อเท็จจริงต่อไป

พิธีกร: คำว่า ซ้ำสองสถาน คืออะไรคะ คุณรุ่งโรจน์จะกรุณาอธิบายพร้อมยกตัวอย่างให้เข้าใจหน่อยได้ไหมคะ

ตอบ: การซ้ำสองสถาน คือ การกระประเด็นข้อพิพาท โดยศาลจะตรวจดูคำฟ้องของโจทก์ คำให้การของจำเลยว่ารับกันหรือขัดแย้งหรือไม่รับกันนั้นถือว่าเป็นประเด็นข้อพิพาท ยกตัวอย่างเช่น นาย ก. ฟ้องให้นาย ข. ใช้เงินกู้จำนวน ๒๐,๐๐๐ บาท นาย ข. ให้การว่าไม่เคยกู้เงิน นาย ก. เลย อย่างนี้ ประเด็นข้อพิพาทมีว่า นาย ข. กู้เงินนาย ก. จริงหรือไม่ แล้วให้นัดสืบพยานต่อไป วิธีการเช่นนี้เรียกว่า การซ้ำสองสถานครับ

พิธีกร: ถ้าจำเลยไม่ยื่นคำให้การล่ะคะ ผลจะเป็นอย่างไร

ตอบ: ถ้าจำเลยไม่ยื่นคำให้การ ศาลจะสั่งว่าจำเลยขาดนัดยื่นคำให้การและพิจารณาพิพากษาคดีไปฝ่ายเดียว

พิธีกร: ถ้าจำเลยยื่นคำให้การ ศาลต้องสืบพยานใช่ไหมคะ

ตอบ: ใช่ครับ

พิธีกร: การสืบพยานนั้นต้องทำอะไรคะ และใครจะสืบก่อนสืบหลังคะ

ตอบ: การสืบพยานนั้น ทั้งโจทก์และจำเลยต่างต้องนำพยาน

หลักฐานทั้งพยานบุคคล พยานวัตถุ หรือพยานเอกสารมาสืบต่อหน้าศาลเพื่อสนับสนุนข้ออ้างของตนตามธรรมดา โจทก์จะเป็นฝ่ายนำสืบก่อน แล้วจำเลยจะนำสืบ เสร็จแล้วศาลจะพิพากษาคดี

พิธีกร : เมื่อศาลพิพากษาคัดสินคดีแล้ว ถ้าฝ่ายใดไม่พอใจจะอุทธรณ์ฎีกาได้ไหมคะ และจะอุทธรณ์ฎีกาได้ภายในกี่วัน

ตอบ : เมื่อศาลพิพากษาแล้ว หากคู่ความฝ่ายใดไม่พอใจ อาจยื่นอุทธรณ์ต่อศาลอุทธรณ์ได้ภายใน ๑ เดือน นับแต่วันอ่านคำพิพากษา หากศาลอุทธรณ์พิพากษาแล้วคู่ความยังไม่พอใจอีก อาจฎีกาต่อศาลฎีกาได้ภายใน ๑ เดือน นับแต่วันอ่านคำพิพากษาศาลอุทธรณ์ เว้นแต่คดีนั้นจะต้องห้ามอุทธรณ์ฎีกาตามกฎหมาย

พิธีกร : ถ้าศาลฎีกาพิพากษาคดีแล้ว หรือคดีนั้นไม่มีการอุทธรณ์ฎีกา เมื่อศาลพิพากษาให้จำเลยชำระหนี้ หรือปฏิบัติการอย่างใดอย่างหนึ่งแล้ว จำเลยไม่ปฏิบัติตามคำพิพากษาของศาล โจทก์จะทำอย่างไรคะ

ตอบ : ในกรณีอย่างนี้ โจทก์อาจขอให้ศาลบังคับคดีโดยการยึดทรัพย์ของจำเลยมาขายทอดตลาดเอาเงินชำระหนี้แก่โจทก์ได้ สำหรับกรณีที่ศาลสั่งให้จำเลยปฏิบัติการหรืองดเว้นกระทำการบางอย่างนั้น ถ้าจำเลยฝ่าฝืนศาลอาจสั่งให้จับจำเลยมาขังไว้จนกว่าจะออกก็ได้ เช่น ฟ้องจำเลยออกจากบ้านเช่า ศาลพิพากษาให้ขับไล่ ถ้าจำเลยคือดิ่งไม่ยอมออก ศาลสั่งให้จับมาขังจนกว่าจะออกก็ได้

พิธีกร : ที่พูดมาทั้งหมดนี้เป็นเรื่องโจทก์ในคดีแพ่ง และถ้าหากตกเป็นจำเลยในคดีแพ่งจะทำอย่างไรคะ

ตอบ : ก่อนอื่นจำเลยต้องตรวจดูหมายเรียกและสำเนาคำฟ้อง ว่าถูกฟ้องที่ศาลไหนถูกฟ้องเรื่องอะไร ถ้าไม่เป็นความจริงตามที่ฟ้อง จำเลยต้องยื่นคำให้การภายใน ๘ วัน นับแต่วันรับหมายหรือภายใน ๒๓ วัน นับแต่วันปิดหมาย ถ้าหากเรื่องเป็นจริงตามที่โจทก์ฟ้อง จำเลยควรทำการตกลงกับโจทก์ โดยทำเป็นสัญญาประนีประนอมยอมความต่อหน้าศาล

ส่วนขั้นตอนหลังจากจำเลยยื่นคำให้การแล้ว วิธีการก็เหมือนกับโจทก์ในคดีแพ่งซึ่งผมพูดมาแล้ว ซึ่งผมจะไม่พูดซ้ำอีก

พิธีกร : ค่ะ ทั้งหมดที่คุณรุ่งโรจน์พูดมานี้เป็นการดำเนินคดีแพ่งว่าจะต้องทำอย่างไร ต่อไปดิฉันจะขอถามถึงคดีอาญาบ้างว่ามีวิธีการอย่างไร อันดับแรกดิฉันขอถามเรื่องการเป็นโจทก์ในคดีอาญาจะต้องทำอย่างไรคะ

ตอบ : การเป็นโจทก์ในคดีอาญานั้น ผู้ที่จะเป็นโจทก์ได้จะต้องเป็นผู้เสียหาย คือเป็นผู้เสียหายเนื่องจากการกระทำผิด เช่น ถูกปล้น ถูกทำร้ายร่างกาย ถูกลักทรัพย์ ถูกข่มขืน เป็นต้น เมื่อมีการกระทำผิดเกิดขึ้น ท่านต้องไปแจ้งความกับพนักงานฝ่ายปกครอง คือ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน หรือตำรวจ ให้ดำเนินคดีกับผู้กระทำผิด

พิธีกร : เราจะไปแจ้งความที่ไหน และวิธีแจ้งต้องแจ้งอย่างไรคะ

ตอบ : ตามปกติถ้าเหตุเกิดที่ไหนก็ไปแจ้งต่อเจ้าหน้าที่ในท้องที่นั้น เช่น ทำร้ายร่างกายที่พระโขนง ต้องไปแจ้งความที่สถานีตำรวจภูธรอำเภอพระโขนง การแจ้งความนั้นท่านต้องไปพบนายร้อยเวร

สอบสวน แล้วเล่ารายละเอียดในการกระทำผิดเท่าที่จะบอกได้ให้ฟัง ท่านอาจนำพยานบุคคลหรือพยานเอกสารที่เป็นประโยชน์แก่รูปคดี หรือเกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นไปด้วย เสร็จแล้วพนักงานสอบสวนจะอ่านข้อความที่แจ้งความในรายงานเบ็ดเสร็จประจำวันหรือสมุดรับคำร้องทุกข์ให้ท่านฟัง แล้วให้ลงชื่อไว้

ข้อควรจำอีกอย่างหนึ่ง คือความผิดอันยอมความได้ เช่น ความผิดฐานฉ้อโกง ยักยอก ช่มชู้ หรือเช็คเด็งนั้น ต้องไปแจ้งความภายใน ๓ เดือน นับแต่วันที่ความผิดเกิดและรู้ตัวผู้กระทำความผิดแล้ว มิฉะนั้นคดีจะขาดอายุความฟ้องร้องลงโทษจำเลยไม่ได้

พิธีกร : เมื่อผู้เสียหายแจ้งความแล้ว พนักงานสอบสวนจะดำเนินการอย่างไรต่อไปอีกคะ

ตอบ : พนักงานสอบสวนจะสอบปากคำผู้เสียหาย สอบผู้รู้เห็นเหตุการณ์พร้อมทั้งรวบรวมพยานหลักฐานทั้งหลายเกี่ยวกับการกระทำผิดประกอบเป็นสำนวนการสอบสวนส่งให้พนักงานอัยการพิจารณาส่งฟ้องผู้ต้องหาต่อศาล ในระหว่างนี้ ผู้เสียหายอาจต้องช่วยเหลือพนักงานสอบสวนนำพยานหลักฐานไปให้สอบด้วย

พิธีกร : เมื่อฟ้องคดีต่อศาลแล้ว ศาลจะดำเนินการอย่างไรต่อไปคะ

ตอบ : สำหรับในคดีอาญานี้ เมื่อฟ้องคดีแล้ว ถ้าเป็นคดีที่ราษฎรฟ้องกันเอง ศาลต้องไต่สวนมูลฟ้องก่อน ถ้าเห็นว่าคดีมีมูล จึงจะประทับรับฟ้องไว้พิจารณา แต่ถ้าเป็นคดีที่อัยการฟ้อง ส่วนใหญ่ศาลจะประทับฟ้องไว้พิจารณาเลย

พิธีกร : หลังจากศาลประทับฟ้องไว้แล้ว มีขั้นตอนดำเนินการอย่างไรอีกต่อไปคะ

ตอบ : ศาลจะนัดสืบพยานซึ่งต้องสืบพยานโจทก์ก่อน เสร็จแล้วจึงสืบพยานจำเลยหลังจากนั้นศาลจะต้องมีคำพิพากษาภายใน ๓ วัน นับแต่วันพิจารณาสืบพยานเสร็จ

พิธีกร : ถ้าจำเลยรับสารภาพล่ะคะ ศาลจะต้องสืบพยานใหม่คะ ดิฉันเคยได้ยินข่าวทางหนังสือพิมพ์อยู่บ่อย ๆ ว่า จำเลยรับสารภาพ แต่ศาลก็ยังสืบพยาน ทำไมจะต้องสืบพยานลงโทษไปทันทีไม่ได้หรือคะ

ตอบ : ในกรณีที่จำเลยรับสารภาพ ตามปกติศาลจะพิพากษาลงโทษจำเลยไปทันทีโดยไม่มีการสืบพยาน เว้นแต่ความผิดที่มีโทษจำคุกอย่างต่ำตั้งแต่ ๕ ปี ขึ้นไป หรือโทษจำคุกตลอดชีวิต ประหารชีวิต แม้จำเลยจะให้การรับสารภาพศาลก็ต้องสืบพยานประกอบ เพื่อให้มั่นใจว่าจำเลยกระทำผิดจริง ๆ ถ้าพยานหลักฐานไม่เพียงพอ ศาลก็ยกฟ้องได้ทั้ง ๆ ที่จำเลยรับสารภาพครับ

พิธีกร : คะ นับว่าเป็นความรู้ใหม่ ที่แปลกดีนะคะ แม้จำเลยจะรับสารภาพถ้าสืบพยานแล้วพยานหลักฐานไม่พอฟังว่าจำเลยกระทำผิด ก็ยังต้องยกฟ้องปล่อยจำเลยไป ทีนี้เมื่อศาลพิพากษาแล้ว ถ้าคู่ความไม่พอใจในคำพิพากษาคู่ความจะอุทธรณ์ฎีกาได้หรือไม่คะ

ตอบ : ครับ คู่ความอาจอุทธรณ์ต่อศาลอุทธรณ์ได้ใน ๑๕ วัน นับแต่วันฟังคำพิพากษาและเมื่อศาลอุทธรณ์พิพากษาแล้ว อาจฎีกา

ต่อศาลฎีกาได้ภายใน ๓๐ วัน นับตั้งแต่วันฟังคำพิพากษาศาลอุทธรณ์ เว้นแต่จะมีกฎหมายห้ามไม่ให้อุทธรณ์ฎีกาซึ่งมีรายละเอียดมาก ผมจะขอผ่านไปก่อนนะครับ

พิธีกร : ที่พูดมานี้ก็เป็นใจทักในคดีอาญา แล้วถ้าหากเราเกิดพลาดพลั้งตกเป็นจำเลยในคดีอาญาเราควรต้องทำอะไรคะ

ตอบ : ถ้าเราตกเป็นผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญา ก่อนอื่นก็ต้องดูว่าเรากระทำผิดจริงหรือเปล่า ถ้าทำผิดจริง ก็มีทางผ่อนหนักเป็นเบาหลายทาง เช่น รับสารภาพ ซดใช้ค่าเสียหายแก่ผู้เสียหาย เอาใจใส่ผู้เสียหายด้วยความเมตตา มีความอ่อนน้อม ปราศจากการทำทนายหรืออวดเบ่งอวดดี ศาลอาจจะลงโทษท่านสถานเบา หรือปรานีรอการลงอาญาให้ บางทีผู้เสียหายเกิดเห็นใจเบิกความเข้าข้างท่าน ท่านอาจถึงกับหลุดคดีไปก็มี

พิธีกร : นับว่าเป็นข้อแนะนำที่ดีมากนะคะ ท่านผู้ฟังทางบ้านควรจะทำคำแนะนำของคุณรุ่งโรจน์ รื่นเรืองวงศ์ ไว้ นะคะ แล้วถ้าหากว่าเราไม่ได้กระทำผิดล่ะคะ เราจะทำอย่างไร

ตอบ : ท่านไม่ได้ทำผิด ท่านก็ควรต่อสู้คดีในทางที่ถูกที่ควร โดยปรึกษาผู้รู้กฎหมายหรือทนายความ ท่านมีสิทธิที่จะให้การหรือไม่ให้การกับพนักงานสอบสวนก็ได้ ท่านควรพูดในสิ่งที่เห็นว่าเป็นประโยชน์แก่ท่าน ไม่มีใครจะมาบังคับให้ท่านพูดได้ ข้อสำคัญอย่าดีนรณเสียเงินเสียทองในการวิงวอน เพราะนอกจากจะเป็นการกระทำผิดกฎหมายแล้ว ท่านยังอาจเสียเงินโดยเปล่าประโยชน์อีกด้วย

พิธีกร : แล้วถ้าหากเราถูกควบคุมตัวไว้ล่ะคะจะทำอย่างไร

ตอบ : ท่านควรจะประกันตัว โดยยื่นหลักทรัพย์ เช่น โฉนดที่ดิน น.ส. ๓ หรือ หลักทรัพย์อย่างอื่น เช่น เงินสด เช็ค พันธบัตรรัฐบาล สลากออมสิน หนังสือรับรองของธนาคารว่าจะใช้เงินเมื่อนายประกันผิดสัญญาประกันหรือเครื่องจักรที่จดทะเบียนแล้วก็ได้

การประกันนี้ เมื่อถูกควบคุมตัวก็ขอประกันได้ทันที ถ้าในชั้นสอบสวนให้ยื่นต่อพนักงานสอบสวน ชั้นอัยการก็ยื่นต่ออัยการชั้นศาลก็ยื่นต่อศาลถ้าท่านเขียนคำร้องไม่เป็น ให้ติดต่อเจ้าหน้าที่ประชาสัมพันธ์ศาลให้เขียนคำร้องให้ฟรี โดยไม่ต้องเสียเงินค่าใช้จ่ายใด ๆ ทั้งสิ้น

พิธีกร : การประกันนี้ควรต้องนำหลักฐานอะไรไปบ้างคะ

ตอบ : หลักฐานที่ต้องนำไปก็มีหลักทรัพย์ต่าง ๆ ดังที่ผมกล่าวมาแล้ว นอกจากนี้ควรนำบัตรประจำตัวประชาชน หรือบัตรข้าราชการ ถ้าเป็นหลักทรัพย์ของผู้อื่นควรให้ผู้นั้นมาด้วย ถ้าไม่ได้ก็ให้ทำหนังสือมอบฉันทะมา ถ้ามีคู่สมรสต้องให้คู่สมรสเซ็นหนังสือยินยอมมาด้วย ถ้าเป็นที่ดินนอกเขตศาลควรต้องให้เจ้าพนักงานที่ดินหรือนายอำเภอรับรองราคาที่ดินมาด้วยครับ

พิธีกร : การต่อสู้คดีนั้น ควรต้องทำอย่างไรคะ

ตอบ : ท่านควรจะต้องปรึกษาผู้รู้กฎหมาย หรือว่าจ้างทนายความให้แก่คดีให้อย่างสุจริตเอง เพราะท่านไม่มีความรู้ทางกฎหมาย อาจติดคุกติดตะรางได้ แต่ถ้าท่านเป็นคนที่มีอายุไม่เกิน ๑๖ ปี หรือคดีมีอัตราโทษตั้งแต่ ๑๐ ปี ขึ้นไป ศาลอาจตั้งทนายความให้ท่านได้เมื่อท่านต้องการ

การต่อสู้คดีนั้นควรต่อสู้ตามความจริงเป็นสิ่งที่ดีที่สุดท่านอาจจะให้การปฏิเสธทั้งหมด หรือให้การภาคเสธ คือ รับบางส่วนและปฏิเสธบางส่วนก็ได้ เช่น รับว่าข้าเราผู้เสียหายจริงแต่ผู้เสียหายยินยอม หรือฆ่าผู้ตายจริงแต่เป็นการป้องกันตัว เป็นต้น

พิธีกร : ในท้ายที่สุด คุณรุ่งโรจน์ มีอะไรจะฝากถึงท่านผู้ฟังไหมคะ

ตอบ : ท่านผู้ฟังที่เคารพ การเป็นความไม่ใช่ของสนุก มันเป็นเคราะห์กรรมอย่างหนึ่ง ดังนั้นถ้าไม่จำเป็นก็จงพยายามหลีกเลี่ยงหาทางตกลงปรองดองกันได้แหละดีที่สุด เพราะการมาศาลต้องเสียทั้งเงินและเวลาและยังเสียมิตรสร้างศัตรูด้วย แต่ถ้าหลีกเลี่ยงไม่พ้นก็ขอให้สู้คดีไปตามเหตุตามผล อย่าพยายามดิ้นรน วิ่งเต้น เพราะจะเป็นทางให้ถูกหลอกทำให้เสียเงินและยังต้องติดคุกติดตะรางอีกด้วย.

การไปเป็นพยานศาล

สนทนากับนายพลประสิทธิ์ ฤทธิรักษา

พิธีกร : ท่านผู้ฟังที่เคารพ การเป็นความกันในศาลนั้นไม่ว่าจะเป็นคดีแพ่งหรือคดีอาญา คู่กรณีคือโจทก์จำเลย มักจะอ้างผู้รู้เห็น เหตุการณ์เพื่อไปสนับสนุนว่าตนเองเป็นฝ่ายถูก โดยขอให้ไปเป็นพยานเพื่อให้การต่อศาลในเรื่องที่ตนได้รู้ได้เห็นมาอันเกี่ยวกับคดีที่มีการฟ้องร้องกัน ผู้ที่ถูกขอให้ไปเป็นพยานนั้นบางคนก็เต็มใจบางคนก็ไม่ยอมไป อ้างเหตุผลต่าง ๆ เช่นไม่เคยไปศาล กลัวถูกศาลดูหมายดู หรืออีกฝ่ายหนึ่งอาจมาทำอันตรายเอา เป็นต้น วันนี้จึงเชิญนายพลประสิทธิ์ ฤทธิรักษา ผู้พิพากษาประจำกระทรวงช่วยราชการสำนักงานส่งเสริมงานตุลาการ มาสนทนาให้ความรู้เรื่องการไปเป็นพยานศาล

พิธีกร : สวัสดีครับ คุณพลประสิทธิ์

ตอบ : สวัสดีครับ คุณ.....

พิธีกร : การไปเป็นพยานที่ศาลนั้น จะต้องไปเมื่อใด

ตอบ : ก่อนอื่นผมใคร่ขอเรียนให้ท่านผู้ฟังทราบก่อนว่า เมื่อมีการฟ้องร้องกันในโรงศาลแล้วไม่ว่าจะเป็นคดีแพ่งคดีอาญา แต่ฝ่ายก็จะหาพยานหลักฐานมาเพื่อสนับสนุนหรือช่วยยืนยันให้ศาลเห็นว่าตนเป็นฝ่ายถูกต้องที่กล่าวแล้ว ทั้งโจทก์จำเลยก็จะหาพยานมา เพื่อให้การในศาล ฉะนั้นการไปเป็นพยานที่ศาล ก็จะต้องไปกัน เมื่อมีการฟ้องร้องแล้ว และโจทก์หรือจำเลยได้อ้างเป็นพยานไว้ เช่น นาย ก. กุ๊ยมเงิน นาย ข. มีนาย ค. นาย ง. รู้เห็นการกุ๊ยมนั้นว่าเยี่ยมกันเท่าไร ให้ดอกเบียเท่าไร และได้มีการชำระเงินไปบ้างแล้ว ดังนี้ ต่อมาหากนาย ก. ฟ้องร้องให้นาย ข. ชำระคืนเงินและดอกเบียนาย ก. และ นาย ข.ก็อาจอ้าง นาย ค. หรือ นาย ง. ว่ารู้เห็นการเยี่ยมเงินหรือได้ชำระเงินกันไปบางส่วนแล้วอย่างไรบ้างหรือไม่ หรือในคดีอาญาก็เช่นกัน เช่น มีการฟ้องว่า นาย ก.ลักทรัพย์หรือทำร้ายร่างกาย นาย ข. ฝ่ายโจทก์ก็อาจอ้าง นาย ค. นาย ง. ซึ่งรู้เห็นเหตุการณ์ว่า นาย ก. เป็นคนลักทรัพย์ หรือทำร้ายร่างกายนาย ข. มาเป็นพยาน ส่วนนาย ข. ที่เป็นจำเลยก็อาจอ้างนาย จ. นาย ฉ. มาเป็นพยานว่าไม่ได้ทำผิดดังกล่าว นั้น เป็นต้น

พิธีกร : ก็แสดงว่าการที่บุคคลใดจะถูกอ้างไปเป็นพยานนั้นก็ ต้องเป็นผู้รู้เรื่องเกี่ยวกับคดีที่เขาฟ้องร้องกันอยู่ มิใช่อยู่ ๆ ใครอยากไปเป็นพยานก็ไปได้เนะครับ ทั้งนี้ การที่จะขอให้เขาไปเป็นพยานให้ นั้นจะต้องทำอย่างไรครับ

ตอบ : เป็นเรื่องที่ฝ่ายโจทก์และจำเลยจะต้องขอให้บุคคลที่รู้เรื่องนั้นไปเป็นพยานให้ตน โดยต้องชี้แจงให้เขทราบด้วยว่าจะขอให้ไปให้การในเรื่องใด เขาจะได้เตรียมตัวได้ถูกต้อง และสำหรับการขอให้ไปเป็นพยานนั้น อาจนำพยานไปศาลเอง เรียกกันว่าพยานนำ หรืออาจขอให้ศาลออกหมายเรียกให้เขาไปเป็นพยาน เรียกกันว่าพยานหมาย สำหรับพยานที่นำไปเองนั้น ส่วนใหญ่ฝ่ายที่อ้างก็จะบอกว่า จะสืบพยานปากนี้เมื่อไหร่ เวลาเท่าใด และนัดแนะพาไปด้วยในวันสืบพยานนั้น ส่วนพยานหมาย ผู้ที่อ้างก็อาจบอกพยานปากนั้นไว้ล่วงหน้าก็ได้ว่าจะอ้างเป็นพยาน อย่างไรก็ตามก็ควรดูหมายเรียกให้ดีๆ ให้ไปเป็นพยานที่ศาลใด เมื่อใด เวลาเท่าใด และควรไปให้ถึงศาลก่อน เวลาด้วยจะเป็นการดีที่สุด เพราะหากมีข้อสงสัยใด ๆ จะได้สอบถามประชาสัมพันธ์ของศาลให้รู้เรื่อง และได้พบกับผู้ที่อ้างขอให้ไปเป็นพยานในคดีของเขา เพื่อจะได้รู้ให้ชัดว่าเขาอ้างมาให้ไปเป็นพยานเรื่องอะไร

พิธีกร : เมื่อถูกเรียกเข้าไปให้การ ก่อนให้การปฏิบัติอย่างไรก่อน

ตอบ : พยานจะต้องกล่าวปฏิญาณหรือสาบานตนตามลัทธิศาสนาของพยานก่อน เช่น กล่าวคำสาบานว่า “ข้าพเจ้าขอสาบานตนต่อพระแก้วมรกต เจ้าพ่อหลักเมืองและพระสยามเทวาธิราช และสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลายว่า ข้าพเจ้าจะเบิกความต่อศาลด้วยความสัตย์จริงทั้งสิ้น หากข้าพเจ้าเอาความเท็จมากล่าวแม้แต่น้อย ขอภัยนรกและกรรมวิบัติทั้งปวงจงบังเกิดแก่ข้าพเจ้าและครอบครัวโดยพลัน” เป็นต้น แต่ก็มียกเว้นไว้ เช่น เด็กอายุต่ำกว่า 14 ปี หรือพระภิกษุสามเณรในพระพุทธศาสนา ไม่ต้องปฏิญาณหรือสาบานตน หลังจากนั้น

ก็จะให้การตามที่โจทก์หรือจำเลยอ้างมา

พิธีกร : ในการให้การนั้น จะมีใครซักถามพยานบ้างครับ

ตอบ : ผู้ที่จะถามพยานนั้นก็ มีหลายคนนับตั้งแต่ศาลคือผู้พิพากษา จะถามชื่อ อายุ ที่อยู่ อาชีพเกี่ยวข้องกับคดีนี้อย่างไร ซึ่งก็มีอยู่เสมอครับที่พยานมักหลงลืม เช่นเลขที่บ้านของตัวเอง บางทีแม้แต่อายุก็จำไม่ได้ ฉะนั้น สิ่งเหล่านี้ ผู้ที่จะไปเป็นพยานควรจดจำไว้บ้างครับ และศาลอาจถามเกี่ยวกับเรื่องที่พยานรู้เห็นในคดีนั้นก็ได้ โดยทั่วไปจะไม่ถามแต่จะให้ผู้อ้างถาม ผู้ถามตัดจากศาลไปก็คือฝ่ายที่อ้างเช่นโจทก์อ้างนาย ก. เป็นพยานโจทก์หรือทนายโจทก์จะเป็นผู้ซักถามพยานว่ารู้เห็นเหตุการณ์อย่างไรบ้าง หลังจากนั้นก็จะเป็นอีกฝ่ายถาม เช่น ตามตัวอย่างนี้ เมื่อฝ่ายโจทก์ถามนาย ก. เสร็จแล้วฝ่ายจำเลยซึ่งอาจเป็นตัวจำเลยหรือทนายจำเลยถาม นายก. เรียกกันว่าถามค้าน และเมื่อฝ่ายจำเลยถามเสร็จแล้ว ฝ่ายที่อ้างเดิมเช่นตามตัวอย่างนี้คือฝ่ายโจทก์ก็มีสิทธิถามนาย ก. อีก เรียกกันว่าถามตงครับ และสำหรับศาลเองก็มีสิทธิที่จะถามได้ครับ เพื่อให้ได้ความจริงที่เขาฟ้องร้องกันนั้น

พิธีกร : ทราบว่าเวลาให้การพยานจะต้องยืนอยู่ในที่ซึ่งจัดไว้ เพื่อให้การ ถ้าเป็นอย่างนี้อาจต้องยืนทั้งวันสิครับ

ตอบ : การเป็นพยานต้องยืนอยู่ในที่ซึ่งจัดไว้ให้ และต้องให้การจนกว่าจะหมด-เรื่องที่ต้องให้การครับ อาจใช้เวลาอย่างน้อยก็แล้วแต่เรื่องที่พยานรู้เห็นหรือเกี่ยวข้องว่ามีมากเพียงใด หากยืนนานมากหรือยืนไม่ไหว ศาลก็อนุญาตให้นั่งตอบหรือพักก่อนได้ครับ ในเรื่องนี้พยานไม่ควรกังวลใจ หากเห็นว่ายืนต่อไปไม่ได้หรือเหนื่อยมากก็ขอ

อนุญาตศาลได้ครับ ไม่ควรผินยินต่อไปเพราะอาจเป็นอันตรายได้ เช่น เป็นลมล้มลงไป เป็นต้น เรื่องเช่นนี้ศาลให้ความสนใจกับผู้มาเป็นพยานอยู่เสมอ

พิธีกร : ในการตอบคำถามฝ่ายที่อ้างเป็นพยานหรืออีกฝ่ายหนึ่งหรือตอบศาล แต่ด้วยความหลงลืมหรือพลั้งเผลอไป จึงตอบผิดพลาดคลาดเคลื่อนจากความจริงที่พยานตั้งใจจะให้การ พยานจะขอแก้คำให้การของตนได้หรือไม่ หรือว่าเมื่อศาลจดไว้แล้ว ก็แก้ไขไม่ได้

ตอบ : การไปเป็นพยาน ก็เพื่อให้ความเป็นจริงแก่ศาลในเรื่องที่ตนได้รู้ได้เห็น มิใช่จะทำให้การอย่างไรก็ได้ตามอำเภอใจตัวเอง เมื่อให้การโดยพลั้งเผลอหลงลืมไป ก็ยอมขอแก้คำให้การได้ ในระหว่างที่ให้การนั่นเอง และศาลก็จะแก้ไข เรื่องนี้มีอยู่เป็นประจำครับ อาจเกิดจากความตื่นเต้นตกใจ หรือสับสนจากคำถามที่ถามก็ได้ หรือรีบร้อนตอบไปเพื่อให้เสร็จเร็วจะได้กลับเร็วก็มี

พิธีกร : การตอบผิดพลาดคลาดเคลื่อนไป ต้องมาแก้ภายหลัง ทำให้เสียเวลา จะแนะนำผู้ที่จะไปเป็นพยานศาลในเรื่องนี้อย่างไรบ้างครับ

ตอบ : เมื่อมีฝ่ายใดมาขอให้ไปเป็นพยานศาลก็ควรสอบถามเขาว่า จะให้เราไปเป็นพยานเกี่ยวกับเรื่องอะไรจะถามอะไรเราบ้าง ซึ่งจะได้เตรียมตัวไว้แต่เนิ่น ๆ และในระหว่างให้การก็ควรตั้งใจฟังคำถามที่ถามว่าเขาถามเรื่องอะไร หากสงสัยก็ขอให้เขาถามใหม่อีกครั้งหรือคำถามยาวจนไม่รู้จะตอบอย่างไร ก็ขอให้ถามเป็นประโยค

สั้น ๆ และก่อนตอบควรคิดใคร่ครวญดูก่อน หากเป็นเรื่องที่ตนไม่รู้ก็ตอบว่าไม่รู้ไม่ทราบ ถ้าจำไม่ได้เพราะเรื่องเกิดมาตั้งนานแล้วก็บอกตามตรงว่าจำไม่ได้ เพราะเป็นของธรรมดาครับ ซึ่งเราอาจจำได้บ้างไม่ได้บ้าง และเมื่อตอบฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งว่าอย่างใดแล้วก็ต้องจดจำไว้ เพราะคำถามเดียวกันนี้หากอีกฝ่ายหนึ่งถามซ้ำเราก็ไม่จำเป็นต้องตอบอีก โดยแจ้งให้เขาทราบว่าเราได้ตอบไปแล้วเป็นต้น

พิธีกร : การถูกซักถามนั้น บางครั้งมีความรู้สึกว่ายากอีกฝ่ายหนึ่งถามในลักษณะเพื่อให้พยานโกรธหรือถามในลักษณะขู่ว่าทำให้พยานเกรงกลัวไม่กล้าตอบคำถามตามความจริง บางทีตกใจมากเลยตอบไม่ได้เลย ดังนี้ พยานจะต้องปฏิบัติอย่างไรครับ

ตอบ : เป็นเรื่องที่น่าเห็นใจพยานมาก ในเรื่องนี้ศาลจะสอดส่องอยู่เสมอ และชี้แจงให้ผู้ถามพยานให้ถามอยู่ในกฎในเกณฑ์ให้ถามด้วยความสุภาพ สำหรับพยานเองก็ต้องพยายามระงับอารมณ์อย่าได้โมโหโทโส ไม่ต้องวิตกกังวลใจ เมื่ออยู่ต่อหน้าศาลแล้วหากมีเรื่องใดวิตกกังวลก็ควรแจ้งให้ศาลทราบ จะได้ช่วยเหลือให้คำแนะนำที่ถูกต้องได้ หากวิตกหรือมีความเกรงกลัวก็อาจให้การผิดพลาดได้ดังกล่าวมาแล้ว จะเป็นเหตุให้ศาลไม่ทราบว่าเรื่องที่ฟ้องร้องกันนั้นความจริงเป็นอย่างไร

พิธีกร : พยานที่ไม่ยอมไปศาลตามหมายของศาลหรือไปศาลแล้วไม่ยอมเบิกความ หรือเบิกความเท็จมีความผิดหรือไม่ครับ

ตอบ : มีความผิดครับ โทษถึงจำคุก ที่มีบ่อยคือพยานที่เบิกความเท็จ เช่น ความจริงไม่รู้ไม่เห็นว่าเขาทุ้มเงินกัน หรือเขา

ทำร้ายกันก็มาเบิกความว่ารู้เห็นเพื่อช่วยพรรคพวกของตน ดังนี้มีความผิดฐานเบิกความเท็จครับ มีโทษจำคุกหลายปี ผู้ที่เป็นพยานฟังระลึกไว้ด้วยครับอย่าได้ช่วยเหลือคนที่ทำผิดโดยการเบิกความเท็จ เพราะตนเองอาจถูกลงโทษถึงจำคุกได้ ไม่มีประโยชน์อันใดเลย

พิธีกร : มีอะไรจะเพิ่มเติมให้ท่านผู้ฟังทราบอีกหรือไม่ครับ

ตอบ : การไปเป็นพยานที่ศาลนั้น ก็เพื่อที่จะให้ศาลรู้ว่าเรื่องที่ฟ้องร้องกันนั้นความจริงเป็นอย่างไร หากพยานให้การตามความเป็นจริง และเป็นกลาง ศาลก็จะได้ความจริง สามารถประสาทความยุติธรรมให้ทุกฝ่ายได้ ประชาชนที่เดือดร้อนมาศาลก็จะได้รับการบำบัดปัดเป่าทุกข์ร้อนทางคดีให้หมดสิ้นไป แต่ตรงกันข้ามหากพยานเบิกความเท็จบิดเบือนความจริง ก็ยังจะเกิดความเสียหายแก่ทุกฝ่าย และแม้แต่พยานเองก็อาจถูกลงโทษถึงจำคุกในความผิดฐานเบิกความเท็จด้วย ผมหวังว่าเมื่อท่านผู้ฟังหากไปเป็นพยานที่ศาลแล้ว จะให้การต่อศาลตามความจริงและเป็นกลาง เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมแก่คู่ความมากที่สุด และหวังอย่างยิ่งว่า ท่านจะให้ความร่วมมือต่อศาลเมื่อไปเป็นพยานศาล ขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้ด้วย

พิธีกร : ในนามของสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย ขอขอบคุณคุณคุณพลประสิทธิ์ ฤทธิ์รักษา ผู้พิพากษาประจำกระทรวงช่วยราชการสำนักงานส่งเสริมงานตุลาการ กระทรวงยุติธรรมเป็นอย่างยิ่ง ที่มาให้ความรู้ความเข้าใจเรื่องการไปเป็นพยานศาล หวังว่าโอกาสหน้าคงจะได้สนทนากับคุณคุณพลประสิทธิ์ฯ ในเรื่องที่เป็นประโยชน์ เช่นนี้อีก สวัสดีครับ

ตภา : สวัสดีครับ.

ปัญหาเกี่ยวกับการแจ้ง ข้อความอันเป็นเท็จ

ผศ. วีระพงษ์ บุญโญภาส

คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

การแจ้งความเท็จต่อเจ้าพนักงานเป็นความผิดได้หลายประการ คือ มาตรา ๑๓๗ เป็นบททั่วไปแต่ถ้าเกี่ยวกับความผิดอาญามีบัญญัติไว้ในมาตรา ๑๗๒, ๑๗๓ ๑๗๔ และ ๒๖๗ ซึ่งศาลวินิจฉัยว่า เมื่อเป็นความผิดตามบทเฉพาะแล้วก็ไม่เป็นความผิดตามบททั่วไป

คำพิพากษาฎีกาที่ ๒๐๕๔/๒๕๑๗

คำเบิกความของจำเลยซึ่งท้าวความไปถึงเรื่องระหองระแหงต่าง ๆ ระหว่างโจทก์กับจำเลยในคดีอาญาที่ศาลได้พิพากษาลงโทษจำเลยฐานทำร้ายร่างกายโจทก์นั้น แม้จะเป็นความเท็จก็หาใช่ข้อสำคัญในคดีดังกล่าวไม่

คำเบิกความของจำเลยในคดีอาญาซึ่งอ้างตนเองเป็นพยานเพื่อประโยชน์แก่คดีของตนนั้นถือว่าเป็นข้อความในกระบวนการ

พิจารณา จึงไม่อาจเป็นความผิดฐานหมิ่นประมาท

การเบิกความเท็จต่อศาลในการพิจารณาคดี มิใช่เรื่องแจ้งความต่อเจ้าพนักงานเพราะศาลทำหน้าที่เป็นเจ้าพนักงานในการยุติธรรมในการพิจารณาคดี ซึ่งมีบทบัญญัติไว้โดยเฉพาะตามมาตรา ๑๗๗ มิได้ปฏิบัติหน้าที่ในฐานะเป็นเจ้าพนักงานอย่างเจ้าพนักงานทั่วไป จึงไม่เป็นการผิดฐานแจ้งความเท็จ

ฟ้องโจทก์มิได้บรรยายว่า การแจ้งความเท็จของจำเลยอาจทำให้โจทก์เสียหายเป็นแต่กล่าวว่าจะอาจทำให้ผู้อื่นเสียหาย โจทก์จึงไม่ใช่ผู้เสียหาย ไม่มีอำนาจฟ้องในข้อหาฐานนี้

ความผิดเกี่ยวกับการแจ้งความเท็จนี้ถ้าเป็นความผิดสุ่มโทษ มีบัญญัติไว้ในมาตรา ๓๖๗ ซึ่งเป็นบทเฉพาะที่ยกเว้นมาตรานี้ อันเป็นบททั่วไป นอกจากนี้ยังมีพระราชบัญญัติบางฉบับบัญญัติถึงการแจ้งความเท็จไว้โดยเฉพาะต้องบังคับตามกฎหมายเฉพาะนั้น

มาตรา ๑๓๗

ผู้ใดแจ้งข้อความอันเป็นเท็จแก่เจ้าพนักงานซึ่งอาจทำให้ผู้อื่นหรือประชาชนเสียหาย ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

องค์ประกอบความผิด มีดังนี้คือ

๑. แจ้งข้อความแก่เจ้าพนักงานซึ่งเป็นผู้ถูกกระทำ
๒. ข้อความอันเป็นเท็จ
๓. อาจทำให้ผู้อื่นหรือประชาชนเสียหาย
๔. เจตนา

๑. การแจ้งข้อความ คือ การทำให้เจ้าพนักงานทราบจะโดย ถ้อยคำที่พูด ที่เขียน หรือด้วยกิริยาอื่นใด แต่การนิ่งไม่พูดไม่เป็นการ แจ้งข้อความ จะเป็นการผิดเฉพาะกรณีที่ถูกกฎหมายบัญญัติไว้โดยเฉพาะ การแจ้งข้อความแก่เจ้าพนักงานอาจเป็นโดยผู้กระทำริเริ่ม ไปแจ้งเองหรือโดยถูกเจ้าพนักงานสอบถามก็ได้

ที่ว่าแจ้งต่อเจ้าพนักงานนั้น ความหมายของเจ้าพนักงานใน มาตรานี้ต้องเป็นเจ้าพนักงานเฉพาะในหน้าที่เท่านั้น เจ้าพนักงาน ในที่นี้ไม่ได้จำกัดเฉพาะเจ้าพนักงานฝ่ายบริหารโดยตรง เช่น เจ้า หน้าที่อำเภอ ตำรวจ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน หรือเจ้าหน้าที่กระทรวง ทบวง กรมอื่น แล้วยังหมายความรวมถึง เจ้าพนักงานของศาล รวม ตลอดทั้งผู้พิพากษา หรือ ศาล นั้นเองอีกด้วย

๒. ข้อความอันเป็นเท็จ หมายความว่า เป็นข้อเท็จในอดีต หรือปัจจุบันที่ไม่ตรงต่อความจริง ไม่ใช่คำมั่นสัญญา หรือ คำรับรอง ถึงข้อเท็จจริงที่จะมีขึ้นต่อไปในอนาคต ซึ่งในขณะที่กล่าวข้อความ ตามที่สัญญาหรือรับรองไว้ ยังไม่เป็นข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นแล้ว ข้อ ความอันเป็นเท็จนี้อาจเป็นความเท็จโดยตรง เช่น คำกับขาวไม่เห็น คนร้ายลักทรัพย์แต่ให้การเจ้าพนักงานสอบสวนว่าเห็นเชี่ยวชาญพิชัย เป็นต้น

๓. ซึ่งอาจทำให้ผู้อื่นหรือประชาชนเสียหาย ไม่ใช่ผลของการ กระทำเพราะไม่จำเป็นต้องเกิดความเสียหายขึ้นจริงแล้วเพียงแต่อาจเกิด ผลขึ้นเช่นนั้นได้ก็ครบองค์ความผิดจึงเป็นพฤติการณ์ประกอบ

กระทำ ไม่ใช่ผลแห่งการกระทำ แต่โดยเหตุที่เป็นพฤติการณ์ที่น่าจะเกิด มิใช่ข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นแล้วซึ่งผู้กระทำรู้ข้อเท็จจริงนั้นได้จึง มิใช่ข้อเท็จจริงตามมาตรา ๕๕ วรรค ๓ ที่ผู้กระทำต้องรู้ เพียงแต่ ผู้กระทำต้องรู้ข้อเท็จจริงต่าง ๆ แห่งการกระทำนั้น ส่วนอาจเสียหาย หรือไม่ ต้องวินิจฉัยตามความรู้ของคนทั่วไปที่รู้ข้อเท็จจริงเหล่านั้น ความเสียหายที่ว่่านี้อาจเป็นความเสียหายแก่ เอกชน องค์กรหรือต่อ ประชาชนโดยทั่วไปก็ได้ อาจเป็นความเสียหายที่เห็นได้ในตัวการ กระทำนั้นเอง ถ้าไม่เป็นที่เห็นได้ในตัวเอง ก็เป็นหน้าที่โจทก์ต้อง นำสืบให้ปรากฏในการพิจารณา

๔. เจตนาตามมาตรา ๕๕ วรรค ๒,๓

ถ้าผู้กระทำไม่รู้ว่าผู้รับแจ้งข้อความเป็นเจ้าของงานกระทำการ ตามหน้าที่ หรือไม่รู้ข้อเท็จจริงที่ทำให้ น่าจะเกิดความเสียหาย การ กระทำก็ไม่เป็นความผิด ต่อเมื่อทำโดยเจตนาแจ้งความโดยรู้ว่าเป็น เท็จ จึงเป็นความผิด แม้จะไม่มีเจตนาพิเศษหรือมีเจตนาพิเศษเพียง ต้องการผลบางอย่าง ข้อความที่แจ้งแม้จะไม่ตรงต่อความจริง ก็ไม่มี เจตนาอันเป็นองค์ความผิด

ความผิดตามมาตรา ๑๓๗ จะเป็นความผิดสำเร็จเมื่อใด เจ้าพนักงานผู้รับข้อความนั้นเพียงแต่ข้อความที่แจ้งไปถึงเจ้าพนักงาน แต่เจ้าพนักงานยังไม่ทราบ ยังไม่เป็นการผิดสำเร็จบริบูรณ์ อาจ เป็นเพียงชั้นพยายาม แต่ถ้าเจ้าพนักงานได้ทราบข้อความแล้วแม้จะ ไม่เกิดผลอย่างไร คือ เจ้าพนักงานไม่เชื่อแม้แต่น้อยเพราะรู้ความ จริงอยู่แล้ว ก็เป็นการผิดสำเร็จ

ความผิดตามมาตรานี้ไม่ต้องมีผลนอกเหนือไปจากการกระทำสำเร็จ เหตุนี้ แม้ก่อนเจ้าพนักงานจะเชื่อคำที่แจ้งหรือไม่ จะต้องได้สวนเสียก่อน

ข้อสังเกต

๑. การให้การในฐานะผู้ต้องหา ไม่ถือเป็นการแจ้งความ จึงไม่มีความผิดตามมาตรานี้

คำพิพากษาฎีกาที่ ๕๖๘/๒๕๐๐

จำเลยสมคบกับ ป.พ. ช่างกระป๋องโดยไม่ได้รับอนุญาต จำเลยไปแจ้งต่อเจ้าพนักงานสอบสวนว่าจำเลยไปไร่เห็น ป.พ. สองคนเท่านั้น ช่างกระป๋อง จำเลยไม่มีความผิดฐานแจ้งความเท็จ

๒. วิธีการตามกระบวนการพิจารณาไม่ใช่การแจ้งความต่อเจ้าพนักงาน ซึ่งเป็นการกระทำคนละประเภท ไม่เป็นความผิดตามมาตรานี้

คำพิพากษาฎีกาที่ ๑๒๗๔/๒๕๑๓

การฟ้องเท็จในคดีแพ่ง ไม่มีกฎหมายบัญญัติว่าเป็นความผิดทางอาญาและการฟ้องกับการยื่นคำให้การในคดีแพ่ง ไม่เป็นการแจ้งความต่อเจ้าพนักงาน ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๑๓๗

จำเลยแถลงต่อศาลในการดำเนินคดี เพื่อให้ศาลจับกุมโจทก์มาปฏิบัติตามคำพิพากษา โดยอ้างว่า โจทก์เป็นบริวารของผู้

ถูกฟ้องจับได้ การที่ศาลจดค่าแกลงดังกล่าวไว้ในรายงานพิชารณานั้น มิใช่เป็นเอกสารที่จะใช้เป็นพยานหลักฐานตามความหมายแห่งประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๒๖๗ แต่เป็นเพียงคำกล่าวอ้างซึ่งโจทก์ก็มีสิทธิที่จะคัดค้านอย่างไรก็ได้ การกระทำของจำเลยไม่เป็นความผิดตามมาตรา

มาตรา ๑๗๒

“ผู้ใดแจ้งข้อความอันเป็นเท็จเกี่ยวกับความผิดอาญาแก่พนักงานอัยการผู้ว่าคดี พนักงานผู้มีอำนาจสืบสวนคดีอาญา ซึ่งอาจทำให้ผู้อื่นหรือประชาชนเสียหาย ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสองปี หรือปรับไม่เกินสี่พันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

องค์ประกอบความผิดมีดังนี้ คือ

๑. แจ้งข้อความอันเป็นเท็จ
๒. เกี่ยวกับความผิดอาญา
๓. แก่พนักงานอัยการ ผู้ว่าคดี พนักงานสอบสวน หรือเจ้าพนักงานผู้มีอำนาจสืบสวนคดีอาญา
๔. ซึ่งอาจทำให้ผู้อื่นเสียหายหรือประชาชนเสียหาย
๕. โดยเจตนา

ความผิดเกี่ยวกับการแจ้งข้อความอันเป็นเท็จตามมาตรา ๑๗๒ นี้ เหมือนกันและเกี่ยวกันกับการแจ้งข้อความอันเป็นเท็จต่อเจ้าพนักงานในมาตรา ๑๓๗ แตกต่างก็เฉพาะในการแจ้งข้อความอันเป็นเท็จตามมาตรา ๑๓๗ เป็นการแจ้งข้อความต่อเจ้าพนักงานทั่วไป และ

ไม่ใช่การแจ้งความอันเป็นเท็จเกี่ยวกับความผิดอาญา แต่มาตรา ๑๗๒ เป็นการแจ้งข้อความอันเป็นเท็จในความผิดอาญา และแจ้งต่อเจ้าพนักงานตามตำแหน่งซึ่งระบุไว้โดยเฉพาะเจาะจง ฉะนั้นการแจ้งข้อความอันเป็นเท็จในความผิดอาญาต่อเจ้าพนักงานที่ระบุไว้แล้วการกระทำก็เป็นความผิดตามมาตรา ๑๗๒ ไม่มีความผิดตามมาตรา ๑๓๗ ซึ่งเป็นบททั่วไปอีก เพราะ ต้องลงโทษบทหนักตามมาตรา ๕๐

ถ้าการแจ้งข้อความอันเป็นเท็จไม่เกี่ยวกับคดีอาญา แต่แจ้งต่อเจ้าพนักงานก็ผิดตามมาตรา ๑๓๗ แต่ถ้าแจ้งข้อความอันเป็นเท็จเกี่ยวกับความผิดอาญาแล้วจึงเป็นความผิดตามมาตรา ๑๗๒

การแจ้งข้อความเท็จเกี่ยวกับความผิดอาญาตามมาตรา ๑๗๒ กำหนดเจ้าพนักงานผู้รับแจ้งไว้ ๔ ประเภทด้วยกัน คือ

๑. พนักงานอัยการ
๒. ผู้ว่าคดี
๓. พนักงานสอบสวน
๔. พนักงานผู้มีอำนาจสืบสวนคดีอาญา

๑. พนักงานอัยการ

หมายความว่า ผู้ที่ได้รับแต่งตั้งให้เป็นพนักงานอัยการ ตามความในพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพนักงานอัยการและหมายความถึงผู้มีอำนาจหน้าที่ฟ้องผู้ต้องหาต่อศาล ทั้งนี้จะเป็นข้าราชการ

ในกรมอัยการ หรือเจ้าพนักงานอื่นผู้มีอำนาจเช่นนั้นตามประมวลวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑ (๕)

๒. ผู้ว่าคดี

หมายความถึงเจ้าพนักงานซึ่งได้รับแต่งตั้งโดยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย ซึ่งเป็นนายตำรวจตั้งแต่ชั้นนายร้อยตำรวจตรีขึ้นไป หรือพนักงานสอบสวน หรือข้าราชการสังกัดกรมมหาดไทย ตั้งแต่ชั้นตรีขึ้นไป เป็นผู้ว่าคดีในศาลแขวงทั่วไป ทั้งนี้ตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแขวงและวิธีพิจารณาความอาญาในศาลแขวง พ.ศ. ๒๔๕๕ หน้าที่การกระทำเหมือนกับพนักงานอัยการ

๓. พนักงานสอบสวน

หมายความถึง เจ้าพนักงานซึ่งกฎหมายให้มีอำนาจและหน้าที่ทำการสอบสวนตามประมวลวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑ (๖) และมาตรา ๑๘

๔. พนักงานผู้มีอำนาจสืบสวนคดีอาญา

หมายความถึง พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ ซึ่งหมายถึงเจ้าพนักงานซึ่งกฎหมายให้มีอำนาจและหน้าที่รักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชน ให้รวมถึงทั้งพลีติ เจ้าพนักงานกรมสรรพสามิต กรมศุลกากร กรมเจ้าท่า เจ้าพนักงานตรวจคนเข้าเมือง และเจ้าพนักงานอื่น ๆ ในเมื่อทำการเกี่ยวกับการจับกุมปราบปรามผู้กระทำความผิดกฎหมายซึ่งตนมีหน้าที่จับกุมหรือปราบปรามด้วย

สำหรับพนักงานฝ่ายปกครองหมายถึง เจ้าพนักงานฝ่ายปกครอง ตั้งแต่ผู้ใหญ่บ้าน กำนันเป็นต้นไปจนถึงอธิบดีกรมมหาดไทย และ เจ้าพนักงานตำรวจก็หมายถึงตั้งแต่พลตำรวจไปจนถึงอธิบดีกรมตำรวจ

คำพิพากษาฎีกาที่ ๒๕๘/๒๕๐๘

พระภิกษุซึ่งได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งในการปกครอง คณะสงฆ์ แม้จะให้ถือว่าเป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญาก็มีเพียงแต่อำนาจสอบสวนอธิการ และสั่งลงโทษพระภิกษุผู้ล่วงละเมิดพระธรรมวินัยเท่านั้น หากมีอำนาจรับแจ้งความเกี่ยวกับการกระทำความผิดอาญาและมีอำนาจสืบสวนสอบสวนคดีอาญาไม่ จึงไม่ใช่เจ้าพนักงานผู้มีอำนาจตามมาตรา ๑๗๒, ๑๗๓

การกระทำที่ถือว่าเป็นความผิดตามมาตรา ๑๗๒

คำพิพากษาฎีกาที่ ๑๐๑๗/๒๕๐๕ ประชุมใหญ่

คดีที่โจทก์ฟ้องว่าจำเลยบังอาจแจ้งความเท็จต่อเจ้าหน้าที่ตำรวจว่า โจทก์บุกรุกเข้าไปอยู่ในห้องของจำเลยนั้น แม้จำเลยผู้แจ้งจะไม่ประสงค์ให้เจ้าพนักงานดำเนินคดีก็ตาม แต่ก็เห็นเจตนาของจำเลยได้แล้วว่า ต้องการให้ตำรวจจับโจทก์ไปเสียจากห้องที่อยู่ดังกล่าว ข้อเท็จจริงได้ความว่า เนื่องจากคำแจ้งความของจำเลยเจ้าหน้าที่ตำรวจได้เรียกตัวโจทก์ไปสอบสวน เมื่อโจทก์นำสืบชั้นไต่สวนมูลฟ้องได้ดังนี้ ซึ่งถ้าเป็นจริงโจทก์น่าจะได้รับความเสียหาย ย่อมถือว่าคดีของโจทก์มีมูลแล้ว

ข้อสังเกต

๑. ผู้ที่กระทำการแจ้งข้อความอันเป็นเท็จในฐานะผู้ต้องหา ไม่ต้องรับโทษตามมาตรา ๑๗๒

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๒๒๕/๒๕๐๘

ร้อยตำรวจตรี กมล กับพวก จับกุมจำเลยในข้อหาเล่นการพนันสลากกินรวบ และคันตัวจำเลย ได้บัตรรับฝากรถจักรยานและกระดาศพลสแก๊ปมีเขียนเลข ๒ ฉบับ จำเลยแจ้งว่าเป็นสลากกินรวบซื้อมาจากโจทก์ ดังนี้ถือว่า จำเลยกล่าวในฐานะผู้ต้องหาหรือเสมือนผู้ต้องหา จำเลยหามีความผิดฐานแจ้งความเท็จไม่

๒. ผู้ที่กล่าวข้อความด้วยความสุจริตคือขาดเจตนาในการกระทำความผิดก็ไม่ต้องรับโทษตามมาตรา ๑๗๒

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๘๕๗/๒๕๐๗

จำเลยไปแจ้งความต่อพนักงานสอบสวน โดยเล่าเรื่องให้ฟังตามเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นว่า บิดาโจทก์กับบิดาจำเลย เป็นความกันเรื่องทางเดิน จำเลยพาคนไปถ่ายภาพทางเดินนั้น ในขณะที่คนบ้านโจทก์กำลังเดินออกจากบ้านเพื่อประกอบคดี ขณะที่ถ่ายภาพอยู่นั้น ได้มีเสียงปืนดังขึ้นหนึ่งนัด จำเลยไม่เห็นคนยิงแต่เชื่อหรือเข้าใจว่า โจทก์เป็นผู้ยิง พนักงานสอบสวนได้สรุปข้อความตามคำแจ้งความแล้วให้ตำรวจบันทึกคำแจ้งความไว้ มีความตอนหนึ่งว่า โจทก์ใช้ปืนพกยิง จำเลยเข้าใจว่า โจทก์มีเจตนาจะยิงจำเลยให้ถึงแก่ความตาย

ดังนั้นเห็นได้ว่า จำเลยไปแจ้งข้อความโดยเล่าเรื่องตามที่เกิดขึ้น ซึ่งมีพฤติการณ์ทำให้จำเลยเข้าใจเช่นนั้นได้ ข้อความที่บันทึกไว้นั้นก็เป็นข้อความที่เจ้าพนักงานสอบสวนบอกให้ตำรวจเขียน ไม่ใช่ข้อความที่จำเลยแจ้งโดยแท้จริง ทั้งมีพฤติการณ์ต่อมาแสดงว่าจำเลยมิได้เจตนาแกล้งเอาความเท็จไปกล่าวหาโจทก์ การกระทำของจำเลยจึงยังไม่เป็นความผิดฐานแจ้งความเท็จเกี่ยวกับความผิดอาญา

มาตรา ๑๗๓

“ผู้ใดรู้ว่ามิได้มีการกระทำความผิดเกิดขึ้น แจ้งข้อความแก่พนักงานสอบสวน หรือเจ้าพนักงานผู้มีอำนาจสืบสวนคดีอาญาว่า ได้มีการทำความผิด ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปี และปรับไม่เกินหกพันบาท

องค์ประกอบความผิดมีดังนี้ คือ

๑. รู้ว่ามิได้มีความผิดเกิดขึ้น
๒. แจ้งความแก่ พนักงานสอบสวน หรือ เจ้าพนักงานผู้มีอำนาจสืบสวนคดีอาญา
๓. ว่ามีการกระทำความผิดเกิดขึ้น
๔. เจตนา

มาตรา ๑๗๓ นี้แตกต่างกับมาตรา ๑๗๒ ในสาระสำคัญคือ มาตรา ๑๗๒ เป็นการแจ้งข้อความอันเป็นเท็จเกี่ยวกับคดีอาญา ซึ่งได้เกิดขึ้นแล้วจึงแจ้งข้อความอันเป็นเท็จเกี่ยวกับคดีที่เกิดขึ้นนั้น

แต่มาตรา ๑๗๓ นี้ เป็นการแจ้งต่อเจ้าพนักงานในกรณีที่ความผิดอาญามิได้เกิดขึ้นเลยแต่แจ้งว่าความผิดนั้นได้เกิดขึ้น

มาตรา ๑๗๒ การแจ้งข้อความอันเป็นเท็จต่อเจ้าพนักงานจะต้องเป็นการแจ้งซึ่งอาจทำให้ผู้อื่นหรือประชาชนเสียหาย จึงจะเป็นความผิด

แต่มาตรา ๑๗๓ ไม่มีบัญญัติไว้ว่าการแจ้งนั้นอาจทำให้ผู้อื่นหรือประชาชนเสียหาย ฉะนั้น การแจ้งตามมาตรา ๑๗๓ นี้ อาจเสียหายแก่ใครหรือไม่ จึงไม่ใช่สาระสำคัญเพราะไม่ใช่องค์ประกอบความผิด เมื่อแจ้งโดยรู้ว่ามีได้มีการกระทำผิดขึ้นต่อเจ้าพนักงานว่าได้มีการกระทำผิดแล้ว เป็นความผิดตามมาตรา ๑๗๓

การแจ้งข้อความตามมาตรา ๑๗๓ นี้หมายความว่า การแจ้งข้อเท็จจริงและข้อกฎหมายด้วย แต่ถ้าการแจ้งข้อเท็จจริงนั้นไม่เป็นเท็จ คือเป็นความจริง แม้จะแจ้งยืนยันในข้อกฎหมายว่าเป็นความผิดทั้ง ๆ ที่รู้ข้อกฎหมายว่า การกระทำนั้นไม่เป็นความผิด ผู้แจ้งก็ไม่มี ความผิดตามมาตรา นี้ เว้นแต่การแจ้งปกปิดข้อเท็จจริงบางข้อไว้โดยเจตนา เพื่อให้เห็นว่ามี การกระทำผิดขึ้นจริง ซึ่งความจริงตามข้อเท็จจริงที่ปกปิดไว้หรือเจตนาละเลยเสียไม่แจ้งนั้นทำให้การกระทำตามที่แจ้งไม่เป็นความผิด กรณีเช่นนี้ก็ถือว่าเป็นการแจ้งข้อความว่า มีการกระทำความผิดตามมาตรา นี้

คำพิพากษาศฎีกาที่ ๖๒๗/๒๕๑๕

จำเลย และผู้เสียหายมีอาชีพขายเนื้อโค กระบือชำแหละ วันเกิดเหตุผู้เสียหายไม่ได้ขออนุญาตฆ่ากระบือ จำเลยแจ้งความต่อตำรวจว่าเนื้อบนเขียงของผู้เสียหายเป็นเนื้อกระบือ ให้จับผู้เสียหาย

ถ้าไม่จับจะไปเอาตำรวจที่อื่นมาจับ โดยจำเลยรู้ว่าเนื้องดกล่าวเป็นเนื้อโคซึ่งผู้เสียหายได้รับอนุญาตให้จำหน่าย จึงเป็นการแจ้งความเท็จ เพื่อให้ผู้เสียหายต้องรับโทษฐานฆ่ากระบือโดยไม่ได้รับอนุญาต

ฟ้องขอลงโทษจำเลยตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา ๑๗๒, ๑๗๓, ๑๗๔ เมื่อได้ความว่า จำเลยรู้ว่ามิได้มีการกระทำความผิดเกิดขึ้นต้องลงโทษตามมาตรา ๑๗๓ ซึ่งเป็นบทเฉพาะประกอบด้วยเหตุฉกรรจ์ตามมาตรา ๑๗๔ มิใช่เป็นเรื่องกรรมเดียวเป็นความผิดต่อกฎหมายหลายบท

มาตรา ๑๗๔

“ผู้ใดแจ้งข้อความตามมาตรา ๑๗๒ หรือมาตรา ๑๗๓ เป็นการเพื่อจะแกล้งให้บุคคลใดต้องถูกบังคับตามวิธีการเพื่อความปลอดภัย ผู้กระทำต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปี และปรับไม่เกินหกพันบาท

องค์ประกอบความผิดมีดังนี้คือ

๑. แจ้งข้อความตามมาตรา ๑๗๒ หรือมาตรา ๑๗๓
๒. เพื่อจะแกล้งให้บุคคลใด ต้องถูกบังคับตามวิธีการ เพื่อความปลอดภัย ต้องรับโทษหรือรับโทษหนักขึ้น
๓. โดยเจตนา

การกระทำจะเป็นความผิดตามมาตรา ๑๗๔ การกระทำนั้นจะต้องครบองค์ประกอบเป็นความผิดตามมาตรา ๑๗๒ หรือมาตรา ๑๗๓ โดยบริบูรณ์ก่อนแล้ว เพราะมาตรา ๑๗๔ นี้เพียงต้องการเจตนา

พิเศษในการกระทำประกอบ และเพิ่มโทษให้หนักขึ้นกว่าความผิดตามมาตรา ๑๗๒, ๑๗๓ เท่านั้น

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๖๗๕/๒๔๕๘

จำเลยแจ้งต่อตำรวจว่าเขาลักทรัพย์ ซึ่งไม่เป็นความจริงนั้น แม้ตำรวจจะไม่ลงประจำวัน ก็เป็นการแจ้งระบุตัวผู้กระทำความผิดเพื่อให้เขาต้องรับโทษแล้ว ย่อมมีความผิดตามมาตรา ๑๗๔

มาตรา ๒๖๗

“ผู้ใด แจ้งให้เจ้าพนักงานผู้กระทำการตามหน้าที่ จดข้อความอันเป็นเท็จลงในเอกสารมหาชนหรือเอกสารราชการ ซึ่งมีวัตถุประสงค์สำหรับใช้เป็นพยานหลักฐานโดยประการที่น่าจะเกิดความเสียหายแก่ผู้อื่นหรือประชาชน ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปี หรือปรับไม่เกินหกพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ”

องค์ประกอบความผิดมีดังนี้ คือ

๑. แจ้งแก่ผู้กระทำการตามหน้าที่
๒. แจ้งให้จดลงในเอกสารมหาชนหรือเอกสารราชการ
๓. โดยประการที่น่าจะเกิดความเสียหายแก่ผู้อื่นหรือประชาชน
๔. เจตนา

เอกสารที่บอกให้เจ้าพนักงานจดข้อความลงในมาตรานี้บัญญัติว่าต้องเป็นเอกสารมหาชนหรือเอกสารราชการ ซึ่งมีวัตถุประสงค์สำหรับใช้เป็นพยานหลักฐาน

เอกสารคืออะไร

มาตรา ๑ (๗) บัญญัติไว้ว่า “เอกสาร” หมายความว่า กระดาษ หรือวัตถุอื่นใดซึ่งได้ทำให้ปรากฏความหมายด้วยตัวอักษร ตัวเลข ผังหรือแผนแบบอย่างอื่น จะเป็นโดยวิธีพิมพ์ถ่ายภาพ หรือวิธีอื่น อันเป็นหลักฐานแห่งความหมายนั้น

๑. กระดาษ หรือวัตถุอื่นใด หมายถึง สิ่งที่ใช้สำหรับทำให้ความหมายของถ้อยคำปรากฏขึ้น เอกสารนั้นมีใช่ตัวถ้อยคำที่แสดงความหมาย แต่เป็นวัตถุที่ทำให้ความหมายปรากฏขึ้น ตามปกติก็ทำขึ้นบนกระดาษ แต่ก็อาจใช้วัตถุจะเป็นจารีกลงบนไม้ โลหะ ศิลา หรือกำแพงก็ได้

๒. ทำให้ปรากฏ หมายความว่า ต้องมีการกระทำของบุคคล ให้ปรากฏความหมายขึ้นบนกระดาษ หรือวัตถุอื่นดังกล่าวแล้วนั้น จะปรากฏอยู่ชั่วคราว หรือยั่งยืนเป็นศิลาจารึกก็ไม่สำคัญ การปรากฏขึ้นโดยบุคคลทำให้ปรากฏ ถ้าปรากฏขึ้นเองไม่ใช่เอกสาร

๓. ความหมายคือ สิ่งที่ทำให้ปรากฏขึ้นนั้น ต้องแสดงความคิดของผู้ทำเอกสารจะเป็นที่เข้าใจได้หรือไม่ก็ตาม

๔. ด้วยตัวอักษร ตัวเลข ผังหรือแผนแบบอย่างอื่น หมายความว่า อ่านหรือเห็นความหมายได้โดยการสัมผัสทางตาซึ่งคงรวมถึงอักษรที่ทำให้คนตาบอดอ่านผสมอักษรด้วยมือสัมผัสซึ่งใช้ในลักษณะเดียวกับตาด้วย แต่เครื่องหมายแสดงความร้อนเย็นโดยใช้สัมผัสทางกาย

หรือใช้เสียง เป็นเครื่องแสดงความหมาย ไม่ใช่สัมผัสในลักษณะผสมอักษรเป็นหนังสือ หรือรหัสที่เห็นได้ทางตา ไม่เป็นเอกสาร

๕. โดยวิธีพิมพ์ ถ่ายภาพหรือวิธีอื่น หมายความว่า จารึก เครื่องหมายให้ปรากฏบนวัตถุด้วยวิธีใดวิธีหนึ่ง อาจจะเป็นเขียน ตีตรา ข้อความ แกะสลัก ฟันสี ฟันควัน

๖. เป็นหลักฐานแห่งความหมาย หมายความว่า ต้องปรากฏคงทนอยู่ชั่วขณะหนึ่งแม้จะไม่นานก็ยังเป็นเอกสาร แต่คนทำเครื่องหมายด้วยการเคลื่อนไหวของร่างกายเพียงเท่านั้น ไม่เป็นหลักฐานปรากฏคงทนอยู่เลย หายไปพร้อมกับการเคลื่อนไหวที่เห็นด้วยตา ไม่เป็นเอกสาร แต่ถ้าถ่ายภาพการเคลื่อนไหวอันแสดงความหมายนั้นไว้ จะเป็นภาพนิ่งหรือภาพยนตร์ภาพที่ถ่ายไว้เป็นเอกสาร

เอกสารราชการ ตามมาตรา ๑ (๘) ว่า หมายความว่า ถึง เอกสาร ซึ่งเจ้าพนักงานได้ทำขึ้นหรือรับรองในหน้าที่ และให้หมายความรวมถึงสำเนาเอกสารนั้น ๆ ที่เจ้าพนักงานได้รับรองในหน้าที่ด้วย

เอกสารมหาชน ไม่มีนิยามไว้ดังเอกสารราชการ แต่เมื่อเป็นเอกสารที่เจ้าพนักงานจดลงตามหน้าที่ เอกสารมหาชนตามมาตรา นี้ จึงเป็นเอกสารราชการอยู่ในตัวเอกสารมหาชนย่อมใช้เป็นพยานหลักฐานได้อยู่ในตัว

คำพิพากษาฎีกาที่ ๒๐๕๖/๒๕๑๔

การที่จำเลยไปแจ้งข้อความในการสอบสวนของเจ้าพนักงาน ที่คืน เพื่อขอโอนรับมรดกของผู้ตายว่า ผู้ตายมีทายาท ๔ คน และ

รับรองบัญชีเครดิตตามที่แจ้งไว้ โดยจำเลยรู้อยู่แล้วว่า ผู้ตายยังมีทายาทอื่นอีกรวมทั้งโจทก์ ทั้งยังแจ้งด้วยว่าผู้ตายไม่ได้ทำพินัยกรรม ซึ่งความจริงมีพินัยกรรม เป็นเหตุให้เจ้าพนักงานที่ดินประกาศโฆษณาไปตามที่จำเลยแจ้งแล้วลงชื่อบุคคลที่จำเลยแจ้งว่า เป็นทายาทของผู้ตาย เป็นผู้ถือกรรมสิทธิ์ในโฉนดที่ดินอันเป็นมรดกของผู้ตาย แม้ที่ดินโฉนดดังกล่าวนั้นตามพินัยกรรมจะได้ตกแก่ทายาทอื่น นอกจากผู้ที่จำเลยระบุชื่อก็ตาม แต่ก็ไม่ตรงกับความเป็นจริง ถือได้ว่าอยู่ในประการที่น่าจะเกิดความเสียหายแก่ผู้อื่นหรือประชาชนได้ การกระทำของจำเลยจึงเป็นความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๒๖๗

ข้อสังเกต

๑. เจ้าพนักงานที่ดินจัดข้อความตามความเข้าใจของตนเอง โดยที่ฟังจากผู้แจ้งข้อความนั้นผู้แจ้งข้อความไม่มีความผิด ตามมาตรา ๒๖๗

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๔๔/๒๕๐๖

จำเลยรู้อยู่แล้วว่า เจ้ามรดกทำพินัยกรรมยกทรัพย์สินให้โจทก์ จำเลย แต่จำเลยได้ยื่นคำร้องต่อศาลเป็นผู้จัดการมรดก อ้างว่า ผู้ตายไม่ได้ทำพินัยกรรมไว้ ศาลเชื่อว่าเป็นความจริง จึงมีคำสั่งตั้งจำเลยเป็นผู้จัดการมรดก จำเลยได้นำคำสั่งศาลไปแสดงและขอโอนที่ดินมรดกต่อเจ้าพนักงานที่ดินมาเป็นชื่อจำเลย ในฐานะผู้จัดการมรดก เจ้าพนักงานที่ดินได้บันทึกข้อความตามคำสั่งศาล ลงไว้ว่า เป็นมรดก

ไม่มีพินัยกรรมและโอนมรดกใส่ชื่อจำเลยในฐานะผู้จัดการมรดก
ดังนี้ จะถือว่า จำเลยแจ้งให้เจ้าพนักงานจดข้อความอันเป็นเท็จลง
ในเอกสารตามมาตรา ๒๖๗ ไม่ได้ เพราะว่า ที่เจ้าพนักงานจัดการ
ให้ก็ด้วยมีคำสั่งศาล อันมีข้อความปรากฏอยู่แล้ว จำเลยไม่ได้แจ้ง
เท็จแต่ประการใด

ฟ้องว่า จำเลยเบิกความอันเป็นเท็จ เมื่อ ๒๒ กุมภาพันธ์
๒๕๐๐ ทางพิจารณาได้ความว่า จำเลยเบิกความเมื่อ ๒๓ กุมภาพันธ์
๒๕๐๐ ดังนี้ ข้อเท็จจริงที่ปรากฏในการพิจารณาย่อมแตกต่างกับข้อ
เท็จจริงดังที่กล่าวในฟ้องในข้อสาระสำคัญ จำเลยจะหลงต่อสูหรือ
ไม่ไม่สำคัญ ต้องยกฟ้อง

๒. การเบิกความเท็จ ผู้กระทำไม่มีความผิดตามมาตรา ๒๖๗
เพราะเป็นดุลพินิจของศาลเองที่จะจดหรือไม่จดข้อความ

คำพิพากษากฎีกาที่ ๕๖๑/๒๕๐๘

คำว่า ระวังโทษจำคุกตั้งแต่ ๓ ปีขึ้นไป ในประมวลกฎหมาย
อาญา มาตรา ๑๘๑ (๑) หมายถึง อัตราโทษขั้นต่ำของความผิดนั้น
จะต้องมีระวังโทษจำคุก ๓ ปี เป็นอย่างน้อยที่สุด

การเบิกความเท็จในการพิจารณาคดีอาญาไม่ใช่เรื่องแจ้งให้
เจ้าพนักงานจดข้อความแต่เป็นเรื่องเบิกความ ซึ่งศาลมีอำนาจใช้
ดุลพินิจจดข้อความตอนใดหรือไม่จดก็ได้ ตามประมวลกฎหมายวิธี
พิจารณาความ การจดจึงเป็นเรื่องของศาล ไม่ใช่เรื่องของพยานที่
จะแจ้งให้ศาลจดข้อความอันเป็นเท็จ ซึ่งเป็นความผิดตามประมวล
กฎหมายอาญา มาตรา ๒๖๗

จำเลยไม่ใช่ นายชวง แต่มาอ้างต่อศาลว่าเป็น นายชวง และข้อเท็จจริงที่จำเลยเบิกความว่า ได้รู้เห็นเหตุการณ์ จำเลยก็มีได้รู้เห็นจริง กับจำเลยได้ลงชื่อปลอมว่า นายชวงในคำเบิกความที่ศาลจดไว้อีกด้วย ความผิดฐานเบิกความเท็จสำเร็จได้โดยไม่ต้องอาศัยการลงชื่อปลอม การลงชื่อปลอมของจำเลยจึงเป็นความจริง ฐานปลอมเอกสาร ตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา ๒๖๕ อีกด้วย แต่จำเลยหา มีความผิดฐานปลอมเอกสารราชการตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา ๒๖๕ อีกมาตราหนึ่งไม่

มาตรา ๓๖๗

“ผู้ใดเมื่อเจ้าพนักงานถามชื่อหรือที่อยู่ เพื่อปฏิบัติการตามกฎหมายไม่ยอมบอกหรือที่อยู่อันเป็นเท็จ ต้องระวางโทษปรับไม่เกินหนึ่งร้อยบาท

ความผิดตามมาตรานี้เป็นความผิดลหุโทษ

การถามชื่อหรือที่อยู่ต้องทำให้ทราบถึงผู้ถูกถาม หากไม่ทราบคำถาม ก็มีความผิดตามมาตรานี้ได้ การถามต้องเป็นการกระทำเพื่อปฏิบัติตามกฎหมาย เช่นถามเพื่อบันทึกตามหน้าที่

การกระทำที่เป็นความผิดคือ ไม่ยอมบอกหรือแกล้งบอกชื่อหรือที่อยู่อันเป็นเท็จซึ่งแสดงว่า ต้องกระทำโดยเจตนาทั้งสองประการ การบอกชื่อ หรือที่อยู่เท็จ ถ้าเพียงแต่บอกในการถามชื่อ หรือที่อยู่มิใช่บอกในการแจ้งข้อความตามมาตรา ๑๓๗ ไม่เป็นความผิดตามมาตรา ๑๓๗ ถ้าเป็นการแจ้งข้อความ มิใช่เพียงแจ้งในการที่ถูกถามชื่อ หรือที่อยู่อาจเป็นความผิดตามมาตรา ๑๓๗ ได้.

การรื้อฟื้นคดีอาญา ขึ้นมาพิจารณาใหม่

ผศ.สุชม ศุภนิศย์
คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สิทธิและเสรีภาพพื้นฐานของชนชาวไทย ที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญประการหนึ่งได้แก่สิทธิที่จะขอรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ เมื่อปรากฏว่ามีหลักฐานแสดงว่าผู้นั้นมิได้กระทำความผิด

มาตรา ๓๐ แห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๕๑ ซึ่งเป็นฉบับที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน มีความว่า

“บุคคลใดต้องรับโทษอาญาโดยคำพิพากษาถึงที่สุดหากปรากฏตามคำพิพากษาของศาลที่รื้อฟื้นคดีขึ้นพิจารณาใหม่ในภายหลังว่าบุคคลนั้นมิได้เป็นผู้กระทำความผิด ย่อมมีสิทธิที่จะได้รับค่าทดแทนและได้รับบรรดาสีทธิที่เสียไปเพราะผลแห่งคำพิพากษานั้นคืน ทั้งนี้ตามเงื่อนไขและวิธีการที่กฎหมายบัญญัติ”

ก่อนหน้านั้นรัฐธรรมนูญฉบับปี พ.ศ. ๒๕๑๗ มาตรา ๓๖ ก็ มีบทบัญญัติใจความเช่นเดียวกันกับมาตรา ๓๐ ในรัฐธรรมนูญฉบับ ปัจจุบัน แต่นับตั้งแต่มีบทบัญญัติดังกล่าวนี้ในรัฐธรรมนูญก็มิได้มีการบัญญัติเงื่อนไขและวิธีการในเรื่องของรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นมา พิจารณาใหม่แต่อย่างใดจนในปี พ.ศ. ๒๕๒๖ รัฐสภาได้ผ่านกฎหมาย ชื่อ พระราชบัญญัติการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ พ.ศ. ๒๕๒๖ และมีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ ๗ เมษายน ๒๕๒๖ เป็นต้นมา ทั้งนี้ เพื่อให้สอดคล้องกับสิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย ในรัฐธรรมนูญ นั้นเอง พ.ร.บ.ฉบับนี้ประกอบด้วยหลักเกณฑ์เงื่อนไขและวิธีการ ในการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ รวมทั้งสิ้น ๒๑ มาตรา

หลักเกณฑ์เงื่อนไขและวิธีการ

การรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นมาพิจารณาใหม่ หมายความว่ากรณี ซึ่ง

๑. มีการฟ้องว่ามีการกระทำผิดอาญา
๒. ศาลมีคำพิพากษาถึงที่สุดว่าผู้กระทำความผิดต้องรับโทษ
๓. ปรากฏหลักฐานใหม่ (ตามที่กฎหมายบัญญัติ) ว่าผู้นั้นมิได้กระทำความผิดจริง
๔. มีการร้องขอให้ศาลรื้อฟื้นคดีเดิมขึ้นมาพิจารณาใหม่

หลักเกณฑ์และวิธีการขอให้รื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นมาพิจารณาใหม่

คดีอาญาทุกลักษณะทุกประเภทไม่ว่าจะพิพากษาถึงที่สุดใน ศาลใด อาจมีการขอรื้อฟื้นเพื่อพิจารณาใหม่ได้ ถ้า

- ๑) ปรากฏว่า พยานบุคคลซึ่งศาลได้อาศัยเป็นหลักในการ พิพากษาคดีอันถึงที่สุดนั้น ได้มีคำพิพากษาถึงที่สุดในภายหลังแสดง

ว่าเป็นพยานหลักฐานปลอมหรือเป็นเท็จ หรือไม่ถูกต้องตรงกับความจริง หรือ

๒) ปรากฏว่าพยานหลักฐานอื่นนอกจากพยานบุคคลตามข้อ ๑ ซึ่งศาลได้อาศัยเป็นหลักในการพิจารณาพิพากษาคดีอันถึงที่สุดนั้น ได้มีคำพิพากษาถึงที่สุดใ้ภายหลังแสดงว่าเป็นพยานหลักฐานปลอมหรือเป็นเท็จไม่ถูกต้องตรงกับความจริง หรือ

๓) มีพยานหลักฐานใหม่อันชัดเจนและสำคัญแก่คดีซึ่งถ้าได้นำมาสืบในคดีอันถึงที่สุดนั้น จะแสดงว่าบุคคลผู้ต้องรับโทษอาญาโดยคำพิพากษาถึงที่สุดนั้นไม่ได้กระทำความผิด

ใครบ้างมีสิทธิขอรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่

บุคคลดังต่อไปนี้เป็นผู้มีสิทธิ ยื่นคำร้องขอรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่

๑. บุคคลผู้ต้องรับโทษอาญาโดยคำพิพากษาถึงที่สุด
๒. ผู้แทนโดยชอบธรรมหรือผู้อนุบาลในกรณีที่บุคคลผู้ต้องรับโทษอาญาโดยคำพิพากษาถึงที่สุดนั้นเป็นผู้เยาว์ หรือคนไร้ความสามารถ
๓. ผู้จัดการหรือผู้แทนอื่นของนิติบุคคลใดกรณีที่นิติบุคคลนั้นต้องรับโทษอาญาโดยคำพิพากษาถึงที่สุด
๔. ผู้บุพการี ผู้สืบสันดาน สามีหรือภริยาของบุคคลผู้ต้องรับโทษอาญา โดยคำพิพากษาถึงที่สุดซึ่งถึงแก่ความตายก่อนที่จะมีการยื่นคำร้อง หรือ
๕. พนักงานอัยการในกรณีที่พนักงานอัยการมิได้เป็นโจทก์ใน

คดีเดิม

วิธีการ

ยื่นคำร้องขอรื้อฟื้นคดี ต่อศาลชั้นต้นที่พิพากษาคดีเดิม หรือ ศาลชั้นต้นอื่น เช่น ศาลคดีเด็กและเยาวชน ศาลทหารกรุงเทพ แล้วแต่ว่าคดีเดิมเป็นคดีที่อยู่ในอำนาจของศาลใด

คำร้องขอรื้อฟื้นคดีใดคดีหนึ่ง จะยื่นได้เพียงครั้งเดียว

ถ้าผู้ยื่นคำร้องแล้วเกิดตายลง กฎหมายอนุญาตให้บุพการี ผู้สืบสันดานสามี หรือภริยาของผู้ยื่นนั้น ดำเนินคดีต่างผู้ตายต่อไปได้

ถ้าผู้ดำเนินคดีแทนผู้กระทำความผิดได้ยื่นคำร้องไว้แล้วเกิดตายลง ก็ให้บุพการี ผู้สืบสันดาน สามีหรือภริยา ซึ่งยังมีชีวิตอยู่ดำเนินคดีต่อไปได้

คำร้องต้องยื่นภายในหนึ่งปีนับแต่วันที่ปรากฏข้อเท็จจริงตามที่บัญญัติไว้เป็นเงื่อนไขว่าอาจมีการร้องขอให้รื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นมาพิจารณาใหม่ได้ หรือภายในสิบปีนับแต่วันที่คำพิพากษาในคดีเดิมถึงที่สุด แต่ถ้ามีพฤติการณ์พิเศษศาลจะรับคำร้องที่ยื่นพ้นกำหนดเวลาดังกล่าวไว้พิจารณาก็ได้

เมื่อศาลได้รับคำร้องแล้วต้องดำเนินการอย่างไร

ถ้าผู้ยื่นคำร้องมิใช่พนักงานอัยการ ศาลที่ได้รับคำร้องต้องทำการไต่สวนคำร้องนั้นว่ามีมูลพอที่จะรื้อฟื้นคดีขึ้นพิจารณาใหม่หรือไม่

ถ้าเป็นกรณีพนักงานอัยการเป็นผู้ร้อง ศาลจะไต่สวนคำร้อง

นั้นหรือไม่ก็ได้ถ้าเห็นว่าไม่จำเป็นต้องไต่สวนคำร้อง ให้ศาลซึ่งรับคำร้องและดำเนินการพิจารณาคดีที่รื้อฟื้นขึ้นพิจารณาใหม่ต่อไป คำสั่งศาลในกรณีเช่นนี้ให้เป็นที่สุด (ห้ามอุทธรณ์-ฎีกาต่อไป)

เมื่อศาลชั้นต้นที่รับคำร้องไต่สวนคำร้องแล้วให้ส่งสำนวนการไต่สวนพร้อมทั้งความเห็นไปยังศาลอุทธรณ์

ถ้าศาลอุทธรณ์เห็นว่าคำร้องนั้นมีมูลพอที่จะรื้อฟื้นคดีขึ้นพิจารณาใหม่ ให้ศาลอุทธรณ์ส่งรับคำร้อง และสั่งให้ศาลชั้นต้นที่รับคำร้องดำเนินการพิจารณาคดีที่รื้อฟื้นขึ้นพิจารณาใหม่ต่อไป

แต่ถ้าศาลอุทธรณ์เห็นว่าคำร้องนั้นไม่มีมูล ให้ศาลอุทธรณ์มีคำสั่งยกคำร้อง คำสั่งดังกล่าวเป็นที่สุด (ห้ามฎีกา)

ในระหว่างการดำเนินคดีใหม่นั้น ถ้าบุคคลผู้ต้องรับโทษอาญาโดยคำพิพากษาถึงที่สุดกำลังรับโทษอยู่ ศาลชั้นต้นที่รับคำร้องจะส่งปล่อยบุคคลนั้นชั่วคราวโดยมีประกันหรือมีประกันและหลักประกันด้วยก็ได้

เมื่อศาลส่งรับคำร้องแล้ว เริ่มดำเนินการพิจารณาคดีที่ขอรื้อฟื้น โดยมีการนำพยานเข้าสืบและ

๑. ถ้าคดีเดิมเป็นคดีที่ศาลชั้นต้นมีคำพิพากษาถึงที่สุด คือไม่มีการอุทธรณ์ฎีกาถ้าศาลพิจารณาคดีใหม่แล้วเห็นว่า จำเลยทำผิดจริง ให้พิพากษายกคำร้อง

๒. ถ้าคดีเดิมเป็นคดีที่สิ้นสุดชั้นศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกา

ให้ศาลชั้นต้นที่พิจารณาทำความเห็นส่งสำนวนการพิจารณาไปให้ศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกาแล้วแต่กรณีพิจารณาเพื่อพิพากษาคำร้องหรือยกคำพิพากษาเดิมแล้วพิพากษาว่าบุคคลนั้นมีได้กระทำความผิด

อนึ่ง ถ้ามีการร้องขอค่าทดแทนหรือขอรับสิทธิคืน ให้ศาลกำหนดหรือมีคำสั่งด้วย

เมื่อศาลพิจารณาพิพากษาคดีใหม่อย่างใดแล้ว คู่ความ มีสิทธิอย่างไร

๑. ถ้าคำพิพากษาในคดีใหม่เป็นคำพิพากษาของศาลชั้นต้นให้อุทธรณ์คำพิพากษานั้นต่อศาลอุทธรณ์ได้ และให้เป็นที่สุด (ห้ามฎีกาต่อไป)

๒. ถ้าคำพิพากษาในคดีใหม่เป็นคำพิพากษาของศาลอุทธรณ์ มีสิทธิฎีกาต่อศาลฎีกาได้

๓. เกี่ยวกับค่าทดแทน

๓.๑ ถ้าโทษที่ได้รับในคดีเดิมเป็นโทษริบทรัพย์สิน ให้ได้รับทรัพย์สินคืน เว้นแต่จะคืนมิได้เพราะต้องห้ามตามกฎหมายให้จ่ายชดใช้ราคาของทรัพย์สินนั้น ตามราคาในขณะที่ศาลพิพากษาคดีใหม่มีคำพิพากษา ถ้าทรัพย์สินที่ถูกริบเป็นเงินให้คืนเงินจำนวนนั้น โดยศาลจะคิดดอกเบี้ยให้อัตราร้อยละสิบห้าต่อปีของจำนวนเงินนั้น นับแต่วันริบจนถึงวันที่ศาลเห็นสมควรกำหนด

๓.๒ ถ้าโทษที่ได้รับในคดีเดิม คือโทษปรับและได้ชำระค่าปรับไปแล้ว ให้ได้รับเงินค่าปรับคืน โดยจะคิดดอกเบี้ยให้อัตราร้อยละสิบห้าต่อปีของจำนวนเงินค่าปรับนับแต่วันชำระค่าปรับ จนถึงวันที่ศาลเห็นสมควรกำหนดก็ได้

๓.๓ ถ้าต้องโทษกักขังหรือกักขังแทนค่าปรับในคดีเดิม ให้ได้รับค่าทดแทนเป็นเงินโดยคำนวณจากวันที่ถูกขังหรือจำคุกในอัตราที่กำหนดไว้สำหรับการกักขังแทนค่าปรับ (คือ ๒๐ บาทต่อวัน) ตามประมวลกฎหมายอาญา

๓.๔ ถ้าต้องโทษประหารชีวิตในคดีเดิม และถูกประหารชีวิตไปแล้วให้กำหนดค่าทดแทนเป็นเงินไม่เกินสองแสนบาท

๓.๕ ในกรณีที่จำเลยเป็นเด็กและเยาวชน ซึ่งต้องใช้วิธีการลงโทษอาญาเป็นพิเศษ ให้ศาลกำหนดค่าทดแทนให้ตามที่เห็นสมควร

เมื่อศาลในคดีใหม่ มีคำพิพากษาเกี่ยวกับค่าทดแทนแล้ว ใครเป็นผู้รับผิดชอบในการจ่ายค่าทดแทน

กระทรวงการคลังเป็นผู้จ่ายค่าทดแทน ตามที่ระบุไว้ในคำพิพากษา

ถ้าผู้มีสิทธิได้รับค่าทดแทนถึงแก่ความตายก่อนที่จะได้รับค่าทดแทน ให้กระทรวงการคลังจ่ายค่าทดแทนให้แก่ทายาท

สรุปความสำคัญของพระราชบัญญัติ การรื้อฟื้นคดีอาญา

ขึ้นพิจารณาใหม่

นั้นอยู่ที่หลักเกณฑ์เงื่อนไขที่จะทำให้มีการรื้อฟื้นคดีนั่นเอง กล่าวคือต้องปรากฏว่ามีคำพิพากษาถึงที่สุดว่าพยานบุคคลที่น่าสืบในคดีเดิม เบิกความเท็จ หรือพยานอื่นนอกจากพยานบุคคลปลอม เป็นเท็จรับฟังมิได้ หรือปรากฏว่ามีพยานหลักฐานใหม่ซึ่งยังมิได้มีการนำสืบในคดีเดิมมาก่อน ซึ่งเป็นพยานที่ชัดเจนและสำคัญ ซึ่งถ้าได้นำสืบในคดีเดิมจะสามารถแสดงว่าจำเลยมิได้กระทำความผิด

ดังนั้นถ้าข้อเท็จจริงปรากฏดังกล่าข้างต้น ผู้มีสิทธิยื่นคำร้องสามารถใช้สิทธิได้ตามที่กฎหมายฉบับนี้ให้สิทธิไว้ และอาจร้องขอค่าทดแทนหรือขอรับสิทธิที่เสียไปเพราะคำพิพากษาในคดีเดิมคืนได้ ข้อสำคัญคือต้องขอไปในคำร้องด้วย มิฉะนั้นศาลจะไม่พิพากษาในเรื่องค่าทดแทนให้.

จําเองกับขายฝาก

อภิศักดิ์ ก้องกังวาลโชค

ชีวิตประจำวันของมนุษย์เรานั้นผูกพันอยู่กับเครื่องนุ่งห่ม อาหาร ที่อยู่อาศัย และยารักษาโรค ซึ่งเรียกว่า ปัจจัยทั้ง ๔ ประการ ความจําเป็นของมนุษย์ที่มีต่อปัจจัยอันจําเป็นทั้ง ๔ นี้เองที่เป็นเหตุหนึ่งทำให้เกิดมีหนี้สินขึ้น และหนี้สินนี้เองก็เป็นจุดเริ่มต้นของนิติกรรมต่าง ๆ ที่ทำขึ้นเป็นหลักประกันของหนี้สินนั้น เช่น การค้ำประกันโดยบุคคล การจํานำ การจําเอง และการขายฝาก เป็นต้น บางครั้งเมื่อคนที่จะให้ยืมเงินต้องการความมั่นใจว่าจะได้เงินคืน ก็ จะเรียกร้องให้มีหลักประกันเหล่านี้ เมื่อนิติกรรมเหล่านี้มีขึ้นแล้ว เพื่อความเป็นระเบียบเรียบร้อย กฎหมายจึงจําเป็นต้องถูกตราขึ้น เพื่อใช้บังคับกับนิติกรรมเหล่านี้ เราจะมาดูกันว่าการจําเองกับการขายฝาก ซึ่งคนทั่ว ๆ ไปมักจะประสบปัญหาที่น้อยบ่อย ๆ มันเหมือนกัน

หรือต่างกัน ได้เปรียบเสียเปรียบกันอย่างไร

ก่อนอื่นเราจะต้องมาดูก่อนว่าอะไรเป็นการจ่านอง อะไรเป็นการขายฝาก

๑. จ่านอง การจ่านองคือสัญญาที่คนคนหนึ่งเรียกว่า “ผู้จ่านอง” เอาทรัพย์สินไปตราไว้แก่บุคคลอีกคนหนึ่งเรียกว่า “ผู้รับจ่านอง” เพื่อเป็นประกันการชำระหนี้ โดยไม่ต้องส่งมอบทรัพย์สินที่ตราไว้ นั้นให้แก่ผู้รับจ่านอง พูดให้เข้าใจได้ง่าย ๆ ก็คือการจ่านองเป็นการเอาทรัพย์สินไปตราไว้เป็นหลักประกันคำมั่นสัญญาของตนที่ว่า จะชำระหนี้ให้เขา โดยเพียงแต่ตราไว้ไม่ต้องมีการมอบตัวทรัพย์สิน ให้แก่ผู้รับจ่านอง คำว่า “ตราไว้” หมายถึงไปจดทะเบียนเอาไว้ เมื่อตราไว้แล้วผู้รับจ่านองก็จะมีสิทธิที่จะได้รับชำระหนี้จากทรัพย์สินที่จ่านองนี้ก่อนเจ้าหนี้สามัญ โดยการจ่านองนี้จะติดตัวทรัพย์สินที่จ่านองตลอดไป แม้ทรัพย์สินที่จ่านองนั้นจะถูกโอนไปยังบุคคลอื่น ผู้รับจ่านองก็ยังมีสิทธิที่จะได้รับชำระหนี้จากทรัพย์สินที่จ่านองนั้น

ผู้จ่านองไม่จำเป็นจะต้องเป็นตัวลูกหนี้ คนอื่นที่ไม่ใช่ตัวลูกหนี้ อาจมาสัญญากับเจ้าหนี้ว่า ถ้าลูกหนี้ไม่ชำระหนี้ ตนเองก็จะใช้หนี้ ให้โดยเอาทรัพย์สินของตนเองมาจ่านองไว้กับเจ้าหนี้

ทรัพย์สินที่จะเอามาจ่านองได้ต้องเป็นอสังหาริมทรัพย์คือ ทรัพย์สินประเภทที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง โดยเฉพาะที่ดินที่มีหนังสือสำคัญคือโฉนดที่ดิน หรือหนังสือรับรองการทำประโยชน์ แต่มีทรัพย์สินที่เป็นสังหาริมทรัพย์ที่อาจนำมาจ่านองได้ ได้แก่

๑. เรือกำปั่น หรือเรือมีระวางตั้งแต่ ๖ ตันขึ้นไป เรือกลไฟ

หรือเรือนต์มีระวางตั้งแต่ ๕ ต้นขึ้นไป

๒. แพง (หมายถึง แพงที่สร้างขึ้นในลักษณะที่ใช้เป็นที่อยู่อาศัย)

๓. สัตว์พาหนะ ได้แก่ ช้าง ม้า โค กระบือ พ้อ ลา ซึ่ง
ได้ทำหรือต้องทำตัวรูปพรรณตามพระราชบัญญัติสัตว์พาหนะ

๔. สंहريمทรัพย์อื่น ๆ ซึ่งกฎหมายหากบัญญัติไว้ให้จดทะเบียน
เฉพาะกาล หมายถึงสंहريمทรัพย์ที่มีกฎหมายกำหนดให้จดทะเบียน
จํานองได้ ไม่ใช่สंहريمทรัพย์ที่มีกฎหมายบังคับให้จดทะเบียน
เพื่อประโยชน์ในทางควบคุมเช่น ทะเบียนรถยนต์ หรือทะเบียนปืน
ย้อมไม่ใช่ทะเบียนที่ใช้ในการแสดงกรรมสิทธิ ฉะนั้นรถยนต์และ
อาวุธปืน จึงจํานองไม่ได้

๒. **ขายฝาก** คำว่า "ขายฝาก" บ่งบอกความหมายในตัวของมัน
ว่า จะต้องมีการขาย คำว่า ขาย นั้น มีความหมายทั่ว ๆ ไป เช่นที่
ชาวบ้านทั่วไปเข้าใจกัน ไม่ได้มีความหมายอะไรเป็นพิเศษ เมื่อมี
การขายแล้วกรรมสิทธิ์ก็ย่อมต้องตกไปเป็นของคนซื้อ แต่การขายฝาก
นั้นมีลักษณะพิเศษออกมาจากการซื้อขายทั่วไป แม้กรรมสิทธิ์จะตก
เป็นของคนซื้อก็ไม่ได้ขายขาด เพราะมีข้อตกลงกับคนซื้อว่า คนขาย
มีสิทธิ์จะไถ่ถอนทรัพย์ที่ขายฝากคืนได้ ความจริงการขายฝากก็เป็น
วิธีการอย่างหนึ่งที่ใช้ในการแก้ไขขัดข้องสำหรับคนที่มีความจำเป็น
ต้องใช้เงิน และจำเป็นต้องหยิบยืมจากคนอื่น แต่คนที่จะให้ยืมเงิน
ตั้งข้อแม้ว่าจะต้องทำสัญญาในลักษณะขายฝาก เมื่อคนขายฝาก
มีความจำเป็นจะต้องใช้เงิน ถ้าไม่ยอมทำขายฝาก คนให้ยืมเงินก็
จะไม่ยอมให้ยืม คนขายฝากก็มาคิดดูแล้วว่า ภายในเวลาที่กำหนด

ให้ไถ่คืนตนเองคงจะหาเงินมาไถ่คืนได้ ทรัพย์สินของตัวเองที่ไปขายฝากก็จะไม่สูญไปจึงจำต้องยอมตกลง ด้วยเหตุนี้การขายฝากจึงยังมีการทำกันมากในสังคมไทย

คำว่า “ไถ่” คือการซื้อกลับคืน กฎหมายใช้คำว่าไถ่ เวลาซื้อกลับคืนจึงต้องซื้อด้วยสินไถ่ คำว่า “สินไถ่” คือจำนวนเงินที่จะต้องซื้อกลับคืนจากผู้ซื้อฝาก จำนวนเงินที่ใช้เป็นสินไถ่จึงไม่ใช่จำนวนเดียวกับที่ตนเองขายฝาก แต่เป็นจำนวนเงินที่กำหนดกันไว้ล่วงหน้า โดยปกติแล้วมักจะคำนวณจากดอกเบี้ยของระยะเวลาทั้งหมดที่สามารถไถ่คืนได้ และเป็นอัตราดอกเบี้ยค่อนข้างสูง เมื่อกำหนดตัวสินไถ่กันแล้วแม้ผู้ขายฝากจะไม่ได้ไถ่คืนในวันสุดท้ายของระยะเวลาที่อาจไถ่คืนได้ แต่ไถ่คืนก่อนหน้านั้นก็ต้องใช้สินไถ่เต็มจำนวนตามที่กำหนด เช่น มีกำหนดให้ไถ่คืนได้ภายใน ๒ ปี แต่ผู้ขายฝากบังเอิญหาเงินสินไถ่มาได้หลังจากขายฝากไปเพียง ๓ เดือน ถ้าต้องการไถ่คืนในเวลานั้น ก็ต้องใช้เงินเท่ากับสินไถ่เท่ากับจำนวนที่กำหนดนั้นมาไถ่คืน โดยไม่มีการคิดหักลดตามระยะเวลา

การขายฝากนั้น สามารถขายได้ทั้งสังหาริมทรัพย์ และอสังหาริมทรัพย์แต่ถ้าเป็นอสังหาริมทรัพย์หรือสังหาริมทรัพย์ที่กฎหมายกำหนดให้เวลาคือขายต้องทำเป็นหนังสือ และจดทะเบียนต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ เช่น เรือกำปั่น หรือเรือมีระวางตั้งแต่ ๖ ตัน ขึ้นไป หรือเรือกลไฟ หรือเรือยนต์มีระวางตั้งแต่ ๕ ตัน ขึ้นไป แพ สัตว์พาหนะ เป็นต้น เวลาขายฝากต้องทำตามแบบ คือต้องทำเป็นหนังสือและ

จดทะเบียนต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ ส่วนสังหาริมทรัพย์อื่น ๆ ก็ต้องเป็นไปตามหลักการซื้อขายธรรมดา คือถ้าตกลงขายฝากกันเป็นเงินตั้งแต่ ๕๐๐ บาทขึ้นไป ก็ต้องมีหลักฐานอย่างใดอย่างหนึ่งลงลายมือชื่อฝ่ายที่ต้องรับผิดชอบเป็นสำคัญ หรือวางมัดจำ หรือชำระหนี้บางส่วน

เมื่อมีการขายฝากแล้ว แม้ทรัพย์สินที่ขายฝากจะถูกโอนไปให้แก่คนอื่น สิทธิในการไถ่คืนก็ติดตามทรัพย์สินตัวนั้นไปด้วย ฉะนั้นไม่ว่าทรัพย์สินที่ขายฝากจะถูกโอนไปให้ใครก็ตาม ผู้ขายฝากก็ยังมิสิทธิไถ่คืนภายในกำหนดระยะเวลาที่กำหนดกันไว้ นอกจากนี้สิทธิในการไถ่คืนทรัพย์สินที่ขายฝากนี้ก็ยังคงโอนกันได้ด้วย เมื่อโอนสิทธิการไถ่คืนทรัพย์สินที่ขายฝากให้กับบุคคลอื่นไปแล้ว คนที่รับโอนสิทธิการไถ่คืนก็มีสิทธิที่จะไถ่คืนทรัพย์สินนั้นจากผู้ซื้อฝากหรือผู้ที่รับโอนทรัพย์สินที่ขายฝากได้ตามข้อตกลง และภายในกำหนดระยะเวลาที่ตกลงกันไว้

ระยะเวลาในการไถ่คืนทรัพย์สินที่ขายฝาก กฎหมายได้กำหนดระยะเวลาขั้นสูงไว้ ถ้าเป็นอสังหาริมทรัพย์กำหนดไม่เกิน ๑๐ ปี แต่ถ้าเป็นสังหาริมทรัพย์กำหนดไว้ ๓ ปี แม้คู่สัญญาจะทำความตกลงกำหนดระยะเวลาไถ่คืนมากกว่านี้ กฎหมายก็ให้ลดลงมาเหลือเท่าที่กฎหมายกำหนด นอกจากนี้กฎหมายยังบังคับว่า ถ้าตกลงกันไว้สำหรับอสังหาริมทรัพย์ ๑๐ ปี หรือสังหาริมทรัพย์ ๓ ปีแล้ว คู่กรณีจะมายายเวลาในภายหลังอีกก็ไม่ได้ด้วย

จะเห็นได้ว่า การจํานองและการขายฝากมีหลักใหญ่ ๆ ที่แตกต่างกันดังนี้

๑. การจํานองนั้นกรรมสิทธิ์ไม่ได้ตกเป็นของผู้ซื้อ แต่การขายฝากกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินที่ขายฝากต้องตกไปเป็นของผู้ซื้อ

๒. ทรัพย์สินที่จํานองต้องเป็นอสังหาริมทรัพย์หรือสังหาริมทรัพย์บางประเภท ที่กฎหมายกำหนดไว้ แต่การขายฝากทำได้ทั้งอสังหาริมทรัพย์และสังหาริมทรัพย์

๓. จํานองไม่ต้องส่งมอบทรัพย์สินที่จํานองให้แก่ผู้รับจํานอง แต่การขายฝากจะต้องส่งมอบทรัพย์สินที่ขายฝากให้แก่ผู้ซื้อฝากเสมอไป

๔. การจํานองถูกควบคุมการคิดดอกเบี้ย โดยกฎหมายว่าด้วยการห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา พูดง่าย ๆ ก็คือ การทำสัญญาจํานองคู่สัญญาจะตกลงกันให้ดอกเบี้ยเกินกว่าร้อยละ ๑๕ ต่อปีไม่ได้ เว้นแต่สถาบันการเงินซึ่งกฎหมายอนุญาตให้คิดดอกเบี้ยได้เกินกว่านั้นได้ แต่การขายฝากสินใ้แก่ที่จะมาไถ่ทรัพย์สินที่ขายฝาก อาจมีจำนวนเงินค่าตอบแทนสูงดอกเบี้ยร้อยละ ๑๕ ต่อปีเอาไว้ได้ ผู้ขายฝากต้องไถ่คืนตามจำนวนสินใ้แก่ ที่ทำเช่นนั้นได้เพราะ ไม่ถือเป็นการขัดต่อความสงบเรียบร้อย หรือศีลธรรมอันดี

๕. เมื่อผิดนัดไม่ชำระหนี้จํานอง ผู้รับจํานองจะต้องฟ้องบังคับจํานองให้ศาลมีคำสั่งยึดทรัพย์สินที่จํานองขายทอดตลาดเพื่อชำระหนี้จํานองให้แก่ผู้รับจํานอง แต่ถ้าผู้ขายฝากไม่จัดการไถ่ทรัพย์สินที่ขายฝากคืนภายในกำหนดระยะเวลาที่กำหนดไว้ ผู้ขายฝากก็หมดสิทธิ์ที่จะไถ่ทรัพย์สินคืนได้อีกต่อไป กรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินตกเป็นของผู้ซื้อฝากโดยเด็ดขาด ซึ่งเรียกว่า หลุดเป็นสิทธิ์ แก่ผู้ซื้อฝาก

จากการเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างจํานอง กับขายฝาก

ทำให้เราสามารถเห็นข้อได้เปรียบเสียเปรียบ แต่การที่จะบอกว่า
 อย่างไร้ได้เปรียบ หรือเสียเปรียบกัน ก็ต้องแล้วแต่ว่าจะมองในแง่
 ของเจ้าหนี้หรือลูกหนี้ แน่แน่นอนที่สุดฝ่ายเจ้าหนี้หรือเจ้าของเงินย่อม
 ต้องการความมั่นคง หรือแน่นอนในการที่จะได้รับชำระหนี้คืน ส่วน
 ทางด้านลูกหนี้อย่อมไม่ต้องการให้ตนเองต้องเสียเปรียบจนเกินไป
 เราลองมาพิจารณาข้อได้เปรียบเสียเปรียบของแต่ละฝ่ายดู

ฝ่ายเจ้าหนี้

เจ้าหนี้รับจ้างอง ถึงแม้จะมีทรัพย์สินมาตราไว้เป็นประกัน
 และมีสิทธิได้รับชำระหนี้ก่อนเจ้าหนี้คนอื่นก็ตาม แต่การจ้างองถูก
 ควบคุมโดยกฎหมายว่าด้วยการห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา ฉะนั้น
 เจ้าหนี้มีสิทธิได้รับดอกเบี้ยได้ไม่เกินร้อยละ ๑๕ ต่อปี ถ้าหากลูกหนี้
 ผิดนัดเจ้าหนี้ยังต้องไปฟ้องร้องบังคับคดีเสียค่าใช้จ่าย และเสียเวลา
 เมื่อเทียบกับการขายฝากซึ่งได้รับโอนกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินมาแต่ต้น
 ดอกเบี้ยก็สามารถคิดได้ตามใจชอบ โดยคำนวณเบ็ดเสร็จไว้ในสินไถ่
 และได้รับมอบทรัพย์สินมาทันทีหากไม่มาไถ่คืนตามกำหนดทรัพย์สิน
 นั้นก็หลุดเป็นสิทธิแก่ตน ในแง่ของเจ้าหนี้แล้วย่อมพอใจการขายฝาก
 มากกว่าจ้างอง

ฝ่ายลูกหนี้

ถ้าท่านเป็นลูกหนี้ หรือมีความจำเป็นต้องใช้เงิน ต้องไป
 หยิบยืมเงินจากคนอื่น ถ้ามีทรัพย์สิน เช่น ที่ดินอยู่แปลงหนึ่ง ท่าน
 คงไม่ต้องการจะเสี่ยงที่จะให้ที่ดินแปลงนั้นหลุดเป็นของเจ้าหนี้ ถ้า
 ท่านไม่สามารถหาเงินมาไถ่ถอนได้ทันกำหนด ท่านคงจะต้องเลือก

เอาการจ่านองมากกว่าการขายฝาก

มีข้อควรสนใจสำหรับทั้งฝ่ายเจ้าหนี้และลูกหนี้เกี่ยวกับจ่านองและขายฝาก ดังนี้

เจ้าหนี้ ซึ่งหมายถึง ผู้รับจ่านองหรือผู้ซื้อฝาก จะต้องตรวจสอบให้แน่ใจเสียก่อนว่าทรัพย์สินที่เอามาจ่านองหรือขายฝากเป็นของแท้และของจริง คำว่าของแท้ก็คือของที่ไม่ปลอม ของจริงก็คือของที่ไม่ผิดจากที่ผู้ขายฝากกล่าวอ้าง เรื่องจริงเกิดขึ้นบ่อย ๆ ก็คือผู้ขายฝากเอาที่ดินที่ไมม่ีราคา mahal กว่าเป็นที่ดินข้างถนน โดยการย้ายหมุดแสดงหลักเขตที่ดิน

ลูกหนี้ ซึ่งหมายถึง ผู้จ่านองหรือผู้ขายฝาก ในการไถ่ถอนจ่านองมักจะไม่ใคร่มีปัญหา เพราะถ้าผิดนัดก็ยังพอแก้ไขได้ แต่ถ้าเป็นกรณีขายฝากไถ่ไม่ทันกำหนด ทรัพย์สินที่ขายฝากจะต้องหลุดเป็นสิทธิแก่ผู้ซื้อฝาก จึงต้องระวังเป็นพิเศษ เมื่อหาค่าสินไถ่ได้แล้วเอาไปให้ผู้ซื้อฝาก ผู้ซื้อฝากไม่มั้ยอมรับกลับหลบหน้า เพราะอยากให้ทรัพย์สินที่ขายฝากหลุดเป็นสิทธิแก่ตน ถ้ากรณีเกิดขึ้นขอให้นำเงินไปวางทรัพย์สินที่สำนักงานวางทรัพย์สิน ซึ่งมีอยู่ทุกจังหวัดเพื่อความปลอดภัย ท่านนำเงินไปที่ศาลในจังหวัดของท่าน สอบถามว่าสำนักงานวางทรัพย์สินอยู่ที่ไหน จะวางทรัพย์สินได้อย่างไร เชื่อว่าท่านจะได้รับความสะดวก.

ความผิดฐานรับของโจร

รศ.สุनीย์ มัลลิกะมาสย์

คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

การกระทำความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สิน เป็นต้นว่า ลักทรัพย์ ซิงทรัพย์ ปล้นทรัพย์ ชิงทรัพย์ ฉ้อโกงทรัพย์ ยักยอกทรัพย์ รัวเอาทรัพย์ กรรโชกทรัพย์ ฯลฯ ผู้ที่กระทำความผิดย่อมไม่ประสงค์ที่จะให้ทรัพย์สินที่ได้มานั้นอยู่ในความครอบครองของตนเองนานเกินไป ต้องการที่จะให้มีการจำหน่ายต่อไปโดยเร็วที่สุดเท่าที่จะเร็วได้ เพราะทรัพย์สินที่ได้มานั้นเป็นทรัพย์สินที่เรียกตามประสาชาวบ้านว่า “ของร้อน” จึงมีบุคคลอีกพวกหนึ่งที่ยินดีจะรับเอาของร้อนนี้ไว้เพื่อนำไปแสวงหาประโยชน์อีกต่อหนึ่ง ลักษณะของการกระทำเช่นนี้ เป็นการก่อความสงบสุขของประชาชน เป็นการส่งเสริมให้มีการกระทำความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สิน ประมวลกฎหมายอาญาจึงบัญญัติการกระทำเช่นนี้ว่าเป็นความผิดไว้ในมาตรา ๓๕๓ ว่า “ผู้ใด ช่วยซ่อนเร้น ช่วยจำหน่าย ช่วยพาเอาไปเสีย ซื่อ รับจำหน่าย หรือรับไว้ โดยประการใด

ซึ่งทรัพย์สินรื้อนได้มาโดยการกระทำความผิด ถ้าความผิดนั้นเข้าลักษณะลักทรัพย์ ชิงทรัพย์ กรรโชก รีดเอาทรัพย์ ชิงทรัพย์ ปล้นทรัพย์ ฉ้อโกง ยักยอก หรือเจ้าพนักงานยักยอกทรัพย์ ผู้ที่กระทำความผิดฐานรับของโจร ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน ๕ ปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ

ถ้าการกระทำความผิดฐานรับของโจรนั้นได้กระทำเพื่อค้ำกำไร หรือได้กระทำต่อทรัพย์สินโดยการลักทรัพย์ตามมาตรา ๓๓๕ (๑๐) ชิงทรัพย์ หรือปล้นทรัพย์ผู้กระทำความต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หกเดือนถึงสิบปี และปรับตั้งแต่หนึ่งพันบาทถึงสองหมื่นบาท”

การกระทำความผิดฐานรับของโจรนี้จะต้องเป็นการกระทำที่ครบองค์ประกอบของความผิดดังนี้

๑. ช่วยซ่อนเร้น ช่วยจำหน่าย ช่วยพาเอาไปเสีย ซ้อม รับจำหน่าย หรือรับไว้โดยประการใด

การกระทำที่เข้าลักษณะของการช่วยซ่อนเร้นนี้หมายความว่า การช่วยนำเอาทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินไปซุกซ่อนเพื่อมิให้เจ้าของทรัพย์สินหรือผู้มีสิทธิติดตามเอาทรัพย์สินคืนมา หรือ เจ้าพนักงานผู้มีอำนาจได้พบเห็นทรัพย์สินนั้น หรือ เป็นการกระทำด้วยการไม่บอกกล่าวแหล่งที่ซ่อนทรัพย์สิน หรือบอกความเท็จ เพื่อให้ผู้ติดตามทรัพย์สินหลงผิด รวมทั้งการอำพรางหรือดัดแปลงทรัพย์สินนั้นด้วย

ช่วยจำหน่าย หมายถึงการช่วยนำเอาทรัพย์สินที่ได้มาไปขาย หรือ เสนอขายหรือแลกเปลี่ยนให้ ซึ่งเป็นไปในลักษณะของกรรไอนทรัพย์สิน

นั้นไปให้แก่บุคคลอื่น

ช่วยพาเอาไปเสีย หมายถึงการช่วยนำเอาทรัพย์สินนั้นไปเสีย จากที่เดิม การช่วยพาเอาทรัพย์สินไปนั้นอาจพาไปโดยผลการของตนเอง หรือเพียงเข้าไปมีส่วนช่วยพาเอาไป ไม่ว่าจะเป็นการรับจ้างทำหรือวานให้ทำ หรือใช้ให้ทำ หรือจะสมัครใจช่วยทำเอง การกระทำ เช่นนั้นมิผลให้ทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดพ้นไปจากความครอบครองของผู้กระทำความผิด ระยะทางที่พาไปไม่คำนึงว่าจะใกล้หรือไกลและลักษณะของการช่วยพาเอาไปเสียอาจจะพาไปเฉพาะตัวทรัพย์สิน หรือพาตัวผู้กระทำความผิดที่มีทรัพย์สินที่ได้มาอยู่ในความครอบครองไปด้วยก็ผิดเช่นกัน ตัวอย่างเช่นช่วยหาสถานที่ให้โจรซ่อนเร้น ช่วยเอารถยนต์มาขนทรัพย์สิน เป็นต้น

ข้อ หมายถึงการเอาเงินไปแลกเปลี่ยนกับทรัพย์สินนั้น

รับจํา หมายถึงการรับเอาทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดมาจําเอาไว้กับตน

รับไว้โดยประการใด หมายถึงการเข้ายึดถือเอาทรัพย์สินที่เป็นของโจรไว้จะโดยวิธีใดก็ตาม เช่นรับฝาก รับแลกเปลี่ยนหรือรับไว้เป็นของกำนัล เป็นต้น หรือรับไว้เพื่อให้ทรัพย์สินเป็นของตนหรือเป็นของผู้อื่นโดยที่ผู้รับทรัพย์สินไว้ไม่มีอำนาจที่จะทำเช่นนั้นได้โดยชอบด้วยกฎหมาย และไม่คำนึงว่าผู้รับเอาทรัพย์สินของโจรไว้จะได้ประโยชน์จากการกระทำเช่นนั้น หรือไม่ก็ตาม

๒. ซึ่งทรัพย์สินอันได้มาโดยการกระทำความผิด หรือจะเรียกว่าง่าย ๆ ว่า “ของโจร” ของโจรนี้จะต้องเป็นทรัพย์สินที่ได้มาจากการ

กระทำความผิดโดยตรง ตัวทรัพย์ยังไม่ได้ถูกแปรสภาพ ถ้าทรัพย์ถูกแปรสภาพก่อนที่จะรับไว้ก็จะไม่ผิดฐานรับของโจร

อย่างไรจึงจะถือว่าทรัพย์ของโจรได้แปรสภาพไปแล้วหรือยัง พอลจะพิจารณาตามลักษณะของทรัพย์เป็น ๒ กรณีคือ

กรณีที่ ๑ ทรัพย์ที่เป็นสิ่งมีชีวิต ตามธรรมชาติของทรัพย์ประเภทนี้ย่อมมีการเปลี่ยนแปลงหรือแปรสภาพไปเองโดยธรรมชาติ หรืออาจถูกบุคคลกระทำให้รูปร่างลักษณะแห่งทรัพย์เปลี่ยนแปลงไป ถ้ารูปร่างลักษณะแห่งทรัพย์ที่ถูกแปรสภาพไปนั้นยังคงสภาพให้เห็นหรือรู้ว่าสภาพเดิมของทรัพย์เป็นอย่างไร ทรัพย์นั้นก็ยังไม่อยู่ในความหมายของการแปรสภาพตามกฎหมายนี้ เช่น ขโมยขุ่นเป็นท่อน ๆ แล้วเอาไปเลื่อยเป็นไม้แผ่น ไม้แผ่นยังคงมีสภาพที่รู้ได้ว่าเป็นไม้ขุ่นหรือขโมยหมูแล้วฆ่าแล้วเอาเนื้อและส่วนต่าง ๆ ของหมูออกเป็นชิ้น ๆ แต่ละชิ้นของเนื้อที่ถูกแบ่งออกมาจากทรัพย์เดิมคือตัวหมูยังคงเป็นส่วนหนึ่งของหมูอยู่ที่ทั้งไม้แผ่นและส่วนหนึ่งส่วนใดของตัวหมูถือว่าเป็นทรัพย์ที่ยังไม่แปรสภาพ แต่ถ้าเอาไม้แผ่นมาสลักกลดลวดลายทำเป็นเฟอร์นิเจอร์หรือเอาเนื้อหมูมาแกง จึงจะถือว่าทรัพย์นั้น ๆ ได้แปรสภาพไปแล้วเป็นต้น

กรณีที่ ๒ ทรัพย์ที่เป็นวัตถุธาตุที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ รวมทั้งสารสังเคราะห์และสิ่งประดิษฐ์ต่าง ๆ ถ้าถูกเปลี่ยนแปลงรูปลักษณะไปจากเดิมหรือถูกแยกออกเป็นส่วน ๆ ถ้ายังคงสภาพทรัพย์เดิมอยู่บ้างก็ยังไม่ถือว่าเป็นแปรสภาพแล้ว เช่น รถยนต์แม้จะถูกถอดออกมาเป็นชิ้นส่วนต่าง ๆ เช่น ถอดล้อ ถอดเครื่องยนต์ ส่วนที่ถูก

ถอดออกไปยังคงถือว่ามีสภาพเป็นส่วนของทรัพย์สินเดิมอยู่ แต่ถ้าเป็นการลักทรัพย์คอปอทองคำแล้วเอาสร้อยไปหลอมเป็นแท่งทองแท่งนี้ ถือว่าได้แปรสภาพจากสร้อยคอปอไปแล้วเป็นต้น

เพราะฉะนั้นจึงต้องพิจารณาว่าทรัพย์สินที่ถูกแปรสภาพไปแล้ว จะต้องแปรสภาพเป็นรูปลักษณะทรัพย์สินใหม่และทรัพย์สินที่ถูกแปรสภาพไปแล้วไม่สามารถกลับไปสู่ลักษณะเช่นเดิมได้

๓. ทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดฐานลักทรัพย์ วิวางทรัพย์สิน ทรัพย์กรรโชก ริดเอาทรัพย์สิน ชิงทรัพย์ ปล้นทรัพย์ ฉ้อโกง ยักยอกหรือ เจ้าพนักงานยักยอกทรัพย์สิน หมายถึงทรัพย์สินที่ได้มานั้นจะต้องเป็นทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดฐานใดฐานหนึ่งดังกล่าวเท่านั้น การกระทำความผิดฐานอื่นนอกเหนือจากนี้แม้จะรับทรัพย์สินไว้โดยรู้ว่าเป็นทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดก็ไม่เป็นรับของโจร เช่น รับฝากเงินที่ได้มาจากการให้สินบนเจ้าพนักงานไม่เป็นการผิดฐานรับของโจร

๔. เจตนา หมายถึงผู้กระทำรู้ว่าเป็นทรัพย์สินของโจรยังช่วยซ่อนเร้น ช่วยจำหน่าย ช่วยพาเอาไปเสีย ซ้อม รับจํานำ หรือรับไว้โดยประการใด ถ้าผู้กระทำไม่รู้ย่อมไม่มีความผิดฐานรับของโจร ถ้าฟังผู้กระทำสงสัยว่าทรัพย์สินนั้นอาจจะ เป็นของโจรผู้กระทำหา มีความผิดไม่

การพิจารณาว่าอย่างไรจึงจะทราบว่าผู้กระทำมีเจตนาหรือไม่ คงต้องพิจารณาตามลักษณะของการกระทำเป็นราย ๆ ไป เช่น รับซื้อทรัพย์สินในเวลากลางคืนด้วยราคาที่ถูกกว่าราคาในท้องตลาดมาก

รับซื้อทรัพย์สินบางประเภทจากบุคคลซึ่งไม่น่าจะมีทรัพย์สินนั้นไว้ในครอบครอง เช่น ซื้อ จีเพซจากเด็กรับใช้ เป็นต้น

พอจะสรุปได้ว่าอย่างไรจึงจะถือว่าเป็นความผิดฐานรับของโจรได้ดังนี้

๑. การรับทรัพย์สินไว้จะต้องกระทำภายหลังที่การกระทำความผิดต่อทรัพย์สินนั้นได้ทำสำเร็จมาแล้ว เช่น รับซื้อรถยนต์ที่ขโมยมาแล้ว

๒. ทรัพย์สินนั้นต้องเป็นทรัพย์สินที่ยังไม่ถูกแปรสภาพ

๓. ทรัพย์สินนั้นจะต้องเป็นทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดตามที่กฎหมายกำหนดไว้คือ ลักทรัพย์ ชิงทรัพย์ ฆราวทรัพย์ กรรโชกทรัพย์ รีดเอาทรัพย์ ชิงทรัพย์ ปล้นทรัพย์ ฉ้อโกงทรัพย์ ยักยอกหรือเจ้าพนักงานยักยอกทรัพย์ เท่านั้น

๔. ความผิดฐานรับของโจรนี้ อาจมีการส่งมอบทรัพย์สินต่อกันไปหลาย ๆ ทอดก็ได้ ถ้าผู้รับทรัพย์สินรับไว้โดยรู้ว่าเป็นของโจรก็ผิดฐานรับของโจรได้

๕. ผู้กระทำความผิดฐานรับของโจรจะต้องรู้ว่าทรัพย์สินนั้นได้มาจากการกระทำความผิด แต่ไม่จำเป็นต้องรู้ว่ากระทำความผิดมาตราใดกฎหมายใด

๖. ผู้กระทำความผิดต้องมีเจตนาในการกระทำ

๗. โทษสำหรับความผิดจะเพิ่มมากขึ้นถ้าเป็นการรับของโจรที่ได้กระทำเพื่อการค้ากำไร หรือได้กระทำต่อทรัพย์สิน หรือ การลักทรัพย์ที่ใช้หรือมีไว้เพื่อสาธารณประโยชน์ หรือ ชิงทรัพย์ ปล้นทรัพย์.

อุบัติเหตุทางรถยนต์

สนทนากับ รศ.ไชยยศ เหมะรัชตะ
คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ในสมัยนี้ท่านทุกคนคงจะได้ประสบปัญหาการจราจรด้วยกัน
ทั้งนั้น ได้มีกฎหมายกำหนดหน้าที่ของท่านไว้อย่างสลับซับซ้อน
ทั้งนี้ก็เพื่อความปลอดภัยแก่ตัวท่านและทรัพย์สินของท่านเอง ท่าน
ที่ขับรถโดยประมาทเส้นแฉกเป็นเหตุให้คนตายหรือบาดเจ็บ จะต้อง
ได้รับโทษทางอาญา ถ้าเป็นเหตุให้ผู้อื่นเสียหายต่อทรัพย์สินก็รับผิดชอบ
แต่ทางแพ่ง ความประมาทเส้นแฉกที่ท่านจะต้องรับผิดชอบนั้นไม่
เพียงแต่การที่ท่านกระทำโดยปราศจากความระมัดระวังอันควรเป็น
วิสัยของปกติชนเท่านั้น ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา
๔๒๒ ยังได้บัญญัติไว้ว่า “ถ้าเกิดความเสียหายเกิดแต่การฝ่าฝืน
บทบังคับแห่งกฎหมายใด อันมีที่ประสงค์เพื่อจะปกป้องบุคคลอื่น ๆ
ผู้ใดทำการฝ่าฝืนเช่นนั้น ท่านให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้นั้นเป็นผู้ผิด”
และกฎหมายดังกล่าวนี้ก็คือ พระราชบัญญัติจราจรทางบก พ.ศ.

๒๕๒๒ ท่านจึงควรรู้ไว้บ้าง ถ้าท่านได้ใช้ความระมัดระวังและได้ปฏิบัติตามกฎจราจรท่านก็จะอุ่นใจได้ว่าเมื่อเกิดอุบัติเหตุขึ้นท่านจะไม่ต้องรับผิดชอบ บางคราวท่านบังเอิญกระทำการฝ่าฝืนกฎจราจรท่านก็จะได้ระมัดระวังเป็นพิเศษยิ่งขึ้นเพราะท่านได้รู้ตัวล่วงหน้าแล้วว่าถ้าเกิดอันตรายขึ้น ท่านจะไม่ได้รับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทนในบาดเจ็บและความเสียหายที่ได้รับ แต่ท่านยังจะต้องรับผิดชอบต่อทั้งทางแพ่งทางอาญาต่ออีกฝ่ายหนึ่งอีกด้วย ฉะนั้นการที่ท่านทราบหลักกฎหมายในเรื่องนี้บ้างก็คงจะเป็นประโยชน์แก่ท่านบ้างไม่มากนักน้อย

ถาม : อุบัติเหตุทางรถยนต์ที่อันตรายร้ายแรงที่สุด มีอะไรบ้าง

ตอบ : รถที่ชนกันและเสียหายมากที่สุดมีอยู่ ๒ ประการคือ

๑. ชนกันที่ทางร่วมทางแยก
๒. รถที่สวนกัน ชนกัน

สำหรับรถที่ชนกันที่ทางร่วมทางแยก

พระราชบัญญัติจราจรทางบก พ.ศ. ๒๕๒๒ ได้มีบทบัญญัติไว้มากมายเพื่อป้องกันไม่ให้เกิดชนกันเช่น มาตรา ๔๖ (๒) ซึ่งบัญญัติว่า ห้ามมิให้ผู้ขับขี่ขับรถแซงเพื่อขึ้นหน้ารถคันอื่นในกรณีต่อไปนี้

ภายในระยะสามสิบเมตรก่อนถึงทางข้าม ทางร่วมทางแยก วงเวียนหรือเกาะที่สร้างไว้หรือทางเดินรถที่ตัดข้ามทางรถไฟ

มาตรา ๗๐ เมื่อผู้ขับขี่ขับรถมาถึงทางร่วมทางแยกให้ผู้ขับขี่

ปฏิบัติดังนี้

(๑) ถ้ามีรถอื่นอยู่ในทางร่วมทางแยก ผู้ขับขี่ต้องให้รถในทางร่วมทางแยกนั้นผ่านไปก่อน

(๒) ถ้ามาถึงทางร่วมทางแยกพร้อมกันและไม่มีรถอยู่ในทางร่วมทางแยก ผู้ขับขี่ต้องให้รถที่อยู่ทางด้านซ้ายของท่านผ่านไปก่อน เว้นแต่ในทางร่วมทางแยกใดมีทางเดินรถทางเอกตัดกับทางเดินรถทางโท ให้ผู้ขับขี่ซึ่งขับรถในทางเอกมีสิทธิขับผ่านไปก่อน เป็นต้น

และมาตรา ๕๓ (๓) คือห้ามมิให้ผู้ขับขี่กลับรถที่ทางร่วมทางแยก เว้นแต่จะมีเครื่องหมายจราจรให้กลับรถในบริเวณดังกล่าวได้ เป็นต้น

ในทางร่วมทางแยก ที่มีเครื่องหมายทางโทแยกทางเอก ในกรณีที่ตั้งติดตั้งในทางเอก ผู้ขับรถในทางเอกต้องขับรถให้ช้าลงพอสมควรและระมัดระวังอันตรายอันจะพึงเกิดจากรถที่มาจากทางโท ผู้ขับรถในทางโทต้องขับรถให้ช้าลงให้มากและพร้อมที่จะหยุดรถได้ทันทีก่อนที่รถจะผ่านเข้าสู่ทางเอก และต้องยอมให้สิทธิแก่รถที่แล่นมาในทางเอกผ่านไปก่อน

ทางเดินรถทางเอกได้แก่ ทางเดินรถที่เจ้าพนักงานจราจรได้ประกาศและติดตั้งเครื่องหมายจราจรแสดงว่าเป็นทางเดินรถทางเอก ทางเดินรถอื่นนอกจากทางเอกที่กล่าวมาให้ถือว่าเป็นทางเดินรถทางโท

ในที่ ๆ มีเครื่องหมายจราจร “หยุด” ผู้ขับขี่จะต้องหยุดรถก่อนถึงทางแยกหรือทางตัดกันยิ่งกว่านั้นถ้าเป็นรถที่ใช้เครื่องยนต์จะต้องปลดเกียร์ออกด้วย แล้วจึงให้ดูความปลอดภัยจากรถคันอื่นและคนเดิน

ห้าต้องให้รถและคนเดินเท้าในทางข้ามผ่านไปก่อน เมื่อเห็นว่าปลอดภัยและไม่เป็นการกีดขวางการจราจรที่บริเวณทางแยกนั้นแล้ว จึงจะเคลื่อนรถต่อไปได้ด้วยความระมัดระวัง

ที่ทางร่วมทางแยก ที่มีเครื่องสัญญาณไฟฟ้าควบคุมการเดินรถติดตั้งไว้ ไฟสีแดงกับเหลืองเป็นเพียงให้เตรียมตัวจะออกรถ เฉพาะไฟสีเหลืองอย่างเดียวก็ให้รถทุกคันเตรียมตัวหยุด คือรถที่ยังแล่นมาไม่ถึงแนวเส้นขวางทางนั้นต้องหยุดหลังแนวเส้น แต่รถที่ได้แล่นเลยเส้นไปแล้วให้แล่นเลยไปได้ สำหรับไฟเขียวโดยเฉพาะสำหรับรถที่จะเลี้ยวขวานั้น จะเลี้ยวไปได้ต่อเมื่อไม่มีรถสวนมาข้างหน้าถ้ามีรถสวนมาข้างหน้าต้องจอดคอยอยู่กลางถนน จนกว่ารถที่สวนมาข้างหน้าผ่านไป แล้ว จึงจะเคลื่อนรถเลี้ยวขวาไปได้ คือรถที่จะเลี้ยวขวาอาจเลี้ยวไปได้ก่อนรถทางตรงอย่างมากก็คันเดียวหรือ ๒ คันเท่านั้น ฉะนั้นถ้าท่านฝ่าฝืนกฎจราจรด้วยประการใด ๆ อันบัญญัติไว้เพื่อจะปกป้องบุคคลอื่นเมื่ออันตรายเกิดขึ้นท่านจะต้องรับผิดชอบทั้งทางแพ่งทางอาญา

รถที่สวนกันชนกัน

ความเสียหายที่เกิดขึ้นย่อมมีมาก เพราะความแรงที่ชนกันได้เพิ่มขึ้นเป็น ๒ เท่า ฉะนั้น ผู้ขับรถจึงต้องระมัดระวังให้มาก เช่น ต้องระวังไม่ขับรถกินทางผู้อื่นโดยถือกึ่งกลางของทางเป็นหลัก เว้นแต่ถนนใดเจ้าพนักงานได้ทำเครื่องหมายไว้เป็นอย่างอื่น ม. ๔๗ วรรคแรก ได้ห้ามมิให้ผู้ขับขี่รถแซงหรือผ่านขึ้นหน้ารถอื่นถ้าเข้าไปในเส้นกึ่งกลางของทางเดินรถที่กำหนดไว้ หรือที่มีเครื่องหมายจราจร

แสดงเขตอันตรายหรือเขตให้ใช้ความระมัดระวังบนทางเดินรถ

การที่ท่านจะแซงขึ้นหน้ารถคันอื่น ท่านก็จะต้องกะระยะความห่างและความเร็วของรถแต่ละคันว่ารถของท่านจะสามารถแล่นได้เร็วกว่าพอที่จะผ่านพ้นไปได้โดยความปลอดภัยหรือไม่

สำหรับกรณีทั่ว ๆ ไปได้มีหลักกฎหมายว่า ไม่มีเหตุไม่มีผลผลก็ต้องเป็นผลธรรมดาใกล้ชิดโดยตรงและสำคัญผลอาจเกิดจากเหตุเดียวกันหรือหลายเหตุ เหตุเหล่านี้อาจแยกไปได้ว่า เป็นเหตุริเริ่มและเหตุที่เกิดผล เราจะไม่นำถึงเหตุเล็กน้อยที่ไม่สำคัญ สำหรับรถที่วิ่งอยู่ในถนนก็ถือว่าการจราจรของรถนั้นเหมือนเป็นธารน้ำไหล ถ้าบุคคลใดไปก่อนกวนน้ำไม่ให้ไหลไปตามปกติต้องเป็นผู้รับผิดชอบ เช่นท่านจะออกรถหรือกลับรถ ท่านจะต้องระมัดระวังมิให้เป็นที่ยกติขขวางการจราจรคนอื่น มาตรา ๕๒ จึงได้บัญญัติว่า ในทางเดินรถที่สวนกันได้ ห้ามมิให้ผู้ขับขี่ยกกลับรถในเมื่อมีรถอื่นสวน หรือตามมาในระยะไม่น้อยกว่าหนึ่งร้อยห้าสิบเมตร

ถ้าการกลับรถในทางเดินรถที่สวนกันได้จะเป็นการกีดขวางการจราจร ห้ามมิให้ผู้ขับขี่ยกกลับรถในทางเดินรถนั้น

นอกจากนี้ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๔๓๗ ยังได้บัญญัติข้อสันนิษฐานให้คนขับต้องรับผิดชอบต่อการเสียหายที่เกิดขึ้นแต่ยานพาหนะ เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่าการเสียหายนั้นเกิดแต่เหตุสุดวิสัย หรือเกิดจากเพราะความรับผิดชอบผู้ต้องเสียหายนั่นเอง

ถาม : อย่างไรจึงจะถือว่าเป็นเหตุสุดวิสัย

ตอบ : คำว่า “เหตุสุดวิสัย” นี้ ตามประมวลกฎหมายแพ่ง

และพาณิชย์ มาตรา ๘ บัญญัติว่าหมายความว่าเหตุใด ๆ อันจะเกิดขึ้นก็ดี จะให้ผลพิบัติก็ดี ไม่มีใครจะอาจป้องกันได้แม้ทั้งบุคคลผู้ต้องประสพหรือใกล้จะต้องประสพเหตุนั้นจะได้จัดการระมัดระวังตามสมควรอันพึงคาดหมายได้จากบุคคลนั้นในฐานะเช่นนั้น

กรณีนี้เป็นปัญหาไม่น้อย การแลลบนของรถเป็นเหตุสุดวิสัยหรือไม่ ความจริงเป็นหน้าที่ของคนขับรถที่จะต้องชะลอความเร็วของรถตามสภาพของถนน เช่น ถ้าถนนมีทราย หรือมีฝนตกเป็นโคลน คนขับจะต้องขับรถให้ช้าลงและด้วยความระมัดระวัง

ถ้าคนขับรถตาฝ้าฟางเพราะแสงไฟของรถที่สวนมา ย่อมถือเป็นเหตุการณ์ที่เห็นได้ล่วงหน้าคนขับอาจจะชะลอรถให้ช้าลงได้ไม่เคยถือเป็นเหตุสุดวิสัย

เคยมีบ่อย ๆ ที่คนขับรถมักอ้างว่าน็อตคันทิ้งพวงมาลัยหลุดหรือเบรคแตกเป็นเหตุสุดวิสัยความจริงได้มีพระราชบัญญัติจราจรทางบก มาตรา ๖ บัญญัติไว้ว่า ห้ามมิให้ผู้ใดนำรถที่มีสภาพไม่มั่นคงแข็งแรงหรืออาจเกิดอันตรายหรืออาจทำให้เสื่อมสุขภาพ อนามัยแก่ผู้ใช้งานโดยสารหรือประชาชนมาใช้ในทางเดินรถ รถที่ใช้ในทางเดินรถผู้ขับขี่ต้องจัดให้มีเครื่องยนต์ เครื่องอุปกรณ์และส่วนควบคุมที่ครบถ้วนตามกฎหมายว่าด้วยรถยนต์ กฎหมายว่าด้วยการขนส่ง กฎหมายว่าด้วยล้อเลื่อน กฎหมายว่าด้วยรถลาก หรือกฎหมายว่าด้วยรถจ้าง และใช้การได้ดี คนขับจึงมีหน้าที่ต้องตรวจตรารถดูว่าอยู่ในสภาพที่มั่นคงแข็งแรงดีแล้ว จึงจะนำออกไปใช้ได้ ฉะนั้นถ้ารถแห่นบหัก น็อตหลวม สกรูขาด ไฟรตดับ น้ำมันหมด ยางสึกถึงผ้าใบแล้ว

เหล่านี้เรียกได้ว่าเป็นความบกพร่องของกลไกคือรถไม่อยู่ในสภาพมั่นคง แข็งแรง เมื่อเกิดอันตรายขึ้น คนขับจะอ้างว่าเป็นเหตุสุดวิสัยไม่ได้

ความบกพร่องของร่างกายคนขับก็อีกประการหนึ่ง ที่มีมาตรา ๔๓ บัญญัติห้ามมิให้ผู้ขับขี่รถในขณะที่หย่อนความสามารถในอันที่จะขับ ในขณะที่เมาสุราหรือของเมาอย่างอื่น ถ้ารู้ตัวว่าตนเจ็บป่วยหรือเคยเป็นโรคหัวใจพิการมาก่อน ยังขับขีรถไปเมื่อเกิดอันตรายขึ้น จะอ้างว่าเป็นเหตุสุดวิสัยไม่ได้ การที่เป็นลมบ้าหมูก็ถือว่าเป็นความผิดของคนขับ เพราะตามธรรมดาที่เป็นลมบ้าหมูย่อมเคยเป็นมาก่อนตนไม่ควรจะขับรถจึงอ้างว่าเป็นเหตุสุดวิสัยไม่ได้เช่นเดียวกัน แต่การเป็นลมซินโคปี หัวใจหยุดในทันทีหรือโลหิตคั่งในสมอง ถือว่าเป็นเหตุสุดวิสัยยอมให้หลุดพ้นความรับผิดชอบไปได้

ในเรื่องสถานที่ เช่นการที่มีต้นไม้ รั้วกำแพงหรือสิ่งใดยื่นมาข้างถนน เป็นเหตุให้คนขับรถมองไปไม่ได้ไกล คนขับทุกคนมีหน้าที่ต้องลดความเร็วลงหรือการที่คนขับไม่เคยกับสถานที่ เช่นขับรถไปต่างเมืองคนขับก็จำเป็นต้องใช้ความระมัดระวังยิ่งขึ้น

เหตุการณ์ผิดปกติ เช่น นกกระแทกหน้ารถ สัตว์ป่าข้ามถนน แผลงกีดหรือต่อยคนขับ เป็นเรื่องของคนขับที่จะต้องสามารถเผชิญกับปัญหาเหล่านี้ได้ คือถ้าจะขับต่อไปก็ต้องไม่ก่อให้เกิดความเสียหายหรือถ้าจำเป็นก็ต้องหยุดรถเสีย

ไม่แต่คนขับเท่านั้นที่จะต้องรับผิดชอบ ฝ่ายผู้เสียหายเองก็อาจมีส่วนต้องแบ่งความรับผิดชอบด้วยถ้ามีเหตุ ๆ เดียวกันหรือการกระทำเดียวกัน และเป็นความผิดของผู้เสียหายแต่ฝ่ายเดียว คนขับก็พ้นความ

รับผิดชอบไปทั้งหมด ถ้ามีเหตุหลายเหตุและเป็นความผิดของจำเลย และของผู้เสียหายด้วย ต้องดูว่าฝ่ายไหนผิดมากน้อยกว่ากันเพียงใด ต่างก็จะต้องรับผิดชอบตามส่วนของความผิดมากน้อยของตน

คนที่วิ่งข้ามถนน คนขับรถก็ขับรถเร็ว เป็นเหตุให้ต่างไม่สามารถหลบกันได้ทัน ต่างมีส่วนได้ทำให้เกิดความเสียหาย ศาลอาจกำหนดให้คนขับชดใช้เพียง ๒ ใน ๓ ก็ได้ เช่น ค่าสินไหมทดแทนทั้งปี ๕๐๐ บาท คนขับก็ชดใช้เพียง ๖๐๐ บาท

ถ้าคนเดินข้ามถนนโดยไม่ประมาทเดินเล่อกก็ดี หรือคนเดินข้ามถนนบังเอิญหล่นอยู่กลางถนนก็ดี คนขับมองเห็นได้แต่ไกล และมีโอกาสหลีกเลี่ยงได้ แต่ไม่หลีกเลี่ยง คนขับรถกลับต้องเป็นผู้รับผิดชอบแต่ฝ่ายเดียว

คนเดินทางเท้าลงไปถนนในทันทีหรือเด็กวิ่งพรวดพราดจากรถที่บังอยู่ข้างถนนไหล่ออกไปในทันที คนขับรถมาด้วยความระมัดระวัง และปฏิบัติตามกฎจราจร คนขับไม่อาจเห็นได้ก่อน และไม่อาจหยุดได้ทันทั่วทั้ง เมื่อผู้เสียหายถูกรถชน คนขับก็ไม่ต้องรับผิดชอบ

ในกรณีที่ผู้เสียหายเป็นเด็ก ก็ไม่เหมือนผู้ใหญ่ เช่นเด็กเล่นอยู่ข้างถนน คนขับมีหน้าที่ต้องชะลอรถ เพราะเด็กอาจวิ่งพรวดพราดออกมาได้

สำหรับคนขับรถด้วยกัน ถ้ากระทำผิดฝ่ายเดียว ฝ่ายผิดต้องรับผิดชอบทั้งหมด ถ้ากระทำผิดด้วยกัน ก็ต้องพิจารณาเห็นว่าฝ่ายใดกระทำผิดมากน้อยกว่ากัน เช่น ทั้ง ๒ ฝ่ายขับรถเร็วกว่าที่กฎจราจรได้กำหนดไว้ แต่รถจำเลยเป็นรถบรรทุกได้แซงรถอื่นกินทางเข้าไป

ในทางของรถฝ่ายผู้เสียหาย และชนรถผู้เสียหาย เสียหายไป ๑๐,๐๐๐ บาท ฝ่ายจำเลยเป็นฝ่ายผิดมากกว่าผู้เสียหาย ศาลอาจให้จำเลยรับผิดชอบ ๓ ใน ๔ ของความเสียหายทั้งหมดคือ ๗๕๐๐ บาทก็ได้

ถาม : ถ้าความผิดเกิดจากการกระทำของบุคคลที่ ๓ ใครจะเป็นผู้รับผิดชอบบ้าง

ตอบ : กรณีนี้ถ้ารู้ตัวบุคคลที่ ๓ ก็ไม่ค่อยยากนัก เพราะผู้เสียหายอาจเรียกค่าสินไหมทดแทนจากบุคคลที่ ๓ ได้ บางทีไม่รู้ตัวบุคคลที่ ๓ คือใคร เช่น ในเวลากลางคืนมีรถทางโทตัดหนักรถทางเอก โดยกระชั้นชิด แล้วหนีไป รถทางเอกจำต้องห้ามล้อโดยกระทันหัน เป็นเหตุให้คนโดยสารตกจากที่นั่งบาดเจ็บ เช่นนี้ บापกับเคราะห์ ควรจะตกอยู่กับใคร มองในแง่ของผู้เสียหาย ผู้เสียหายไม่ได้กระทำผิดเลย ผู้เสียหายควรจะได้รับค่าสินไหมทดแทน สำหรับจำเลยก็ไม่ได้ประมาท เลินเล่อหรือกระทำผิด แท้จริงจำเลยก็เป็นผู้เสียหายด้วย จำเลยไม่ควรต้องรับผิดชอบ บापกับเคราะห์จึงควรตกอยู่กับผู้เสียหาย

ปัญหาที่ยุ่งยากต่อไปอีก เช่น จำเลยขับรถจะชนเด็ก จำเลยจึงได้หลบเด็กจึงเป็นเหตุให้ชนกับรถของผู้เสียหายที่สวนมา ความจริงก็ต้องพิจารณาว่า ถ้าเป็นความผิดของเด็ก โดยจำเลยไม่ได้ประมาท เลินเล่อหรือไม่ได้ผิดกฎจราจรประการใดเลย จำเลยก็ไม่ต้องรับผิดชอบ แต่ถ้าจำเลยขับรถโดยประมาทเลินเล่อหรือผิดกฎจราจรอยู่แล้ว ย่อมเป็นความผิดของจำเลยมาแต่ต้น จำเลยต้องรับผิดชอบ

เคยมีข้อพิพาทที่น่าสนใจเรื่องหนึ่ง คือ รถจำเลยแซงรถผู้เสียหาย บังเอิญมีรถสวนมา รถจำเลยพยายามหลบโดยเบียดตัดหนักรถผู้เสียหาย

รถผู้เสียหายหลบไปทางซ้ายจึงตกถนนไป ผู้เสียหายจะให้จำเลยรับผิดชอบทั้งทางแพ่งทางอาญา ทางจำเลยก็ว่าเป็นไรเป็นกัน อย่าว່ว่าแต่ทางอาญาเลย ในทางแพ่งแม้แต่สตาจ์เดียวก็ไมยอมเสียให้ฝ่ายผู้เสียหาย เพราะรถจำเลยไม่ได้สัมผัสหรือเสียดสีรถของผู้เสียหายเลยเป็นความผิดของผู้เสียหายต่างหาก ที่ขับรถตกถนนไปเอง ก่อนที่จะชี้ขาดคดีนี้ ให้ได้รับความเป็นธรรมก็ควรทราบกรณีอื่น ๆ ตามปกติรถที่เร็วกว่า ย่อมมีสิทธิแซงขึ้นหน้ารถที่ช้ากว่าได้เสมอ ถ้ารถที่ถูกแซงหลบและตกถนนไปโดยไม่ได้ถูกเสียดสี รถที่แซงไม่ต้องรับผิดชอบ หรือรถยนต์สวนกับรถจักรยานยนต์ รถจักรยานยนต์คิดว่าโดยไม่ได้ถูกรถยนต์เสียดสี รถยนต์ไม่ต้องรับผิดชอบ แต่ก็ไม่เสมอไป สมมติว่ารถยนต์ขับไปทางโท ตัดหน้ารถจักรยานยนต์ในทางเอกในระยะกระชั้นชิดเป็นเหตุให้รถจักรยานยนต์ต้องหลบและคว่ำไป แม้ไม่ได้เสียดสีกัน รถยนต์ในทางโทก็ยังต้องรับผิดชอบ เมื่อกลับไปปัญหาข้อพิพาทที่กล่าวมาข้างต้น ถ้ารถจำเลยได้ปาดหน้ารถผู้เสียหายในระยะห่างแต่ผู้เสียหายขับรถไม่ชำนาญ ขับรถตกถนนไปเอง จำเลยก็ไม่ต้องรับผิดชอบ ถ้ารถจำเลยปาดหน้ารถผู้เสียหายในระยะกระชั้นชิด รถผู้เสียหายไม่หลบก็ต้องเกิดชนกันแน่นอน เช่นนี้แม้แต่ไม่ได้เสียดสีกัน จำเลยก็ต้องรับผิดชอบ

ถาม: ในเรื่องความเสียหาย จำเลยจะรับผิดชอบแต่ความเสียหายที่เกิดจากเหตุโดยตรงความเสียหายที่ไกลต่อเหตุ จำเลยไม่ต้องรับผิดชอบใช่หรือไม่

ตอบ: กรณีนี้ยกตัวอย่างได้ว่า จำเลยขับรถชนผู้เสียหายบาดเจ็บ

ผู้เสียหายไม่ไปหาแพทย์แผนปัจจุบัน จึงเป็นเหตุให้แผลเน่า หรือผู้ตาย
ถูกรถจําเลยชนกระโหลกศีรษะแตก แพทย์ต้องทำการผ่าตัดผู้ตาย
เพื่อคลี่ตั้งหนังศีรษะของตนออก เป็นเหตุให้ถึงแก่ความตาย หรือ
ผู้ตายเป็นโรคหัวใจมาก่อนเมื่อถูกรถชนจึงถึงแก่ความตาย เหล่านี้จําเลย
ต้องรับผิดชอบทั้งหมด

ถ้าเหตุสุดแตรกเกิดจากความผิดพลาดเล็ก ๆ น้อย ๆ ของแพทย์
หรือพยาบาล จําเลยก็ยงต้องรับผิดชอบ เพราะถือว่าจําเลยเป็นตัวจักร
สำคัญที่ทำให้ตัวจักรอื่นหมุนไป แต่ถ้าเหตุสุดแตรกเกิดจากความ
ผิดพลาดอย่างใหญ่หลวงของแพทย์หรือพยาบาล หรือมีเหตุสุดแตรก
อิสระอย่างอื่น จําเลยไม่ต้องรับผิดชอบ

ถาม: ในเรื่องค่าสินไหมทดแทน ศาลให้คิดอย่างไร

ตอบ: ความจริงในเรื่องค่าสินไหมทดแทนนี้ กฎหมายไม่ได้
คิดตัวคนเป็นราคาเช่น สิ่งของ เช่น บุตรถูกรถชนตาย ศาลเคยตัดสิน
ให้คนละเท่าใด และสำหรับรายของเขาควรจะได้เท่าใด แต่คิดชดเชย
ให้ตามความเสียหายอันแท้จริง เช่น ถ้าเพียงได้รับบาดเจ็บ ก็ให้ค่า
สินไหมทดแทนที่เสียความสามารถประกอบการทำงานสิ้นเชิง หรือ
แต่บางส่วน ทั้งในเวลาปัจจุบันนั้นและในอนาคตด้วย มากน้อยก็ยอม
แล้วแต่ว่าคนนั้นทำงานได้เดือนละเท่าใด สามารถทำงานได้อย่างเดิม
หรือเพียงครั้งเดียว หรือทำไม่ได้เลย ค่าใช้จ่ายอันผู้เสียหายต้องเสียไป
ซึ่งส่วนมากก็คือค่ารักษาพยาบาลนั่นเอง โดยคิดจากที่จ่ายไปจริงตามควร
ค่าเสียหายอันมิใช่ตัวเงิน เช่น กระดูกระหว่างตากับ ตั้งจมูกแตก
ขากรรไกรเคลื่อน อ้าปากไม่ได้เต็มที่ จะเป็นอยู่เช่นนี้จนกว่าจะผ่าตัดใหม่

ย่อมเป็นความเจ็บปวดทรมานทุกข์ทรมาน ศาลก็ให้ค่าสินไหมทดแทนประเภทนี้ได้ ถ้าผู้เสียหายถึงตาย ก็ได้ค่าปลงศพตามฐานะของผู้ตาย และยังสามารถจ่ายอันจำเป็นอย่างอื่น ๆ อีก

ถ้าว่าเหตุที่ตายลง ทำให้บุคคลหนึ่งคนใดต้องขาดไร้อุปการะตามกฎหมายไปด้วย บุคคลนั้นก็ชอบที่จะได้รับค่าสินไหมทดแทนเพื่อการนั้นด้วย เช่น บิดา มารดา บุตรหรือ ภริยาของผู้ตายได้ขาดไร้อุปการะไปเพียงใด ก็ได้รับเพียงนั้น เป็นต้น

ในเรื่องการกำหนดค่าสินไหมทดแทนนี้เคยมีคำพิพากษาฎีกาเรื่องหนึ่งที่โจทก์เป็นบริษัทรับประกันภัยได้จ่ายเงินประกันรถยนต์ให้แก่ผู้เอาประกันภัยไปแล้ว จึงรับช่วงสิทธิมาฟ้องเรียกค่าเสียหายเอาจากจำเลยผู้ทำละเมิดในนามของบริษัทโจทก์ได้

คดีปรากฏว่า รถของผู้เอาประกันภัยขับมาในทางเอก จำเลยขับออกมาในทางแยกซึ่งเป็นทางโท และมาชนรถยนต์ที่วิ่งมาจากทางเอก จำเลยจึงเป็นฝ่ายประมาทเลินเล่อขาดความระมัดระวัง ผิดพระราชบัญญัติจราจรทางบกโดยไม่ปล่อยให้รถวิ่งทางเอกไปก่อน

การที่รถของจำเลยชนรถผู้เอาประกันภัยนั้น รถของผู้เอาประกันภัยด้านขวาไปกระแทกกับเสาไฟฟ้าด้วย

ปัญหาในเรื่องได้เพียงค่าเสียหาย บริษัทโจทก์ควรจะเรียกได้เท่าใด จะถือเอาราคาเกี่ยวกับการประกันด้วยหรือไม่ ศาลวินิจฉัยไว้ดังนี้

๑. การที่รถยนต์ของฝ่ายโจทก์ไปกระแทกกับเสาไฟฟ้า เป็นผลโดยตรงจากกำลังแรงดันของการที่ถูกรถยนต์ของจำเลยชน มิใช่รถ

ของฝ่ายโจทก์ไปตนเอง จำเลยต้องรับผิดชอบใช้ในค่าเสียหายอันนี้

๒. จำนวนค่าเสียหาย ฝ่ายโจทก์นำเสนอว่า เสียค่าซ่อม เคาะตัวถัง ฟันสี ๔,๘๐๐ บาท ค่ากุญแจ และที่ปิดน้ำฝน ๑๐๐ บาท ค่าขนส่ง จากสงขลาถึง กรุงเทพฯ ๑,๔๐๐ บาท รวม ๖,๓๐๐ บาท จำเลย นำสืบหักล้างไม่ได้ว่าเสียหายน้อยกว่านี้ จึงต้องรับผิดชอบตามจำนวนที่ ฝ่ายโจทก์สืบว่าต้องเสียหายนั้น

๓. จำเลยต้องรับผิดชอบใช้ค่าเสียหายในการที่รถเสื่อมราคาลง อีกตามที่ฝ่ายโจทก์นำเสนอ ๖,๐๐๐ บาท รวมกับค่าซ่อม ๖,๓๐๐ บาท รวม ๑๒,๓๐๐ บาท ฝ่ายโจทก์จะเอาจำนวนค่าประกันมาตั้งเป็นเกณฑ์ คำนวณค่าเสียหายแก่จำเลยไม่ได้ เพราะจำเลยไม่เกี่ยวข้องกับเรื่อง ประกัน จึงต้องรับผิดชอบใช้ค่าเสียหายเท่าที่การละเมิดได้บังเกิดขึ้นทั้งหมด.

โทษของอาวุธปืน และเครื่องกระสุนปืน

สนทนากับ นายนิยม ติวตานนท์
ผู้พิพากษาหัวหน้าคณะในศาลฎีกา

ปืนเป็นอาวุธที่มีประโยชน์ในการป้องกันชีวิตและทรัพย์สินของเรา แต่ถ้าเรามีอาวุธปืนหรือเครื่องกระสุนปืนไว้ในความครอบครองโดยไม่ถูกต้องตามกฎหมาย เราอาจจะต้องโทษถึงติดคุกติดตารางได้ ทำอย่างไรเราจึงจะมีอาวุธปืนและเครื่องกระสุนปืนไว้ในความครอบครองเองโดยถูกต้องตามกฎหมาย และกรณีใดบ้างที่เราอาจจะถูกลงโทษเนื่องจากมีอาวุธปืนหรือเครื่องกระสุนไว้ในความครอบครอง ขอเชิญท่านพบกับ นายนิยม ติวตานนท์ ตำแหน่ง ผู้พิพากษาหัวหน้าคณะในศาลฎีกา ซึ่งท่านจะกรุณาอธิบายให้พวกเราได้เข้าใจดังต่อไปนี้.-

พิธีกร : ท่านคะ ทำอย่างไรประชาชนจึงจะมีอาวุธปืนและเครื่องกระสุนปืนไว้ในความครอบครองโดยถูกต้องตามกฎหมายละคะ

ตอบ: ก็ต้องขออนุญาตต่อนายทะเบียนสมัครรับ สำหรับประชาชนที่อยู่ในกรุงเทพมหานครก็ขอที่กองทะเบียน กรมตำรวจ ส่วนผู้ที่อยู่ต่างจังหวัดก็ขอต่อนายอำเภอท้องที่ที่ตนมีภูมิลำเนาอยู่

พิธีกร: ต้องเสียค่าธรรมเนียมไหมคะ

ตอบ: ต้องเสียบ้างครับ เสียตามชนิดของอาวุธปืน คือ ปืนแก๊ปหรือปืนอัดลมเสียค่าธรรมเนียมฉบับละ ๕๐ บาท ปืนอื่น ๆ เช่น ปืนพก ปืนลูกซอง ฉบับละ 100 บาท

พิธีกร: เมื่อได้รับอนุญาตมาแล้ว ผู้ได้รับอนุญาตมีสิทธิหรือขอบเขตอำนาจการใช้ได้เพียงใดคะ

ตอบ: ผู้ได้รับอนุญาตให้มีอาวุธปืนนั้น ตามปกติมีสิทธิใช้อาวุธปืนป้องกันตัวเองหรือบุคคลภายในบ้าน หรือป้องกันทรัพย์สินภายในบ้านของตนเองเท่านั้น จะพกพาออกไปอวดไปโชว์นอกร้านหรือตามร้านเหล้าร้านกาแฟเหมือนอย่างพวกควาบอยในหนังไม่ได้หรอกครับ

พิธีกร: ไม่มีข้อยกเว้นใด ๆ เลยหรือคะ

ตอบ: มีครับ มีในกรณีที่มีเหตุจำเป็นและเร่งด่วนตามสมควรแก่พฤติการณ์ เช่น คนร้ายโมยวัชโมยควายของชาวบ้านไป เจ้าของและเพื่อนบ้านที่มีอาวุธปืนโดยชอบด้วยกฎหมายมีสิทธิพกพาอาวุธปืนนั้นไปตามวัชตามควายที่หายในทันทีทันใดได้ หรือกรณีที่คนร้ายเข้ามาลักเอาของในบ้านของเราไป เรามีสิทธิพกพาอาวุธปืนที่มีไว้โดยชอบด้วยกฎหมายออกไปติดตามคนร้ายในทันทีทันใดได้

พิธีกร : ถ้าเราจำเป็นต้องมีอาวุธปืนติดตัวออกไปนอกบ้านเป็นประจำ เช่น เป็นพนักงานเก็บเงิน หรือเป็นผู้ควบคุมขนส่งสิ่งของที่มีค่าเป็นประจำหรือเป็นพ่อค้าเร่ขายของที่มีค่า เช่น เพชรพลอย เป็นต้น อย่างนี้จะมีสิทธิพกปืนเป็นประจำได้ไหมคะ

ตอบ : กรณีไม่ใช่เหตุจำเป็นและเร่งด่วนที่กฎหมายยกเว้นโทษไว้ดังที่กล่าวข้างต้น กรณีนี้ต้องขออนุญาตพกพาเป็นพิเศษ โดยขออนุญาตต่ออธิบดีกรมตำรวจซึ่งมีอำนาจออกใบอนุญาตให้พกอาวุธปืนติดตัวในเขต กรุงเทพมหานคร และทั่วราชอาณาจักร ส่วนผู้ที่มิภูมิลำเนาอยู่ในเขตจังหวัดนั้น ๆ แต่ถ้าจะขอพกพาทั่วราชอาณาจักรต้องขอต่ออธิบดีกรมตำรวจ

พิธีกร : หมายความว่า ผู้ที่ได้รับอนุญาตให้มีอาวุธปืนนั้นจะพกพาออกไปนอกบ้านไม่ได้ เว้นแต่ มีเหตุจำเป็นและเร่งด่วนตามสมควรแก่พฤติการณ์ หรือเมื่อได้รับอนุญาตให้พกพาเป็นพิเศษจากอธิบดีกรมตำรวจหรือผู้ว่าราชการจังหวัด

ตอบ : ใช่แล้วครับ

พิธีกร : ถ้ามีเพื่อนของเราหรือใครก็ตาม มาหาเราที่บ้านและหลงลืมทิ้งปืนไว้ในบ้านเรา แต่ปืนนั้นเป็นปืนมีทะเบียน อย่างนี้เราจะมีคามผิดหรือไม่

ตอบ : ตามพระราชบัญญัติอาวุธปืนฯ ห้ามมิให้บุคคลใดมีอาวุธไว้ในความครอบครองอย่างเด็ดขาด ไม่ว่าอาวุธปืนจะมีทะเบียนหรือไม่มีทะเบียน (ที่ชาวบ้านว่าปืนเถื่อน) ฉะนั้น ถ้าเราจับปืนที่เขา

หลงลืมทิ้งไว้ นั่นเอาไว้ในความครอบครองของเราแล้ว เราก็มีความผิดตามกฎหมาย แม้อาวุธปืนนั้นมีทะเบียน เราก็ยังมีความผิดอยู่นั่นเอง

พิธีกร : สมมุติว่า เราได้รับอนุญาตให้มีอาวุธปืนไว้ในความครอบครองได้แบบนี้ จะมีความผิดด้วยหรือคะ

ตอบ : ก็ยังมีความผิดอยู่นั่นเอง เพราะใบอนุญาตให้มีอาวุธปืนนั้นใช้ได้เฉพาะอาวุธปืนที่เราได้รับอนุญาตเท่านั้นจะนำไปใช้กับอาวุธปืนกระบอกอื่นไม่ได้ อาวุธปืนที่ได้รับอนุญาตแต่ละกระบอกมีเลขหมายของทะเบียนตอกติดอยู่ประจำ

พิธีกร : แล้วเราจะทำอย่างไรละคะ

ตอบ : กรณีเช่นนี้เราต้องรีบแจ้งให้เจ้าของมารับคืนไปโดยเร็วที่สุด เพราะถ้าเจ้าหน้าที่มาพบเข้าแล้วเราจะถูกจับ และเตือนร้อนโดยใช่เหตุ ถ้าเขาไม่มารับหรือไม่สามารถติดต่อกับเขาได้ เราต้องรีบแจ้งต่อเจ้าหน้าที่ตำรวจ กำนัน หรือ ผู้ใหญ่บ้าน ในทันที ชินชักช้าอยู่ละก็อาจจะเตือนร้อนได้

พิธีกร : ถ้าผู้ได้รับอนุญาตให้มีอาวุธปืนถึงแก่กรรม บุตรของเขาหรือทายาทของเขามีสิทธิตามกฎหมายที่จะได้รับอาวุธปืนกระบอกนั้นเป็นมรดก อย่างนี้เขามีสิทธิครอบครองตาม พ.ร.บ. อาวุธปืนฯ หรือไม่

ตอบ : กรณีนี้บุตรหรือทายาทของผู้ตายซึ่งได้รับอาวุธปืนไว้ในความครอบครองจะต้องแจ้งต่อนายทะเบียนท้องที่ภายใน

๓๐ วัน นับแต่วันที่ได้ทราบการตายของผู้ได้รับใบอนุญาต และถ้า บุตรหรือทายาทคนนั้นมีความประสงค์ที่จะมีอาวุธปืนกระบอกนั้น ไว้ในความครอบครอง จะต้องขออนุญาตมีอาวุธปืนต่อนายทะเบียน ท้องที่เสียก่อน เมื่อได้รับอนุญาตแล้วจึงจะมีสิทธิได้รับอาวุธปืน กระบอกนั้นไว้ในความครอบครองได้ การที่มีสิทธิรับมรดกอาวุธปืน ในทางแพ่งแล้วยังไม่ถือว่าเป็นสิทธิครอบครองอาวุธปืนตาม พ.ร.บ. อาวุธปืนฯ

พิธีกร : ถ้าเรามีความประสงค์ให้ผู้อื่นมีและใช้อาวุธปืน หรือ เครื่องกระสุนปืนเพื่อป้องกันรักษาทรัพย์สินของเรา เช่น ให้เฝ้าโกดัง สินค้า เฝ้าดูแลสำนักงาน เป็นต้น อย่างนี้เราจะทำอย่างไร

ตอบ : กรณีนี้เราต้องขออนุญาตเป็นพิเศษจากนายทะเบียน ท้องที่ และผู้ที่จะรับมอบอาวุธปืนที่ได้รับอนุญาตเป็นพิเศษไปใช้นั้นจะต้องมีคุณสมบัติที่นายทะเบียนอาจออกใบอนุญาตให้มีอาวุธปืน ได้ตามกฎหมายด้วย

พิธีกร : กระสุนปืนที่ใช้กับอาวุธปืนที่ได้รับใบอนุญาตแล้ว นั้นจะต้องได้รับอนุญาตจากนายทะเบียนท้องที่หรือไม่

ตอบ : ตามปกตินายทะเบียนท้องที่จะอนุญาตให้มีกระสุนปืน สำหรับใช้กับอาวุธปืนที่ได้รับอนุญาตจำนวนหนึ่งเมื่อเราใช้กระสุน นั้นหมดแล้วต้องขออนุญาตซื้อใหม่เป็นคราว ๆ ไป จะไปซื้อหรือไป หามาเองโดยไม่ได้รับอนุญาตจากเจ้าพนักงานไม่ได้

พิธีกร : ถ้าเราไปซื้อกระสุนปืนจากร้านขายอาวุธปืนและเครื่องกระสุนปืนที่ได้รับอนุญาตตามกฎหมาย แต่เราไม่มีใบอนุญาตให้ซื้อกระสุนปืน อย่างนี้มีความผิดไหมคะ

ตอบ : ผิดครับ ผิดทั้งผู้ซื้อและผู้ขาย

พิธีกร : ถ้าเก็บตกอาวุธปืนที่ซำรุดกัดี หรือกระสุนปืนกัดีได้แล้วเอามาไว้ดูเล่นในบ้านเรา อย่างนี้จะมีความผิดไหมคะ

ตอบ : มีความผิดครับ แม้จะเป็นอาวุธปืนที่ซำรุดใช้ไม่ได้ก็มีความผิด กระสุนปืนมีความผิดถ้าเป็นอาวุธปืน หรือกระสุนปืนที่นายทะเบียนไม่อาจออกใบอนุญาตให้มีไว้ในความครอบครองได้ เช่น ปืนเอ็ม. ๑๖ ปืนคาร์ไบน์ หรือ กระสุนปืนสำหรับใช้กับปืนดังกล่าวยังมีผิดหนักมาก โทษจำคุกถึงตลอดชีวิต หรือจำคุกตั้งแต่ ๒ ปี ถึง ๒๐ ปี

พิธีกร : ลูกระเบิดละคะ

ตอบ : มีความผิดหนักเหมือนกัน โทษจำคุกตลอดชีวิต หรือจำคุกตั้งแต่ ๒ ปี ถึง ๒๐ ปี เช่นกัน

พิธีกร : มีผู้วิพากษ์วิจารณ์ว่า ที่คนร้ายละก็พกอาวุธปืนได้ทั่วราชอาณาจักร ส่วนพลเมืองดีพกบ้างผิดกฎหมาย ท่านมีความเห็นอย่างไรคะ

ตอบ : ก็เป็นความจริงอย่างเขาว่า แต่อย่าลืมนะครับ ถ้าคนร้ายถูกตำรวจจับได้และนำมาฟ้องศาลละก็ คนร้ายก็ถูกลงโทษเหมือนกัน และรู้สึกศาลจะลงโทษหนักกว่าพลเมืองดีที่พกพาอาวุธปืนไปโดยรู้เท่าไม่ถึงการณ์เสียด้วย

พิธีกร : ขอบพระคุณท่านนิยาม ดิฐตานนท์ ที่กรุณาชี้แจงโทษของอาวุธปืนและเครื่องกระสุนปืนให้ประชาชนทราบ ประชาชนจะได้ไม่ถูกจับกุมหรือถูกลงโทษโดยรู้เท่าไม่ถึงการณ์ สุดท้ายนี้ท่านมีอะไรจะแนะนำประชาชนในเรื่องเกี่ยวกับอาวุธปืนและเครื่องกระสุนปืนอีกไหมคะ

ตอบ : มีนิดหน่อยครับ คือ อยากจะแนะนำว่าโทษทัณฑ์เกี่ยวกับอาวุธปืนและกระสุนปืนนี้หนักมาก ถ้าผู้ใดพบเห็นกระสุนปืนคาร์ไบน์ กระสุนปืนเอ็ม. ๑๖ กระสุนปืนอาร์ก้า หรือลูกระเบิด ตกหล่นอยู่ที่ไหนก็ตาม อย่าได้เก็บเอามาไว้หรือเอามาเล่นเลยครับ โทษตามกฎหมายหนักมาก ขนาดจำคุกอย่างต่ำ ๒ ปี ถึง ๒๐ ปี หรือตลอดชีวิต ควรแจ้งให้เจ้าหน้าที่เขาจัดการดีกว่าครับ.

ใช้อาวุธปืนผิด ติดคุกหัวโต

สนทนากับนายนิยม ติวตันทน์
ผู้พิพากษาหัวหน้าคณะในศาลฎีกา

ท่านผู้ฟังคะ อาวุธปืนที่ท่านมีไว้ในความครอบครองโดยถูกต้องตามกฎหมายนั้น ถ้าท่านใช้ในทางที่ผิดโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อ หรือไม่รู้เท่าถึงการนั้นก็ตาม ท่านจะได้รับโทษตามกฎหมาย บางทีอาจจะต้องถูกจำคุก หรืออาจจะได้รับโทษหนักถึงจำคุกตลอดชีวิต หรือประหารชีวิตก็ได้ แล้วแต่ความหนักเบาของการกระทำ และความหนักเบาของความผิดตามที่กฎหมายบัญญัติไว้วันนี้ทางวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทยได้รับความกรุณาจาก นายนิยม ติวตันทน์ ผู้พิพากษาหัวหน้าคณะในศาลฎีกาซึ่งมาสนทนาให้ความรู้เกี่ยวกับเรื่องนี้แก่ท่านผู้ฟัง

พิธีกร: อาวุธปืนที่ประชาชนมีไว้ในความครอบครองโดยถูกต้องตามกฎหมายนั้น ถ้าใช้ในทางที่ผิด โดยจงใจ หรือประมาท

เส้นแล้ว หรือรู้เท่าไม่ถึงการณ์อย่างนี้ จะมีความผิดตามกฎหมาย
ประการใดบ้าง

ตอบ: แหม...คุณ....ครับ คำถามของคุณกว้างเหลือเกิน
ตอบหรืออธิบายกัน ๓ วัน ๗ วัน ยังไม่หมดเลยครับ กรุณาแยกแยะ
ถามเป็นเรื่อง ๆ ซิคครับ

พิธีกร: ประธานโทษค่ะ ดิฉันไม่ค่อยเข้าใจในเรื่องเกี่ยวกับ
กฎหมาย จึงใช้คำถามครอบจักรวาลไป เลยทำให้ท่านตอบลำบาก
ทีนี้จะขอถามโดยยกตัวอย่างที่เกิดขึ้นหรืออาจจะเกิดขึ้นเป็นเรื่อง ๆ ไป

ขอเริ่มต้นด้วยเรื่องยิงปืนในบ้านก่อน เราเกรงว่าลูกระสุนปืน
ที่มีไว้มานานแล้วมันจะดันใช้การไม่ได้ เลยเอามายิงในบ้านของเราเอง
อย่างนี้ผิดกฎหมายไหมคะ

ตอบ: อย่างนี้ผิดครับ แม้แต่ยิงในบ้านของเราเอง ไม่ได้ทำ
ความเสียหายให้แก่ผู้ใดก็มีความผิดตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา
๓๗๖ ซึ่งมีโทษจำคุกไม่เกิน ๑๐ วัน หรือปรับไม่เกิน ๕๐๐ บาท
หรือทั้งจำทั้งปรับ ตามกฎหมายเราเรียกว่าเป็นความผิดฐานยิงปืน
โดยใช้เหตุในเมือง หมู่บ้าน หรือที่ชุมนุมชน

พิธีกร: ถ้าอย่างนั้นจะไปยิงที่ไหนจึงจะไม่มีผิดตามกฎหมาย

ตอบ: ก็ต้องไปยิงที่สนามยิงปืน หรือในสถานที่ที่ไม่ใช่
ในเมือง ไม่ใช่หมู่บ้านหรือไม่ใช่ที่ชุมนุมชน

พิธีกร: ขอบคุณค่ะ ที่กรุณาอธิบายให้หายความสงสัย
ทีนี้สมมติว่าคนร้ายเข้ามาในบ้านเราเราใช้ปืนยิงอยู่ อย่างนี้ผิดกฎหมาย

ไหมคะ

ตอบ: กรณีนี้เป็นกรยิงปืนโดยมีสาเหตุที่จะอ้างได้ตามกฎหมาย การที่คนร้ายเข้ามาในบ้านเรา เรามีสิทธิ์ป้องกันตัวและทรัพย์สินของเรา เรามีเหตุที่จะใช้อาวุธปืนยิงขู่คนร้ายได้จึงไม่มีความผิดต่อกฎหมาย

พิธีกร: หมายความว่า ถ้ามีเหตุที่จะยิงปืนได้ตามกฎหมายก็ไม่มีความผิด แต่ถ้าไม่มีเหตุที่จะใช้อาวุธปืนยิงได้ตามกฎหมายก็มีความผิดใช่ไหมคะ

ตอบ: เป็นความเข้าใจที่ถูกต้องแล้วครับ

พิธีกร: สมมุติว่า เราทะเลาะกับคนข้างบ้าน เขาด่าเรา อย่างหยาบ ๆ คาย ๆ เราโมโห เลยใช้ปืนยิงขู่เขา โดยยิงขึ้นฟ้า กระสุนไม่ถูกตัวเขาและไม่ถูกทรัพย์สินของเขา อย่างนี้มีความผิดไหม

ตอบ: มีความผิดครับ เรียกว่าความผิดฐานทำให้ผู้อื่นเกิดความกลัว หรือความตกใจโดยการขู่เข็ญ ตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา ๓๕๒ มีโทษจำคุกไม่เกิน ๑ เดือน หรือปรับไม่เกิน ๑,๐๐๐ บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

พิธีกร: นอกจากจะมีความผิดอย่างที่ท่านกล่าวแล้ว ยังจะมีความผิดตามกฎหมายบทใดอีก

ตอบ: ยังมีความผิดตามกฎหมายอีกบทหนึ่งครับ คือฐานยิงปืนในหมู่บ้านโดยไร้เหตุตามที่กล่าวข้างต้น เป็นความผิดตามกฎหมายสองบทหรือสองมาตรานะครับ นอกจากนี้ผู้เสียหายเขาอาจจะกล่าวหาเราฐานพยายามฆ่าก็ได้

พิธีกร: ก็เราไม่ได้เจตนาจะฆ่าเขานี้คะ เพียงแต่ขู่เขา ไม่ใช่

เขามาก้าวร้าวหยาบคายต่อเราอีกเท่านั้น

ตอบ: ข้อแก้ตัวที่คุณกล่าวมานั้นเป็นเรื่องที่จะต้องไปแก้ตัวต่อพนักงานสอบสวน และถ้าถูกฟ้องที่ศาล ก็จะต้องไปแก้คดีที่ศาลก่อนความยุ่งยากลำบากให้แก่ตัวเอง กว่าจะเสร็จคดีก็อาจจะใช้เวลาแรมเดือน หรือแรมปีก็ได้ ต้องเสียเงินเสียค่าจ้างทนายว่าความแก้คดี และระหว่างที่ดำเนินคดีอยู่นั้นอาจจะถูกพนักงานสอบสวนขังไว้ในระหว่างสอบสวน หรือศาลขังไว้ในระหว่างพิจารณาคดีก็ได้

พิธีกร: ท่านผู้ฟังคะ ท่านคงเข้าใจแล้วว่า การใช้อาวุธปืนโดยไม่ระมัดระวังอย่างกรณีที่ยกตัวอย่างข้างต้น มีความผิดเพียงใด และท่านอาจจะได้รับความลำบากเนื่องจากถูกกล่าวหาเพิ่มขึ้นจากข้อหาที่เป็นจริงก็ได้ ฉะนั้นท่านควรระมัดระวังอย่าใช้อาวุธปืนโดยไม่มีเหตุตามกฎหมายนะคะ

ที่นี่ยากจะขอเรียนถามว่า ถ้ามีคนมาพาลหาเรื่องกับเราและทะเลาะได้เสียงกันจนกระทั่งเกิดชกต่อยกันขึ้น เราสู้เขาไม่ได้จึงชักอาวุธปืนที่พกไว้ขึ้นมาขู่เพื่อไม่ให้เขาทำร้ายเราดังนี้ จะมีความผิดไหมคะ

ตอบ: กรณีนี้เป็นความผิดฐานชักหรือแสดงอาวุธในการวิวาทต่อผู้มีโทษตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๓๗๕ คือจำคุกไม่เกิน ๑๐ วัน หรือปรับไม่เกิน ๕๐๐ บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

พิธีกร: ในกรณีที่วิวาทชกต่อยกันดังกล่าวแล้ว ถ้าเราชักอาวุธปืนขึ้นมาขู่แล้วเขายังไม่หยุดทำร้ายเรา เขายังเข้ามาทำร้ายเราอีก เราจึงใช้อาวุธปืนยิงถูกเขาบาดเจ็บหรือตาย อย่างนี้เราจะมีความผิดหรือไม่

ตอบ: กรณีอย่างนี้มีความผิดครับ ถ้ายิงเขาบาดเจ็บก็มี

ความผิดฐานทำร้ายร่างกายและฐานพยายามฆ่า ถ้ายิงเขาตายก็มีความผิดฐานฆ่าคน ซึ่งมีโทษถึงประหารชีวิต จำคุกตลอดชีวิตหรือจำคุกตั้งแต่ ๑๕ ปี ถึง ๒๐ ปี

พิธีกร: ตามความเข้าใจของชาวบ้าน เข้าใจว่ากรณีอย่างนี้เป็นกรณีกองกันตัว เพราะเขาจะมาทำร้ายเรา เหตุใดจึงมีความผิด

ตอบ: กรณีอย่างนี้ไม่ใช่เป็นเรื่องป้องกันตัว เพราะเราสมัครใจเข้าวิวาททำร้ายกับเขา เรียกง่าย ๆ ว่าสมัครใจก่อเหตุกับเขาด้วย จะอ้างมาเป็นข้อป้องกันตัวให้พ้นจากความผิดตามกฎหมายไม่ได้

พิธีกร: แล้วอย่างไรจึงจะถือได้ว่าเป็นการป้องกันตัวละคะ

ตอบ: การที่จะถือได้ว่าเป็นการป้องกันตัวตามกฎหมายได้นั้น เราจะต้องไม่รวมก่อเหตุกับเขาด้วย ทางฝ่ายเขาจะต้องเป็นผู้ก่อเหตุฝ่ายเดียวเท่านั้น เช่น เราไปรับประทานอาหารในร้านขายอาหารกับเพื่อน เราคุยกันเอะอะเสียงดัง คนข้างโต๊ะเกิดเขม่นเข้ามาทำร้ายเรา เราจึงทำร้ายเขาเป็นการโต้ตอบอย่างนี้จึงจะถือได้ว่าเป็นการป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมาย

พิธีกร: ก็เรากับพวกส่งเสียงเอะอะ ทำให้เขาเกิดความรำคาญ ไม่ถือได้ว่าเป็นฝ่ายก่อเหตุหรือคะ

ตอบ: เพียงแต่ส่งเสียงเอะอะ ทำให้เขาเกิดความรำคาญ ยังไม่ถือได้ว่าเป็นการก่อเหตุ แต่อย่าล้ำเส้นเลยไปนะครับ ถ้าล้ำเส้นเลยไปทำตีทำต่อยกับเขา หรือว่าเขาด่าเรา เราก็ด่าตอบเขาก็เลยเข้าชกต่อยหรือทำร้ายเอา อย่างนี้ถือได้ว่าเรามีส่วนก่อเหตุด้วย จะอ้างป้องกันตัวตามกฎหมายไม่ได้

พิธีกร : ท่านผู้ฟังคะ ยังมีเรื่องที่จะสนทนากันถึงความผิดฐานใช้อาวุธปืนในทางที่ผิดต่อกฎหมายอีกมากมายหลายเรื่อง แต่เสียดาบที่เวลาของเราในวันนี้หมดเสียแล้ว โอกาสหน้าจะได้เชิญท่านนิยมนิตวุฒานนท์ ผู้พากษาหัวหน้าคณะในศาลฎีกามาสนทนาให้ความรู้แก่เราในเรื่องเหล่านี้อีกสำหรับวันนี้ขอยุติเพียงแค่นี้ก่อน.

ฆ่าผู้อื่น

สนทนากับนายรุ่งโรจน์ รื่นเริงวงศ์

สวัสดิ์คะ ท่านผู้ฟังที่เคารพ ถ้าท่านผู้ฟังอ่านหนังสือพิมพ์จะพบว่าข่าวฆ่ากันตายจะท้อปืดติดอันดับมีให้อ่านกันทุกวัน สาเหตุที่ฆ่ากันก็มีร้อยแปดทั้งเรื่องทะเลาะวิวาท เรื่องชู้สาว ขัดผลประโยชน์ทางการค้า หรือหักหลังในเรื่องการค้าของผิดกฎหมายซึ่งเรื่องการฆ่ากันตายนี้มีความผิดตามกฎหมายและมีโทษสูงมาก อาจถูกประหารชีวิต จำคุกตลอดชีวิต หรืออย่างน้อยก็ต้องถูกจำคุกตั้งแต่ ๑๕ ปี ถึง ๒๐ ปี เพื่อให้ท่านผู้ฟังบางท่านได้มีความรู้เรื่องของการฆ่าผู้อื่น ทางรายการกฎหมายชาวบ้าน ของศูนย์ผลิตรายการสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย จึงได้เชิญนายรุ่งโรจน์ รื่นเริงวงศ์ ผู้พิพากษาประจำกระทรวง ช่วยราชการสำนักงานส่งเสริมงานตุลาการกระทรวงยุติธรรมมาสนทนาพูดคุยเพื่อให้ความรู้แก่ท่านผู้ฟังทางบ้านนะคะ

พิธีกร : สวัสดิ์คะ คุณรุ่งโรจน์

ตอบ : สวัสดีครับ คุณเตือนใจ

พิธีกร : ก่อนอื่นดิฉันขอเรียนถามคุณรุ่งโรจน์ว่า ความผิดฐานฆ่าผู้อื่นนั้น มีหลักเกณฑ์อย่างไรคะ

ตอบ : ความผิดฐานฆ่าผู้อื่นนั้น ประมวลกฎหมายอาญามาตราที่ ๒๘๘ บัญญัติไว้ว่า “ผู้ใดฆ่าผู้อื่น ต้องระวางโทษประหารชีวิต จำคุกตลอดชีวิต หรือจำคุกตั้งแต่ ๑๕ ปี ถึง ๒๐ ปี ”

พิธีกร : กฎหมายวางหลักเกณฑ์ไว้สั้นมากนะคะ คุณรุ่งโรจน์ จะกรุณาอธิบายให้ละเอียดหน่อยได้ไหมคะ

ตอบ : ได้ครับ

พิธีกร : คำว่า ฆ่า หมายถึงอะไรคะ

ตอบ : ฆ่า คือ การทำให้ตาย จะทำด้วยวิธีใด ๆ ก็ได้ เช่น ใช้ปืนยิง ใช้มีดแทง ขวางด้วยระเบิด แทงด้วยหลาว หอก ใช้หม้อนทุบ หรือชกต่อย กระทั่งให้ตายก็ได้ทั้งนั้น

พิธีกร : แล้วการหลอกให้เขากินยาพิษ ให้งูกัด ปล่อยเชื้อโรค หลอกให้ตกน้ำจมน้ำตาย อย่างนี้ ถือว่าเป็นการฆ่าไหมคะ

ตอบ : เป็นการฆ่าทั้งนั้นแหละครับ พุดง่าย ๆ คือ ไม่ว่าจะทำอย่างไรก็ตามถ้าเป็นเหตุที่ทำให้ผู้อื่นตายถือว่าเป็นการฆ่าทั้งนั้น

พิธีกร : นาย ก.มีเจตนาจะฆ่านาย ข. จึงใช้มีดแทงนาย ข. ถูกที่ลำตัวนาย ข. หลายแห่ง แต่นาย ข. ไม่ตายเพียงแต่ได้รับบาดเจ็บ

ต่อมาอีก ๒ เดือน นาย ข. จึงถึงแก่ความตาย เพราะบาดแผลที่ถูกแทงนั้นเป็นบาดทะยัก อย่างนี้ นาย ก. มีความผิดฐานฆ่านาย ข. ไหมคะ

ตอบ : อย่างนี้ นาย ก. มีความผิดฐานฆ่านาย ข. เพราะความตายของนาย ข. เป็นผลโดยตรงจากการกระทำของนาย ก. แม้จะตายเพราะรักษาบาดแผลไม่ดี นาย ก. ก็จะนำมาแก้ตัวไม่ได้

พิธีกร : ถ้านาย ก. แทงนาย ข. ได้รับบาดเจ็บ ขณะที่นาย ข. เดินทางไปรักษาบาดแผล ระหว่างทางถูกรถชนตาย อย่างนี้ นาย ก. มีความผิดฐานฆ่านาย ข. ไหมคะ

ตอบ : กรณีนี้ นาย ก. มีความผิดฐานพยายามฆ่านาย ข. เพราะได้กระทำไปตลอดแล้ว แต่นาย ข. ไม่ตายสมดังเจตนาของนาย ก. นาย ก. ต้องรับโทษ ๒ ใน ๓ ของความผิดฐานฆ่าผู้อื่น แต่ไม่เป็นความผิดฐานฆ่านาย ข. สำเร็จ แม้การที่นาย ข. ถูกรถชนตายนั้นมีเหตุมาจากการถูกนาย ก. แทง แต่ก็เป็นผลที่ไกลกว่าเหตุ เนื่องจากการถูกรถชนตายนั้นไม่ใช่ผลโดยตรงจากการแทงของนาย ก. แต่เป็นเหตุใหม่ที่เกิดขึ้นโดยไม่คาดหมาย

พิธีกร : นาย ก. ต้องการให้นาย ข. ตาย นาย ก. จึงไปเบี๊ยกความอันเป็นเท็จต่อศาลว่านาย ข. ช่มชู้และฆ่านาง ค. จนนาย ข. ถูกศาลลงโทษประหารชีวิต อย่างนี้ นาย ก. มีความผิดฐานฆ่านาย ข. ไหมคะ

ตอบ : อันนี้ นาย ก. ไม่มีความผิดฐานฆ่านาย ข. แม้จะเป็น

ผลจากการเบิกความเท็จของนาย ก.ก็ตาม แต่เรื่องนี้เป็นเรื่องการใช้ดุลพินิจของศาล ถือว่าไม่ใช่ผลโดยตรงจากการกระทำของนาย ก. แต่นาย ก.มีความผิดฐานเบิกความเท็จ

พริิกร : แล้วเรื่องการลงของ เช่น นาย ก.คิดว่าตัวเองหนักเหนียวยังไม่เข้าจึงให้นาย ข.ทดลองยิง นายข.จึงใช้ปืนยิงนาย ก.ถึงแก่ความตายอย่างนี้ นาย ข.มีความผิดฐานฆ่านาย ก.ไหมคะ

ตอบ : ผิดสิครับ ศาลไม่ยอมให้ผู้กระทำอ้างเรื่องอยู่ยงคงกะพันมาแก้ตัวให้พ้นผิดเพราะถือว่าเป็นการเชื่อที่ปราศจากเหตุผล เป็นเรื่องมงาย ใครอย่าแผลงไปลองเข้าละ ติดคุกมานักต่อนักแล้ว

พริิกร : นาย ก. รู้ว่า นาง ข. เป็นโรคหัวใจ นาย ก. ต้องการให้นาง ข. ตาย จึงแกล้งแต่งเป็นผีไปหลอกนาง ข. นาง ข. ตกใจช็อคตาย อย่างนี้ นาย ก. มีความผิดฐานฆ่านาง ข. หรือเปล่าคะ

ตอบ : มีความผิดฐานฆ่านาง ข.ครับ เพราะนาย ก.รู้ว่านาง ข.เป็นโรคหัวใจยังไปหลอกให้ช็อคตาย ถือว่าความตายของนาง ข. เป็นผลโดยตรงจากการหลอกของนาย ก. แต่ถ้านาย ก. ไม่รู้ว่านาง ข. เป็นโรคหัวใจ ตั้งใจจะล่อนาง ข. เล่น แต่นาง ข. ช็อคตายอย่างอย่างนี้ นาย ก. ไม่มีความผิดฐานฆ่านาง ข. เพราะขาดเจตนา แต่อาจมีความผิดฐานฆ่านาง ข. ตายโดยประมาทก็ได้

พริิกร : แล้วคำว่าผู้อื่นนั้น หมายถึงใครบ้างนะคะ

ตอบ : คำว่า ผู้อื่น หมายถึงใครก็ได้้นอกจากตัวผู้กระทำผิดเอง ผู้อื่นนั้นจะต้องมีสภาพบุคคลถือเป็นผู้ที่มีชีวิตอยู่ ถ้าทำกับคนที่ตายแล้วก็ไม่มีผิด

พริ่กร : แล้วทารกที่อยู่ในครรภ์มารดาละคะ สมมุติว่านาง ก. ต้องการฆ่าทารกที่อยู่ในครรภ์ของนาง ข. เพราะไม่ต้องการให้ทารกนั้นเกิดมา นาง ก. จึงให้ยาพิษนาง ข. กิน นาง ข. จึงแท้งลูกออกมา อย่างนี้ นาง ก. มีความผิดฐานฆ่าทารกในครรภ์ของนาง ข. ไหมคะ

ตอบ : นาง ก. ไม่มีความผิดฐานฆ่าทารกในครรภ์มารดา เพราะทารกนั้นยังไม่มีสภาพบุคคล แต่นาง ก. มีความผิดฐานทำให้ผู้อื่นแท้งลูก

พริ่กร : ในตัวอย่างเดิม ถ้านาง ก. เอาเม็ดแตงนาง ข. คมมีดแทงเด็กในครรภ์ คนเอนาง ข. ไปโรงพยาบาล แพทย์ผ่าตัดช่วยเด็กเกิดออกมาได้อย่างปลอดภัย อย่างนี้ นาง ก. มีความผิดหรือไม่คะ

ตอบ : ตอบกรณีนี้ นาง ก. มีความผิดฐานพยายามฆ่าทารกในครรภ์มารดา และมีความผิดฐานพยายามฆ่านาง ข. ด้วย แต่ไม่มีความผิดฐานทำให้นาง ข. แท้งลูก เพราะการแท้งลูกนั้นต้องเป็นการทำให้ทารกคลอดออกมาโดยไม่มีชีวิต ถ้าคลอดออกมาแล้วทารกมีชีวิตไม่ถือว่าเป็นการทำแท้งลูก

พริ่กร : แหมรู้สึกว่าจะสับสนพอคุณะคะ คุณรุ่งโรจน์จะให้เหตุผลหน่อยได้ไหมคะว่าการ ณีนี้ต่างกับการ ณีให้ยาพิษแล้วทารกคลอดออกมาตายอย่างไร

ตอบ : ครับ ที่ต่างกันเพราะกรณีหลังนี้ทารกคลอดออกมาแล้วมีชีวิตอยู่ ตามกฎหมายถือว่าทารกนั้นมีสภาพบุคคลแล้ว การที่นาง ก. แท้งหวังจะให้ทารกนั้นตาย แต่ทารกไม่ตายจึงมีความผิดฐานพยายามฆ่าทารกนั้น

พิธีกร : ถ้าหากทารกนั้นตายในครรภ์แล้วจึงคลอดออกมา กับคลอดออกมามีชีวิตอยู่สัก ๒-๓ วัน แล้วจึงตาย จะมีผลต่างกันไหมคะ

ตอบ : มีผลต่างกันมากครับ ถ้าตายในครรภ์แล้วจึงคลอดออกมาถือว่าเป็นการทำแท้ง แต่ถ้าคลอดออกมา ๒-๓ วัน แล้วตาย นาง ก. มีความผิดฐานฆ่าทารกนั้น เพราะทารกนั้นมีสภาพบุคคลแล้ว และการตายก็ตายเนื่องจากการแท้งของนาง ก. นาง ก. ต้องรับโทษฐานฆ่าคนตาย

พิธีกร : แหมไม่ใช่ง่าย ๆ นะคะ ขอขอบคุณ คุณรุ่งโรจน์ ที่กรุณาให้ความสว่างแก่ดิฉัน และท่านผู้ฟังทางบ้าน ปัญหาสุดท้ายนี้ ดิฉันนอยากรจะเรียนถามคุณรุ่งโรจน์ ก็คือการฆ่าผู้อื่นนั้น ผู้กระทำความผิดจะต้องมีเจตนาใช่ไหมคะ

ตอบ : ใช่ครับ

พิธีกร : คุณรุ่งโรจน์ จะกรุณาอธิบายคำว่าเจตนาได้ไหมคะว่า มันหมายความว่าอย่างไร

ตอบ : คำว่าเจตนาในทางกฎหมายหมายถึง การกระทำที่รู้สึกสำนึกในขณะที่จะกระทำและในขณะเดียวกันก็ประสงค์ต่อผลหรือยอมเสี่ยงเห็นผลในการกระทำนั้น ยกตัวอย่าง เช่น นาย ก. ต้องการฆ่านาย ข. จึงใช้ปืนยิงนาย ข. ในขณะยิงนั้น นาย ก. รู้ว่ายิงนาย ข. และมีความประสงค์ให้นาย ข. ตาย เมื่อนาย ข. ตายสมดังความประสงค์ของนาย ก. เช่นนี้ถือว่า นาย ก. ได้ฆ่านาย ข. ตายโดยเจตนา พุดให้เข้าใจง่าย ๆ คำว่าเจตนาในนี้ หมายถึง การกระทำโดยตั้งใจนั่นเอง

พิธีกร : สรุปแล้ว คำว่า เจตนา นั้น คือ การกระทำโดยตั้งใจนั่นเอง ถ้าทำโดยไม่ตั้งใจ เช่น ไม่ตั้งใจขับรถชนคน แต่ผลออกไปชนคนตาย อย่างนี้ไม่ถือว่าเป็นการกระทำโดยเจตนาใช่ไหมคะ

ตอบ : ใช่แล้วครับ

พิธีกร : แล้วเราจะรู้ได้อย่างไรละคะว่า ใครทำโดยตั้งใจหรือไม่ตั้งใจ เพราะเป็นเรื่องของความรู้สึกที่อยู่ภายใน บางครั้งคนที่กระทำผิดตั้งใจกระทำผิด แต่ปฏิเสธว่าทำโดยไม่ตั้งใจ เราจะพิสูจน์ได้อย่างไรคะ

ตอบ : กฎหมายเขาถือหลักกรรมเป็นเครื่องชี้เจตนา โดยดูจากพฤติการณ์ต่าง ๆ ของผู้กระทำผิดประกอบ แล้วเราจะสันนิษฐานได้ว่า เขากระทำโดยตั้งใจหรือไม่ตั้งใจ

พิธีกร : พฤติการณ์ต่าง ๆ เหล่านั้นมีอะไรบ้างคะ

ตอบ : เราต้องดูข้อเท็จจริงหลายอย่างประกอบกัน เช่น ประการแรกดูจากอาวุธที่ใช้ทำร้าย ถ้าเป็นอาวุธร้ายแรงที่ทำอันตรายถึงแก่ชีวิตได้ เช่น ปืน ระเบิด มีด ขวาน เป็นต้น เราจะถือว่า มีเจตนาฆ่า

ประการที่สอง ดูจากบาดแผลว่า ทำร้ายตรงจุดสำคัญหรือไม่ ถ้าทำตรงจุดสำคัญ เช่น หน้าอก ศีรษะ ท้อง เช่นนี้ ถือว่ามีเจตนาฆ่า

ประการที่สาม ดูจากลักษณะการกระทำว่าทำอย่างรุนแรงหรือ

ไม่ จำนวนครั้งที่กระทำมีมากหรือไม่ ถ้าทำอย่างรุนแรง และมาก
ครั้ง ถือว่ามีเจตนาฆ่า

ประการที่สี่ ดูจากเหตุแวดล้อมอื่น เช่น ดูว่ามีสาเหตุกันมา
ก่อนหรือไม่ ถ้ามีสาเหตุกันมาก่อนอาจจะทำให้เชื่อว่า มีเจตนาฆ่า
เป็นต้น

พินิจ : ขอขอบคุณ คุณรุ่งโรจน์มากคะ ท่านผู้ฟังคะ เวลา
ของรายการของเราก็หมดลงแล้วนะคะ เท่าที่สนทนากับคุณรุ่งโรจน์
มานั้น คงจะให้ความรู้แก่ท่านผู้ฟังทางบ้านบ้างนะคะ โอกาสหน้า
ทางรายการกฎหมายชาวบ้านของเราจะได้เรียนเชิญคุณรุ่งโรจน์ มา
สนทนาเรื่องความผิดเกี่ยวกับชีวิตร่างกาย เรื่องอื่น ๆ อีก สำหรับวันนี้
สวัสดีค่ะ.

ศาลภาษีอากร

สนทนากับนายสุรศักดิ์ กิตติพงษ์พัฒนา
ผู้พิพากษาประจำกระทรวง
ช่วยราชการสำนักงานส่งเสริมงานตุลาการ

พิธีกร : สวัสดีค่ะ ท่านผู้ฟังที่เคารพรักทุกท่าน ดิฉันเชื่อว่า รัฐบาลทุกรัฐบาลมีจุดมุ่งหมายในการบริหารประเทศที่สำคัญประการหนึ่งคือ พยายามทำให้ประชาชนมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น แต่การกระทำดังกล่าวจะสำเร็จผลได้รัฐบาลจำเป็นต้องใช้เงิน ดังนั้น จึงจำเป็นต้องมีรายได้ รัฐบาลจึงต้องมีวิธีการในการแสวงหารายได้ด้วยวิธีการต่างๆ โดยชอบด้วยกฎหมาย วิธีการแสวงหารายได้ที่สำคัญที่สุดและได้เป็นจำนวนมากที่สุดคือ การจัดเก็บภาษีอากร

เมื่อพูดถึงคำว่า “ภาษีอากร” เชื่อว่าหลายคนพากันสะดุ้ง หลายคนพากันสงสัยว่ารัฐบาลเก็บภาษีไปทำไม หลายคนมีความข้องใจว่าการเก็บภาษีของรัฐบาลไม่เป็นธรรม หลายคนเห็นว่ากรมสรรพากรเก็บภาษีในบางเรื่องรุนแรงเกินไป จึงมีประชาชนผู้เสียภาษีจำนวนมากไม่น้อยที่นำคดีเกี่ยวกับเรื่องภาษีอากรนี้ไปฟ้องร้องต่อศาลขอให้พิ-

จารย์ให้ความเป็นธรรม ก็นับว่าพออ่อนบรรเทาความข้องใจของผู้เสียภาษีลงไปได้บ้าง แต่น่าจะมีวิธีการอะไรสักอย่างหนึ่งที่ดีที่สุดซึ่งจะสามารถทำให้ประชาชนผู้เสียภาษีเกิดความมั่นใจอย่างแท้จริงว่าเขาจะได้รับความเป็นธรรมในการเสียภาษี วันนี้จึงได้เชิญ นายสุรศักดิ์ กิตติพงษ์พัฒนา ผู้พิพากษาประจำกระทรวง ซึ่งช่วยราชการอยู่ที่กองวิชาการ สำนักงานส่งเสริมงานตุลาการ มาพูดคุยกับท่านผู้ฟังเกี่ยวกับเรื่องนี้ สวัสดิ์ค่ะ คุณสุรศักดิ์

ตอบ: สวัสดิ์ครับ

พิธีกร: ขอดถามปัญหาแรกเลยนะคะว่า เหตุผลสำคัญของ การจัดเก็บภาษีนั้นเพื่ออะไรคะ

ตอบ: เหตุผลหลักจริงๆ ก็ตามที่ท่านพิธีกรได้เรียนให้ท่านผู้ฟังทราบไปตั้งแต่ตอนต้นแล้วนะคะ คือเพื่อนำมาใช้ในการบริหารประเทศเพื่อให้ประชาชนมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น แต่ถ้าจะกล่าวให้ละเอียดลงไปอีกก็คือว่า การจัดเก็บภาษีอากรนั้นมีจุดมุ่งหมายสำคัญ ๔ ประการคือ ๑. เพื่อหารายได้มาผลิตสินค้าสาธารณะ ๒. เพื่อให้เกิดความ เป็นธรรมในการกระจายรายได้ประชาชน ๓. เพื่อรักษาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจ และ ๔. เพื่อการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศ

พิธีกร: มีประชาชนผู้เสียภาษีเป็นจำนวนไม่น้อยต่างพูดกันว่า ภาษีนั่นเก็บกันจนตายเลย ถ้ายังมีชีวิตอยู่ก็ต้องเสียภาษีร่ำไป นอกจากนี้ การเก็บภาษีของรัฐบาลบางครั้งยังไม่เป็นธรรมอีกด้วย คิดว่าจะมีวิธีแก้ที่เหมาะสมอย่างไรหรือไม่คะ

ตอบ: จริงครับ ที่ว่าหนี้ภาษีเก็บกันไม่มีที่สิ้นสุด ความจริงไม่ใช่เก็บแค่ตายนะครับ ตายไปแล้วก็ต้องเสียภาษีต่อไป คือกองมรดกต้องรับผิดชอบในหนี้ภาษีที่ติดค้างอยู่ ส่วนที่ว่าบางครั้งรัฐเก็บภาษีไม่เป็นธรรมนั้นก็เป็นเรื่องของกฎหมายภาษีที่บัญญัติขึ้นและการตีความกฎหมายที่ยังเป็นที่สงสัยนั้น อย่างเช่นในขณะนี้ที่เป็นข่าวอยู่ในหน้าหนังสือพิมพ์บ่อยๆ คือ การเสียภาษีเงินได้ของลูกจ้างโดยนายจ้างเป็นผู้เสียให้ และในเรื่องอื่นๆ อีก ทำให้เกิดการโต้แย้งกันขึ้นระหว่างผู้เสียภาษีกับกรมสรรพากร ซึ่งเป็นตัวแทนของรัฐ ดังนั้นจึงจำเป็นต้องมีคนกลางเป็นผู้ให้ความเป็นธรรมตัดสินว่าความจริงควรเป็นอย่างไร คนกลางนั้นผมคิดว่าคงหนีไม่พ้นศาลสถิตยุติธรรม

พิธีกร: เคยได้ยินหลายคนบ่นกันว่า คดีภาษีอากรที่ขึ้นถึงศาลในขณะนี้ค่อนข้างล่าช้า ไม่ทราบว่าเป็นเพราะเหตุใดคะ

ตอบ: คดีภาษีอากรมีลักษณะพิเศษแตกต่างจากคดีแพ่งธรรมดา ประการแรกทีเดียวคดีภาษีอากรมีเป็นจำนวนมากเพราะทุกคนต้องเสียภาษี ประการที่สองกฎหมายภาษีอากรมีลักษณะค่อนข้างซับซ้อน โดยเฉพาะประมวลรัษฎากร บางมาตราอ่านหลายเที่ยวแล้วยังไม่เข้าใจ ประการที่สามกฎหมายภาษีอากรมีการแก้ไขกันอยู่เสมอๆ ตามความเหมาะสมและตามนโยบายของรัฐบาล ทำให้มีการตีความอุดช่องว่างที่เกิดขึ้น เกิดมีปัญหาโต้แย้งกัน ระหว่างกรมสรรพากรกับผู้เสียภาษีว่าตีความอย่างไรจึงจะถูกต้องตามที่กล่าวมา

จึงเห็นได้ว่าคดีภาษีอากรนั้นมีอะไรหลายๆ อย่างแตกต่างจากคดีแพ่งทั่วไป การที่จะให้คดีภาษีอากรได้รับการพิจารณาให้รวดเร็วจึงจำเป็นต้องมีศาลเฉพาะขึ้น และผู้พิพากษาที่พิจารณาพิพากษาคดีก็ควรเป็นผู้พิพากษาที่มีความรู้ความชำนาญทางกฎหมายภาษีอากรเป็นพิเศษ

พิธีกร : ไม่ทราบว่าการกระทรวงยุติธรรมมีโครงการเกี่ยวกับการปรับปรุงแก้ไขเรื่องนี้อย่างไรบ้างหรือไม่คะ

ตอบ : กระทรวงยุติธรรมตระหนักถึงความต้องการของประชาชนในเรื่องนี้ ขณะนี้จึงได้เสนอร่างพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลภาษีอากรและวิธีพิจารณาคดีภาษีอากรในนามของรัฐบาลต่อสภาผู้แทนราษฎรเพื่อพิจารณาแล้ว เฝอญสภูปิดสมัยประชุมร่างพระราชบัญญัติดังกล่าว ตอนนี้อยู่ระหว่างการพิจารณาของสภาผู้แทนราษฎรครับ

พิธีกร : ร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้ถ้าผ่านออกมาเป็นกฎหมายจะก่อให้เกิดความแตกต่างเกี่ยวกับเรื่องภาษีอากรจากที่เป็นอยู่ในขณะนี้บ้าง

ตอบ : หลักการใหญ่ๆ ของร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้ก็คือ จะมีการจัดตั้งศาลภาษีอากรขึ้นในลักษณะเป็นศาลชำนาญพิเศษ มีอำนาจพิจารณาพิพากษาเฉพาะคดีภาษีอากรทุกชนิด แทนศาลยุติธรรมตามปกติที่มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีภาษีอากรอยู่ในขณะนี้ อันได้แก่ ศาลแพ่ง ศาลแพ่งธนบุรี ศาลจังหวัดต่างๆ และศาลแขวง

พิธีกร : เป็นท่านเองเดียวกันกับศาลแรงงานที่มีอำนาจพิจารณาคดีแรงงานโดยเฉพาะในขณะนี้หรือเปล่าคะ

ตอบ : ใช่ครับ หลักการเดียวกัน เพียงแต่ศาลภาษีอากรเกี่ยวข้องกับคดีภาษีอากร แต่ศาลแรงงานเกี่ยวกับคดีแรงงาน

พิธีกร : ขอให้ช่วยสรุปหน่อยได้ไหมคะว่า ศาลภาษีอากรมีอำนาจพิจารณาคดีประเภทใดบ้าง

ตอบ : ศาลภาษีอากรมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีแพ่งเกี่ยวกับภาษีอากรในเรื่องต่อไปนี้ ๑. คดีอุทธรณ์คำวินิจฉัยของเจ้าพนักงานหรือคณะกรรมการตามกฎหมายเกี่ยวกับภาษีอากร ๒. คดีพิพาทเกี่ยวกับสิทธิเรียกร้องของรัฐในหนี้ค่าภาษีอากร ๓. คดีพิพาทเกี่ยวกับการขอคืนค่าภาษีอากร ๔. คดีพิพาทเกี่ยวกับสิทธิหรือหน้าที่ตามข้อผูกพันซึ่งได้ทำขึ้นเพื่อประโยชน์แก่การจัดเก็บภาษีอากร และ ๕. คดีที่มีกฎหมายบัญญัติให้อยู่ในอำนาจศาลภาษีอากร สรุปง่ายๆ ก็คือ เรื่องภาษีอากรทุกชนิดพิจารณาโดยศาลภาษีอากรทั้งนั้น

พิธีกร : ถ้ากรมสรรพากรหรือผู้เสียภาษีไม่ต้องการนำคดีไปสู่ศาลภาษีอากร จะไปฟ้องยังศาลแพ่ง ศาลจังหวัดหรือศาลแขวงที่มีเขตอำนาจจะได้ไหมคะ

ตอบ : ไม่ได้ครับ ร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้บัญญัติไว้เลยว่า เมื่อศาลภาษีอากรเปิดทำการแล้ว ห้ามมิให้ศาลชั้นต้นอื่นได้รับคดีที่อยู่ในอำนาจของศาลภาษีอากรไว้พิจารณาพิพากษา

พิธีกร : ถ้าเกิดเป็นปัญหาขึ้นละคะว่า คดีที่โจทก์ต้องการฟ้องนั้นอยู่ในอำนาจของศาลภาษีอากรหรือไม่ จะทำอย่างไร

ตอบ: ถ้ามีปัญหาว่าคดีใดจะอยู่ในอำนาจของศาลาชีอารหรือศาลยุติธรรมอื่นไม่ว่าปัญหานั้นจะเกิดขึ้นในศาลาชีอารหรือศาลยุติธรรมอื่น ผู้ที่จะวินิจฉัยชี้ขาดคือประธานศาลฎีกา และคำวินิจฉัยชี้ขาดนั้นเป็นที่สุด

พิธีกร: ศาลาชีอารที่จะจัดตั้งขึ้นนี้ถือเป็นศาลชั้นใดคะ

ตอบ: ถือเป็นศาลชั้นต้นครับ

พิธีกร: ถ้าร่างพระราชบัญญัตินี้ผ่านออกมาเป็นกฎหมายจะจัดตั้งศาลาชีอารขึ้นที่วราชอาณาจักรเลยใช่ไหมคะ

ตอบ: เนื่องจากงบประมาณของประเทศมีจำกัด ในขั้นแรกจะจัดตั้งศาลาชีอารกลางขึ้นในกรุงเทพมหานครก่อนครับ โดยให้มีอำนาจตลอดเขตกรุงเทพมหานครและจังหวัดใกล้เคียงอีก ๕ จังหวัด ได้แก่ สมุทรสาคร สมุทรปราการ นครปฐม นนทบุรี และ ปทุมธานี

พิธีกร: ตามที่ว่าจะไม่เป็นการไม่ให้ความเป็นธรรมแก่ผู้เสียหายในต่างจังหวัดหรือคะ เพราะผู้เสียหายในต่างจังหวัดนอกเหนือจาก ๕ จังหวัดที่กล่าวมาแล้วจะไม่ได้ใช้บริการของศาลาชีอารกลาง

ตอบ: ไม่หรอกครับ โครงการจัดตั้งศาลาชีอารจังหวัดนั้นมียอยู่แล้ว เพียงแต่รอความพร้อมทางด้านงบประมาณและความเหมาะสมในการจัดตั้งเท่านั้น นอกจากนี้ ในท้องที่ใดที่ยังมิได้มีศาลาชีอารจังหวัดเปิดทำการ ศาลาชีอารกลางจะมีเขตอำนาจเหนือ

ท้องถิ่นนั้นด้วย ประชาชนทั่วไปย่อมได้รับการพิจารณาพิพากษาจากศาลภาษีอากรกลางโดยเท่าเทียมกัน

พิธีกร : แต่โจทก์ก็ยังคงต้องเดินทางเข้ามาฟ้องในกรุงเทพมหานครอยู่ดีนะคะ

ตอบ : โจทก์ยังมีทางเลือกอีกทางหนึ่งครับ คือฟ้องต่อศาลจังหวัดแห่งท้องที่ที่จำเลยมีภูมิลำเนาอยู่ได้ ในกรณีเช่นนี้ ศาลภาษีอากรกลางอาจออกไปนั่งพิจารณาพิพากษาคดีนั้นที่ศาลจังหวัดนั้นๆ หรือจะนั่งพิจารณาพิพากษาคดีนั้นที่ศาลภาษีอากรกลางก็ได้แล้ว แต่จะเห็นสมควร

พิธีกร : องค์คณะของผู้พิพากษาที่พิพากษาคดีในศาลภาษีอากรเหมือนกับศาลทั่วๆ ไปหรือไม่คะ

ตอบ : เหมือนกับของศาลแพ่งและศาลจังหวัดครับ คือต้องประกอบด้วยผู้พิพากษาอย่างน้อย ๒ คน และผู้พิพากษาในศาลภาษีอากรต้องเป็นข้าราชการตุลาการผู้มีความรู้ความชำนาญในเรื่องเกี่ยวกับภาษีอากร

พิธีกร : เราจะได้ผู้พิพากษาผู้มีความรู้ความชำนาญในเรื่องเกี่ยวกับภาษีอากรนี้มาจากที่ไหนคะ

ตอบ : ความจริงในปัจจุบันมีผู้พิพากษาที่ผู้มีความรู้ความชำนาญในเรื่องภาษีอากรในศาลต่างๆ อยู่แล้ว โดยเฉพาะในศาลแพ่ง แต่เนื่องจากผู้พิพากษาเหล่านี้ต้องทำคดีแพ่งประเภทอื่นๆ ไปด้วย ทำให้ไม่มีเวลาในการค้นคว้าหรือศึกษาหาความคิดใหม่ๆ เกี่ยวกับเรื่อง

ภาษีอากร เพื่อพัฒนาให้ได้ผลดียิ่งขึ้น ดังนั้น ถ้าแยกศาลภาษีอากร ออกไปต่างหาก ผู้พิพากษาเหล่านี้จะรับผิดชอบเฉพาะเรื่องภาษีอากร โดยตรงอย่างเดียว เชื่อว่าจะทำให้การพิจารณาคดีภาษีอากรเสร็จไป โดยรวดเร็วแน่นอน และผู้พิพากษาในศาลภาษีอากรก็จะมีเวลาศึกษาค้นคว้าหลักการใหม่ๆ เกี่ยวกับเรื่องภาษีอากรได้อย่างเต็มที่

พิธีกร: ได้ข่าวว่าทางกระทรวงยุติธรรมได้จัดการสัมมนา กฎหมายภาษีอากรเมื่อเร็วๆ นี้ ใช่ไหมคะ

ตอบ: ใช่ครับ ถึงแม้ขณะนี้ร่างพระราชบัญญัติเกี่ยวกับการ จัดตั้งศาลภาษีอากรยังไม่ได้เป็นกฎหมาย แต่กระทรวงยุติธรรมก็ได้ เตรียมการล่วงหน้าไว้แล้วโดยการ จัดสัมมนา กฎหมายภาษีอากรขึ้นที่ กระทรวงยุติธรรมเป็นรุ่นๆ และเชิญผู้มีความรู้ความชำนาญทางด้าน กฎหมายภาษีอากรจากหน่วยงานต่างๆ ทั้งภาครัฐบาลและเอกชนมา แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับผู้พิพากษาในแง่มุมมองต่างๆ ของกฎหมาย ภาษีอากร รวมถึงตลอดถึงความขัดข้องในการปฏิบัติงานที่เกิดขึ้นด้วย ขณะนี้ได้มีการสัมมนาไปแล้ว ๒ รุ่น และจะมีการจัดการสัมมนาต่อ ไปเรื่อยๆ ครับ เชื่อว่าถ้าร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้ผ่านสภาออกใช้ เป็นกฎหมายเมื่อใด ทางกระทรวงยุติธรรมก็พร้อมที่จะปฏิบัติการให้ เป็นไปตามความมุ่งหมายของพระราชบัญญัติอย่างมีประสิทธิภาพได้ทันทีครับ

พิธีกร: มีอะไรที่แตกต่างไปจากศาลที่มีอำนาจพิพากษาคดีแพ่งธรรมดาอีกหรือไม่คะ

ตอบ: มีที่สำคัญอีกอันหนึ่งครับ คือเรื่องการแจ้งกำหนดนัดพิจารณา ถ้าศาลภาษีอากรแจ้งกำหนดนัดพิจารณาให้คู่ความฝ่ายใดทราบแล้ว คู่ความฝ่ายนั้นไม่มาตามกำหนด คู่ความฝ่ายนั้นมีหน้าที่มารับทราบกำหนดนัดต่อไปจากศาลภาษีอากรเอง หากไม่มารับทราบให้ถือว่าคู่ความฝ่ายนั้นได้รับทราบกำหนดนัดต่อไปแล้ว ซึ่งต่างกับศาลธรรมดาที่มีหน้าที่ต้องแจ้งให้คู่ความทราบอีก การกำหนดเช่นนี้ย่อมทำให้การพิจารณาคดีภาษีอากรเร็วขึ้นมาก และคู่ความมีหน้าที่ต้องสนใจวันนัดของศาลให้เคร่งครัด มิเช่นนั้นต้องเสียประโยชน์

พิธีกร: เรื่องการส่งคำคู่ความหรือเอกสารในคดีมีอะไรแตกต่างจากทางศาลธรรมดาหรือไม่คะ

ตอบ: การส่งคำคู่ความคือคำฟ้องคำให้การต่างๆ ตลอดจนเอกสารของศาลภาษีอากรนั้น มีที่เห็นแตกต่างกันชัดเจนจากศาลธรรมดาอันหนึ่งคือ ถ้าคู่ความฝ่ายใดไม่มีภูมิลำเนา หรือสำนักทำการทำงานในเขตอำนาจศาลภาษีอากรที่พิจารณาคดี ศาลนั้นอาจสั่งให้คู่ความฝ่ายนั้นแต่งตั้งบุคคลที่มีภูมิลำเนาอยู่ในเขตอำนาจศาลนั้นภายในเวลาที่ศาลกำหนดเพื่อเป็นผู้รับคำคู่ความ หรือเอกสารแทน

พิธีกร: ถ้าคู่ความที่ถูกศาลสั่งไม่ปฏิบัติตามคำสั่งจะมีผลเป็นอย่างไรคะ

ตอบ: ถ้าคู่ความไม่ทำตามที่ศาลภาษีอากรสั่ง การส่งคำคู่ความหรือเอกสารสามารถทำได้โดยการปิดประกาศไว้ ณ ศาลที่พิจารณาคดี เพื่อแจ้งให้คู่ความมารับคำคู่ความหรือเอกสารนั้นแทน การส่งโดยวิธีอื่น วิธีนี้จะมีผลใช้ได้เมื่อพ้นเจ็ดวันนับแต่วันปิดประกาศ

พิธีกร: เมื่อศาลภาษีอากรตัดสินแล้ว คู่ความมีอำนาจอุทธรณ์ฎีกาต่อไปเหมือนอย่างคดีแพ่งธรรมดาใช่ไหมคะ

ตอบ: เรื่องการอุทธรณ์ฎีกาก็แตกต่างจากคดีแพ่งธรรมดา เช่นเดียวกันครับ กล่าวคือคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลภาษีอากรในส่วนที่เกี่ยวกับคดีภาษีอากรโดยตรงให้อุทธรณ์ไปยังศาลฎีกาเลยโดยไม่ต้องผ่านศาลอุทธรณ์ก่อนอย่างคดีแพ่งธรรมดา แต่ถ้าคดีนั้นราคาทรัพย์สินหรือจำนวนทุนทรัพย์ที่พิพาทไม่เกินหนึ่งแสนบาทจะมีการอุทธรณ์ข้อเท็จจริงไปยังศาลฎีกาได้ต่อเมื่อผู้พิพากษาที่ได้นั่งพิจารณาตัดสินนั้นในศาลภาษีอากรได้ทำความเห็นแย้งไว้ หรือได้รับรองว่ามีเหตุอันควรอุทธรณ์ได้ หรือได้รับอนุญาตให้อุทธรณ์เป็นหนังสือจากอธิบดีผู้พิพากษาศาลภาษีอากรกลาง

พิธีกร: สรุปแล้วเรื่องราวของศาลภาษีอากรจะไม่มีผ่านการผ่านศาลอุทธรณ์เลยใช่ไหมคะ

ตอบ: เฉพาะที่เกี่ยวกับคดีภาษีอากรโดยตรงเท่านั้นครับที่อุทธรณ์ไปยังศาลฎีกา ส่วนเรื่องอื่นๆ ทั่วๆ ไปยังคงเป็นไปตามบทบัญญัติของกฎหมาย ว่าด้วยการอุทธรณ์ฎีกาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง เช่น คำสั่งเกี่ยวกับวิธีการชั่วคราวก่อนพิพากษาคำสั่งเกี่ยวกับการบังคับคดีตามคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลภาษีอากรกลาง หรือมีการละเมิดอำนาจศาลเกิดขึ้นในศาลภาษีอากรกลาง เช่นนี้ การอุทธรณ์ฎีกาเป็นไปตามขั้นตอนเหมือนอย่างคดีแพ่งทั่วไป

พิธีกร: มีอะไรที่จะชี้แจงเพิ่มเติมให้ท่านผู้ฟังได้รับทราบอีกไหมคะ

ตอบ: กระผมขอเวลาสัก ๑ นาที ย้ำให้ท่านผู้ฟังได้ทราบว่าจะตามร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้จะเห็นได้ว่า ศาลภาษีอากรที่จะจัดตั้งขึ้นนั้นมีลักษณะเป็นศาลชำนาญพิเศษเช่นเดียวกับศาลแรงงาน โดยศาลภาษีอากรจะมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีเฉพาะในเรื่องที่เกี่ยวกับภาษีอากรเท่านั้น และผู้พิพากษาในศาลภาษีอากรก็ต้องเป็นผู้พิพากษาผู้มีความรู้ความชำนาญในเรื่องเกี่ยวกับภาษีอากรเป็นอย่างดีอีกด้วย เนื่องจากคดีภาษีอากรเป็นคดีที่มีลักษณะพิเศษแตกต่างไปจากคดีแห่งทั่วไป เพราะเป็นข้อพิพาทระหว่างเอกชนกับรัฐอันเนื่องมาจากการประเมินหรือการจัดเก็บภาษีอากร ดังนั้น หากคดีภาษีอากรจะได้รับการพิจารณาพิพากษาโดยผู้พิพากษาที่มีความรู้ความเข้าใจในปัญหาทางด้านภาษีอากรโดยเฉพาะแล้ว ก็จะทำให้คดีภาษีอากรเสร็จไปโดยรวดเร็วและเกิดความเป็นธรรมยิ่งขึ้น อันจะทำให้เกิดประโยชน์ทั้งต่อเอกชนผู้เสียภาษี ทั้งทางด้านธุรกิจการค้า และการจัดเก็บภาษีอากรของรัฐโดยทั่วหน้ากัน ซึ่งจะเป็นลักษณะเดียวกันกับการจัดตั้งศาลแรงงานได้ประสบความสำเร็จมาแล้ว จึงหวังเป็นอย่างยิ่งว่า ร่างพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลภาษีอากรและวิธีพิจารณาคดีภาษีอากรฉบับนี้จะผ่านการพิจารณาของสภาออกใช้บังคับเป็นกฎหมายในไม่ช้านี้ ขอขอบคุณครับ

พิธีกร: ท่านผู้ฟังที่เคารพคะ รายการกฎหมายชาวบ้าน จำต้องขอลาท่านผู้ฟังไปก่อนในวันนี้ ในนามของสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย ขอขอบคุณ คุณสุรศักดิ์ กิตติพงษ์พัฒนาไว้ ณ ที่นี้ด้วย และหวังว่าโอกาสหน้าคงจะมีโอกาสได้มาสนทนาปัญหาที่น่าสนใจให้ท่านผู้ฟังได้รับฟังกันอีก สวัสดีค่ะ.

กฎหมายเกี่ยวกับ การประกอบอาชีพ ของคนต่างด้าวในประเทศไทย

รศ. สุดาศิริ เสงพูลธนา
คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

๑. กฎหมายเกี่ยวกับการประกอบอาชีพของคนต่างด้าวในประเทศไทยมีหรือไม่

มี กฎหมายเกี่ยวกับการประกอบอาชีพของคนต่างด้าวนั้น ต้องนับว่าเริ่มมีมาตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๔๘๔ คือ พระราชบัญญัติช่วยอาชีพและวิชาชีพ พ.ศ. ๒๔๘๔ ในปีพ.ศ. ๒๔๘๕ ก็มีการตราพระราชบัญญัติสงเคราะห์อาชีพแก่คนไทย พ.ศ. ๒๔๘๕ จำกัดอาชีพที่ห้ามไม่ให้คนต่างด้าวทำเพื่อเป็นการสงวนอาชีพไว้ให้คนไทยได้มีงานทำ ต่อมาในปี พ.ศ. ๒๕๑๕ ได้มีประกาศคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๓๒๒ ลงวันที่ ๑๓ ธันวาคม ๒๕๑๕ เกี่ยวกับการควบคุมการทำงานของคนต่างด้าว และในปีพ.ศ. ๒๕๒๑ ก็ได้มีการตราเป็นพระราชบัญญัติ

การทำงานของคนต่างด้าวพ.ศ. ๒๕๒๑ ขึ้นมาใช้และมีผลใช้บังคับเมื่อวันที่ ๒๒ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๒๑ จนถึงขณะนี้

๒. ตระสำคัญของกฎหมายฉบับนี้กำหนดขึ้นอย่างไรบ้าง

กฎหมายฉบับนี้ได้กำหนดเป็นมาตรการในการควบคุมการทำงานของคนต่างด้าวทั้งหลาย (ไม่ว่าจะเป็นคนต่างด้าวที่ถูกเนรเทศซึ่งได้รับการผ่อนผันให้ประกอบอาชีพ ณ ที่แห่งใดแทนการเนรเทศหรืออยู่ระหว่างรอการเนรเทศ คนต่างด้าวที่เข้ามาอยู่ในราชอาณาจักรโดยไม่ได้รับอนุญาตตามกฎหมายว่าด้วยคนเข้าเมือง และอยู่ในระหว่างรอการส่งกลับออกนอกราชอาณาจักร คนต่างด้าวที่เกิดในราชอาณาจักรแต่ไม่ได้รับสัญชาติไทย หรือคนต่างด้าวโดยผลของการถูกถอนสัญชาติ) ว่าคนต่างด้าว (คือบุคคลธรรมดาที่ไม่มีสัญชาติไทย) ที่ประสงค์จะทำงานในราชอาณาจักรไทย จะต้องขออนุญาตต่ออธิบดีกรมแรงงานหรือผู้ที่อธิบดีมอบหมายเสียก่อน และเมื่อได้รับใบอนุญาตให้ทำงานแล้วจึงจะทำได้

อนึ่ง การทำงานในที่นี้หมายถึงการทำงานที่ต้องใช้กำลังกายหรือความรู้ และไม่ว่าจะได้รับความจ้างหรือผลประโยชน์อื่นใดหรือแม้แต่จะไม่ได้รับค่าจ้างก็ตาม

๓. การขออนุญาตทำงานของคนต่างด้าวจะต้องทำอย่างไรบ้าง

คนต่างด้าวทุกคนที่ประสงค์จะทำงานจะต้องยื่นคำขออนุญาตต่ออธิบดีกรมแรงงาน หรือผู้ที่อธิบดีมอบหมายและได้รับใบอนุญาต

ก่อนจึงจะทำงานได้

และคนต่างด้าวที่จะทำงานในราชอาณาจักรไทยตามกฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมการลงทุนหรือตามกฎหมายอื่น ๆ ก็จะต้องยื่นคำขออนุญาตต่ออธิบดีกรมแรงงานหรือผู้ที่อธิบดีมอบหมายเสียก่อนภายในกำหนด ๓๐ วัน นับแต่วันที่เข้ามาในราชอาณาจักร หรือถ้าอยู่ในราชอาณาจักรแล้วก็ต้องยื่นคำขออนุญาตภายในกำหนด ๓๐ วัน นับแต่วันที่ทราบการได้รับอนุญาตให้ทำงานตามกฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมการลงทุนหรือตามกฎหมายอื่น ซึ่งในระหว่างรอรับใบอนุญาตการทำงาน คนต่างด้าวประเภทนี้มีสิทธิทำงานไปพลางก่อนได้ ไม่จำเป็นต้องรอให้ได้รับใบอนุญาตทำงาน เสียก่อนจึงจะทำงานได้เหมือนคนต่างด้าวประเภทอื่น ๆ

ในการดำเนินการยื่นคำขอรับใบอนุญาตทำงานจะต้องดำเนินการดังต่อไปนี้คือ

๑. สำหรับคนต่างด้าวโดยทั่วไป

คนต่างด้าวโดยทั่ว ๆ ไปนี้ หมายถึงคนต่างด้าวทั้งหลายที่เข้ามาในราชอาณาจักรโดยมีความประสงค์จะทำงานในราชอาณาจักรไทย

๑.๑ คนต่างด้าวยื่นคำขออนุญาตด้วยตนเอง

คนต่างด้าวที่ประสงค์จะทำงานจะต้องยื่นคำขออนุญาตต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ตามแบบที่อธิบดีกำหนด คือ แบบ ตท. ๒ พร้อมด้วยเอกสารและหลักฐานดังต่อไปนี้คือ

(๑) หนังสือเดินทางหรือเอกสารใช้แทนหนังสือเดินทาง ใบสำคัญประจำตัวคนต่างด้าวหรือใบสำคัญถิ่นที่อยู่ตามกฎหมายว่าด้วยคนเข้าเมือง

(๒) เอกสารรับรองวุฒิการศึกษาหรือหนังสือรับรองของนายจ้างซึ่งผู้ขอเคยทำงานด้วยโดยระบุรายละเอียดเกี่ยวกับลักษณะของงานและระยะเวลาการทำงานที่ผู้ขอเคยทำ

(๓) หนังสือรับรองการจ้างผู้ขอเข้าทำงานของผู้ซึ่งจะเป็นนายจ้างพร้อมด้วยหลักฐานประกอบเหตุผลที่ไม่จ้างบุคคลสัญชาติไทยเข้าทำงาน

(๔) ใบรับรองของผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรมซึ่งรับรองว่าผู้ขอไม่มีโรคตามที่รัฐมนตรีประกาศกำหนดตามมาตรา ๑๑ (๒)

(๕) เอกสารรับรองของส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง แสดงว่ากิจการของผู้ซึ่งจะเป็นนายจ้างที่ผู้ขอจะไปทำงานด้วยนั้นได้มีการจดทะเบียนหรือได้รับอนุญาตให้จัดตั้งและดำเนินงานโดยถูกต้องตามกฎหมายแล้ว พร้อมทั้งแสดงประเภทกิจการที่ประกอบด้วย

(๖) รูปถ่ายครึ่งตัวหน้าตรงไม่สวมหมวก ขนาด ๕ คูณ ๖ เซนติเมตร ซึ่งถ่ายมาแล้วไม่เกินหกเดือน จำนวน ๓ รูป

๑.๒ นายจ้างยื่นคำขอรับใบอนุญาตทำงานแทนลูกจ้างต่างด้าว

ในกรณีที่นายจ้างมีสิทธิยื่นคำขอรับใบอนุญาตทำงานแทนคนต่างด้าวดังกล่าวมาแล้วนั้น นายจ้างจะต้องยื่นคำขอรับใบอนุญาต

ทำงานตามแบบ ตท. ๓ ต่อพนักงานเจ้าหน้าที่พร้อมทั้งเอกสาร และหลักฐานดัง ๖ ไปนี้คือ

(๑) เอกสารรับรองวุฒิการศึกษาของคนต่างด้าว หรือหนังสือรับรองของนายจ้างซึ่งคนต่างด้าวเคยทำงานด้วยโดยระบุรายละเอียดเกี่ยวกับลักษณะของงาน และระยะเวลาการทำงานที่คนต่างด้าว เคยทำอยู่กับนายจ้างนั้น

(๒) หลักฐานประกอบเหตุผลที่ไม่จ้างบุคคลสัญชาติไทยเข้าทำงาน

(๓) ใบรับรองของแพทย์ซึ่งมีคุณสมบัติตามหลักเกณฑ์ที่กรมแรงงานกำหนด ที่รับรองว่าคนต่างด้าวนั้นไม่มีโรคตามที่รัฐมนตรีประกาศกำหนดตามมาตรา ๑๑ (๒)

(๔) เอกสารรับรองของส่วนราชการที่เกี่ยวข้องแสดงว่ากิจการของผู้ซึ่งจะเป็นนายจ้างที่คนต่างด้าวจะไปทำงานด้วยนั้นได้มีการจดทะเบียนหรือได้รับอนุญาตให้จัดตั้ง และดำเนินงานโดยถูกต้องตามกฎหมายแล้ว พร้อมทั้งแสดงประเภทกิจการที่ประกอบด้วย

(๕) รูปถ่ายของคนต่างด้าวครึ่งตัวหน้าตรงไม่สวมหมวก ขนาด ๕ คูณ ๖ เซนติเมตร ซึ่งถ่ายมาแล้วไม่เกินหกเดือน จำนวน ๓ รูป

๒. สำหรับคนต่างด้าวซึ่งได้รับอนุญาตให้เข้ามาทำงาน ในราชอาณาจักรตามกฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมการลงทุน หรือตามกฎหมายอื่น

คนต่างด้าวประเภทนี้จะต้องยื่นคำขอรับใบอนุญาตตามแบบ ตท. ๑ ต่อพนักงานเจ้าหน้าที่พร้อมทั้งเอกสารและพยานหลักฐาน ดังต่อไปนี้คือ

(๑) หนังสือเดินทางพร้อมด้วยหลักฐานแสดงการได้รับอนุญาตให้อยู่ในราชอาณาจักรตามกฎหมายว่าด้วยคนเข้าเมือง

(๒) เอกสารรับรองของส่วนราชการที่เกี่ยวข้องแสดงว่าได้รับอนุญาตให้เข้ามาทำงานในราชอาณาจักรตามกฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมการลงทุนหรือตามกฎหมายอื่น

(๓) รูปถ่ายครึ่งตัวหน้าตรงไม่สวมหมวกขนาด ๕ คูณ ๖ เซนติเมตร ซึ่งถ่ายมาแล้วไม่เกินหกเดือนจำนวน ๓ รูป

๓. สำหรับคนต่างด้าวที่อุกเนรเทศ ผู้อพยพ ผู้ถูกถอนสัญชาติหรือผู้ที่เกิดในราชอาณาจักรไทยแต่มิได้รับสัญชาติไทย

คนต่างด้าวประเภทพิเศษ ๔ ประเภทดังกล่าวมาแล้วที่ประสงค์จะขอรับใบอนุญาตทำงานจะต้องยื่นคำขอใบอนุญาตตามแบบ ตท.๘ พร้อมด้วยเอกสารและหลักฐานดังต่อไปนี้คือ

(๑) หลักฐานหรือเอกสารอย่างใดอย่างหนึ่งดังต่อไปนี้

ก. สำเนาใบสำคัญประจำตัวคนต่างด้าว

ข. สำเนาหนังสือของส่วนราชการรับรองว่าเป็นคนต่างด้าวทำงานนั้นในท้องที่ใด เมื่อใด จะต้องได้รับโทษจำคุกไม่เกิน ๖ เดือนให้ไปประกอบอาชีพ ณ ที่แห่งใดแทนการเนรเทศ หรือ

อยู่ในระหว่างรอการเนรเทศ

ค. สำเนาหลักฐานการผ่อนผันให้อยู่ในราชอาณาจักร
ระหว่างรอการส่งกลับออกนอกราชอาณาจักร

ง. สำเนาบัตรประจำตัวคนญวนอพยพ

จ. สำเนาบัตรประจำตัวผู้อพยพ

(๒) หลักฐานหรือเอกสารอย่างใดอย่างหนึ่งดังต่อไปนี้

ก. สำเนาทะเบียนบ้าน

ข. สำเนาหลักฐานแสดงสถานที่อยู่

ค. สำเนาทะเบียนบ้านญวนอพยพ

ง. สำเนาหนังสือรับรองของผู้ว่าราชการจังหวัดของ
จังหวัดที่มีศูนย์อพยพว่าผู้ยื่นคำขอเป็นผู้อพยพในศูนย์อพยพ และ
ได้รับการผ่อนผันให้ออกมาทำงานนอกศูนย์อพยพได้

(๓) หนังสือรับรองการจ้างของผู้ยื่นคำขอของนายจ้างปัจจุบัน

(๔) ใบรับรองของผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรม ซึ่งรับรองว่า
ผู้ยื่นคำขอไม่มีโรคตามที่รัฐมนตรีประกาศกำหนดตามมาตรา ๑๑ (๒)

(๕) รูปถ่ายครึ่งตัวหน้าตรงไม่สวมหมวกขนาด ๕ คูณ ๖
เซนติเมตร ซึ่งถ่ายมาแล้วไม่เกินหกเดือนจำนวน ๓ รูป

๔. คนต่างด้าวที่จะยื่นคำขออนุญาตทำงานได้นั้นจะต้องเป็น
คนต่างด้าวที่มีคุณลักษณะอย่างไรบ้าง

คนต่างด้าวที่จะยื่นคำขออนุญาตทำงานได้นั้นจะต้องมีคุณ

สมบัติลักษณะดังนี้คือ

(๑) มีถิ่นที่อยู่ในราชอาณาจักรหรือได้รับอนุญาตให้เข้ามาในราชอาณาจักรเป็นการชั่วคราวตามกฎหมายว่าด้วยคนเข้าเมือง โดยมีชื่อได้รับอนุญาตให้เข้ามาในฐานะนักท่องเที่ยวหรือผู้เดินทางผ่าน

(๒) ไม่เป็นบุคคลที่ขาดคุณสมบัติ หรือต้องห้ามตามเงื่อนไขที่รัฐมนตรีประกาศกำหนดในราชกิจจานุเบกษาคือ

ก. มีความรู้และความสามารถในการทำงานตามที่ขอรับใบอนุญาต

ข. ไม่เป็นบุคคลวิกลจริต หรือมีจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบ

ค. ไม่เป็นผู้เจ็บป่วยด้วยโรคเรื้อน วัณโรค ในระยะอันตราย โรคเท้าช้างในระยะปรากฏอาการอันเป็นที่รังเกียจแก่สังคม โรคติดยาเสพติดให้โทษอย่างร้ายแรงหรือโรคพิษสุราเรื้อรัง

ง. ไม่เคยต้องโทษจำคุกในความผิดตามกฎหมายว่าด้วยคนเข้าเมือง หรือกฎหมายว่าด้วยการทำงานของคนต่างด้าว ภายในระยะเวลาหนึ่งปีก่อนวันขอรับใบอนุญาต

๕. จำเป็นหรือไม่ที่คนต่างด้าวจะต้องเป็นผู้ไปยื่นคำขออนุญาตด้วยตนเอง

ตามกฎหมายฉบับนี้ได้กำหนดให้คนต่างด้าวผู้ประสงค์จะทำงานในราชอาณาจักรและเป็นคนต่างด้าวที่มีได้รับการยกเว้นโดยกฎหมายฉบับนี้ จะต้องเป็นผู้ยื่นคำขออนุญาตทำงานด้วยตนเอง แต่นายจ้างที่ประสงค์จะให้คนต่างด้าวที่มาทำงานในกิจการของตนภายในราชอาณาจักร

จักรก็มีสิทธิที่จะยื่นคำขอรับใบอนุญาตการทำงานแทนคนต่างด้าวได้เหมือนกัน

๖. การยื่นคำขอรับใบอนุญาตทำงานนี้จะต้องยื่นขอต่อใครที่ไหน

คนต่างด้าวหรือนายจ้างที่ประสงค์จะจ้างคนต่างด้าวเข้าทำงานจะต้องยื่นคำขอรับใบอนุญาตทำงานต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ดังนี้คือ

(๑) ถ้าสถานที่ทำงานหรือสำนักงานของคนต่างด้าวนั้นตั้งอยู่ในเขตกรุงเทพมหานครจะต้องยื่นคำขอ ณ กองงานคนต่างด้าวกกรมแรงงาน กระทรวงมหาดไทย

(๒) ถ้าสถานที่ทำงานหรือสำนักงานของคนต่างด้าวนั้นตั้งอยู่ในเขตจังหวัดที่มีสำนักงานแรงงานจังหวัดจะต้องยื่นคำขอ ณ สำนักงานแรงงานจังหวัดนั้น หรือที่ว่าการอำเภอท้องที่ซึ่งเป็นที่ตั้งสถานที่ทำงานหรือสำนักงานของคนต่างด้าวผู้ยื่นคำขอ หรือศูนย์อพยพในจังหวัดนั้น

(๓) ถ้าสถานที่ทำงานหรือสำนักงานของคนต่างด้าวนั้นมีที่ตั้งอยู่ในกรุงเทพมหานคร หรือจังหวัดที่มีสำนักงานแรงงานจังหวัดจะต้องยื่นคำขอรับใบอนุญาตทำงาน ณ ศาลากลางจังหวัดนั้น หรือที่ว่าการอำเภอท้องที่ซึ่งเป็นที่ตั้งสถานที่ทำงานหรือสำนักงานของคนต่างด้าว ผู้ยื่นคำขอหรือศูนย์อพยพในจังหวัดนั้น

๗. คนต่างด้าวที่ได้รับใบอนุญาตให้ทำงานได้แล้วก็จะทำงานได้ทุกประเภทเลยหรือไม่

มิได้ จะทำงานทุกประเภทไม่ได้ จริงอยู่คนต่างด้าวจะทำงานได้ก็ต่อเมื่อได้รับใบอนุญาตให้ทำงานแล้วเท่านั้น แต่ก็มีได้หมายความว่าคนต่างด้าวจะทำงานอะไรได้ตามใจชอบ คนต่างด้าวจะทำงานได้ก็แต่เฉพาะงานหรืออาชีพที่มีได้สงวนเอาไว้โดยเฉพาะสำหรับคนไทยเท่านั้น ถ้าเป็นงานอาชีพที่สงวนเอาไว้โดยเฉพาะสำหรับคนไทยซึ่งมีรวมทั้งสิ้น ๓๕ รายการ เช่น งานมัคคุเทศก์หรือจัดนำเที่ยว งานเสมียนพนักงานหรือเลขานุการ งานให้บริการทางกฎหมายและอรรถคดี ฯลฯ เหล่านี้คนต่างด้าวจะทำเพื่อเป็นการค้าหรือหารายได้ไม่ได้โดยเด็ดขาด

นอกจากนี้คนต่างด้าว ๔ ประเภท คือ

(๑) คนต่างด้าวที่ถูกเนรเทศตามกฎหมายว่าด้วยการเนรเทศ ซึ่งได้รับการผ่อนผันให้ไปประกอบอาชีพ ณ ที่แห่งใดแทนการเนรเทศหรืออยู่ในระหว่างรอการเนรเทศ

(๒) คนต่างด้าวที่เข้ามาอยู่ในราชอาณาจักรโดยไม่ได้รับอนุญาตตามกฎหมายว่าด้วยคนเข้าเมืองและอยู่ในระหว่างรอการส่งกลับออกนอกราชอาณาจักร

(๓) คนต่างด้าวที่เกิดในราชอาณาจักรแต่ไม่มีสิทธิได้รับสัญชาติไทยตามกฎหมาย

(๔) คนต่างด้าวโดยผลของการถูกถอนสัญชาติ จะทำงานได้ก็แต่เฉพาะงานอาชีพที่กำหนดอนุญาตให้ทำได้เพียง 27 รายการเท่านั้น เช่น งานช่างปูน ช่างทาสี ช่างทำกรอบรูป ฯลฯ

เมื่อได้รับใบอนุญาตให้ทำงานแล้ว ผู้ที่ได้รับใบอนุญาตจะต้องมีใบอนุญาตอยู่กับตัว หรืออยู่ ณ ที่ทำงานในระหว่างทำงาน เพื่อแสดงต่อพนักงานเจ้าหน้าที่หรือนายทะเบียนได้ ตลอดเวลาเมื่อถูกเรียกตรวจหรือขอดู

ถ้าเป็นกรณีที่ได้รับใบอนุญาตที่ได้รับเกิดการชำรุดในสาระสำคัญหรือใบอนุญาตสูญหายผู้ที่ได้รับใบอนุญาตจะต้องดำเนินการยื่นคำขอรับใบแทนใบอนุญาตนั้น ๆ ต่อนายทะเบียนภายในสิบห้าวัน นับแต่วันที่มีการชำรุดหรือสูญหาย

ถ้าคนต่างด้าวเลิกทำงานตามที่ระบุไว้ในใบอนุญาตทำงาน จะต้องส่งมอบใบอนุญาตคืนให้แก่นายทะเบียนในท้องที่จังหวัดที่ตั้งสถานที่ทำงานภายในเจ็ดวัน นับแต่วันที่เลิกทำงานนั้น

ผู้ที่ได้รับใบอนุญาตให้ทำงานจะต้องทำงานตามที่ระบุไว้ในใบอนุญาตเท่านั้น จะเปลี่ยนไปทำงานอื่นใดนอกเหนือจากที่ระบุไว้ในใบอนุญาตไม่ได้ และจะเปลี่ยนสถานที่ทำงานหรือท้องที่ทำงานให้นอกเหนือไปจากที่กำหนดไว้ในใบอนุญาตก็ไม่ได้ด้วย ทั้งนี้เว้นแต่จะได้รับอนุญาตจากนายทะเบียน

๘. ใบอนุญาตการทำงานของคนต่างด้าวที่ได้รับนี้มีกำหนดระยะเวลาหรือไม่ว่าใช้ได้นานเท่าไร

โดยทั่ว ๆ ไป เมื่อคนต่างด้าวได้รับใบอนุญาตให้ทำงานได้แล้ว ใบอนุญาตนั้น ๆ จะมีอายุหนึ่งปีนับแต่วันที่ออกใบอนุญาตนั้น

แต่ใบอนุญาตที่ออกให้สำหรับคนต่างด้าวบางประเภทจะมีอายุ

ที่แตกต่างไปจากระยะเวลา ๑ ปี ดังนี้คือ

(๑) ใบอนุญาตที่ออกให้แก่คนต่างด้าวซึ่งเข้ามาทำงานตามกฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมการลงทุนหรือตามกฎหมายอื่น อายุของใบอนุญาตสำหรับคนต่างด้าวประเภทนี้จะมีกำหนดเวลา (อายุ) เท่ากับระยะเวลาที่ได้รับอนุญาตให้เข้ามาทำงานตามกฎหมายนั้น

(๒) ใบอนุญาตที่ออกให้แก่คนต่างด้าวที่ถูกเนรเทศ คนต่างด้าวที่เข้ามาในราชอาณาจักรโดยไม่ได้รับอนุญาต คนต่างด้าวที่เกิดในราชอาณาจักรแต่ไม่ได้รับสัญชาติไทยและคนต่างด้าวที่ถูกถอนสัญชาติ จะมีอายุตามที่อธิบดีหรือเจ้าพนักงานซึ่งอธิบดีมอบหมายกำหนด แต่ไม่เกิน 1 ปี

(๓) ใบอนุญาตที่ออกให้แก่คนต่างด้าวซึ่งได้รับอนุญาตให้เข้ามาในราชอาณาจักรเป็นการชั่วคราวตามกฎหมายว่าด้วยคนเข้าเมือง จะมีอายุเท่ากับระยะเวลาที่คนต่างด้าวนั้นได้รับอนุญาตให้อยู่ในราชอาณาจักรในขณะที่ออกใบอนุญาต

(๔) ใบอนุญาตที่ออกให้แก่คนต่างด้าวซึ่งได้รับอนุญาตให้เข้ามาอยู่ในราชอาณาจักรเป็นการชั่วคราวตามกฎหมายว่าด้วยคนเข้าเมืองโดยไม่มีกำหนดเวลาแน่นอน จะมีอายุเพียง ๓๐ วันนับแต่วันออกใบอนุญาตนั้น

แต่ถ้าใบอนุญาตสิ้นอายุแล้วประสงค์จะทำงานต่อไปก็ขอต่ออายุใบอนุญาตได้โดยต้องยื่นคำขอต่ออายุก่อนที่ใบอนุญาตจะสิ้นอายุโดยในระหว่างยื่นคำขอต่ออายุนี้มีสิทธิทำงานต่อไปเรื่อย ๆ จน

กว่าจะมีคำสั่งไม่อนุญาตให้ต่ออายุใบอนุญาตนั้น ๆ

๘. ถ้าสมมติว่าไม่ได้รับการอนุญาตให้ทำงานจะอย่างไร

ในกรณีที่มิได้รับใบอนุญาตทำงานหรือไม่ให้ต่ออายุใบอนุญาต หรือเปลี่ยนท้องที่หรือสถานที่ทำงานเหล่านี้ผู้ยื่นคำขอมีสหิทธิอุทธรณ์ ต่อรัฐมนตรีมหาดไทยได้โดยทำเป็นหนังสือยื่นต่ออธิบดีหรือผู้ซึ่ง อธิบดีมอบหมายหรือนายทะเบียนภายในกำหนด ๓๐ วัน นับแต่ วันที่ได้ทราบคำสั่งไม่อนุญาตนั้น ๆ

๑๐. โดยสรุปก็คือคนต่างด้าวจะทำงานได้ก็ต้องขออนุญาต ทำงานต่อเจ้าหน้าที่ก่อนทั้งนั้นใช่หรือไม่

โดยหลักกฎหมายแล้วคนต่างด้าวทุกคนที่ประสงค์จะทำงาน ในราชอาณาจักร ไม่ว่าจะได้รับสินจ้างตอบแทนหรือไม่ จะต้อง ขออนุญาตทำงานทั้งนั้น ยกเว้นคนต่างด้าวต่อไปนี้คือ

๑. คนต่างด้าวที่เข้ามาในราชอาณาจักรเป็นการชั่วคราวตามกฎหมายว่าด้วยคนเข้าเมือง เพื่อทำงานอันจำเป็นและเร่งด่วนและมีระยะเวลาการทำงานที่ไม่เกินสิบห้าวัน ไม่ต้องขออนุญาตทำงาน แต่จะต้องมีหนังสือแจ้งให้อธิบดีหรือเจ้าพนักงานซึ่งอธิบดีมอบหมาย ทราบตามแบบที่อธิบดีกำหนดเสียก่อนจึงจะทำงานได้

๒. คนต่างด้าวที่มีฐานะพิเศษได้รับการยกเว้น ตามกฎหมายฉบับนี้คือ

(๑) บุคคลในคณะผู้แทนทางทูต

(๒) บุคคลในคณะผู้แทนทางกงสุล

(๓) ผู้แทนของประเทศสมาชิกและพนักงานขององค์การสหประชาชาติและทบวงการชำนัญพิเศษ

(๔) คนรับใช้ส่วนตัวซึ่งเดินทางจากต่างประเทศ เพื่อมาทำงานประจำอยู่กับคณะผู้แทนทางทูต หรือกงสุล หรือผู้แทนของประเทศสมาชิกและพนักงานขององค์การสหประชาชาติและทบวงการชำนัญพิเศษ

(๕) บุคคลซึ่งปฏิบัติหน้าที่หรือภารกิจตามความตกลงที่รัฐบาลไทยทำไว้กับรัฐบาลต่างประเทศหรือองค์การระหว่างประเทศ

(๖) บุคคลซึ่งปฏิบัติหน้าที่หรือภารกิจเพื่อประโยชน์ทางการศึกษา วัฒนธรรม ศิลป การกีฬา หรือกิจการอื่น ๆ คือ

ก. การให้ความช่วยเหลือแก่รัฐบาลในการพัฒนาการศึกษาของชาติ รวมทั้งการฝึกอบรมครูและอาจารย์และการสอนนักศึกษา หรือนิสิตในระดับวิทยาลัยหรือมหาวิทยาลัยของรัฐ

ข. การให้ความช่วยเหลือในการฝึกสอนการกีฬาให้แก่นักกีฬาตามข้อตกลงกับองค์การส่งเสริมกีฬาแห่งประเทศไทย หรือเพื่อเข้าร่วมในการแข่งขันกีฬาในราชอาณาจักรเป็นเวลาไม่เกินสามสิบวัน หรือ

ค. เพื่อแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมหรือศิลปะ โดยได้รับความเห็นชอบจากคณะรัฐมนตรี

(๗) บุคคลที่รัฐบาลอนุญาตให้เข้ามาปฏิบัติหน้าที่หรือภารกิจอย่างหนึ่งอย่างใด

๑๑. ในกรณีที่มีการไม่ปฏิบัติตามกฎหมายฉบับนี้จะมีโทษอย่างไรหรือไม่

มีแน่นอน ความผิดที่จะเกิดขึ้นได้จากการที่ไม่ปฏิบัติตามพระราชบัญญัตินี้ จะเกิดขึ้นได้กับทั้งคนต่างด้าวผู้ทำงานนั่นเอง และกับนายจ้างของคนต่างด้าวนั้น ๆ ด้วย เป็นต้นว่า

๑. คนต่างด้าวทำงานโดยมิได้รับใบอนุญาตให้ทำงาน

คนต่างด้าวจะทำงานได้ต่อเมื่อได้รับใบอนุญาตให้ทำงานที่ไม่ต้องห้ามตามพระราชกฤษฎีกาเท่านั้น เว้นแต่คนต่างด้าวที่เข้ามาในราชอาณาจักรเป็นการชั่วคราวเพื่อทำงานอันจำเป็นและเร่งด่วน ดังกล่าวมาแล้วเท่านั้นที่จะทำงานได้โดยไม่มีใบอนุญาต

ถ้าคนต่างด้าวทำงานโดยมิได้รับใบอนุญาตทำงานหรือทำงานฝ่าฝืนเงื่อนไขที่กำหนดเอาไว้ จะต้องได้รับโทษจำคุกไม่เกิน ๓ เดือน หรือปรับไม่เกิน ๕ พันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

และถ้านายจ้างคนใดได้รับคนต่างด้าวที่ไม่มีใบอนุญาตทำงานให้เข้าทำงานกับตนนายจ้างก็จะต้องมีความผิดได้รับโทษจำคุกไม่เกิน ๓ ปี หรือปรับไม่เกิน ๖ หมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ซึ่งเป็นที่น่าสังเกตว่าโทษที่นายจ้างผู้ซึ่งจ้างคนต่างด้าวที่ไม่มีใบอนุญาตทำงานให้เข้าทำงานหนักยิ่งกว่าโทษที่กำหนดไว้สำหรับคนต่างด้าวที่ทำงานโดยไม่มีใบอนุญาตเสียอีก ทั้งนี้ก็เพื่อป้องกันมิให้คนต่างด้าวมาแอบแย่งงานคนไทยไปทำเสียหมดนั่นเอง

๒. ผู้ที่รับคนต่างด้าวเข้าทำงานหรือให้คนต่างด้าย้ายไปทำงานในท้องที่อื่นนอกจากที่ระบุไว้ในใบอนุญาตหรือให้คนต่างด้าวออกจากงานก็ต้องแจ้งให้นายทะเบียนทราบภายในกำหนด ๑๕ วัน นับแต่วันนั้น ถ้ามิฉะนั้นจะต้องได้รับโทษปรับไม่เกิน ๑ พันบาท

๓. คนต่างด้าวที่ได้รับใบอนุญาตให้ทำงานอะไรหรือทำงานในท้องที่ใดก็จะต้องทำงานในท้องที่ได้ระบุไว้ในใบอนุญาตนั้น ๆ เท่านั้น ถ้าทำงานนอกจากที่ได้รับอนุญาตหรือเปลี่ยนท้องที่หรือสถานที่ในการทำงานให้แตกต่างไปจากที่ได้รับอนุญาตไว้แล้วจะต้องได้รับโทษจำคุกไม่เกิน ๑ เดือนหรือปรับไม่เกิน ๒ พันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

๔. คนต่างด้าวที่ทำงานต่อเมื่อใบอนุญาตสิ้นอายุแล้วโดยมิได้ยื่นคำขอต่ออายุใบอนุญาตก่อนใบอนุญาตสิ้นอายุหรือได้ยื่นคำขอแล้ว แต่นายทะเบียนไม่อนุญาตให้ต่ออายุ และคนต่างด้าวนั้นก็ยังคงทำงานต่อไปโดยมิได้อุทธรณ์คำขอในกำหนด หรืออุทธรณ์แล้วแต่รัฐมนตรีไม่อนุญาตก็ยังคงทำงานต่อไป จะต้องได้รับโทษจำคุกไม่เกิน ๓ เดือน หรือปรับไม่เกิน ๕ พันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

๕. คนต่างด้าวผู้ใดทำงานที่มีพระราชกฤษฎีกาห้ามมิให้คนต่างด้าวทำงานนั้นในท้องที่ใด เมื่อใด จะต้องได้รับโทษจำคุกไม่เกิน ๕ ปี หรือปรับตั้งแต่ ๒ พันบาท ถึง ๑ แสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

๑๒. แล้วจะทราบได้อย่างไรว่ามีการฝ่าฝืนกฎหมายฉบับนี้

ทราบได้เพราะจะมีพนักงานเจ้าหน้าที่ประจำกองงานคนต่างด้าว กรมแรงงานออกไปตรวจสอบในสถานที่ที่สงสัยว่าจะมีคนต่างด้าวทำงานอยู่ โดยมีอำนาจที่จะเข้าไปตรวจตราสอบถามมีหนังสือเรียกพยานบุคคลหรือพยานเอกสารมาตรวจสอบได้ และเมื่อพบว่ามีการกระทำผิดก็จะได้อำนาจการบังคับให้มีการปฏิบัติให้ถูกต้องตามกฎหมาย ทั้งนี้วัตถุประสงค์ก็เพื่อที่จะสงวนอาชีพไว้สำหรับคนไทยให้คนไทยได้มีงานทำมากขึ้นไม่ให้ถูกคนต่างชาติมาแย่งอาชีพไปหมด.

สิทธิของลูกจ้างตามขอบเขต ของกฎหมายแรงงาน

สนทนากับ รศ. ไชยยศ เหมะรัตตะ
คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ในประเทศที่กำลังพัฒนา ส่วนใหญ่นายจ้างมักจะมุ่งแต่แสวงหากำไรจากการกำหนดค่าจ้างให้แก่ลูกจ้างในอัตราต่ำ แต่ใช้แรงงานมาก ลูกจ้างต้องทำงานหนักเป็นเวลานานหลายชั่วโมงต่อวันโดยได้ค่าตอบแทนเป็นจำนวนน้อยและประเทศที่กำลังพัฒนามักจะมีอัตราการว่างงานสูง ซึ่งทำให้คนต้องทำงานโดยไม่อาจจะเลือกงานได้ นายจ้างจึงอยู่ในฐานะได้เปรียบลูกจ้างซึ่งเป็นกลุ่มชนที่มีจำนวนมากในสังคม รัฐจึงจำเป็นต้องกำหนดนโยบาย เพื่อคุ้มครองและให้ความเป็นธรรมแก่กลุ่มชนที่มีจำนวนมากนี้ เพื่อสร้างความเป็นธรรมในสังคม และป้องกันมิให้มีการเอาเปรียบกัน นโยบายเพื่อคุ้มครองและให้ความเป็นธรรมแก่ลูกจ้าง คือการที่รัฐกำหนดให้มีขึ้นนั่นเอง

ถาม : ลูกจ้างตามกฎหมายแรงงานมีความหมายอย่างไร

ตอบ : บุคคลใด ๆ ที่ตกลงทำงานให้แก่นายจ้างโดยได้รับค่าจ้างเป็นผลตอบแทนการทำงานของเขาไม่ว่าจะเป็นลูกจ้างประจำหรือลูกจ้างชั่วคราวก็ตาม แต่คำว่า “ลูกจ้าง” มิได้หมายถึงลูกจ้างซึ่งทำงานรับใช้ในบ้านเรือน หรือลูกจ้างซึ่งทำงานไม่มีวัตถุประสงค์เพื่อแสวงหากำไรในทางเศรษฐกิจ และไม่รวมถึงราชการ

ถาม : ลูกจ้างชั่วคราว และลูกจ้างประจำมีสิทธิเท่าเทียมกันหรือไม่

ตอบ : ลูกจ้างชั่วคราวจะได้รับสิทธิน้อยกว่าลูกจ้างประจำบางประการ เช่น สิทธิในการหยุดพักผ่อนประจำปี สิทธิในการได้รับเงินชดเชย แต่ถ้าทำงานเกิน ๑๒๐ วันแล้ว ลูกจ้างชั่วคราวก็มีสิทธิเหมือนลูกจ้างประจำทุกประการ

ถาม : กำหนดเวลา ในการทำงานของลูกจ้างมีมากน้อยแค่ไหน

ตอบ : ในเรื่องกำหนดเวลาทำงานนี้แล้วแต่ความตกลงของนายจ้างและลูกจ้าง แต่จะกำหนดให้เกินกว่าที่กฎหมายกำหนดไว้ไม่ได้ และต้องมีวันหยุดประจำสัปดาห์อย่างน้อยสัปดาห์ละ ๑ วัน นอกจากนี้ยังมีวันหยุดตามประเพณีจะไม่น้อยกว่า ๑๓ วัน แต่จะต้องมีวันแรงงานแห่งชาติรวมอยู่ด้วย สำหรับลูกจ้างทำงานติดต่อกันไม่น้อยกว่า ๑ ปี มีสิทธิหยุดพักผ่อนโดยได้รับค่าจ้างเป็นเวลารวม

กันอย่างน้อย ๖ วันทำงาน

ถาม : นอกจากวันหยุดที่กฎหมายกำหนดดังกล่าวมาแล้ว ลูกจ้างยังมีสิทธิลาหยุดได้อีกกี่วัน และในกรณีใดบ้าง

ตอบ : ลูกจ้างยังมีสิทธิลาหยุดได้อีกโดยกฎหมายกำหนดวันลาไว้ ๓ ประเภท

- ลาป่วยโดยลาได้ไม่เกิน ๓๐ วันทำงานต่อปี

- ลาเพื่อเข้ารับราชการทหาร มีสิทธิเฉพาะลูกจ้างประจำ ปีละไม่เกิน ๖๐ วัน

- ลาคลอด ลูกจ้างที่เป็นหญิงมีสิทธิลาคลอดเป็นเวลา ๖๐ วันทำงาน รวมทั้งวันหยุดด้วย แต่เมื่อลาครบแล้วถ้าลูกจ้างยังไม่สามารถมาทำงานได้ ก็มีสิทธิลาต่อได้อีก ๓๐ วัน

ถาม : กฎหมายกำหนดเรื่องการลาอีกไว้อย่างไร

ตอบ : การลากิจนั้นกฎหมายมิได้กำหนดไว้ จึงแล้วแต่ นายจ้างและลูกจ้างจะตกลงกันเองโดยกำหนดไว้ในระเบียบข้อบังคับหรือถือเป็นธรรมเนียมปฏิบัติที่ได้กระทำกันมาก็ได้

ถาม : การลาป่วย ลาเพื่อไปรับราชการทหาร ลาคลอด ลูกจ้างมีสิทธิได้รับค่าจ้างเพียงไร

ตอบ : ในกรณีลาป่วย นายจ้างจ่ายค่าจ้างให้เต็มตามปกติตลอดเวลาที่ลูกจ้างลาป่วย แต่ไม่จำเป็นต้องจ่ายเงินเกิน ๓๐ วัน

- ลารับราชการทหาร นายจ้างมีหน้าที่จะต้องจ่ายค่าจ้างให้แก่

ลูกจ้างเท่ากับค่าจ้างตามปกติ ตลอดระยะเวลาที่ลา แต่ไม่เกินปีละ ๖๐ วัน

-การลาเพื่อการคลอด ๖๐ วัน ถ้าเป็นลูกจ้างที่ทำงานมาแล้วไม่น้อยกว่า ๑๘๐ วัน มีสิทธิจะได้รับค่าจ้างตามปกติ แต่ไม่เกิน ๓๐ วัน (ถ้าลาเกิน ๓๐ วัน ส่วนที่เกิน ๓๐ วัน ไม่ได้รับค่าจ้าง)

ถาม : นอกจากค่าจ้างตามปกติแล้ว ยังมีค่าล่วงเวลาอีกอย่างไรจึงจะเรียกว่าเป็นการทำงานล่วงเวลา และลูกจ้างจะได้รับค่าตอบแทนเท่าไร

ตอบ : การทำงานล่วงเวลา หมายถึง การที่นายจ้างกำหนดเวลาให้ลูกจ้างมาทำงานเกินกว่าเวลาทำงานปกติที่กำหนดไว้ ไม่ว่าจะก่อนหรือหลังกำหนดเวลาทำงานปกติก็ตาม และการจ่ายค่าล่วงเวลาก็มีดังนี้คือ

-ค่าล่วงเวลาในวันธรรมดา อัตราที่จะต้องจ่ายคือ ๑ ๑/๒ เท่าของค่าจ้างปกติต่อชั่วโมง

-ค่าล่วงเวลาในวันหยุด จะได้อัตราค่าจ้าง ๓ เท่า ของอัตราค่าจ้างปกติต่อ ๑ ชั่วโมง

ถาม : ค่าตอบแทนแรงงานนอกจากค่าจ้าง ค่าล่วงเวลาแล้ว ยังมีอย่างอื่นอีกหรือไม่

ตอบ : นอกจากค่าจ้าง ค่าล่วงเวลาแล้ว ยังมีค่าทำงานในวันหยุด ซึ่งเป็นวันหยุดของลูกจ้างและลูกจ้างมีสิทธิได้รับค่าทำงานในวันหยุด คือ ลูกจ้างประจำได้อัตรา ๑ เท่า ของค่าจ้าง

ทำงานปกติต่อ ๑ ชั่วโมง ส่วนลูกจ้างที่ไม่มีสิทธิได้รับค่าจ้างในวันหยุดแล้วมาทำงานในวันหยุด จะได้อัตรา ๒ เท่า ของค่าจ้างปกติต่อชั่วโมง

ถาม : ลูกจ้างทุกคนหรือไม่มีสิทธิได้รับค่าล่วงเวลา และค่าทำงานในวันหยุด

ตอบ : ลูกจ้างที่เป็นผู้จัดการ หัวหน้าฝ่าย ไม่มีสิทธิได้รับค่าล่วงเวลาและค่าทำงานในวันหยุด มีสิทธิได้รับเฉพาะค่าจ้างเท่านั้น

ถาม : หากนายจ้างผิดนัดไม่จ่ายค่าจ้าง ลูกจ้างจะมีสิทธิอย่างไร

ตอบ : ลูกจ้างมีสิทธิได้รับดอกเบี้ยในระหว่างผิดนัด ๑๕% ต่อปี แต่ถ้าเป็นการที่นายจ้างจงใจผิดนัดในการจ่ายค่าจ้าง นายจ้างต้องจ่ายเงินเพิ่มแก่ลูกจ้าง ๑๕% ของเงินที่ค้างชำระทุก ๆ ๗ วัน

ถาม : นายจ้างจะนำหนี้อื่นมาหักจากค่าจ้างของลูกจ้างได้หรือไม่

ตอบ : นายจ้างจะนำหนี้อื่นมาหักจากค่าจ้างของลูกจ้างไม่ได้ นายจ้างจะหักได้ต่อเมื่อเป็นประโยชน์แก่ลูกจ้างฝ่ายเดียว เช่น นายจ้างมีโครงการเงินสะสมของลูกจ้าง นายจ้างมีสิทธิหักเงินไว้บางส่วน เพื่อประโยชน์แก่ลูกจ้าง และนายจ้างจะจ่ายสมทบเพิ่มให้อีก ๑๐% เป็นต้น

ทำงานปกติต่อ ๑ ชั่วโมง ส่วนลูกจ้างที่ไม่มีสิทธิได้รับค่าจ้างในวันหยุดแล้วมาทำงานในวันหยุด จะได้อัตรา ๒ เท่า ของค่าจ้างปกติต่อชั่วโมง

ถาม : ลูกจ้างทุกคนหรือไม่มีสิทธิได้รับค่าล่วงเวลา และค่าทำงานในวันหยุด

ตอบ : ลูกจ้างที่เป็นผู้จัดการ หัวหน้าฝ่าย ไม่มีสิทธิได้รับค่าล่วงเวลาและค่าทำงานในวันหยุด มีสิทธิได้รับเฉพาะค่าจ้างเท่านั้น

ถาม : หากนายจ้างผิดนัดไม่จ่ายค่าจ้าง ลูกจ้างจะมีสิทธิอย่างไร

ตอบ : ลูกจ้างมีสิทธิได้รับดอกเบี้ยในระหว่างผิดนัด ๑๕% ต่อปี แต่ถ้าเป็นการที่นายจ้างจงใจผิดนัดในการจ่ายค่าจ้าง นายจ้างต้องจ่ายเงินเพิ่มแก่ลูกจ้าง ๑๕% ของเงินที่ค้างชำระทุก ๆ ๗ วัน

ถาม : นายจ้างจะนำหนี้อื่นมาหักจากค่าจ้างของลูกจ้างได้หรือไม่

ตอบ : นายจ้างจะนำหนี้อื่นมาหักจากค่าจ้างของลูกจ้างไม่ได้ นายจ้างจะหักได้ต่อเมื่อเป็นประโยชน์แก่ลูกจ้างฝ่ายเดียว เช่น นายจ้างมีโครงการเงินสะสมของลูกจ้าง นายจ้างมีสิทธิหักเงินไว้บางส่วน เพื่อประโยชน์แก่ลูกจ้าง และนายจ้างจะจ่ายสมทบเพิ่มให้อีก ๑๐% เป็นต้น

ค่าทดแทนให้แก่ลูกจ้าง นายจ้างจะหักจากลูกจ้างไม่ได้ นายจ้างไม่สามารถเฉลี่ย ความรับผิดชอบเหมือนละเมียด และจะไม่ค้ำประกันว่าลูกจ้างจะประมาทหรือไม่ด้วย เช่น นายจ้างใช้ให้นายเขียวไปรับของ และสั่งว่าไม่ให้ขับเร็ว ถ้าขับเร็วจะไม่รับผิดชอบ นายเขียวขับรถฝ่าไฟแดงไปชนรถคันอื่น และขาขาด นายจ้างจะไม่จ่ายค่าทดแทน โดยอ้างว่าลูกจ้างขัดคำสั่งโดยชอบด้วยกฎหมายของนายจ้างและผิดกฎหมายจราจร ดังนี้ นายจ้างปฏิเสธไม่ได้ เพราะนายจ้างต้องรับผิดชอบโดยเคร่งครัด

ถาม : การประสบอันตราย หรือเจ็บป่วยเนื่องจากการทำงานนี้ นายจ้างต้องรับผิดชอบทุกกรณีหรือไม่

ตอบ : นายจ้างต้องรับผิดชอบทุกกรณี เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่า ลูกจ้างเสพเครื่องดองของเมา จนไม่สามารถครองสติได้ หรือจงใจให้ตนเองหรือผู้อื่นประสบอันตราย

ถาม : หากลูกจ้างทำหน้าที่ของตนเสร็จแล้ว ลูกจ้างไปช่วยเพื่อนอีกคนหนึ่งทำงานให้นายจ้าง และเกิดอันตรายขึ้น นายจ้างจะต้องรับผิดชอบหรือไม่

ตอบ : ในเรื่องนี้ นายจ้างก็ต้องรับผิดชอบด้วย แม้ลูกจ้างจะทำงานนอกหน้าที่การงานของตน แต่ก็เป็นการทำงานเพื่อรักษาผลประโยชน์ของนายจ้าง

ถาม : ทิวา “การเจ็บป่วยอันเนื่องมาจากการทำงานให้นายจ้าง เท่านั้น นายจ้างจึงต้องรับผิดชอบหากเกิดปัญหาว่า ลูกจ้าง

ออกจากงานแล้ว จึงปรากฏว่าเป็นโรคภายหลัง เช่น เคยทำงานในโรงงานแบตเตอรี่ เมื่อออกมาแล้วจึงพบว่าตนเป็นโรคที่เกิดจากสารตะกั่ว ลูกจ้างจะทำประการใดบ้างในกรณีนี้

ตอบ : ลูกจ้างสามารถเรียกเงินทดแทน จากโรงงานแบตเตอรี่ได้ แต่ต้องเรียกร้องภายใน ๑๐ ปี

ถาม : เงินทดแทน ที่ลูกจ้างจะได้รับกฎหมายกำหนดไว้อย่างไร

ตอบ : เงินค่าทดแทน กฎหมายแบ่งออกเป็น ๓ ประเภท

- ค่าทดแทน
- ค่ารักษาพยาบาล
- ค่าทำศพ

สำหรับค่าทดแทนยังแบ่งออกเป็น ๔ กรณี ด้วยกันคือ

๑. ค่าทดแทนกรณีไม่สามารถทำงานได้เกิน ๓ วัน ขึ้นไป อัตราที่จะได้ค่าทดแทน ๖๐% ของค่าจ้างรายเดือนมีกำหนดระยะเวลาจ่ายตลอดระยะเวลาที่ไม่สามารถทำงานได้ แต่ไม่เกิน ๑ ปี

๒. ค่าทดแทนในกรณีสูญเสียอวัยวะในการทำงานไปเป็นบางส่วน จะได้รับ ๖๐% ของค่าจ้างรายเดือน มีกำหนดระยะเวลาจ่ายตามประเภท ของอวัยวะที่สูญเสีย แต่ไม่เกิน ๑๐ ปี

ข้อสังเกต อวัยวะข้อนี้ต้องเป็นอวัยวะที่ใช้ในการทำงาน เช่น กรณีหู ต้องหมายถึงหูหนวก ไม่ใช่หูขาด ถ้าใบหูขาดได้เพียงค่ารักษา

พยาบาลเท่านั้น

๓. ค่าทดแทนในกรณีทุพพลภาพ จะได้รับ ๖๐% ของค่าจ้างรายเดือน ตามที่กระทรวงมหาดไทยกำหนด แต่ไม่เกิน ๑๐ ปี

๔. ค่าทดแทนในกรณีตาย ๖๐% ของค่าจ้างรายเดือน มีกำหนดแค่ ๕ ปี

ถาม : ในเรื่องค่ารักษาพยาบาล และ ค่าทำศพ จะได้ในกรณีใด

ตอบ : -ค่ารักษาพยาบาล นายจ้างต้องจ่ายให้ทันทีที่ลูกจ้างร้องขอ เท่าที่จ่ายไปจริงตามความจำเป็น แต่ไม่เกิน ๒๐,๐๐๐ บาท สถานพยาบาลใดก็ได้ แต่ต้องมีหลักฐาน เช่นใบเสร็จรับเงิน

-ส่วนค่าทำศพ นายจ้างต้องจ่ายให้เป็นเงิน ๓ เท่า ของค่าจ้างรายเดือนโดยเฉลี่ยและต้องไม่น้อยกว่า ๕,๐๐๐ บาท ไม่เกินกว่า ๑๐,๐๐๐ บาท

ถาม : ผู้มีสิทธิได้รับค่าทดแทนได้แก่ใครบ้าง

ตอบ : -กรณีลูกจ้างสูญเสียชีวิตะ ทุพพลภาพ เสียเวลาในการทำงานเกิน ๗ วัน ผู้ได้รับค่าทดแทนคือ ลูกจ้างเอง

-แต่ถ้ากรณีลูกจ้างถึงแก่ความตาย ผู้มีสิทธิได้รับเงิน แบ่งเป็น ๒ ลำดับ คือ

ลำดับที่ ๑ บิดา มารดา ภรรยา หรือสามี บุตร ถ้าไม่มีลำดับที่ ๑ เลข ผู้อยู่ในความอุปการะเลี้ยงดูก็ได้ไป ถ้ามีบุคคลในลำดับที่ ๑ เพียงบุคคลเดียวก็ตาม ผู้อยู่ในความอุปการะก็จะไม่ได้

เลย

ถาม : ค่าชดเชยเป็นเงินประเภทใด

ตอบ : ค่าชดเชยเป็นเงินที่นายจ้างให้ลูกจ้าง เมื่อนายจ้างเลิกจ้างลูกจ้าง โดยที่ลูกจ้างไม่มีความผิด

ถาม : ลูกจ้างที่มีคุณสมบัติประการใด จึงจะมีสิทธิได้รับค่าชดเชย

ตอบ : ลูกจ้างที่จะมีสิทธิได้รับค่าชดเชย ต้องเป็นลูกจ้างประจำเท่านั้น และลูกจ้างประจำนี้ ต้องทำงานเกิน 120 วัน จึงมีสิทธิได้เมื่อถูกเลิกจ้าง โดยไม่มีความผิด

ถาม : หลักเกณฑ์ การจ่ายชดเชย ยึดหลักอะไร

ตอบ : หลักระยะเวลาที่กำหนดการทำงานคือ

- ทำงานครบ ๑๒๐ วัน แต่ไม่ถึง ๑ ปี ได้รับค่าชดเชยเท่ากับค่าจ้างอัตราสุดท้าย ๓๐ วัน

- ทำงานครบ ๑ ปี ไม่เกิน ๓ ปี ได้รับค่าชดเชยเท่ากับค่าจ้างในอัตราสุดท้าย ๕๐ วัน

- ทำงาน ๓ ปีขึ้นไป ได้รับค่าชดเชยเท่ากับค่าจ้างในอัตราสุดท้าย ๑๘๐ วัน

การเลิกจ้างลูกจ้างไม่มีความผิดซึ่งนายจ้างต้องจ่ายค่าชดเชยนี้เรียกได้ว่าเป็นการเลิกจ้างโดยไม่เป็นธรรม

ถาม : การเลิกจ้างโดยไม่เป็นธรรม กับการกระทำอันไม่ชอบธรรมเหมือนกันหรือไม่

ตอบ : การเลิกจ้างโดยไม่เป็นธรรม บางกรณี ก็เป็นการกระทำอันไม่เป็นธรรม ถ้าหากเป็นการกระทำที่ไม่สมควรด้านแรงงาน โดยมุ่งหวังเอาเปรียบจนทำให้อีกฝ่ายหนึ่งได้รับความเสียหาย

ถาม : ถ้าหากลูกจ้างต้องออกจากงานโดยมิได้มีความผิด ลูกจ้างจะฟ้องร้องนายจ้างเป็นคดีได้หรือไม่

ตอบ : ถ้าการเลิกจ้างเป็นการกระทำอันไม่เป็นธรรม เช่น เลิกจ้างลูกจ้างซึ่งเป็นคณะกรรมการลูกจ้าง แม้จะจ่ายเงินค่าชดเชยก็ตาม จะไปฟ้องศาลแรงงานเลยไม่ได้ ต้องผ่านคณะกรรมการแรงงานสัมพันธ์ก่อน

- ถ้าการเลิกจ้างเป็นการเลิกจ้างโดยไม่เป็นธรรม ลูกจ้างสามารถยื่นฟ้องต่อศาลแรงงานได้โดยตรง โดยไม่ต้องผ่านขั้นตอนที่กรมแรงงาน คือไม่ต้องไปร้องเรียนต่อคณะกรรมการแรงงานสัมพันธ์ และศาลอาจสั่งให้เข้าทำงานได้ หรืออาจไปร้องเรียนที่กรมแรงงานก็ได้ แต่อาจจะได้เพียงค่าชดเชย กรมแรงงานไม่มีสิทธิสั่งให้นายจ้างรับลูกจ้างเข้าทำงานต่อไป เพราะเป็นอำนาจของศาลเท่านั้น

ถาม : นอกจากสิทธิต่าง ๆ ที่กล่าวมาแล้ว ลูกจ้างยังมีสิทธิอื่นอีกหรือไม่ ในขอบข่ายของกฎหมายแรงงาน

ตอบ : ลูกจ้างยังมีสิทธิประการอื่น ๆ อีก เช่น

- มีสิทธิยื่นข้อเรียกร้อง เพื่อขอเปลี่ยนแปลง ข้อตกลงเกี่ยวกับสภาพการจ้าง ถ้าลูกจ้างไม่พอใจในสภาพการจ้างเดิม

ลูกจ้าง

- สิทธิที่จะตั้งผู้แทนลูกจ้าง เข้าทำการเจรจาต่อรอง
- สิทธิที่จะตั้งที่ปรึกษาเพื่อให้คำแนะนำ แก่ผู้แทน

ข้อพิพาทแรงงาน

- สิทธิที่จะชี้แจงและแถลงเหตุผล ในการพิจารณา

แรงงานสัมพันธ์

- สิทธิที่จะออกุทธธณ คำวินิจฉัยของคณะกรรมการ

สัมพันธ์

- สิทธิที่จะเป็นกรรมการของคณะกรรมการแรงงาน

เพื่อร่วมประชุม

- สิทธิที่จะตั้งผู้ชี้ขาดข้อพิพาทแรงงาน
- สิทธิที่จะตั้งองค์การทางด้านแรงงานฝ่ายลูกจ้าง
- สิทธิที่จะลาไปเพื่อดำเนินกิจการสหภาพแรงงาน

แรงงานสัมพันธ์.

- สิทธิที่จะตั้งคณะกรรมการลูกจ้าง
- สิทธิที่จะดำเนินการนัดหยุดงาน ตาม พ.ร.บ.

5546

KC
33
ป238ค
2527
ล.5

กรมประชาสัมพันธ์. กองวิชาการ
ความรู้ชุดกฎหมายชาวบ้าน
เล่ม 5,

จัดพิมพ์โดย
กองวิชาการ
กรมประชาสัมพันธ์